

FASCICULUS,
CONTROVERSIARVM
THEOLOGICARVM,
AD JUNIOREM,

Aut occupatorum Captum sic col-
ligatus, ut in præcipuis Fidei Apicibus
Compendiosè Informentur, aut sparsim
aliàs Lecta vel audita, faciliùs
recolant & expendant.

Per
JOHANNEM PRIDEAUX, haud ita
pridè apud OXONIENSES S. T.
Professorem Regium, & postea
Episcopum Wigorniensem.

Συναγάγετε τὰ ῥητὰ τοῦ Κατὰ κλέσματα
ἵνα μὴ τὴ ἀπόληται, Jo. 6. 12

BIBLIOTHECA
OXONIAE AMBETHANA

Excudebat Impensis suis LEONARDUS EIGHTFIELD,
Academiae Typographus. Anno Dom. 1649.

X
45130

PIIS, DOCTIS, ET CORDATIS
EVANGELII MINISTRIS,

Do. GUILIELMO HODGES, HENRICO
SUTTON, ROLANDO CROSBY, EDWAR-
DO BEST, ELIAZARO JACKSON, EMA-
NUELI SMITH, GUILIELMO LOLE, Cate-
risq; Dioceseos WIGORNIENSIS Filiis, Fratri-
bus, & in Vinea Domini Cooperariis.

ON *intempestivum* videatur (*Fra-
tres & Filii*) hoc præsertim seculo,
illud *Ecclesiasticis* commonitorium,
faciendi libros nullum esse finem, quia
sufficiant *verba sapientum*, per *Magi-
stros collectionum*, ab uno (*Christo*) *Pastore* tradita,
ut hisce *ampliora* non requirantur, *Ecclesia* interim
alia sub *cruce*, alia in *luce* positæ, expendenda est con-
ditio. Nam,

Qui color albus erat, mox fit contrarius albo, & ex ^{1. Reg. 4.}
una, cum plurimis *herbis* salutaribus, injectâ *colocy-
thida*, *Mors* in olla esse deprehendatur. Rapaces lu-

Eccles. 32.
זכר
הכמ
בעל
אכפח

EPISTOLA

Act. 20.

Heb. 12.
Dan. 5.

לשון
יהושע
Ios. 7.
1. Pet. 2, 25.

pi non tantum irruant ex vicinis spelais, sed ebulliant ex nobis ipsis *Δαλντῆς διασπαύνα τῷ ἐκπᾶν τοῦ μᾶ-
δνται ἐπὶ τοῦ αὐτῶν*. Nostis quis *prædixit*, & quid nos *sen-
timus*. Sub *patula* cuiusdam *Quercus* tegmine, *arbu-
sta* nonnulla olim latitantia, putabant se fuisse *impe-
dita*, per adumbrantium ramorum *stillicidia*, ne in
altum (quod ambiebant) crelcerent, *convenigitur*
implorent ut *quercus* averuncetur. *Dictum, Factum*,
quid sequitur? Ingruunt procellæ *brumales*, solo
penitus æquantur, succedit *æstivale* incendium, &
stipitibus exarescunt. *Intelligentibus* non opus est-
Oedipo. *Simia* in *teſto* prætereuntibus tam diu *cap-
sa* diminuat, donec *ipsa* ab irritatis tandem detur
betur. *Canis* umbræ inhians *extensori*, amittit
quam in faucibus possidebat offam, & notum est
quomodo *frustula* sacrificii ab *altari* direptæ, ad-
hæsit *pruna*, in nidi *aquilini* & *pullitiei* vicin combu-
rium. Deus noster *ignis consumens* est, non impune
feret *Baltassar* temerata *templi* vasa, & *lingua* aurea
e consecratis per *Achan* subducta, sacrilegium in *A-
nathemate maran-atba* loquetur. Atq; hic inter cæ-
tera mirari lubit, cur *Episcopi* titulus (quo tamen
ſalvatore nostrum insignitum esse legimus) adeo
recentioris *cursus Smeſſhymianis* fudes eſſet in o-
culis, ut necessario *characterem* Bestiæ fronti inus-
tum manifestaret. Num *Cranmeri*, *Latimeri*, *Ridlei*,
& ejusdem classis *ſymistiæ*, *Antichristiani* tandem
audiant *proxeneta*? Et *Iuelli*, *Whitgiſti*, aliorumve
ejusdem Hierarchiæ, *ſcripta* aut *ſacta*, *Antichristia-
nismum* redolent? Quin de vivis (utcuq; conculca-
tis) illud spondeam. Delectum inter te habeant hi
nostri

DEDICATORIA.

nostri *Demagogi*, & proferant primipilos suos in aciem; *accinctiores, valentiores, aut constantiores*, contra quoslibet orthodoxorum hostes, quam ex everfis *Episcoporum & Decanorum* pharis, *Duces* aut *Triarios* protectò vix inveniant. Norunt hoc quiturmis *protestantium* turbatis, se latenter immiscent versutissimi *synones loiolitici*, ideoq; nil punctius urgent, quàm ut per *flammas* erumpentes ab hujusmodi *Rhamnis* seu *cynosbatus Cedri Libani* absumantur, quo facilius in Britanniam *Roma* redeat. Meminime olim *puero*, in depicta quadam *tabula*, ad nomen [P A P A] hunc *Acrosticum* legisse (P) *Pastorum* (A) *ambitio* (P) *peperit* (A) *Antichristum*. Quis autem esset major, *lis* erat jamdudum inter *Apostolos* inchoata, sed determinante *Salvatore*, nunquam acquieverunt *posteris*. Dominari volunt omnes, nemo (ut oportet) obtemperare, sic ut tandem fiat hoc non *gladio oris*, sed *ore gladii* decidendum *problema*, An *suprematus papalis*, habeatur potius *Antichristianus* quam *Præbyteralis*, aut *Enthysiaisticus*? Enq; iam modicum *Ambitionis* fermentum totius Christianæ humilitatis corrumpat massam: *ἀνίμωρος* igitur & *ἀκαίριος*, apostolica ista sunt *nobis*, & a *nobis* fratribus inculcarda, *μὴ γινώσκοντες τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρὸν ἀλλήλους περισσεύοντες*, G. 1.5. Cavete canes, Cavete malos operarios, Cavete conciliorem Phil. 3. siquidem qui *seip-
ti* tendent *animales*, & spirituum sacerum non habentes invenientur, *iudever*. 19. Gustus etiam distinctus inter *vinum vetus* & *novum* (quod jamdudum indicavit *salvator*) & certò prònu- *ciabit etiam esse nti*

EPISTOLA

us, Luc. 5. De opella autem hac vobis dicata sic habete. *Doctrina, Cultus & Disciplina*, in qualibet recte instituta *Ecclesia*, ab omnibus suis symmisticis religiosissime semper sunt respicienda. *Doctrinae syntaxin* in 39. *Articulis, Cultum in Liturgicis, Disciplinam in Canonibus*, a limpidissimis antiquitatis fontibus, pie, provide, & prudenter, præcipue per *Episcopos* Reformatos consignatam accepimus. *Ista premunt, expendunt, defendunt, Insequentia ζητήματα*. In his ipse fui initiatus, his subscripsi, & ab his cur vel latum unguem decederem, profiteor me nullatenus adhuc invcnisse. In *minutioribus* verò aliquibus, si a *calcata* nonnunquam declinem *semita*; *adiaphora* deprehendantur, aut non satis *explorata*, in quibus inter ingenuos *liberum* semper fuit *opinari*. Nollem autem ipse ut quispiam meum sequatur *ductum*, nisi quatenus *scriptura, Rationi, & maturo consilio & consensu stabilitis Ecclesia Anglicana placitis*, animadvertat esse conformem. Et qui secundum *istum* incedunt *Canonem*, Pax sit super eos & misericordia (denuntiante Apostolo) & supra *Israelèm Dei Gal. 6* In quo si quis ulterius *molestias* mihi exhiberet, non dubito quin *inter vos* experirer promptissimos *sympathos & Auxiliarios*. O *Timothei* igitur mei depositum custodite, & averlamini *profanos* istos de rebus *inanibus* clamores, & *oppositiones* falsæ nominatæ *scientia*, quam nonnulli præ se ferentes, non solum circa *fidem* aberrarunt a scopo, sed *Bethel* in *Bethaven*, vallem *Benedictionis Berachab*, in *Beeroth*, *Beeroth*, puteos, puteos Bituminis, & ipsam *Ierusalem* in *Acheldamah*, prodigiola *metamorphosi* transfor-
marunt

ὁ παλαιὸς
χρῆς ὁ πρῶτος
ὅτι.

τῷ κανόνι
τοῦτο σιγή-
ζει.

Gen. 14. 10.

DEDICATORIA.

marunt. Deus autem *Pacis*, qui magnum illum ovium *pastorem* Dominum nostrum *Iesum Christum* per sanguinem *pacti aeterni* a mortuis reduxit, ita *compingat* vos ad omne *opus* bonum, ad præstandam ipsius *voluntatem*, ut efficiat in vobis, quod gratum est in *conspectu* suo per *Iesum Christum*. Cui fit gloria in secula seculorum *Amen*. Sic concludit cum *Apostolo*. Heb. 13. 21. *Affectu* saltem fixo & *paterna* sollicitudine a vobis nunquam separandus.

Episcopus Vester

& *Sympresbyter,*

JO: WIGORNIENSIS.

REPUBLICAN

Ad Lectorem.

NON multis te morabor (*Lector Benevole*)
Tria tantum præmitto, & desino. Primum
est de Methodo inusitata; Mirabere forsitan
cur per Heptades singula sic dispono, ac si
in tali numero lateret aliquod Mysterium.
Sanè quàm frequenter in Sacris Septenari-
um præ Cateris occurrere numerum, observent omnes
qui Genesin cum Apocalypsi conferunt, & Sapientie Cælestis
Domum Septem tantum Columnis suffultam animadver-
tant, unde numerus universi hic ab Augustino dicitur, eumq;
Perfectionem Dei in operibus, operumq;, denotare plenitudi-
nem Recentiores consentiunt. Sed mihi talis non incidit
(multò minus abripuit) speculatio. Ipse potius selegi hunc
procedendi modum, ut à Digressionibus peripateticis, & à Tri-
cis Recentiorum dichotomisticis, studiosos & sedulos, quan-
tum in me erat, liberarem. Secundo, ut illis etiam satisfaci-
am, qui Cujuslibet questionis (ut loquuntur) Statum seor-
sùm præfixum expetunt; intelligant velim, fusioris illud
esse negotii, quàm Compendij patiaturs angustia. Quin nec
admodum videtur necessarium, cùm ex solutionibus cuilibet
objectioni suo loco adaptatis, emergit iste status, quem præ-
fixisse, & repetisse, esset supervacaneum. Tertium superest
de Usu, ut hoc adjiciatur. Tàm Provehentioribus, quàm Incipi-
entibus, inserviat hic Fasciculus. his, ut Compendiosius in

Proverb. 9.1.
Exposit. in
Galat.
Iustin.
Pareus,

Ad Lectorem.

Polemicis initientur, *illis*, ut quæ forsitan *exiderunt*, facilius recolant. Vel *His* vel *illis* quicquid accedit Compendij, non minima debetur ex parte, spectatæ *Fidei*, *eruditionis*, & *Industriæ* viro. D. HENRICO TOZER, S. T. Bacchalaureo meritissimo, Filio mihi semper percharo. Is exulanti mihi à propriis, ex selecta sua *Bibliotheca*, suppeditavit libros, *Indices* his *opusculis* expedite concinnavit & ἐργασίας erat assiduus, ut hic cum cæteris qualiscunq; *Fætus*, lucem aspiceret.

ROM. 16.
ACT. 12.

Nec tacenda sunt hic etiam in me præstita D. Guiljelmo CROOTE Medici petiti, parati, & , hospitalis pro innata sua humanitate subsidaria officia, quibus torpidum sepius excitavit, languentem refecit, & infirmitatibus aliquoties laborantem in integrum restituit. Non vitio mihi vertas *superciliosus* quispiam, quia minatoria (forsan) hæc interfero. *Gaii* hospitii, & *Rhodes* Ancillæ indicantis tantum suspectam *Petri* à carcere liberationem, non omittuntur in Scripturis nomina. Malletem autem ego, ut nimix facilitatis quam ingratitude à quopiam quovismodo postularer. In rem tuam si cedat (*Lector Candide*) quicquid habes hic tumultuario coacervatum, laus sit Patri cœlesti per filium suum unigenitum, Donorum omnium Largitori, quia scopum attigit is qui *Benedictionem* Divinam, piis omnibus tuis imperit studiis, à propriis separatus, & hoc tempore plusquam septuagenarius.

Iohannes Wigornien sis

INDEX CAPITUM.

De	1. SCRIPTURA.	p.6.
	2. COGNITIONE DEI.	p.52.
	3. PECCATO.	p.100.
	4. ECCLESIA.	p.134.
	5. REDEMPTIONE.	p.251.
	6. SACRAMENTIS.	p.272.
	7. NOVISSIMIS.	p.302.

Syllabus Quaestionum.

Quaestio Prooemialis

De Dei Existentia.

An constare possit ex rationis ductu, in iis qui sunt adultae & non emolae mentis, aliquem esse Deum? Aff.

p.1.

Cap.1. De Scriptura.

An	1. Scriptura sit verbum Dei? Aff.	p.8.
	2. Scripturae Canon integer & illibatus à nostris retineatur? Aff.	p.13.
	3. Textus Hebraeus, veteris Testamenti, & Graecus Novi, incorruptus sit, & authenticus? Aff.	p.18.
	4. Versio vulgaris Latina sit Pontibus aequanda, & ceteris omnibus translationibus preferenda? Neg.	p.26.
	5. Vulgari debeat Scriptura in ea lingua, quam Populus intelligat? Aff.	p.32.
	6. Ultima Fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas, non in determinationem alicujus Interpretis infallibilis? Aff.	p.37.
	7. Traditiones non scriptae admittantur in Scripturae supplementum? Neg.	p.45.

INDEX CAPITVM

Cap. 2. De Cognitione Dei.

- An {
1. *Deus sit actus purus, cui omnia propria attributa sunt essentialia?* Aff. p. 54.
 2. *Sit Trinitas personarum in una Deitatis natura indivisa?* Aff. p. 60.
 3. *Filius sit à Patre ab aeterno genitus?* Aff. p. 69.
 4. *Filius sit ejusdem cum Patre, Naturæ, potentie, & aternitatis?* Aff. p. 72.
 5. *Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab aeterno procedat?* Aff. p. 82.
 6. *Spiritus Sanctus sit persona invocanda?* Aff. p. 87.
 7. *Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia, sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?* Aff. p. 93.

Cap. 3. De Peccato.

- An {
1. *Dæmones ante Hominis creationem, propter superbiam, è caelo erant deturbati?* Aff. p. 102.
 2. *Iustitia originalis ante lapsum Adamo erat Naturalis?* Aff. p. 107.
 3. *Detur originale peccatum ab Adamo in omnes ipsius postereros propagatum?* Aff. p. 112.
 4. *Liberi arbitrium ad bonum salutare, per lapsum erat prorsus sublatum?* Aff. p. 119.
 5. *Concupiscentia in renatis maneat peccatum?* Aff. p. 123.
 6. *Omne peccatum sit suâ naturâ mortale, & à Deo tantum remissibile?* Aff. p. 127.
 7. *Peccatum in S. Scum nuquam veniam consequatur?* Aff. p. 131.

Cap. 4. De Ecclesia.

- {
1. *Ecclesia sit certus prædestinatorum numerus, ex mero Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam ex-cidens?* Aff. p. 136.
 2. *Ecclesia electorum in militantiem & triumphantem rectè dividatur?* Aff. contra Socinianos. p. 140.
- 3 Ecclesia

INDEX CAPITVM

- An { 3. *Ecclesia militans semper sit gloriose visibilis?* Neg. p. 144.
 4. *Ecclesiae visibilis determinatio, siue in concilio, siue alia, sit errori, & examini subiecta?* Aff. p. 149.
 5. *Penes concilium generale sit suprema in terris litium Ecclesiasticarum decisio?* Aff. p. 154.
 6. *Ordinata Evangelii promulgatio & solennis sacramentorum administratio, in publicis conventibus, characteres sunt praecipui visibilis alicuius Ecclesiae?* Aff. p. 158.
 7. *Extra Ecclesiam salus unicuique in sua religione sit expectanda?* Neg. p. 163.

De Membris Ecclesiae.

- { 1. *Sancti in caelis vel Angeli sint invocandi?* Neg. p. 169.
 2. *Reprobi, Athei, & aperte impii sunt membra militantis Ecclesiae?* Neg. p. 172.
 3. *Clerici sint exempti à Regimine secularis potestatis?* Neg. p. 177.
 An { 4. *Liceat Clericis matrimonium contrahere?* Aff. p. 181.
 5. *Monachus sit religiosus vitae status, in quo quis supereroget?* Neg. p. 185.
 6. *Juramentum Fidelitatis Magistratibus Laicis, à clericis aequè ac à Laicis sit praestandum?* Aff. p. 190.
 7. *Aliqua sint membra Ecclesiae laborantia in Purgatorio?* Neg. p. 193.

De Disciplina Ecclesia.

- { 1. *Regimen Ecclesiae Catholicae per Papam, tanquam Christi Vicarium, debet esse monarchicum?* Neg. p. 199.
 2. *Ex institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit ordo, siue gradus, à Presbyteratu distinctus, eoque superior?* Aff. p. 204.
 An { 3. *Clerici iure Divino exerceant jurisdictionem temporalem, aut Laici spirituales?* Aff. p. 217.
 4. *Liceat subditis contra legitimum suum Magistratum sub praetextu quovis religionis arma movere?* Neg. p. 221.

INDEX CAPITUM

- 5. *Statæ Liturgiæ, in diversis Ecclesiis diversæ, modo sacris literis non repugnant, sint probandæ?* Aff. p. 230.
- 6. *Liturgia Anglicana sit sacris literis conformis?* Aff. p. 235.
- 7. *Vocatio Cleri Anglicani ad sacros ordines post Reformationem sit legitima?* p. 244.

Cap. 5. De Redemptione.

- 1. *Christi incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut conveniens?* Aff. p. 252.
- 2. *In hypostatica naturarum unione inconfusæ maneant naturæ cum idiomatibus?* Aff. p. 255.
- 3. *Christus sit mediator secundum utramq; naturam?* Aff. p. 258.
- An { 4. *Christus pro peccatis omnium credentium plenè & integrè satisfecerit?* Aff. p. 262.
- 5. *Sola fides ex parte hominis justificet?* Aff. p. 265.
- 6. *Aliquis possit esse certus de sua salute?* Aff. p. 269.
- 7. *Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus?* Neg. p. 273.

Cap. 6. De Sacramentis.

- 1. *Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?* Neg. p. 278.
- 2. *Duo tantum sint N. T. Sacramenta?* Aff. p. 282.
- 3. *Baptismus ad salutem sit absolutè necessarius?* Aff. p. 285.
- An { 4. *Pædobaptismus si probandus?* Aff. p. 289.
- 5. *Deitur Transsubstantiatio?* Neg. p. 292.
- 6. *Missæ Sacrificium sit Idololatricum?* Aff. p. 295.
- 7. *Matrimonium legitimum sit dissolubile quoad vinculum?* Neg. p. 299.

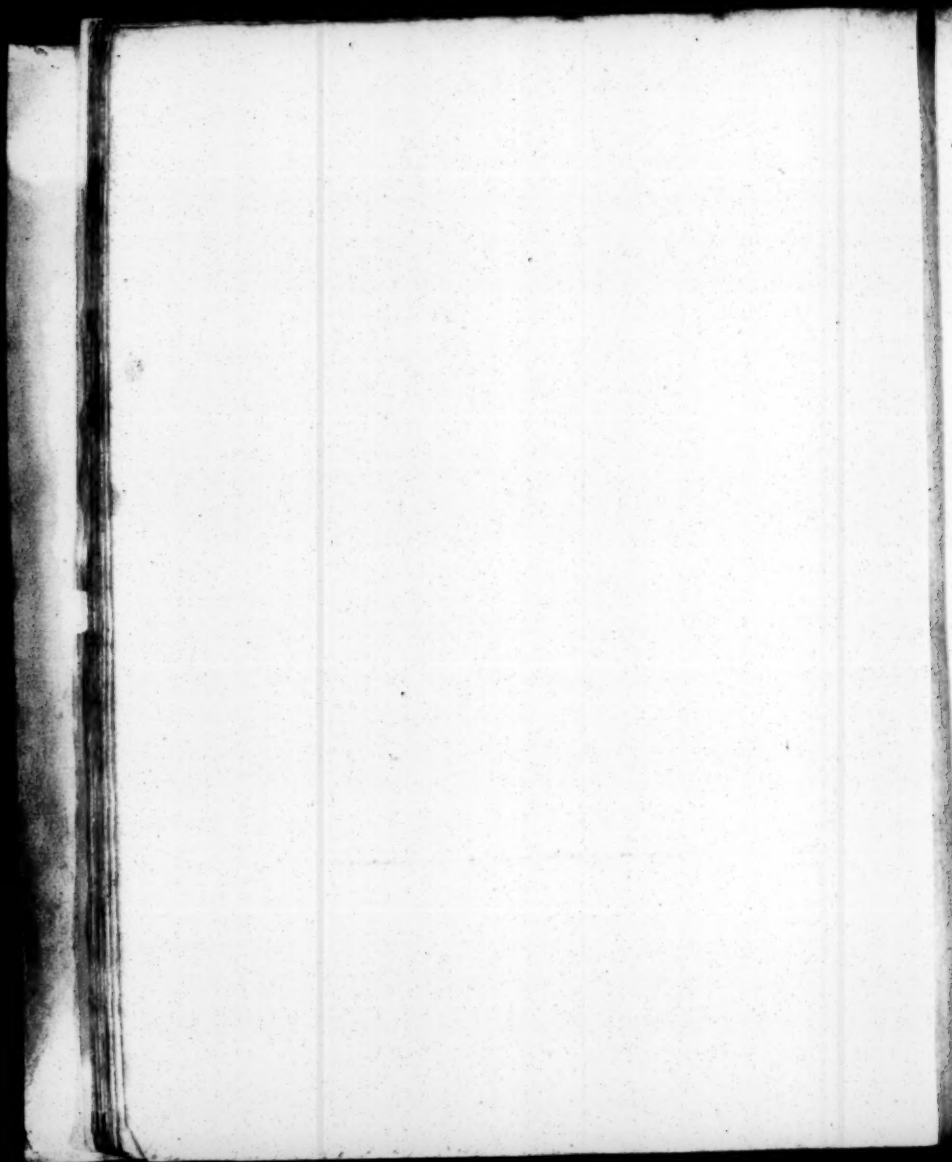
Cap. 7. De Novissimis.

- 1. *Bona Renatorum opera sint salutis æternæ meritoria?* Neg. p. 303.
 - 2. *An præter Papam ante ultimum Christi adventum, expectandus Antichristus?* Neg. p. 296.
3. An

INDEX CAPITVM.

3. *Futura sit Nationalis Judæorum ante finem Mundi voca-
tio ? Aff.* p.309.
 An 4. *Christus hic in terris ante ultimum Judicium , sit cum
Martyribus excitatis per mille annos regnaturus? Neg.* p.312
 5. *Animæ mortuorum annihilentur, aut dormiant usq; ad ul-
timam Resurrectionem ? Neg.* p.315.
 6. *Possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resur-
rectio ? Aff.* p.318.
 7. *Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem sit an-
nihilandus ? Aff.* p.321.

QUEST.

QUÆSTIO PROOEMIALIS.

DE DEI EXISTENTIA.

*An constare possit ex rationis ductu,
in iis qui sunt adultæ & non emotæ
mentis, aliquem esse Deum?*

CCEDENTEM ad Deum oportet credere quod Deus sit, & remunerator se inquirentibus Heb. 11.6. Dixit nihilominus Insipiens in corde suo Non est Deus Ps. 14.1. & 53.1. & ore eructat Pharaó, *Quis est Dominus ut audiam vocem ejus?* Exod. 5.2. & Nabuchodonosor, *Quis est Deus qui eripiet vos de manu mea?* Dan. 3.15. Non immeritò igitur toti futuræ structuræ, subternitur hoc *δοκίματον* fundamentum Deum esse, quod his præcipuè stabilitur rationibus.

1. *Primo*, In omni motu perveniendum est ad *primum Motorem*. 2. In *efficientibus* subordinatis, ad *primam causam*. 3. In *possibilibus & contingentibus*, ad unum *actum purum & necessarium*. 4. In gradibus *excellentiæ*, ad unum *præstantissimum*. 5. In *gubernatione ordinata*, ad unum *summum Monarcham*. 6. In *Bonis*, ad illud quod est *optimum*. 7. In *magnis*, ad id quod est *maximum*, aliter in *infinium* esset progressus, quod *Natura* abhorret, & averfatur ratio: sed iste *primus motor* non *motus*, *prima causa efficiens*, *Necessarium primum*, & *præstantissimum*, *summus Monarcha*, *Optimus*, *Maximus*, necesse est ut sit *Deus*: Ergo constat *Deum* esse ex rationis discursu.

2. *Secundo*, Idem evincitur ex *terroribus conscientiæ*, trepidantis ad *atrociora facinora*, & tormenta ab *irresistibili aliquo iudice & vindice* exigenda; qui non alius esse potest nisi *omnipotens Deus*, quibus addatur *Juramenti Religio*, ipsi *Barbaris* sacrosancta.

3. *Tertio* hoc confirmat *Appetitus animæ insatiabilis*, quem *delitiæ, divitiæ, honores*, hic in terris multiplicati nulli terminant; cum autem nil frustra facit, aut fovet *natura*, necesse est ut detur aliquod *Infinium*, in quo tandem acquiescat *irrequietum istud desiderium*, quod nil aliud potest esse præter *Deum*.

4. *Quarta* ratio petatur à stupenda *Mundi fabrica*, ubi in summa rerum *varietate* constans semper manet *dispositio*, præsentemq; refert *qualibet herba Deum*. quod fortuitis *atomis*, & non *infinite sapientiæ* ascribere, perinde esset ac si quis *Ligna & Lapides* ad *Civitatis structuram*, assereret sponte convenisse, & se domatim & plateatim ordinasse.

5. *Quinto*, *Miracula naturæ spheram* excedentia, & ipsius *cursum* prorsus intervertentia, quæ vel oculis occurrunt, vel in *historiis*; extorquent vel à *perversissimis*, illam *Maleficorum confessionem* *Digitus Dei est hic*. Exod. 8. 19.

6. *Sexto*, *Oracula & de futuris aliàs contingentibus*, certa *prænuntiata*, quid aliud arguunt quam esse *omnipotentem*, & *supremum Demiurgum*, qui certo prædicit quid sit *eventurum*, quia ipse præstituit ut sic eveniret.

7. Agmen claudit *Gentium* omnium *Confessio*. unde *O-*
rator nullagens tam *immanis* & *fera* est, quæ non (etiam si
 ignoret *qualem Deum* habere debeat) *habendum* tamen *sciat*.
Lactant. Institut. l. 3. c. 10. Ex *Cicerone* de *Legibus* l. 7. un-
 de *Americani* *stupidissimi*, suos habent *Zemos*, & *Deastros*, à
 quibus petunt, *ciborum copiam*, *bonam valetudinem*, & de *hosti-*
bus victoriam, & habet *Lerius Hist.* Navigat. in *Brafil.* c. 16.

Objiciunt Rationalistæ, derisores, ven-
tricolæ, & reliqui ex Diagoræ
Luciani, & Epicuri baris.

Ob. 1. Illud non potest esse *rationi certum*, quod *sensui*
 nunquam patuit, quia nihil est in *intellectu*, quod non prius
 fuit sub *sensu*. Sed *Deum* nemo vidit unquam *Jo.* 1. 18. & 1.
Jo. 4. 12. nec aliis *sensibus* percipitur *Job.* 9. 11. & 23. 8.
 Ergo incertum est quod de eo asseritur.

Sol. Deus non patet *sensibus comprehensivè*, ut est in se, sed
apprehensivè, ut elucet in *operibus*. Ita videtur in *signis*, audi-
 tur in *verbo*, manifestatur in totius *universi fabrica*, *Pf.* 19.
Oculus non vidit *futura*, nec *audivit* auris, 1. *Cor.* 2. 9. Ergo
futura nulla sunt? *Animam tuam* non vides, Ergo non es
Animal? quàm hoc *ridiculum?*

Ob. 2. Ratio reddi non potest, cur *Deus* existens ab
æterno, citius seipsum non manifestasset, *Mundum* creasset,
 vel aliquid aliud egisset. *Actus enim purus* non potuit esse
inertis, nihil agens, Ergo videtur non fuisse.

Sol. Hoc non probat *Deum* ab *æterno* non fuisse, sed ipsi-
 us consilia *finito intellectui* esse *inscrutabilia*, quærenti igitur
 de Dei factis ante *Mundi fabricam*, reponit *S. Augustinus*,
 parasse illum *Infernum* tam effrontibus *scepticis*, quid au-

מִי־יְיָ tem ipsi deesse potuit, qui est *El Schaddai*, sibi ipsi sufficiens?
 שׁוּרִי Est, Erit & eternum fuit. Nostræ veræ cecitatis in talibus debet
 Gen. 17. 1. esse, submississima Psalmistæ confessio, Mirabilis est tua sapientia
 præ me, excelsa est non possum illam consequi Pf. 139. 6.

Ob. 3. Si sit *Deus*, tum vel ab alio est, vel à seipso; ab alio
 si sit, non potest esse *Deus*, quia non supremus. ut autem ali-
 quid sit à seipso, rationi repugnat, sic enim esset seipso prius
 (naturâ saltē) & posterius, quod contradictionem implicat.

Sol. Rationi quidem adversatur ut aliquid finitum, factum,
 aut creatum esset à seipso, aut suiipius causa, sed ut principium
 aliquod infinitum agnoscat, quod in se, & per se, sit tale,
 à quo, & per quod, cætera omnia sunt, quod sunt, rationi maxi-
 mē est consentaneum.

Ob. 4. Bonum infinitum prorsus absorbet & destruit ma-
 lum oppositum, tale igitur si detur, Mali aliquid non super-
 esset; unde posito Deo, tollerentur omnes maligni spiritus &
 homines.

Sol. Infinitum aliquod concipiatur ut *Agens*, vel *Necessa-
 riū*, vel *Liberè*. Necessariō si ageret *Deus*, tolleretur peni-
 tēdus quodvis oppositum, sed cum ipse solus *Agens* sit liberrimus
 permittit *Malum* ad beneplacitum, quia noverit pro infinita
 sua sapientia, ex pessimis Bonum elicere.

Ob. 5. Primus in orbe Deos fecit timor, juxta decanta-
 tum illud Poeticum. Ergo Commentum potius videtur polini-
 corum, hæc de Deo sententia, ad simpliciores in officio conti-
 nendos, quàm à nasutioribus amplectendum Dogma.

Sol. Increpet te *Deus Satana*, cum omnibus solitiis tuis
 profunditatibus. Timor iste arguit, tremendum esse aliquod tri-
 bunal, & *Judicem*, qui fontes non dimittet impunitos, in al-
 io seculo, quibus parcit hic pro summa sua longanimitate,
 ut resipiscant, ne in eternum pereant.

Ob. 6. Piorum, Aspera in hoc mundo, & Impiorum, prospe-
 ra, usq; ad mortē aliquoties continuata, (de quibus
 conqueruntur Psalmista Pf. 73. & *Jeremias* c. 12.) ostendunt
 nullum talem clari *Judicem*.

Sol. Immo transmittunt potius ad supremum *judicium*
 post

De Dei Existentia.

5

post hanc vitam habendum, tibi unusquisq; recipiet, fidei & factis consentanea, & *Dives* luet, quando *Lazarus* exaltabitur, quod tam *Jeremie* quam *Davidi* erat significatum.

Ob. 7. Quod *speciei* est *innatum*: omnibus competit *Individuis*, sed *Diagoras*, *Lucianus*, *Leo* 10. & innumeri alii, ex professo fuerunt merè *Atheoi*, Ergo *naturæ* insitum non est, ut quis *Deum* esse agnoscat, & cognitio talis (ut contendunt *Sociniani*) dici non potest esse *Naturalis*.

Sol. Competat aliquid *innatum* alicui, vel quoad principium, & radicaliter, vel quoad exercitium & exequutivè. non autem ex defectu exercitii, concludatur principii aut facultatis privatio, sed potius depravatio, ex injectis vinculis aut contractis fordibus. unde *Caligula* Bipedum amentissimus, ad tonitruum fragorem, caput occuleret; nec dubitandum quin *Cyclopes* huiusmodi, cælo sereno turgescerent, ad procellam incumbentem reciperunt se cum nautis apud *Prophetiam*, *Jonæ* 1. 5. ad Deum suum. 2. Aliud est etiã Dei providentiam & de rebus humanis curam, aliud negare existentiam, & omnino asserere quod non sit Deus. 3. *Socini* autem de stupido quorundam *Brasiliensium Atheismo* instantiam, retundit *Lerius Hist. Bras. c. 16.* 4. Quin ut constat ulterius ex *Magis*, *Dæmones* ipsos supremum numen agnoscere, & horrescere: Ita (innuunt nonnulli) *Bestias* aliquas & volucres, *Dietatis* & *Religionis* cuiusdam habere sensum. Ex quibus omnibus cum satis superq; constet, Deum esse, non oris erit vel distortissimi negare *Theologian*. Cujus implicationes nodos methodo memoriæ accommodatâ, punctilium & contraciũ expedire oĩv sũv aggredior.

Sueton.

CAPITA THEOLOGIAE.

CAP. I.

De Scriptura.

1. **I**HEOLOGIA, est *Sapientia Religiosa*,
à DEO in *sacris Scripturis* revelata, ad Sa-
lutem perveniendi *Deut. 4. 6. 2. Tim. 3. 16.*
2. *Pet. 1. 21. Rom. 1. 16.*

	{ 1. SCRIPTURA. 2. DEI COGNITIO. 3. PECCATUM. 4. ECCLESIA. 5. REDEMPTIO. 6. SACRAMENTA. 7. NOVISSIMA.
2. Hujus Septem	
statuantur Capita	

3. Quæ (ut *facilius memoriae imprimantur*) sic con-
nectantur. 1. *Scriptura* nos manuducit ad *Supernaturalem*
Dei cognitionem. 2. *A Deo cognito defecimus per Peccatum.*

De Scriptura.

7

3. E Peccati massa, pro misericordi Dei beneplacito, evocata est Ecclesia. 4. Hac expiatur & justificatur, per Redemptoriam Christi satisfactionem. 5. Redemptionem obsignant Sacramenta. 6. Quæ excipiunt. 7. Novissima, ut illa tandem per debitam Mandatorum observantiam, ad Gloriæ portum nos perducant.

De Scriptura autem Catholica

hac esto Thesis.

4. **S**criptura est Dei verbum, indubitato è cælo revelatum, & 2. In Libris quos habet Ecclesia nostra Anglicana pro Canonicis integrè comprehensum. 3. Huius Editionem Hebraicam in Veteri Testamento, & Græcam in Novo, amplectimur ut authenticas. 4. Translationem verò vulgarem Latinam, cum cæteris omnibus versionibus, ad textus istos Originales expendi, & corrigi submittimus. 5. Hasq; Lingua vernacula, singulis Christi fidelibus, vulgari debere contendimus, quia 6. Ultima fidei resolutio in Scripturis hæc est terminanda. Quæ 7. continent omnia ad Salutem necessaria absq; Traditionis non Scriptæ quovis supplemento.

Unde QUÆSTIONES.

- An {
1. Scriptura sit Dei verbum Cælestis revelatum?
 2. Ejus Canon integer & illibatus à nostris retineatur?
 3. Textus Hebraicus veteris Testamenti, & Græcus Novi, sit incorruptus, & Authenticus?
 4. Versio Vulgaris Latina, sit Fontibus æquanda, & cæteris omnibus Translationibus præferenda?
 5. Vulgari debeat Scriptura in ea Lingua quam Populus intelligat?
 6. Ultima fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas?
 7. Traditiones non Scriptæ admittantur, in Scripturæ supplementum?

QUÆST.

QUÆST. I.

An Scriptura sit verbum Dei? Aff.

QUIA,

1. **A**UT à Deo est (ut argumentatur *Salvator* de *Jo.annis Baptismo Math. 21. 25.*) aut ex *Hominibus*; ab *Hominibus* non potuit esse, nam à quibus esset? cum nulla extiterunt scripta *Mosaicis antiquiora*, aut *coæva*, præter *Pseudoepigrapha* quædā *explosa Sethianorum, Abrahami*, aut aliorum *fragmenta*. *Moses* verò agnoscit se sua omnia à *Deo* accepisse, nec constat *Alphabetum* aliquod illud antecessisse (quicquid hariolantur nonnulli) quod ipse in *duabus tabulis* recepit *Dei digito* exaratum. Eiusdem autem cum *Mosaicis culturæ*, & certitudinis, inveniuntur scripta insequentia *Canonica*, Ergo patet illa esse ex *Deo*, quod confirmatur.

2. A *Scriptorum* diversorum *temporum, locorum, & conditionum*, admirando consensu, qualem inter *Philosophos, scriptores* vè alios non divinitus inspiratos, incassum expectaveris, ut patet apud *Ciceronem, Senecam, Plutarchum*, præcipuè *Eusebium* in libris 15. de *Præparatione Evang.* studiosè expendendis, de infinitis *Philosophantium jurgiis*. Idipsum evincit.

3. *Materiæ substratæ* illimis quædam *sublimitas, & majestas*, Cælum tantum spirans, & absq; vel minimæ *levitatis*, vel *humanæ ostentationis aspergine*, omnia ad *Deum* referens; sic ut *conscientiam* potius eximeret, quàm *aures titillet*, & quo penitus evenilatur cō vehementius afficit *cordatos*, & recalcitrantes confundit. Juxta illud *Psalmistæ, Verbum tuum est perfrigatum septies* (quali in *clibano* sive *catino*) & servus tuus dilexi illud. *Pf. 12. 6. & 119. 140.*

4. *Prophetiæ de Josia, Cyro, quatuor Monarchiis, (præ cæteris) de Adventu Messie, tam exactè suo tempore impletæ; argumento sunt firmissimo, hujusmodi nisi ab ipso Deo (qui ista prædixisset omnia) non potuisse provenire.*

5. *Accedunt Miracula hanc doctrinam obsignantia, tam expressa, & testata, ut à perversissimè adversantibus agnoscuntur. Hoc autèm Philosophicis Inventis, aut aliis aliorum commentis nunquam contigit. Extant apud Josephum Antiquit. l. 12. Et Eusebium Præparat: Evangel. l. 8. 1. de Theopompo, quodam Oratore & Theodictio Tragædo historiæ; è quibus hic capitulis (ut videtur) vertigine, iste glaucomatæ erat percussus, eo quod cælestem hunc Chirographum, ad vertigines suas occæcatus, aggressi sunt accommodare. Nec minùs hoc evincit*

6. *Recipientium Sagacitas. Non enim hæc gesta fuerant in angulo (ut loquitur Apostolus Act. 26. 26.) sed in publico Mundi Theatro, ubi non seducti quidam è triviis Bubsequæ, sed, Monarchæ, Politici, Doctores selectissimi & perspicacissimi, (quibus non defuit facultas, aut potestas singula expendendi) sceptræ, edicta & placita, verbo huic submiserunt, quod nunquam proculdubio fecissent, nisi illud à summo legislatore cælitùs profluxisse pro comperto habuissent.*

7. *Postremò in confesso est apud Ethnicos fere omnes celebriores (quibus hoc verbum innotuit) illud à Deo esse. utcunq; de genuino ipsius sensu, in locis quibusdam obscurioribus tot oriuntur rixæ. Nec dubitandum est Platonem, Aristotem aliosq; Philosophiæ primipilos, plurima quæ habent. de Deo singularia, ex hoc fonte hauuisse. cujus versionem in linguam Græcam, non tot impensis redimisset Ptolomeus Philadelphus, nisi Deus, ò aliquid divinum in illo latuisse existimasset.*

*Obijciunt, Celsus Epicureus, apud O-
riginem, Iulianus, apud Cyrillum
Alexandrinum, Faustus Ma-
nichæus apud Augustinum, &c.*

Ob. 1. **V**erbum Domini purum, piun, & perfectum est, cui nihil addendum vel detrahendum, Ps. 12. & 19. Prov. 30. 5. Deut. 12. 32. At Scriptura non est huiusmodi, quæ Ludicra proponit inter legalia de Bestiarum adipe, & excrementis, 2. Inutilia de Genealogiis, Chronologiis, & Topographiis, 3. Tautologica, absq; ulla methodo (ut Crambe) recocta & repetita, Ergo verbum Dei esse non potest.

Sol. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, 1. Cor. 1. 25. quæ ludicra igitur videntur in lege, momenti inveniuntur esse maximi à cordatis ad exercendam obedientiam. 2. Aversandam Idolatriam. 3. Informandos mores, & ad Messiam indigitandum, si dextrè (ut oportet) percipiantur. vid. Enseb. de præpar. l. 8. Aq. 1. 2. q. 102. art. 3. & sq. de Allegoricâ legis accommodatione, & alios. 2. Genealogiæ & cætera quæ videntur superflua, Testimonia sunt Oris, propagationis & conservationis Ecclesiæ, & impletæ Promissionis de Messia, è semine Abrahami & Davidis deducendo Matth. 1. 3. Nec repetitiones in credendis & agendis sunt supervacaneæ, ubi utilitas potius quæritur, quam subtilitas. Isaïæ 48. 17.

Ob. 2. Occurrunt in Scripturis portentosa quædam de Solis statione, & umbræ retrogradatione, de Asino Dominum reprehendente, & Metamorphosi feminae in statuam salis & similia, Ios. 10. 13. 2. Reg. 20. 11. Num. 22. 28. Gen. 19. 26 quæ non rationem tantum, sed fidem omnem superant. Ergo.

Sol. Fidem talem talia excedant, quæ Naturæ tantum in-
tuetur molimina, non Dei Omnipotentiam, qui quicquid vult
potest,

potest, & facit signa & mirabilia in Cælo & in Terra, quod in Decretis suis profitentur *Ethnicæ Monarchæ Nabuchodonosor & Darius. Dan. 3. 29. & 6. 26.*

Ob. 3. Injunguntur in Scripturis, abominanda quædam, & Naturæ prorsus repugnantia, ut pater propriis manibus filium immolaret. *Gen. 22. 2.* Prophetæ uxorem duceret fornicariam *Hosæ 1. 2.* Frater ex Germani Relicta sterili, susciperet liberos *Deut. 25. 5.* quæ à cælo manasse, Blasphemum est asserere.

Sol. Injusta non possunt esse quæ Deus præcipit, cujus voluntas regula est justitiæ. Qui patris fidem sic explorare & illustrare voluit *Gen. 22. 1.* non filium innocentem à patre trucidari. 2. Prophetæ verò non injungitur ut meretricem constupret, sed ut *Israëli spurcam suam Idololatriam*, sub tali Allegoriâ representaret. 3. Nec præcipitur leviro, ut Germani fratris line prole demortui gloriæ ducat sterilem, sed consanguineo ejusdem familiæ (qui sub nomine □ venit) ut conservaretur tribuum distinctio, ad manifestationem Messii è Tribu *Jude* oriundi. confer *Josephum Antiq. l. 4. c. 8.*

Ob. 4. Indigna de Deo passim in istis scriptis inculcantur, nempe ipsum oculos habere & aures, *Psal. 34. 16.* præcepta dedisse suis non bona, *Ezech. 20. 25.* Subjicere seipsum colentium mandatis, *Isaïæ 45. 11.* penituisse se hominem fecisse, *Gen. 6. 6.* decreta sua mutare, *Isaï. 38.* Quæ cælestem doctrinam non sapiunt.

Sol. Quæ sic proponantur, *αἰσχρονομίαι*, concipienda sunt à nobis *συνέψεις*, Metaphorâ sacris familiari, quâ pro captus nostri imbecillitate, per obvia ad sublimiora elevamur. Unde dicitur Deus oculos habere & aures, cum efficit talia (sed modo ineffabili sublimiori) quæ oculati & auriti faciant. 2. Dedisse præcepta non bona, cum dimittit obstinatos ad propria desideria, & ad inventiones, quibus seipsum præcipitant, *Pf. 8. 13.* *Ezech. 20. 29.* 3. Penitere vero & dolere, quando cessat facere, quod fecit, ut penitentes & dolentes solent; manente interim æterni decreti immutabiles,

ubi non submittit se hominum *mandatis*, sed vel ostendit suam ad auxiliandum *promptitudinem*, ut Domini solent *servis* obsequentibus, si ipsorum *præceptis* sint morigeri, vel *legendus* potius est iste *textus interrogativè*, q. d. institui vos de faciendis à vobis, nunquid autem vos *præscribetis* mihi de futuris, quid à me sit faciendum? De his vero & *objectis* antecedentibus consulatur *Sixtus Senensis. Eiblioth. l. 7. & 8. Bell.* De verbo Dei l. 1. c. 5.

Ob. 5. Novum Testamentum exauçtorat, & quasi supplantat vetus, ut patet ex locis plurimis inde citatis, & ex *Apostolo*, qui appellat *legalia* *ἀδικίαι καὶ νόμοι* infirma et egena *Elementa*. Gal. 4. 9. Ergo utrumq; non potest esse à Deo.

Sol. Citentur loca vel *κατὰ τὸ πῶς*, quoad verba præcipuè, vel *κατὰ τὸν σκοπὸν*, secundum sensum et scopum. Verba si non semper reddunt *Apostoli*, sensum tamen et scopum fideliter exhibent, ut ostendit *Junius in Parallelis*, qui consulendus hac de re cum aliis. 2. *Impotentia* verò et egena sunt *Apostolo legis Elementa*, non *moralia*, sed *virtualia* seorsim in se considerata, non ut ad *Christum* sunt *pædagogica*, ad quem sunt referenda.

Ob. 6. Occurrunt quamplurima in T. V. quæ sunt prorsus Alysata et Repugnàntia. Ergo non potest illud esse à Deo.

Sol. Quæ urgentur hic ut *ὑπερβολικά*, vel penitèns *contradictoria*, ostenduntur esse tantum *ὑπερβολικά*, quæ videntur talia, et facile à multis conciliantur. ut à *Scharpio*, in *Symphonia*, *Tirino* in calce Annot: ad *Vetus et Novum Testamentum* &c. Idem

Ob. 7. Objicitur de Novi Testamenti contradictionibus, è quibus autoritas divina illi detrahatur, præsertim in Evangelistarum et Genealogiæ Salvatoris dissensu.

Sol. Recurrendum est hic etiam ad *autores prædictos* aliosq; qui dedita operâ *distincitè* ista discutiunt, quæ *compendio* (quod nos instituímus) non possunt absolvi. Sat ut igitur hic (*solutionis* vice) monuisse quàm necessarium sit, ut ad manum habeat *Theologiæ studiosus*, tales *Conciliationes*,

lationes, ut punctim inde petat, quod satisfaciatur, prout res tulerit.

Q U Æ S T. I I.

An Scripturæ Canon integer & illibatus à nostris retineatur? Aff.

Q U I A,

1. **I**udeis primùm fuerunt credita Dei Elogia, Rom. 3. 2. At noster Canon exactè cum eorum convenit, nec de Libris novi Testamenti intervenit hodiè ulla inter doctos Controversia. Ergo Canon rectè est à nostris consignatus.

2. Canon Hebræorum communicari illis debuit, ea lingua quam intelligerent, aliter tuba daret incertum sonum, 1. Cor. 14. 8. ad nullius ædificationem, sed isti Libri cum Integri, nempe 1. Solomonis Sapientia. 2. Ecclesiasticus Syracidis, Libri, 3. Esdræ, 4. Tobia, 5. Judith, 6. Macchabeorum primus, & 7. Macchabeorum secundus: tum Librorum Fragmenta, scilicet 1. Oratio Manassis, 2. Trium puerorum Canticum, 3. Historia Susannæ, 4. Narratio de Belo & Dracone, 5. Sex Capita cum dimidio Libro Esther assuta, 6. Baruch, 7. Epistola Jeremiæ, nunquam extabant Hebraicè, Ergo Judæis nunquam fuerant Canonici.

3. Post Malachiam desiit Prophetarum *Ἑσθῆρ* nempe Deductio sermonis Prophetici, cui fides certò niteretur, ut ostendunt Josephus & Eusebius, Atqñ Apocryphorum isti Authores *Cont. Apto. nem.* Malachiâ, inveniuntur esse posteriores, Ergo Canonica Scripta non erant ab illis expectanda.

4. Salvator Canonem distribuit in Legem Prophetas &

Psalms. sed cùm à Prophetarum Classe Apocryphi isti excludantur; Inter *Legalia* & *Psalms* multò minùs locum inveniunt. In *Canone* igitur non sunt reponendi.

5. *Canonici Veteris Testamenti* corroborantur ex *Novo*, quatenùs à *Salvatore*, & *Apostolis* citantur, sed *Apocryphi* à nobis rejecti, distituuntur tali testimonio. Ergo pro *Canonici* non sunt habendi.

6. Quin *Frivola* & *falsa* in illis deprehendantur, quæ *fidem* detrahunt *Canonicam*. Ita 1. *Sapientia Solomonis*, (quam *Philoni Judæo* adjudicat *Hieronymus*) *Pythagoricam* astruit *μαθηματικὴν* c.8.v.19.20. 2. *Ecclesiasticus* adducit *Samuelem* post *Mortem Prophetantem*. c. 46. 20. 3. *Esdra* de *Henoch* & *Leviathan* quinto die creatis, *Rabbinica* narrat deliria, 2. *Esdra* 6.40. 4. *Tobias* inducit *Angelum* mentientem, saltèm *Jesuiticè* æquivocantem c.5.12. & *Magica* ex jecinore, & corde piscis præcipientem, c.6.8. 5. *Judith* celebrat factum *Simeonis* c. 9. 2. quod *Jacobus* ferit *Ananiam* Gen.49.7. 6. *Macchabei* inter se dissentiunt. In lib. 2. Laudatur *Rafis* *αὐτοχρηστία*, c.14.42. & *Author* se excusat, si rectè & congruenter quinque libros *historicos* *Jasonis Cyrenæi* in *Epitomen* non redigerit cap. 16. 39. Collat. cum Cap.2.v.24. 7. *Fragmenta Estheris* & *Danielis*, non purioris sunt metalli.

7. *Canonem* (ut à nostris figitur confirmant. 1. *Epiphanius* in *Libro de mensuris et ponderibus*. 2. *Hieronymus* in *Prologo Galeato*. 3. *Origenes*. 4. *Athanasius*. 5. *Cyprianus*. 6. *Nazianzenus* vid. *Euseb. Hist.* 1.4.c.25. et 6.c.28. 7. Una cum *Concilio Laodicensi* Can. 59. qui omnes Ferè *Innocentio* 1. (à quo *Canonis Tridentini* ducitur *prosapia*) fuerunt antiquiores, Recentiores verò *Hugo* et *Cajetanus Cardinales* *Hieronymum*, hâc in re sequendum esse contendunt.

Objectiones

Objectiones Adversantium præcipue Tridentinorum, qui Anathema illis denuntiant, qui hos Apocryphos integros, cum omnibus suis partibus, prout in vulgatâ prostant Editione Latinâ, pro Sacris & Canonicis non suscipiant. Concil. Trid. S. 4ta quod hisce suffulciunt argumentis.

Ob. 1. **C**itantur in Novo Testamento, ut illud *Sapientiæ* c. 7. 26. de splendore gloriæ Christi Heb. 1. 3. Item de impervestigabili Dei Consilio, c. 9. 14. in Epistola ad Rom. c. 11. 34. sic Christi irrisio quæ describitur Math. 27. 43. deducitur è *Sapientiæ* 2. 18. Ergo pro Canonicis merito sunt habendi.

Sol. Citatio talis non probat librum esse Canonicum, nam ita, *Aratus, Menander, & Epimenides* Poetæ essent Canonizandi quia à Paulo citantur Act. 17. 28. 1. Cor. 15. 33. Tit. 1. 12. Nec concludendum loca alicujus authoris citari cum adducuntur *similia*, sic enim dicamus *Salvatore* citasse *Terentium*, Durum est contra stimulos calcitrare Act. 9. 5. cum eadem verba habentur in *Phormione* Act. 1. Scæn. 1. 3. Citantur potius adducta ex Jo. 1. 14. Col. 1. 15. Isa. 40. 13. *Mattheus* autem factum narrat, non citat quid prædictum.

Ob. 2. Appellantur *Scriptura, & Canonici* à Patribus, quorum judicium non insuper est habendum.

Ob. 3.

Sol. Canon apud Patres duplex est, *Morum*, & *Fidei*, *Canonici* nonnunquam dicuntur hi *Libri*, primo sensu non secundo, unde non proto-sed deuterocanonici aliquoties audiunt. *Hieronymus* verò & *Patres* alii cum accuratè loquuntur, *discrimen* statuunt inter *Apocryphos* hosce, & *Canonicos*, quod nos amplectimur.

Ob. 3. Legebantur publicè in *Ecclesiis*, quod *Canonicorum* tantum est privilegium.

Sol. Legebantur quidem propter conformitatem (maximà ex parte cum *Canonicis*, ut *Homiliæ antiquæ* & *sacræ* ad informandos mores, non ad confirmandam doctrinam.

Ob. 4. Continuant *Ecclesiæ Historiam*, quæ aliàs à *Captivitate* mancret interrupta, Ergo non sunt à *Canone* excludendi.

Sol. Ex *Historicis Apocryphis*, incertum est an *Tobias* & *Judith* cum fragmentis de *Susanna*, *Bel*, & *Dracone* habeantur pro *Dramaticis* potius quàm veris *narrationibus*; quia mentio illarum apud istorum temporum *Scriptores*, (ut de rebus minutoribus) non occurrit; præsertim apud *Josephum Antiquitatum Judaicarum sedulum exploratorem*. 2. *Machabei* aliquid conferunt, sed quod ex aliis *Historicis* plenius colligatur. 3. E quibus *Primus* qui *Pastor* est *Hieronymo*, (ut putat *Junius*) vulgo omittitur, non sic dictus à *Pastore* gregis alicujus, sed *ἐν τῷ πασδαῖ*, seu *pasdaῖ* ab *Atrio*, unde de tyrannide, *Ptolomei Philopatoris* inchoat insignem *Historiam*; quam secundi *Machabeorum Rapsodiis*, à *Jasone Cyreneo* corralis meritò præferas.

Ob. 5. Confirmantur hi libri à *Conciliis*, *Carthaginensi*. 3. *Can.* 47. Cui interfuit *Augustinus*. Item à *Florentino*, & *Tridentino*, ergo non sunt reiiciendi. *Bell:* de verb. Dei, lib. 1. c. 4.

Sol. *Tridentinum Concilium* adversus nos à *Bellarmino* adduci, mirum videtur. Cum ipsius decretum sit res controversa, nec valet apud A. *Montanum*, *Sixtum senensem* & alios. 2. Quod urgetur è *Concilio Florentino*, *Concilij* non erat *Constitutio*, sed *Papæ Eugenii 4^{ti}* post finitum *Concilium*,
ad

In præf. ad
Apocryp.

ad Armenos peculiaris Institutio 3. Carthagenense Concilium cum *Augustino*, non decernit quinam libri pro *Canonicis* sunt habendi; sed quinam publice in *Ecclesia* sunt legendi, ut patet ex *circumstantiis*. Ubi & *passiones Martyrum* legi permittuntur in ipsorum *Anniversariis*; *Canon* igitur *morum* & *Canon fidei*, hic promiscuè usurpantur, cum de *Canone* tantum fidei sit *præsens controversia*.

Ob. 6. Seponuntur capita quædam *Canonica* in *Leitura Anglicana*, substitutis quibusdam ex hisce *Apocryphis*, ut publice legantur in *Ecclesia*, ergo videntur *æqualis* saltem *nobis*, si non *majoris*, esse cum *Canonicis* *authoritatis*.

Sol. In *Lectiōe* publica non semper illud proponitur quod in se est *præstantius*, sed quod auditorum *edificationi* magis *inserviat*. 1. *Cor.* 14. 26. 2. Non *æquantur* igitur *Apocrypha* *Canonicis* dum sic leguntur, sed ut *instituta* quædam *facilia* *interponuntur*, quæ ad *Canonica* *amplectenda*, (ut *Homiliæ* & *Conciones*) *tardiores* *excitent*. 3. Sic *Geneseos* quædam *Capita*, & *Solomonis Canticum*, *Judei* non legunt in *Synagogis*, ut *captui populari* minus *accommodata*. Sic etiam nec ex *lectis Chronicorum Genealogiis*, *Ezechielis Templi Architectonicis*, aut *Iohannis Apocalypsi*, *Rudiores* multum *proficerent*.

Ob. 7. *Compinguntur* etiam cum *Bibliis* a nostris, ut partes *integrantes*, ergo videntur esse *eiusdem momenti*.

Sol. Non *urgenda* sunt hæc ab *illis* tam *ferocitè* in *Apocrypha*, qui *Marginalia* sua *annotamenta* *textui* tam *liberè* *adijciunt*. Ne *Conciones* ipsorum *nonnullæ*, *inveniantur* esse, non *Canonicæ*. 2. Sat sit *Cordatis*, *titulis* ista *distingui*, quæ *eodem* *coherent volumine*, ut non pro *Canonicis* illi habeantur libri, qui leguntur sub *Titulo Apocryphorum*.

QVÆSTIO III.

An Textus Hebræus, veteris Testamenti, & Græcus Novi, corruptus sit, & authenticus? Aff.

QVIA.

1. **N**ON incidit suspicio cur *Herenici*, *Hebraica* corrumpere, nec erat causa cur *Judei* hoc facerent. Sic enim propria distruxerunt *καὶ μὲν* & sibi ipsis fidem derogarent. Quinimò constat ex ipso cùm *Masora* cùm supputatis literis, & singulis punctorum minutijs, illos de Textu conservando ad *superstitionem* usq; fuisse sollicitos.

2. Non potuerunt (si vel maximè voluissent) tam sublesta fide agere. vel enim hoc fecissent ante *salvatoris* adventum, vel postea; ante si quid tale patraissent, quomodo Christi & Apostolorum Reprehensionem effugissent? postea verò, *exemplaria* inter *Christianos* distracta Conatus hujusmodi nefarios reddidissent prorsus irritos.

3. Nec fecisse patet ex *Apostolo* qui *ἀβυσσὸς* *ὁ* *Θεὸς* eloquia five *Dei Oracula*, illis fert accepta. *Rom.* 3. 2. unde fidelissimi Christianorum *scrinarii* aut *capsarii* habentur ab *Augustino*, *studentibus nobis codices portantes*, & in ijs quæ contra illos faciunt ne *apicem* quidem mutarunt, ut ex librorum *Collatione* satis est manifestum.

4. Eadem providentiâ non minus *Christianis* prospexit *Christus*, de certa fidei regula, ut ex indubitatis fundamentis *Evangelium* deduceretur; Quod fieri non potuit si *textus*.

Hebraicus

Hebraicus esset corruptus. Ejus verò cùm quodlibet *Iota* & apicem fixiùs *Cælo* & terrâ *Salvator* esse voluit. *Math.* 5. 18. ad quod fluctuantes remittit, ut plenè instituerentur *Luc.* 10. 26. *Io.* 5. 39. *incorruptum* proculdubio & *authenticum* fuisse concludit.

5. *Vigilantia Patrum* quovis seculo, his armis usa est adversus *Ethnicos, Hereticos, & Profanos*, sic ut depravatio aliqua notabilis non potuit irrepere, sine publico clamore & scandalo. Quin & infami *Hereseos* stigmatè notati fuerunt qui *biblia* tradiderunt *Ethnicis* dehonestanda. Tanta man- sit semper inter *Religiosos* textus reverentia.

6. *Varie Translationes* institutæ, a variis in tot linguas discrepantes, *Majore* instar sive *sepimenti* esse potuerunt, unde quod quovis modo mutatum esset in *Originali*, ex collatione restitueretur.

7. *Postremo* exhibuit quodvis ferè seculum illustres *Criticos*, quales *Origines*, & *Hieronymus*, apud antiquos, *Erasmus* & *Beza*, cum infinitis aliis *sequioris* successionis, qui *heroicâ industriâ* & *solertiâ*, omnes textus apices expend- runt, & in integrum restituerunt, sic ut in rebus alicujus momenti nil desideraretur.

*Contra Textus Hebraici puritatem
objiciunt Stapletonus, Bellarm.
Gordonius, &c.*

Ob. 1. **V**Bi mutantur *Literæ primæ*, præsertim à *Deo* ipso consignatæ, ascitis in eorum locum *profa-* Certum est
norum inventis; ibi necesse est ut interveniat multiplex cor- Ezram alias
ruptio. At hoc factum fuisse à *Judeis* post reditum à Cap- literas repe-
ritivitate, asserit *Hieronymus*, quem sequuntur plurimi in He- risse quibus
braicis versatissimi, Ergo. nunc utimur,
Prol Galcat,

Sol. Characterum mutatio non concludit textus corruptionem; ut *Biblia Anglicana* Italicis expressa characteribus, esse idè corrupta, nullus dixerit. 2. Traditio ista judaica, (quam probat *Hieronymus* de novis literis per *Efram* introductis, ablegatis prius ad *Samaritanos*) refutatur in סרכה *Isai* 9. 7. ubi in Mem clauso agnoscitur fidei mysterium, quod in *Alphabeto Samaritano* frustra quæras. 3. Quis crederet, ita odio occæcatos fuisse *Iudeos*, ut χρῖστα χαλκῶν hostibus, præcipuos suos thesauros relinquerent; ut non haberent cum illis aliquid commercii; adde quod nec *Philo* aut *Iosephus*, vel alius alicujus notæ, tam insipidæ commutationis meminerit.

Ob. 2. *Keri* & *Cetib*, *Chasir* & *Iother*, indicant aliud legi, aliud scribi, hic aliquid deficere, alibi illud redundare. Quæ manifesta sunt corruptionis indicia, Ergo.

Sol. Tantum abest ut *Keri* & *Chetib* (quæ 848. vulgò enumerantur) corrumpunt textum, ut varias potius ostendunt lectiones variorum exemplarium, per quas excludatur omnis novatorum corruptio; Quò spectant etiam *Chasir* & *Iother*, quæ defectus aut redundantias. Grammaticales indicant. Ex quibus omnibus, *Masoretharum* pateat superstitiosum quali textus conservandi, non minimum depravandi studium.

Ob. 3. *Tikun Sopherim* correctiones sapientum, supponunt aliquid fuisse corrigendum, quod cum factum sit à *Christianorum* Hostibus, probabile est partium studio in rem suam illos multa depravasse.

Sol. *Sopherim* isti fuerunt, vel viri *Magne Synagoge* (quorum *Antesignanus* erat *Ezra* à Deo inspiratus) qui unà cum Sociis post reditum à captivitate *Babilonica*, exemplaria librorum sacrarum dissipata aut vitiosa, in integrum restituit. & eo quò habemus ordine digessit; vel ut alii volunt, fuerunt ipsi sacri. 2. *Authores*, qui correctiones istas ut *Epinorthoses* adhibent, quibus *Rhetorum* more id quod in textu dixerunt, corrigunt. 3. Alii verò correctiones istas ad *Thalmodica* commenta rejiciunt.

Ob. 4. Additio punctorum per *Masorethas*, observatur in plurimis

Vid. A. Montanum de var. lect. Heb. ad Bib. Regia.

Buxtorf. ad Glassum. Bell. de V. D. l. 2. c. 3.

De Scriptura.

21

plurimis locis sensum mutare, Ergo *Biblia* saltem *punctata* (quæ pluris cæteris æstimantur) habenda sunt pro depravatis.

Sol. *Puncta*, nonnulli statuunt cum *Alphabeto coeva*. 2. *Alilii* *introducenda* fuisse contendunt à viris *magne Synagoge*. 3. Textui verò addita à *Tiberiensibus* inter se dissentientibus, sed cujuscunq; fuerint *additamenta*, tantùm abest ut textum corrumpunt, ut potius muniunt ne *corrumpatur*, & ad ipsius faciliorem lectionem & intellectum manuducant. 2. Sive igitur *punctatum*, sive *punctis* destitutum habeas *textum*, à *Judeis* (ut fatetur *Bellarminus*) in re alicujus momenti *depravatum* non accipies.

Ob. 5. Non dubitandum est 72. *Interpres* à *Roge Ptolomeo* conductos, & ab *Apostolis* in N. T. citatos, è contextu puro *Hebraico* versionem suam traduxisse. Sed inter istam *Græcam*, & (quam habemus) *Editionem Hebraicam*, innumere observentur *contradictiones* & *discrepantiæ*; aut hic igitur aut iste corruptus est *textus*, at *Græcis* non fuit causa, aut corrumpendi opportunitas, Ergo cudenda est hæc *saba* in *Judeos*, quod fit à *Justino Martyre*, *Origine* & aliis.

Sol. *Interpretationem* istam 72. hodie extare negant *Docti*, ideoq; quantum & in quibus declinavit ab *Originali Hebræo*, nullus dixerit. 2. *Apostoli* in citatis ex V. T. non tam de *verbis* quam de sensu erat solliciti, & *Græca* potius adducunt quam *Hebraica*, quia ista fuerunt tunc temporis receptiora. 3. Non queruntur *patres* de *Textûs Hebraici* corruptione, sed de *Translatione Græca*, quæ inter *Hellenistas Judeos* quibuscum vixerunt, authentiam obtinisset.

Ob. 6. *Evangelistæ* & *Apostoli*, aliquando citant ex veteri Testamento, ea quæ nusquam extant, ut illud quoniam *Nazareus* vocabitur *Math. 2. 23.* & aliud *ibid. v. 6.* sic scriptum est (inquit *Evangelista*) per *Prophetam*, & Tu *Bethlehem Terra Juda*, nequaquam minima es in principibus *Juda*. At *Propheta* verba sunt, & Tu *Bethlehem Ephrata* parvulus es in *Millibus Jude*, ubi utcumq; conciliatur *contradictio*, illud non præstabitur, *Scriptum est*] quod non scriptum esse, vel contrario mo-

do Scriptum esse invenitur deprehenditur Ergo hic corruptio, si non textus N. T. Ergo veteris.

Sol. Christus Nazareus vocabatur non tantum quia erat נצר surculus, quasi è trunco succiso egerminans Isai 11. 1. qui צמח germen est. Jer. 23. 5. & Zach. 6. 12: Sed etiam à loco in quo educabatur, & è quo educebatur. Quod ostendit Evangelista à Prophetis etiam fuisse prædictum, dum non ratione tantum conditionis, sed habitationis vocabatur Nazareus. 2. Non citat Michæam Mathæus: sed narrat quomodo citarunt Sacerdotes & Scribæ, qui sensum prophetæ sanum reddiderunt, licet verbis quibusdam mutatis.

Ob. 7. Ex pluribus instantiis ostenditur Textus Hebraici corruptio, à Lindano, Leone Castrensi impræcipue verò à Gordonio Hunileo, aliisque Iesuitis, qui tantum non evertunt Domum Luk. 15. 9. ut Nodum in scirpo inveniant. Tria præ cæteris urgentur. 1. Gen. 3. 15. ubi הוּא ipsum vel ipse substituitur pro הוּא ipsa, in B. virginis injuriam. 2. Psal. 22. 17. כרמי pro כנר intruditur, ad labificandam de passione Salvatoris historiam. 3. Iosue 21. versus 36. & 37. desunt in Originali juxta Kimchi, & Mosoretharum calculum, quæ in hodiernis omnibus exemplaribus reperiuntur, & in Translationibus admittuntur.

Sol. Ad Primum, sive Ipse, Ipsa, Ipsum, admittatur, sanus potest esse sensus הוּא autem & non הוּא pro textu agnoscitur in Bibliis ex edit. Manass. Ben Israel Judæi: Ad secundum Caaru foderunt, & non Caari, sicut Leo, scriptum fuisse in Antiquis exemplaribus à se conspectis, testantur R. Jacob Ben Chaiim, & Johannes Isaac è Judeo factus Christianus, connectantur verò hic Keri & Cerib, & habebis, sicut Leo foderunt, quod loco rectè quadrat. Ad Tertium vide quid reponit Simeon de Muis in præf. ad Psalmos, de Hebraicæ editionis autoritate & veritate, exemplaria quæ hodie nos habemus Hebraica, duos istos versus nobis exhibent, & interpretes transferunt. Cum autem patebit manifestius illos esse supposititios, omitti possunt, sine religionis gravi aliquo incommodo.

Apud Iunium
cont. Bessar.
& Muis in
locum.

Contra Novi Testamenti integritatem pressiores hæ adferuntur Instantiæ.

Ob. 1. **A**dditur Orationi Dominicæ doxologia Math. 6. 13. Quia tantum est regnum potentia & gloria] quod apud Lucam non habetur Luc. 11. nec in plurimis græcis exemplaribus, nec in ullis Latinis vetustioribus. 2. Unde in Orationis hujus interpretatione à Chrysostomo, Cypriano, Hieronymo, Augustino. non explicatur. 3. Nec in Liturgiâ nostrâ Anglicanâ ulla fit ejus mentio. Bell. de V.D. l. 2. c. 7. & de Bon. operib. l. 1. c. 6.

Sol. Eis videtur Dominus hanc precandi formam, & Nexam suis præscripsisse. primo Discipulis petentibus, Luc. 11. deinde aliâ vice turbæ promiscuæ, Math. 6. Apud Lucam omittitur hæc doxologia in privata Discipulorum Institutione, quæ opportuniùs postea adjicitur in publica ad omnes Concione, tam alios, quàm Discipulos. 2. Hanc non mirum est Latinos apud Mathæum non inveniri, cum illud libera nos à Malo, apud Lucam non habet purgatissima vulgaris editio. 3. Nobis sufficit exemplarium Græcorum vetustissimorum consensus. Leiturgica vero nostra (quæ sequuntur Lucæ Ductum) non excludūt hoc Mathæi additamentum, sed pro arbitratu inter orandum adjiciunt, ut indubitato Canonicum ex 1. Tim. 6. 16. & passim alibi.

Sixt. 5. per
Clem. 8.

Ob. 2. Math. 27. 9. sic habet Textus. Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam Prophetam dicentem, & acceperunt triginta argenteos pretium apprehensum] quod nusquam legitur apud Jeremiam, sed Zachariam c. 11. 13. manifesta igitur hic agnoscenda est corruptio.

Sol. Error Typographicus aut Librariorum, non cedat in textus præjudicium, qui aliàs possit restitui, Syrus legit Quod impletum est per Prophetam, non addito nomine, hujus aut

aut illius, quod temerè videtur additum à quodam *subdolo*, & à margine postea in *textum* irreptiſſe. Observandum est.
 2. Quod in *N.T.* citantur loca ex *V.T.* *multiplici* ratione, 1. Quoad verba, ut ecce *virgo pariet*] Mat. 1. ex *Iſaia* 7. 2. Quoad *ſenſum* & non verba, ut Tu *Bethlehem, non Minima*] Mat. 2. ex Mich. 5. 2. Tu *Bethlehem parvulus es*] 3. Tantùm quoad *typum* impletum, ut Ex *Ægypto vocavi filium*. Mat. 2. ex *Hof.* 11. 1.
 4. Quoad *Analogiam*, ut Math. 15. 7. Bene *Prophetavit* de vobis *Iſaias*] c. 29. 13. *Populus hic me labiis honorat*] Quia perſtrinxit illud in *hypocritis* illorum temporum, quod *Phariſei* poſtea ad amullum competeſcebat. 5. *Παλινοὶ* live indefinitè. Ita --- nunquam legiſtis quia ex ore *Infantium* & *Lactantium* perfeciſti laudem? Math. 21. 16. 6. *Ἀνεβῶν* puniſſim ſeu præciſè, ut cum videritis *abominationem deſolationis*, quæ dicta eſt à *Daniele*. Math. 24. 15. ex *Dan.* 9. 27. 7. *Ἀδεῖω* confertim vel ſummatim. ut Dicite *filie Sion*, ecce *Rex tuus venit ſedens ſuper Aſinum*] Math. 21. 4. 5. ex *Iſaia* 62. 11. & *Zach.* 9. 9. Ita hic impletum dicitur, quod *iunctim* habetur apud *Zachariam* & *Jeremiam*, ſcilicet de *Emptione agri* Jer. 32. 9. de *pretio* Zach. 11. 12. citatur verò *Jeremias* ſolummodo ut *nominator*.

Ob. 3. *Marci* 13. 32. Interponuntur hæc verba *Neque Filius*] ab *Arianis* (inquit *Ambroſius*) de *fide* lib. 6. c. 7. & urgentur à *Socinianis* ad probandùm *Chriſtum* non eſſe *Deum*, *Patri* æqualem quia non *omniſcius*.

Sol. De aliquibus *exemplaribus* loquitur *S. Ambroſius* non de *omnibus*. 2. Nec hinc aliquid exculpent *Sociniani* contra *Salvatoris* *Deitatem*, *Non ſcit Filius*] nempe *hominis*, qualem illum oculis tunc intuebantur, ſed quæ *Dei* *ſilius* non negatur ſcire omnia æquè ac *Spiritus Sanctus*, qui ſcrutatur omnia, etiam *arcana Deitatis* 1. *Cor.* 2. 10. 2. Unde cum dicitur de *Die illa* & *horâ* *Nemo ſcit. Nemo*] id eſt nullus *Creaturarum*, nec *Filius* h. e. *Hominis* quæ talis, vid. *Parei* *Annot.* *Mar.* 13. 32.

Ob. 4. *Maniſeſta* occurrit *contradiſctio* in *Chriſti Genealogia* inter *Matheum* & *Lucam*, *Aſſerit* enim *Matheus*, *Jacobum* fuiſſe

se Iosephi patrem c. 1. 16. Lucas verò eundem fuisse Eli filium c. 3. 23.

Sol. S. Lucas non negat Iosephum fuisse Jacobi filium affirmat tantum illum fuisse τὸν υἱόν, quod exponi potest Generum, quia maritus erat B. Virginis Heli filie naturalis; unde sequeretur ex notis Genealogiis non negandum Iesum fuisse promissum semen, quia sive Iosephi (ut falso putabatur) sive aliàs Mariæ esset filius, Ab Abrahamo & Davide duxit prosapiam à quibus Messias erat expectandus.

Ob. 5. In Genealogia Salvatoris à B. Luca contexta, recensetur Cainan ut Arphaxad filius contra fidem Canonis Hebraici Gen. 11. 11. & filium (quod interrompic) Chronologicum, Paralip. 1. 18. Ergo aut corrumpitur hic textus V. T. aut Novi.

Sol. Dicunt vulgo B. Lucam hic sequi Septuaginta ut tum Iudeis receptiores, ad declinandum scandalum, quod innuit cum dicit (ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ ut putabatur) Atqui parenthesis ista restringitur tantum ad relationem inter Iosephum & Iesum, non extenditur ad omnes majores. Et Evangelistan tantum excusat, non textum liberet ab interpolatione. 2. Fatendum igitur hic ἀμαρτυρία esse Librariorum, quod antiquitus in textum irrepsit, nec ut granum Zizanie evellitur, ne turbetur triticum. 3 In vetustissimo exemplari græco Bezae, non comparuit hic Cainan, & furcillatur à Grotio, & aliis, ut apertè supposititius.

Ob. 6. Abraham pro Jacobo substituitur ut fatentur Beza & Piscator Act. 7. 16. Siquidem Abraham non emit sepulchrum à Filiis Hemor, filii Sechem, ut constat Gen. 23. 16. sed Jacob Gen. 33. 19.

Sol. Duplex emptio & sepultura hic conglobantur, ut fit in notorum relatione. prima est Abrahami à filiis Heth. Secunda Jacob à filiis Hemor, textus si sic legatur Translati sunt [nempe patres nostri, In Sichem] Emptum à Jacobo centum agnis, Ioseph. Antiq. & positi in Sepulchro] non omnes ex illis sed Jacobus, & alii 2. 6. 4. ipsius filii, (præter Iosephum cuius ossa tenuit Sichem Jos. 24. 32.) Quod emit Abraham non agnorum sed argenti pretio

tio, ab Ephron filio Scor. *אֶפְרוֹן בֶּן שֹׁכַר*] hic interponendum
 ro (omissum usitato illepsi) præter illud] quod emit Jacob
 à filiis Hemor patris Sichem, & sic omnia consentiant. vid.
Junium in parall.

Ob. 7. 1. Io. 5. 7. Testimonium de S.S. Trinitate, est sup-
 posititium, ideoq; illud non habent Syrus, Arabs, aut Lu-
 therus in suis versionibus; nec agnoscunt patres, Chrysosto-
 mus, Hilarius, Augustinus, & alii apud Bellar. &c.

Sol. At habent *vetustiora exemplaria græca* & probatiora, ur-
 gent Athanasius, & Hieronymus in Criticis versatior, qui il-
 lum expunctum fuisse ab *Arianis* contendit, quia non po-
 tuerunt vim ipsius eludere, & nisi admittatur, nullus erit
 sensus verborum insequentium, & *Tres sunt qui testificantur*
in Terra] quæ præsupponunt tres testes præcellisse, qui non
 erant ex Terra, & distinctio v. 9. inter *testimonium Dei* & *ho-*
minum idem astruit. 2. Luthero quod hic defuit supplent
 Lutherani. 3. Quin & non tam effrontes sunt *Sociniani*, ut
 in Translatione sua Germanica testimonium hoc omittendum
 censêrunt.

Q U Æ S T. IV.

An versio vulgaris Latina sit Fon-
tibus æquanda, & cæteris omni-
bus Translationibus præferen-
da?

C Anonizavit, hunc Textum Concilium Tridenti-
 num Sess. 4ta non ut erat, sed ut postea erat cor-
 rigendus, illud tandem accidit post annos circi-
 tèt 46. tribus interim *Papæ* morientibus, & prodiit demùm
 per

per *Sixtum Quintum* hæc correctæ *Editio*. At quomodo (non dico nostris) sed *suis* tandem satisfecit Successor *Sixti*, *Clemens octavus*? Opus utcumq; ab antecessore, *infallibili* diligentia emaculatum. & ex plenitudine potestatis sub diplomate orbi Christiano commendatum, ad incudem revocavit; expuncta nonnulla à *Sixto*, restituit, plura mutavit, correxit, ut patet ex *Collatione* exemplarium *D. Thomæ Jamsii* in *Bello Papali*, quæ præli vitio (ut causatur *Clemens*) non possunt ascribi. illam autem sive *Sixtinam*, sive *Clementinam* Editionem, utcumq; sic *Elimatam* & perpurgatam, præferendam esse aut æquandam textibus *Originalibus*, non possumus concedere, hisce imprimis ducti *rationibus*.

1. Translationis præstantia æstimanda non est ab injungentium *authoritate*, sed à consensu cum *prototypo*, sed hoc nomine præfertur *Pagnini* versio, ab *Aria Montano* dedolata, & in *Bibliis interlinearibus* una cum *Regiis Hispanicis* edita & probata palmam propripet, Ergo *Vulgaris* hic non obtineat.

2. *Vulgaris* (prout extat hodiè) non ex fonte *Hebraico V.T.* sed à 72. maxima ex parte emanavit, nec ad fontes erat expensâ, sed ex collatione multorum *Latinorum* exemplarium, à correctoribus emaculata, Atqui norunt omnes quàm 72. versio interpolata sit & lubrica, & Translati- *Beitar. de V.*
ones æque incertæ inter se collatæ quam ancipitem faciant *D. 42. c. 6.*
fidem, absque *Originalis* directorio. Ergo.

3. Addita, detracta, aliasve mutata in emendatis *vulgaris* editionis exemplaribus, illam longe deprimunt, sub quibuscunq; ferè recentiorum *versionibus*: consule *Pf. 68.* & *Whitaker: q. 2. c. 10.*

4. Tot *Barbarismis* & *solacismis* scatet ista versio, ut probabilis sit ea sententia, quæ asserit istam primitus à *Græco* quodam in *Latinis* non satis versato *Originem* duxisse. unde ista, habemus in *T.V.* 1. *Rex virtutum dilecte dilecte, & speciei dominus dividere spolia*, *Pf. 67. 13.* 2. *Ut quid suspicamini montes coagulatos* *lb. v. 17.* 3. *Scopite Spiritum vestrum* sic in *T.N.* 4. *Filius hominis non venit Ministrari, sed Ministrare.*

Iac. 1. 13.

In Bellar. de
V. D. p. 334.

Math. 20. 28. 5. In resurrectione neque nubent neque Nubentur, Ibid. 22. 30. Ita 6. Inventatoris. 7. Aporiamur, 2. Cor. 4. 8. huiusmodi sunt loquutiones, & verborum monstra, quæ latinis auribus *geticum* quiddam ingerunt; ex quibus ridiculum confarcinavit textum *Humnus*. Ista verò utcumq; tolerari possunt ab iis qui *sensum* potius quam *verba* respiciunt. *Canonizari* tamen vix decuit à *Concilio generali*, nili fiat (ut loquutus est quidam) in contumeliam omnium Grammaticorum decreto *Concilii* stabiliatur.

5. Pervertuntur etiam in ea non pauca in *veritatis* præjudicium. ut illud *Gen. 14. 18.* erat [Enim] *Sacerdos Dei altissimi*, ad statuminandum *Misse* sacrificium. Illud *Ezech. 9. 4.* *Signa [Thau] super Frontes virorum gementium*, ad Idolizandum *Crucis* signum. Illud *Heb. 13. 16.* Talibus hostiis *promeretur* Deus, & e'usdem fermenti cætera, ex quibus *Theologiæ* studiosus prolixos sibi contextat *Catalogos*.

6. Neque de hac tamen Editione quæ debet esse omnibus *authentica* fatis inter *Sixtum 5.* & *Clementem 8.* convenit, ut ad oculum demonstrat *D. Janesii Bellum Papale*, cui non adhuc prodiit vel probabilis aliqua (quæ satisfaceret) *Responsio*.

Bellar. de V. D.
l. 2. c. 11.

7. Decretum est *Juris Pontificii Dist. 9. Can.* ut veterum in hæc verba, ut veterum librorum fides, ex *Hebræis voluminibus* examinanda est; Ita novorum *veritas* *græci sermonis* normam desiderat: quod confirmatur ex *Patribus* à *Bellarmino* ipso citatis, unde concedit ipse. 1. In corrigendis erroribus Librariorum. 2. In codicum Latinorum varietate. 3. In verborum aut sententiarum ambiguitate. 4. In vocabulorum energia & proprietate expiscanda, (& cur non etiam 5. In additis aut detractis?) ad fontes patere recursum. Sed fontes (additum non debent esse turbidi quales censet esse Textum V. T. *Hebræum*, & *Græcum* N. quod mittere revera est ad tales fontes quales non sunt (ut in dictis evicimus) consultiùs igitur alii, *Decretum Tridentinum*, non extendunt ad *Textus Originales*, sed *collationem* contendunt esse factum solummodo, inter *versiones Latinas*, & hisce omnibus vulgarem esse prælatam;

prelatam; non quòd cæteris omnibus sit accuratior, sed ut omnes Scholæ & conventus doctorum, agnoscerent se esse subditos Romanæ Ecclesiæ, cui tanquam cælesti oraculo, Scripturam ipsam authenticam referre tenentur acceptam. Unde.

Pro versionis vulgaræ Authentia intercedunt Romanenses.

Ob. 1. **N**ON credendum est Ecclesiam totis octingentis vel nongentis annis editione Scripturæ germanâ caruisse, cum illa sit columna & firmamentum veritatis, 1. Tim. 3. Sed nulla alia editio abtinuit in Ecclesia à temporibus B. Gregorii præter hanc vulgarem. Ergo illa est authentica & adhuc retinenda Bell. de V.D. l. 2. c. 10.

Sol. Non quæritur de Editionis hujus antiquitate, aut usu sed veritate, quæ si desit ob dissenfum ab Originali, antiquitas ipsius, aut usus istam parum promovebunt. 2. Supponitur hic illud semper, quod est τὸ κεινόν probandum, nempe Romanam suo ambitu complecti omnes Ecclesias. An non Græcis potuisset esse purior translatio. Etiam si Romani illâ caruissent? 3. Italica quæ vetustior erat editio, aut pura erat, vel non, si probanda erat & pura, cur Hieronymus rogatu Damasi illam emaculavit. Si non, cur Damasus, vel alius è Papis pro sua infallibilitate (ut gloriantur) Ecclesiæ non melius prospexisset, & infallibilem Editionem mundo exhibuisset, quæ instar columnæ esset vel fundamenti? Videant igitur qui sic argutantur, ne quod addant Tridentini Papis suis, majoribus detrahant.

Ob. 2. Veteres hæc usi sunt Editione, quæ vel Hieronymi est, Bell. de V.D. l. 2. c. 10. vel certè communis Italica. Italica si sit, Augustinum habet ad-
vocatam, ubi dicit eam omnibus esse præferendam. Sin-
autem sit Hieronymi, non Augustini tantum sed Gregorii, Ifo-
15.

dori, Rabani, reliquorumq; Latinorum insequentium, *susfragia* habet *prioritatis*, & *Elogia*.

Sol. Laudarunt veteres *Italicam* ob verborum *tenacitatem* & *sententiarum perspicuitatem*. Ego, si prodiret *translatio* quæ verborum esset illâ *tenacior*, & magis *perspicua* in *sententiis*, quid ni ista illi *palmam* præiperet? & si *Hieronymo* licuerit corrigere *translationem* ad eod. *receptam*, & *laudatam*; quid posteros impediret *Instructiores*, quo minus elimarent *Hieronymum*? 2. In *Psalmis* autem, cur non sequi sunt *Tridentini translationem Hieronymi*? qui in *N. T.* fatetur se nonnullas tantum *mendas veteris Interpretis sustulisse*. 3. Et *aper-*
ius est Augustinus Libros N. T. (si quid in *Latinis* varietatibus titubat) *Græcis* cedere oportere, quod ipsum est, quod volumus, *Translationes* nullas à fontium *castigatione* esse *eximendas*.

Ibi supra.

Ob. 3. Aliqua *Translatio* ut *Classica*, *conformitatis* gratia, est *Scholis* præcipienda, ut *Aristoteles* solet esse in *Logicis* & *Philosophicis*, *Euclides* in *Mathematicis* &c. Sed, non aliqua occurrit *versio Antiquis intelligendis* tam *accommodata*, vel à *recentioribus*, ob *antiquitatem*, *simplicitatem*, aut *gravitatem*, æquè ac *vulgaris* suspicienda, Ergo *cæteris* est præferenda.

Sol. Non lis est an *Classica* habenda sit in *Scholis*, sed an *ubi erronea* inveniatur, ad fontes liberè non corrigatur. 2. Non mens autem erat *Tridentinorum Græcis* illam obtrudere. 3. A *nostris* autem non rejicitur, *commendata*, sed *imperata* ut *authentica*, *Originalium* examini non *subiecta*.

Ob. 4. *Hebræi* & *Græci* habuerunt suos *Textus authenticos*, Ergò eodem jure suum etiam *authenticum* haberent *Latini*, *Bell. V. S.*

Sol. *Originalis* & *Translationis* non est eadem ratio. A *Prophetis* & *Apostolis* indubitatè à *S. S.* inspiratis profluxit *V. T.* *textus Hebræus* & *Græcus* Novi; at quis dixerit *versionis vulgaris auctores*, aut *promotores*, eodem modo fuisse instructos?

Ob. 5. Malè provisum esset *Ecclesiæ*. si in *Conciliis* *generalibus*

libus non extaret lingua aliqua aut Editio authentica, quæ se invicem intelligerent, At paucissimi sunt qui textus intelligunt *Originales*, ut accidit in *Concilio Ariminensi*, ubi ob ignorantiam Græcæ Linguae 600. exclamarunt *Episcopi*, se nolle ὁμοῦνον sed *Christum*. Bell. V. S. Ruff. Hist. l. 10, c. 21.

Sol. Concluditur hic tantum quod textus communis esse debeat in Lingua à *Synodicis* intellecta, non quod ita sit authentica, ut ab illa ad fontes non admittatur appellatio. 2. Quos si ignorent *Episcopi*, peritiores consulant, nec detrahatur fontibus authoritas, aut præferatur *trahatio*, ob illorum ignorantiam.

Ob. 6. Indignum est *Christianis* mendicare à *Rabbinis* hostibus suis veritatem. Idem dicere possumus de Græca Lingua, Ergo *Norma* authentica de proprio est habenda. Bell. V. S.

Sol. *Prophetis* & *Apostolos* durum est in hostium supputare numero. Isti autem sunt quos appellandos solum docemus. Qui verò *cisternis* sibiipsis fodiunt non implendas per *Canales* hinc deductas, videant ne dñm *aquis* quarunt, Cœnum hauriant.

Ob. 7. Ex multiplicatis *Translationibus* Turbaretur pax Ecclesiæ, quod experimento constat inter *Hæreticorum* versiones varias; Ergò consultum est ut una tantum obtineret, quæ cæteris præponderaret. Et hæc meritò statuitur *vulgaris*.

Sol. *Translationum* *varietas*, textum potius elucidat, quàm turbat Ecclesiam, quia plus vident oculi quam sculus. Et quæ ex uno non percipitur, ex collatione multorum eruatur veritas. 2. Certantes de primatu turbent Ecclesiam *Translationes*, non illæ quæ non admittantur, nisi quatenus cum *Originalibus* consentiunt. 3. Ea autem lege *vulgarem* inter cæteras non præ cæteris versionibus Latinis, admittimus, ut non sit ulterior de hac re *Altercatio*; tantum ex sibilamus istam *Gregorii de valentia*, & eò contendendum sententiam, *Originales* contextus ad *vulgarem* esse corrigendos.

*An vulgari debeat Scriptura in ea Lin-
gua quam Populus intelligat.*

QU I tàm præfactè altercantur pro Latina æditio-
ne *Vulgari*, vulgari tamen nolunt *Scripturam* in ea
Lingua quam *Populus* intelligat, sed quam dilutè,
constat. Quia

1. Omnia fieri debent in *Ecclesia* ad *edificationem*. 1. Cor.
14. 26. sed nulla *edificatio* expectari potest ex lingua non in-
tellecta, quia sic loquens erit. 1. Ut *Tuba* incertum edens *So-
nium*. Ib. v. 8. 2. tanquam loquens in aërem v. 9. 3. Audienti
Barbarus. 4. cui *Amen* non dicat *Idiota*. v. 16. 5. sed insti-
tuendus vexabitur loco consolationis. v. 21. 6. sic ut furere
existimentur ita docentes. v. 23. 7. *Decorum* nullum aut
ordinem observantes. v. 40.

2. Omnium est *Scripturas* scrutari Io. 5. 39. quæ scriptæ
sunt in eorum doctrinam, ut per patientiam & consolationem
Scripturarum spem habeamus Rom. 15. 4. At hoc fieri non
potest ex Lingua ignota.

3. Laudantur *Beræenses* qui *Scripturas* quotidie scrutaban-
tur, ut intelligerent an ea sic se habebant de *Christo*, quæ
Paulus & *Silas* illis prædicabant. At quomodo hoc illustre
exemplum imitentur *Christiani*, si *Scripturæ* non publicarentur
in ea lingua quam intelligerent.

4. Exemplum *Mosis* in populo Dei instituendo à nobis est
imitandum, quia confirmavit illud *Salvator* suâ praxi Luc.
4. 16. Sed legebatur *Moses* singulis *Sabbatis* oppidatim in
Synagogis Act. 15. 21. quod esset sine fructu, si populus non
intelligeret quid legeretur.

5. In confesso est *Orientales Ecclesias*, & patet ex ipsa-
rum *Liturgiis* Lingua populo vernaculâ, sacra sua celebrasse;
quid

quid ni igitur idem fieret in *Ecclesiis Occidentalibus*, cum eadem populi instituendi sit *necessitas*, & *ratio*?

6. Orandum est non tantum linguam, sed mente etiam & intelligentiam. 1. Cor. 14. 15. Sed quomodo hoc fieri potest nisi intelligas quod petis?

7. Ipsi Pontifices, Moscovitis Slavici, Aethiopicis, &c. Con-
 cesserunt, ut Linguam propriam sacra sua celebrarent, Hor-
 tantur Chrysostomus, Augustinus, Theodoretus, &c. Laicos in-
 discriminatim, ut comparent sibi ipsis Biblia, & studiosè in
 illis legant. Quin & patet in Decretalibus Cap. Quoniam in
 plerisque Tit. de Offic. Judicis ordinarii. Innocentium 3. Pre-
 cepisse. ut cum in aliqua Urbe permixti sunt homines diversarum
 Linguarum, Episcopus provideat viros Idoneos, qui diversis Lin-
 guis divina officia celebrent. Et Sacramenta administrent diver-
 sae Linguae hominibus (agnoscente Bellarmino) Non erat i-
 gitur cur Tridentini hunc panem quotidianum parvulis eri-
 perent. Si enim hoc sit pernitiosum, cur dispensant? Si non,
 cur Patris Testamentum à Liberis subducunt, vel saltè m-
 num exponunt.

In Collos.

Honit. 9.

De Doct. Chr.

l. 2. c. 5.

De Curand.

Grac. affect.

l. 5.

* Legit scripturas, deo
 voluit dicit, ut non dicitur
 ut non crederetur.

De V. D. l. 2.

c. 16.

Omnes in hac vita
 et si accipiant, et corpora
 claudunt propter.

Obiiciunt Romanenses.

Ob. 1. **A** Tempore Ezra desuit lingua Hebraea esse verna-
 cula Judeis, ut patet Nehemia 8. 8. ubi 1. Ezra
 cum Sociis legem populo exponebant. 2. Judei postea illud
 Salvatoris Eloī Eloī Lammajabachani non intelligebant, &
 3. Affirmant Pharisei Turbam esse maledictam, quia legem
 non noverant, Jo. 7. 49.

Sol. Non negatur Linguam Hebraicam in Captivitate,
 ex peregrinorum commercio, inter vulgus Chaldaica nonnulla
 contraxisse, & in Syriacam (quæ tempore Salvatoris inva-
 luit) dialectum degenerasse. Sed inde non inferas, aut
 rextum Scripturæ quovismodo fuisse mutatum, aut à popu-
 lo (cui semper inculcatur) non fuisse intellectum. 1. Es-

E

dras

dras autem cum reliquis exponebat populo *sensum* non *verba*, quæ erant satis ipsis *nota* ut patet ex *textu*. 2. Non ex *Linguae ignorantia*, sed ex *Sarcasticâ petulantia*, *Astantes* dixerunt *Christum Eliam* inclamasse. 3. *Pharisei*, non negaverint *turbæ*, *literæ legis intellectum*, sed *mysterium de Messia*, quod sibi ipsis *superciliosè* arrogabant.

Ob. 2. *Apostoli* non scripserunt in *Linguis* illis *vernaculis*, quibus *Evangelium* prædicabant. unde *Paulus* ad *Romanos* scripsit *Græcè*, sic *Petrus* & *Jacobus* *Hebræis*. Ergo *Translatio* in *Linguas vernaculas* non videbatur illis *necessaria*.

Sol. *Græcè* scripserunt *Apostoli* quia ista *Lingua* tunc *temporis*, erat inter cæteras omnes *notissima*, è qua in *vernaculis* *facilior* fieri potuit *traductio*. 2. Prædicabant *genti* cuilibet *Dei magnalia*, *dialecto* ipsis *notâ*, prout à *S. S. Linguarum* dono fuerunt *cælitùs instructi*. 3. Quodsi quia *Apostoli* *græcè* scripserunt, *ignotâ Linguâ* sit in *sacris retinenda*, & *Biblica* *mysteria* à populo, ea *ratione* sunt *subducenda*, cur non *potiùs Græcè* celebrarentur *hodiè Sacra*, ut *reconderentur* *mysteria* quam *Latinè*, cùm *remotior* sit ista *Lingua* à *populari* *captu*, & *minori* hoc fieri potuit cum *strepitu*.

Ob. 3. Obtinuerunt *Hebraica*, *Græca*, & *Latina*, apud *Orientales* & *Occidentales*, postquàm desierunt esse *vernaculæ*, ut in *illis*, & *secundum illas*, omnia *negotia Ecclesiastica* transigerentur, Ergo *consultum* est, ut tales *Margaritæ* ulterius *porcis* non *prostituerentur*.

Sol. Obtinuerunt quidem istæ *Linguae* in *Synodis* *doctorum* *intelligentium*, non in *cetibus* *populorum ignorantium*, & in *controversiis* *discutiendis*, aut *determinandis* (ut sit in *Scholis*) non in *sacris celebrandis*, aut *precibus*. ubi *uniuscujusq;* *exercenda* est *fides* & *devotio*, sic ut *intelligat* *pro captu*, quid *agitur*.

Ob. 4. Occurrunt in *Sacris Literis*, quæ *Populo* solent esse *Scandalo*, ut *illud osculetur me osculo oris sui*, & *Lava ejus sub capite meo*, ut *dextera ejus amplexabitur me*. unde *femina* quædam *Anglicana*, ad *Lectiõnem* *cap. 25. Ecclesiastici*, (ubi *Nequam femina* *graphicè* *depingitur*) exclamasse fertur (telte

(teste Bellarmino) *Istud ne est verbum Dei, Immo potius verbum Diaboli est.* 2. Hinc ex Scriptura non intellecta prodiisse omnes hereses tradit Hilarius, Librum *Hæreticorum Scripturam* vocavit Lutherus, & David Georgius ex Batavis suis Bibliis, conclusit se fuisse *Dei filium.*

Sol. Paucorum *Abusus* non debet cedere in plurium *pio- rum præjudicium.* nec furor *feminae* firmat dogma, hac ratione vulgaris *exauktoraretur* Editio, dum *Iesaitæ* & alii torquent eam docti, ad suos errores palliandos & disseminandos. 2. Non declinanda est Scriptura quia *Diabolus* & *Hæretici* eam urgent, sed vindicanda ab insanientium deliramentis & inquinamentis perfidorum, ne cæci cæcos præcipitent in *foveam.*

Ob. 5. Diminuitur *majestas* Scripturæ, & nimium vili vanit, cum linguâ vernaculâ prostituitur. 2. Latent ibi quædam *mystica*, & arcana vulgò non *communicanda*, ut agnoscunt *veteres.* 3. Et plurima occurrunt quæ non possunt aliis linguis exprimi, periculosæ igitur videantur *Translationes.*

Sol. *Majestas* Scripturæ æstimatur ex *sensu* potius, quam verbis. 2. Nec veteres arcent populum à submissâ lectione ejusdem, aut *auditione*, sed à *curiosa explicatione* & *applicatione* ad privatas *vertigines.* hoc est quod reprehendit Hieronymus, in *garrulis vetulis*, *senibus deliris*, & *verbosis sophistis*, & Basilus in *Culinæ Imperatoris præfecto.* Tuum est de *Pulmentis* cogitare & non *dogmata divina decoquere.* quibus nos libentissimè subscribimus. 3. *Ista autem* quæ non commodè transferantur ut *Amen, Hosanna, Hallelujah;* pauca sunt, & usu fiunt cuivis nationi *familiaria.*

Epist. ad Paulinam.

Theodoret.

Hist. l. 4. c. 17.

Ob. 6. Mutantur fere singulis *seculis* linguæ vernaculæ, ut Latina in *Italicam*, & vulgo hodie apud Anglos *Wiclevi* & *Chauceri dialectus* ægrè percipitur, unde necesse est, ut mutantur *versiones*, non sine insigni aliquo *incommodo.*

Sol. *Ista* non sunt tanti ut mutantur *versiones*, quæ ex usu perpetuo manent *populò familiares.* Nec *mutatio verbi* aut *phrases obsoletæ*, tam sit *incommoda*, ut *Populo* denegetur ex lectione Scripturæ *consolatio.*

Ob. 7. Constat *Romanenses* versiones *vernaculas* probare, & *Laicis* legendis cum delectu permittere, unde *Duacensis* translatio, *V. T. & Rhemensis* *N. T.* apud *Anglos* prostat, Ergò in iustè postulantur ob *negatas* vulgo tales versiones.

Moral. 18.
c. 26.

Sol. Facultatem concessam *Episcopis* à *Pio quinto*, ut indulgerent aliquibus *plebeis* *Scripturam vernaculam*, Revocavit *Clemens octavus* (teste *Azorio*) Quàm syncerè autem egerunt *Duacenses* & *Rhemenses*, in *Anglicanis* suis versionibus, gustum percipiat quispiam, ex hisce instantiis. 1. *Exod.* 34. 30. & 35. ubi nostri habent, *The skin of Moses face shone, or did shine.* *Pagninus*, Resplendebat. *Montanus* promicabat. (quod *MP* propriè significat) *Duacenses* reddunt è *vulgari*, *Moses face was horned*] & sic cornutum illum representant *pictures*, ad vulgi stuporem, vel ludibrium. 2. 1. *Reg.* 9. 26. *King Solomon made him a pavie of hipps*] & sic *vulgaris*, *Classẽ* quoq; fecit *Rex Solomon*, quid *Duacenses*? *King Solomon made him a pame*] At error est *Typographicus*, ex (m) posito pro uie] crediderim, nili obstaret nota *Marginalis*, *A name i. A monument*, excusent ut videbitur. Illud tamen vix excusabitur *Eccles.* 12. v. ult. *God will bring into Judgement for every error, whether it be good or evil*, Unde *Lector* colligat aliquos *Bonos* esse errores, annotant igitur ad *Marginem*, *for every error, hidden or obscure things*. quæ rectè in *bona* & *mala* tribuas, sed cur hoc in *textu* non ponitur? quia *vulgaris Editio* sive *bona*, sive *mala* sit, est sequenda. Transeamus ad *Rhemenses* *N. T.* *subversores*. 4. Cur *super substantiali bread*, obtruditur in *Oratione Dominicâ*. *Math.* 6. potius quam *daily bread*, ut reddunt apud *Lucam* c. 11. nili ut de *Transsubstantiatione* ex stupendo tali vocabulo aliquid *simplicioribus* instilletur. 5. Quid sibi volunt per tales elegantias? *Benevolence and communication forget not, for with such hostes God is promerited.* *Heb.* 13. 16. Item 6. *We see superedified to offer spirituall hostes.* 1. *Pet.* 2. 5. Postremò & illud, *I was in the spirit on the Dominicall day.* *Rev.* 1. 10. Annon hæc *Anglica*, æquè *Anglis* rudioribus obscura sunt

sunt, ac Latina? unde *Dictionarium* coacti sunt contexere, ut *Anglica Angli* intelligerent, cum potuissent (si Lubuisset) ad captum *conterrancorum* accommodatiùs se exprimere. In toto autem hoc molimine quicquid *prætexitur*, id *agitur*, ne *prosyllite* sui in textu nimium sint versati. Nam cum ex *prælectis Bibliis*: nihil de *Papæ suprematu*, de *Imaginum*, & *Sanctorum cultu*, de *Purgatorio*, & cæteris à nobis rejectis, quod *fidem* faciat, inveniant, suspectos incipiant habere suos *Ductores papicolas*, & *Protestantibus nostris* libentiùs auscultare.

QVÆSTIO VI.

De Iudice Controversiarum.

An ultima Fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas, vel in determinationem alicujus Interpretis infallibilis?

DEpulsi è subterfugiis, *Apocryphorum*, *Editionum*, & *Versionum*, quibus illaqueare solent incautiores, ad *magistrallem* & *prætorium* quasi *Interpretem* se recipiant *Adversarii*: qui textum pro arbitratu inflectat. Ita ut nos textui, sic *textus* illi subijciatur, adeoq; per consequens, nos captos habeant tali *ratiocinio*. Sic *textus* vobis (prout contenditis) *sartus textus*, cùm multiplex interim ipsius obscuritas *scrupulos de Controversis* iniiciat; Quis certum hic non quæreret *Interpretem*, qui lites dirimat, un- *De V.D. b. I.*
de *Bellarminus*, *Scripturam* admittit esse *verbum Dei*. Sed ea c. I.

lib. 1. 3. c. 3. restrictione, ut juxta mentem Ecclesiæ Catholicæ explicatur, de cuius si constaret visibili & communi iudice finitæ essent omnes Controversiæ. Quatuor autem hic eriguntur Tribunalia, à quibus denegatur fieri Appellari. 1. Ecclesiæ, 2. Conciliorum, 3. Patrum, 4. Papæ. Sed ritè calculis subductis, solus restat Papa ut Dominus totum faciens. Qui Scripturam admittit ut regulam (partialem saltè non totalem) verùm ad nutum ipsius applicandam & regulandam. Nostri talem non agnoscunt Dictatorem Enthyfiasticum, in quem ultima fidei nostræ fiat Analysis, His freti præcipuè argumentis. Quorum

1. Sumitur à Dictamine Salvatoris, ablegantis singulos, non ad designatum aliquem visibilem & infallibilem Interpretem, Sed ad notum textum, Scrutamini Scripturas. Jo. 5. 29. non dicit consulite Papam meum infallibilem Vicarium. Sic agit cum Legisperito tentante. In Lege quid Scriptum est, quomodo legis? Luc. 10. 26. & corripit Saduceos, erratis nescientes Scripturas & virtutem Dei. Math. 22. 29. quæ de Resurrectione, & necessariò Credendis, satis instituere potuissent, absq; visibili interprete.

2. Ab Apostolorum praxi, Petrus, præfert verbum manifestò oraculo, ut ἀποὶ βιβλίωντες cui benefaciunt attendentes ut Lucernæ in obscuro loco, 2. Pet. 1. 19. nullâ habitâ proprii privilegij, aut Papalis infallibilitatis ratione. 2. Paulus per eandem prædicat hominem Dei perfectum esse, ad omne opus bonum instructum. 2. Tim. 3. 17. & 3. Iuxta eandem determinatur Controversia de Cessatione legalium, Act. 15. quæ ab infallibili Interprete, expediri potuit minore cum negotio, si aliquis talis ex Christi Instituto tunc temporis Cathedrali occupasset.

3. Laudantur Beræenses. S. Pauli doctrinam expendent, ad Scripturæ normam. Act. 17. 11. non consulentes aliud Infallibilitatis oraculum.

4. Patres Primitivæ Ecclesiæ nunquam talem agnoverunt Interpretem infallibilem. Nec Papæ hoc antiquitus privilegium sibiipsis vendicarunt. Sed reprehensos istos fuisse legimus ab Episcopis coætaneis, condemnatos in Concilijs, non interposito

interposito hoc *Infallibilitatis* scuto, seinvicem lancinantes & majorum *Decreta* & *Decretalia* rescindentes, &c. quod mirum esset evenire inter tales qui *Infallibili* ducuntur spiritu. Quinimò

5. Iplis *Pontificibus* hodiernis, suspectum videtur hoc à suis *Sycophantis* attributum illis privilegium. Aliter inter *Thomistas* & *Scotistas*, inter *Jesuitas* & *Dominicanos*, cur non pro suâ *infallibilitate* tollant lites? Cur non *Scripturæ* *nodos* controversos explicant, & expandunt *mysteria*? Si non possunt, quomodo sunt *infallibiles*? si possunt, cur non liberant *Ecclesiam* à tanta mole *Commentariorum*, & molestiarum?

6. *Judicium* tale à quo non addmitteretur *appellatio*, cederet non tantum in aliorum omnium *fidelium*, sed ipsius *Textus præjudicium*. Cur enim, turbam sic compellaret *Salvator* in re gravissima, Quid à vobis ipsis non judicatis quod *justum est*? *Luc. 12. 57.* & *Apostolus* vos ipsi judicate, *1. Cor. 11. 13.* & probate *spiritus*, *1. Jo. 4. 1.* si nullum *discretionis* & *applicationis* *judicium* in examinandis propositis à *Doctoribus* illis relinqueretur? *Infallibile* autem & *Pythagoricum aures* hoc prorsus destruit, nec valebit apud me *Textus disertissimus*, prius quàm constet ex *infallibili* hoc *Interprete* an hoc vel illo *sensu* sit intelligendus, & sic homini potius glossanti quam *S. S.* in *textu* loquenti, *fides mea* nitetur.

7. Posito tali *Interprete* & *ultimâ* *fidei* *resolutione*, 1. mirum est *Dominum* ipsum hu'us tam necessarij *Interpretis*, nuspiam meminisse. 2. uec *B. Paulum* in exactissimâ istâ ad *Romanos* *Epistolâ*, illos de tanto privilegio (vel parenthesis quâdam) admonuisse. 3. Nec *B. Petrum* in *Catholicis* suis *Epistolis*, hoc sibi ad *Succesores* propagandum arrogasse, multò minùs (quod scimus) exercuisse. 4. Neglectim saltèm si non impiè, ipsius *Succesores* *talentum* illud seu *depositum* illis concedendum disposuerunt. Quatenus per tot secula non exhibuerunt, *Dissentientibus Christianis* de *textu*, *infallibilem* aliquam *Scripturæ* *explanationem*. 5. Nec suscepit

pereſt aliqua hodie *Controverſiarum* componendi ſpes quæ intercedant inter *Romanam* & alias putà *Græcam*, *Æthiopicam*, aut *reſormatas Europæas Eccleſias*; quia cum textum illæ premerent, facile infallibilis *interpret* illum in partes ſuas torqueat. 6. Diſtituerentur aliquoties *Eccleſiæ* in *Paparum ſuccedentium intervallis*, aut abortu *Schiſmate*, certo ſuo *interprete*, in certam multorum ruinam, & ægerimè eſſet. 7. Afflictis per totum orbem *Chriſtianum* conſcientijs, à quibus tam longè diſtet præſentiſſimum remedium.

Obijciunt.

Ob. 1. **N**ON minùs proſpectum fuit *Chriſtianis* ſub T. N; ac fuit *Judeis* ſub veteri. At ibi in diſſicilibus & ambiguis mittuntur hæſitantes ad *Judicem Sacerdotem* pro tempore, ſub pœnâ capitali, ſi non obtemperent. Deut. 17. 8. & Sq. qualis conſtitutus fuit *Amariaſ*, 2. Chron. 19. 11. 2. Qui *Pæſtor* eſt ille unus, præſes *Magiſtro- rum*, ultra cuius determinationem nil amplius requirendum. Eccleſ. 12. 11. Quia 3. labia ejus præcipue coſtodient ſapientiam, ut lex requiratur ſicut ab *Angelo Domini* ex ore ejus. Mal. 2. 7. ergo multo magis ſub *Evangelio* *Judex* talis eſt Admittendus.

Sol. Ad Primum. Non agitur Ibidem de *Controverſijs fidei*, ſed *ritualibus* ut inter *Sanguinem* & *sanguinem*. Leporam & Ieporam, (exprimente textu) quo nomine ablegat ſalvator decem mundatos ad *Sacerdotem*, Luc. 17. 14. qui tenebatur ſententiam ferre *Juxta* legem Deut. 17. 11. Nec amplior delegata fuit à *Iſoſophato* authoritas *Amariaæ*. 2. *Pæſtor* iſte unus non ſumnum designat *Judæorum Sacerdotem* ſed Deum *Scripturæ authorem* vel *Chriſtum ex Romanenſium gloſſis*. 3. nec indicat locus *Malachiaæ* *Sacerdotum Infallibilitatem*.

Vid. Meno-
chi.

A lapide Ti-
rin.

tem.

tem sed officium, sequitur enim in textu vos autem recessistis de via, & plurimos scandalizastis in lege. v. 8.

Ob. 2. Ecclesia statuitur à salvatore supremus Contraversiarum Iudex, Dic Ecclesie] quam si quis non audierit sit tibi tanquam Ethnicus aut Publicanus Math. 18. 17. At Ecclesia per se non fert sententiam, sed per aliquem Prælatum, ut homo non loquitur nisi per Caput. ergo statuendus talis est prælatus, qui præcipue omnes lites Ecclesiasticas componat, & quis hic esset præter Pontificem Romanum?

Sol. De Correctione fraterna agit textus, quæ si non succedat privatim, differenda est ad publicam Ecclesie Censuram. 2. quam non denuntiat unus prælatus infallibilis omnibus Ecclesijs, sed singuli pastores proprijs suis Gregibus, provt in recte constituta disciplina, Episcopatum, aut corrigendi facultatem obtinent. 3. Ad morem Judaicæ disciplinæ quæ contumaces excommunicabat, quod non magis spectat ad Romanam, quam ad quasque particulares Ecclesias intra proprios limites.

Ob. 3. At Christus constituit Petrum Caput omnium Ecclesiarum, super quem ædificavit suam Ecclesiam, cui dedit Cælorum Claves. Math. 16. 18. Commisit omnes oves pascendas Jo. 21. 17. & pro ejusdem oravit fide peculiari modo, ne deficeret Luc. 22. 32. Cujus Pontifex Romanus cum sit successor, sibi jure vendicet eadem determinandi controversias, & Infallibilitatis privilegia.

Sol. Quod concessum erat Petro, personale tantum fuit semel præstandum, & non posteris transferendum, nempe ut qui tam liberam de Christo exhibuisset professionem, inde primatum obtineret, ut quasi datis clavibus, Evangelitiam gentibus, quam Judæis primus aperiret ostium. Quod præstitum erat in Concionibus illis primis ab illo habitis, post spiritus sancti descensum, Act. 2. & 3. 2. postea triplex illud pascæ, nil contulit illi præ cæteris Apostolis, quibus omnibus incubuit eadem pastoralis cura; tantum innuit, restitutum illum fuisse in gratiam, à qua trina Negatio illum deturbasset, 3. unde non à lapsu aut erroribus quibuscvis, sed à fidei

naufragio, imminem illum servavit Domini oratio; quod & præstat omnibus Electis fidelibus Jo. 17. 20.

Ep. 165.

Ob. 4. Quod Dominus de *Cathedra* Moſis dicit, intelligi debet à fortiori de *Cathedra Petri*. Nam ſic intellexit *Auguſtinus*. In illum *Ordinem* *Episcoporum* qui ducitur ab ipſo *Petro*, uſq; ad *Anaſtaſium*, qui nunc in eadem *Cathedra* ſedet, etiam ſi quiſpiam *Traditor*— ſubrepiſſet, non præjudicaret ---- *Chriſtianis*. quibus Dominus providens ait de præpoſitis malis, *Quæ dicunt facite*, quæ faciunt facere nolite. *Math.* 23.

Sol. Eatenùs audiendi erant *Phariſæi* docentes è *Moſis Cathedra*, quatenùs *Moſis Doctrinam* ſine proprio fermento admifto, populo ſyncerè proponebant. Nec aliud quiſquam è noſtris ſtatuerit de *Romano Pontifice*, *Petri doctrinam* urgente, abſq; *depravationum*, & *ſuperſtitionum* *zizanijs*, in morem *Phariſæorum*, quos eo nomine perſtringit *Salvator*. *Math.* 5. & 15. 2. *Auguſtinus* nil aſſerit, niſi hominum vitia, veritati verbi non præjudicare, quo minùs ab impijs *Doctõribus* plurima bona diſcamus, quod omnes agnoſcunt.

Ob. 5. *Caiphæ* impius cum eſſet *Pontifex* illius anni, prophetavit quod *Jeſus* moriturus eſſet pro gente Jo. 11. 1. 2. *Paulus* aſcendit *Hierofolymam* videre *Petrum* Gal. 1. 18. & conſulere eos qui erant in pretio, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet Ib. 2. 2. 3. Sic *Saulus* prophetat ratione loci inter prophetantes. 1. *Sam.* 19. 23. Ergo utcuq; *Pontifex* poteſt eſſe indoctus & impius, ratione tamen loci aut dignitatis, aut conſecratæ *Cathedræ*, non permittet, S.S. ut *Eccleſiam*, in fidei præſertim controverſijs ſeduceret.

Sol. Iſta nil faciunt ad *Scripturæ* infallibilem Interpretationem. 1. *Caiphæ pronuntiatum*, præter & contra mentem ipſius a Deo verificatum, non magis confirmat ipſius in Sacris interpretandis Infallibilitatem, aut tranſtulit in *Successores*, quam loquelà *Aſinæ Bileam*, aut *Sauli emhyſioſma*, Contulit eorum *Successoribus*. Idem privilegium. 2. Nec *Paulus Petrum* inviſit, ut ſcrupulos aliquos illi eximerit. Vel ut doctrinam ipſius tanquam *Judex ſupremus* confirmaret, ſed ut omnibus

omnibus ostenderet, se consensum colere cum reliquis Christi *Apostolis*, quos non *minoris* fecit quam *Petrum*; & profitetur ipsos nihil sibi contulisse, quin & *Petrum* postea Judaizantem coram omnibus reprehendit. Gal. 2. 14.

Ob. 6. *Concilia* eminentiora, à *Pontificibus Romanis* confirmationem semper expetiverunt, 2. *Patres* & particulares *Ecclesiæ* in difficilioribus negotijs *Ecclesiasticis*, illos semper consuluerunt, 3. *Imperatores* in re *Religionis*, fasces suos illis submiserunt, Ergo *infallibile* in talibus determinandis *judicium* illorum agnoverunt.

Sol. Non confirmationem *authoritativam*, sed *fraternum tantum assensum*, *concilia* à *Papæ* nonnullis *absentibus* aliquando postulaverunt, quæ nonnunquam (ut notum est) *Papæ* deposuerunt, & *jus*, ipsorum *Actus* examinandi & abrogandi adhuc vendicant. 2. *Patres* aliiq; consuluerunt aliquoties *Romanos præfules*, non ut *Judices infallibiles*, quorum decretis & decretalibus tenebantur conscientias suas submittere; Sed ut *Arbitros honorarios*, & prudentes, qui priusquam *Ambitionis*, *Superstitionis*, & *Tyrannidis fermentum*, totum corrupisset *massam*, summo erant apud omnes ferè *Ecclesias* in pretio. 3. Nec minus ab *Imperatoribus* reverentè fuerunt habiti, donec apparuit *Antichristus* & *Antichristos*, qui extulit se *supra omne* quod dicitur *Deus*, & quod colitur. Quæ non ferendam potius producit *arrogantiam*, quàm *authoritatem* probant *infallibilem*.

Ob. 7. *Norma* nil valet nisi rectè applicetur, cum igitur *Scriptura* sit talis *Norma*, quam quilibet potest ad præconceptas suas *obliquitates* incurvare, Statuendus est necessariò aliquis *Judex personalis visibilis*, & *infallibilis*, qui certò eam & pro *authoritate* applicet, aliter nullus *Controversiarum* finis in *Ecclesia* est Expectandus.

Sol. Nec sperari reverà debet, cum fixum semper manebit illud *Salvatoris*, necesse est ut veniant *Scandala* Math. 18. 7. & *Apostoli* illud, oportet *Hæreses* esse, ut & qui probati sunt 1. Cor. 11. 19. manifesti fiant in vobis. Unde *Ecclesiæ militanti* nunquam defuerunt vel defuturi sint *hostes*; *Externi*, *Lupi rapaces*, *Do-*

mestici, loquentes perversa, Act. 20. ne ante tempus transeat in *Triumphantem*. Interea ex *Salvatoris Classico*, Attendite à falsis *Prophetis*, Math. 7. 15. & videte ne quis vos seducat Math. 24. 4. unicuique fideli pro sua statione & facultate incumbit, ut conferat quantum potest ad *Commune* extinguendum incendium. 2. Ut autem hoc *debitis* mediis fiet, & non *tumultuario*. primò lites, deinde litigantes, æstimandæ sunt, priusquam descendamus ad *componendi modum*. Lites solent esse, vel de fidei *Doctrina*, cultu divino, vel Ecclesiæ disciplina, de quibus non eodem modo est agendum. Litigantes etiam inveniuntur, vel *Docti* ejusdem particularis Ecclesiæ, vel *diversæ* inter se Ecclesiæ, nempe *Orientalis*, & *Occidentalis*. Ejusdem Ecclesiæ lites *Domesticas*, componat provincialis, aut *Nationalis* Synodus. *Diversarum* Ecclesiarum, & non *subordinatarum*, Concilium *Oecumenicum*, ad typum istius *Apostolici* Act. 15. Efformatum. Ubi 1. Conveniant legitimi vocati *Episcopi*, aut Ecclesiarum *particularium* *Deputati*. 2. Statuatur in medio *Scriptura* ut cœlestis regula, à qua non admittatur aliqua repugnans *declinatio*. 3. *Seria* sancta & ordinata fiet de *controversis* disquisitione. 4. Ex ea notetur *consensus*, ut in eo ad quod pervenimus Idem sapiamus, & in eadem perveniamus regula Philip. 3. 16. 5. *Controversiæ* quæ supersunt, decidantur per *convocatorum* suffragia, quæ si non satisfaciant singulis, *privatis* est acquiescendum, & expectandum donec Deus iis qui aliter sapiunt, id quod rectum est *revolverit*, Ib. 15. Unde 6. promulgentur conclusa, *Apostolico* potius stylo, quam *Anathemate*, visum est *Spiritui* sancto, & *Nobis*, Act. 15. 28. & petatur. 7. A *Magistratibus* (quorum interest) ut hujusmodi sua auctoritate muniant ut observentur. 3. *Posito* autem *Judice*, infallibili *supervacanea* hæc essent omnia, ipse audiat, videat, determinet, de regula *Scripturæ* non sis tu sollicitus, obsequi tantum tuum est, non examinari, magis quam equus & mulus qui non habent *intellectum*. Sed hoc non est paratum esse ad *satisfactionem* omni poscenti, ut *Petrus* præcipit 1. Pet. 3. 15. *Spiritum* interim *privatum* non ferimus, *præcipiente* præter *vocationem*,

rationem, sed recipientem à legitimis pastoribus, non dictatoria decreta, pro Mandantis Infallibilitate, sed dictamina, ad normam Scripturæ expendenda & probanda. Juxta illud Lactantii oportet in ea re maximè (in quâ vitæ ratio versatur) Sibi quemq; confidere, suoq; iudicio & propriis sensibus niti, ad investigandam & perpendendam veritatem: quàm credentem alienis erroribus decipi, tanquam ipsam rationis expertem. ---- & peccatum more duci. Instit. l. 2. c. 8. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate Io. 7. 24.

Q U Æ S T. VII.

De Scripturæ perfectione.

An Traditiones non scriptæ admittantur in Scripturæ supplementum?

CUM constet ex dictis, Scripturam in fidei controversiis normam esse Canonicam, reclamant Adversarii, Regulam istam esse tantam partialem non. totalem, Ideoq; indigere Traditionum non scriptarum supplemento, quæ pari pietatis affectu & reverentiâ cum Scripturis suscipiende sunt, & venerande. Nos verò Traditiones istas extravagantes & ambulatorias impugnamus, hiscè præsertim rationibus.

1. Quod præcipio tibi hoc tantum facito. Domino, nec addis quicquam, aut minus. Deut. 12. 32. rationem attexit sapiens, ne arguaris, inveniariſq; mendax Prov. 30. 6. Secùs facientem suffaminat Apocalypses c. 22. 18. 19. Ergo Scriptura sufficit ad salutem absq; Traditionum Cabala.

2. Reprehenduntur edificantes Excella Baalim, quæ ego (inquit Dominus) non præcepi, nec Locutus sum nec ascende-

runt in cor meum Jer. 19.5. & 7.31. ex quibus constat *Spargandem* cultum nullum volumarium, quem ipse non precepit, & verbo suo stabilivit, posse illi placere. Coloff. 2. 23.

3. Sine causa (inquit *Salvator*) colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum Math. 15. 9. at hujusmodi necesse est ut sint *Traditiones*, quæ ab indubitata Scriptura, non habent *firmamentum*. Ergo (saltèm pari pietatis affectu & reverentia) cum Scripturis, à nobis non sunt recipiendæ.

4. Hæc Scripta sunt ut *Credatis*, quia *Iesus est Christus filius Dei*, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus Jo. 20. 30. quæ non ad ipsius *Evangelium* sunt tantum restringenda, sed ad *totum* Scripturæ *Canonem* extendenda, qui ad *fidem* & *vitam* consequendam, ab *q̃* Traditionum glossis, ex *Scriptis*, sufficienter instruit. Quod & ulterius inculcat.

5. *Apostolus*. Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, in *Justitia*, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum *Instructus* 2. Tim. 3. 16. 17. Nec ostendit tantum unde ista sunt petenda, sed ipsa sufficienter exhibet, quatenus sup-
pedicat ea omnia quæ sapientem possunt quemvis reddere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Jesu, & ad omne opus bonum perfectè Instructum.

6. *Concinunt Patres.* Adoro Scripturæ plenitudinem (inquit *Tertullianus*) scriptum esse doceat *Hermogenes* aut timeat illud & adjicientibus. *Sacrilegii* instar esse (docet *Basilius*) putare aliquod divinum esse, quod in *Scripturis* non sit traditum, & alibi. *Infidelitatis* argumentum est, & signum *superbiæ* certissimum, si quis eorum quæ scripta sunt aliquid velit rejicere, aut eorum quæ non scripta introducere. Sic *Hieronymus*, quod de *Scripturis* auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quâ probatur. Et celebre est illud *Augustini* in his quæ aperte posita sunt in *Scripturis*, inveniuntur *Christi*, l. 2. c. 9. ea omnia quæ continent fidem moreq; vivendi.

7. Abſurdum eſt *regulam* imperfectam dare, cum eo nomine tantum non habeatur *regula*. 2. Vel alium expectare post

Cont. Hermo-
gen.

Serm. de 'Con-
fess. Fidei.

Ibid.

In Math. c.

23.

De Doel.

Christ. l. 2. c. 9.

post Deum Magistrum. Unde Apostolus, nihil subtraxi utilium. Act. 20. 20. non subterfugi quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis. Ib. v. 27. & Chrysostomus. Habes verba Dei, Nemo te potest sic docere. 3. Vel ad Traditiones trans- *In Epist. ad* mittere supplementarias, de quorum Fundamento, Natura, custo- *Col. Hom. 9.* de, & Numero, Nil certi potest haberi aut sperari.

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. **C**Anonis multos Libros periisse, ut in T. V. libri Bellorum Domini, Nathanis & Gad. Trium millium Parabolarum, & Carminum quinq; millia Salomonis 1. Reg. 4. v. 32. quæ jam nusquam extant. ut nec in T. N. Epistola quædam Pauli 3. ad Corinthios, cujus meminit 1. Cor. 5. 9. & ad Laodicenses Coloss. 4. 16. quibus accenseretur potest Epistola Salvatoris ad Agbarum, quæ in Canone non habetur. Ergo Canon laborat imperfectione, quæ indiget Traditionum non Scriptarum supplemento.

Sol. Libri isti qui sic dicuntur amissi, quoad ea quæ sunt ad salutem necessaria, nil continebant quod in Canonicis quos habemus, non comprehenditur. (nam non Iota unum aut apex unus ex lege periit Math. 8. 18. 2. Conducere etiam potuerunt ad ubertatem cognitionis Historice, non canonis complementum, ut alicubi Augustinus. 3. In historiis Samuelis & Regum, & Salomonis quæ prostant libris, sufficit necessaria exhiberi. Nec constat Paulum ad Laodicenses scripsisse, sed illos potius ad Paulum, *ἐκ λαοδικίας* non *εἰς λαοδικίας* habet inscriptio. Nec cogit textus Paulum aliam designasse, quam quæ tunc scribebat ad Corinthios Epistolam. Salvatoris ista ad Regem Agbarum, est suspectæ fidei, & ad fidem parum spectat. Sic ut absq; talibus, *ἀγένης*, *ἀδωδεμύργους*, aut *ἀντιγράφους*, Canon manet perfectissimus.

Ob.

Ob. 2. Articulus de 1. *Trinitate.* 2. *Æterna filii generatione.* 3. *Processione S.S. à Patre & Filio.* 4. *Descensu Christi ad Inferos.* 5. *Mutatione Sabbathi in Diem Dominicam.* 6. *Abrogatione Legalium, & comedendis Suffocatis, & postremò de Pædobaptismo,* sunt ad salutem necessaria, sed ex textu *Scripturæ* non possunt demonstrari. Ergo opus est in talibus *Traditionis* non scriptæ adminiculo.

Sol. Habetur aliquid in *Scripturis* 1. vel *ἔν τῷ πᾶτι* expressè sive *Axiomaticè*, vel quoad *sensum*, implicitè sive *diagnosticè*. Asserimus autem omnes istos articulos, aliave ad salutem necessaria, in sacris *Scripturis* non expressè (ut *sophisticè* impingit nobis *Bellarminus*) sed hoc vel illo modo contineri, ut patebit in sequentibus.

*De P.D. l. 4.
c. 2.*

Ob. 3. Non ex *Scripturis*, sed *Universali Traditione* probatur *Scripturam* esse *verbum Dei*, sed hoc credere ad salutem est adprimè *Necessarium*.

Sol. Quæstio non est de *Principiis*, sed (ut loquuntur) *Principiatis*. An positâ quam habemus *Scripturâ*, opus sit non *Scriptis* aliquibus *Traditionibus*, ad ipsius supplendos defectus, in aliquibus quæ sunt ad salutem absolutè necessaria. hic nos negamus, *Scripturam* verò esse *verbum Dei*, ex aliis mediis deducimus, ut constat ex *superioribus*.

Ob. 4. *Gratia, fides, & sanctificatio*, sunt ad salutem necessaria, 1. *Cor.* 13. 10. *Ephes.* 2. 8. *Heb.* 12. 14. Sed ista in *Scripturis* non habentur, sed extrinsecus adveniunt, Ergo *Scriptura* non continet omnia ad salutem necessaria.

Sol. Continet omnia necessaria, quoad *directionem* *externam*, non quoad *Regenerationem internam*. 2. Continet *Gratiæ, fidei, & sanctimonie*, plenam *doctrinam*, quæ manuducat nos in omnem veritatem.

Ob. 5. *Apostolus* probat & urget *Traditiones*. 1. *Laudo vos, quòd sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis* 1. *Cor.* 11. 2. 2. *Fratres state & tenete Traditiones* quas didicistis, sive per *Sermonem*, sive per *Epistolam* nostram 2. *Thess.* 2. 14. 3. *O Timothee depositum castodi* 1. *Tim.* 6. 20. Unde *Heretici* omnes *Traditiones* sunt averfati, Ergo ab *Orthodoxis* sunt retinendæ.

Sol.

Sol. Ostendantur istæ Apostoli *Traditiones*, non *scriptæ*, quæ à *scriptis* iis quæ habemus præceptis discrepant. 2. Duplex *tradendi modus*, presentibus per *sermonem*, absentibus per *Epistolas*, fuit ejusdem *doctrinæ*, non *diversæ*, ut alter alterius suppleret *defectum*. 3. *Παράδοξις* seu *Deposîtum* *Timtheo* commissum, nil minùs inlinuat quam *Traditiones* non *scriptas*. Sed vel *formam* sanorum verborum de *fide* & *dilectione*, cujus meminit 2. *Tim.* 1. 13. contra profanas vocum *novitates*, & oppositiones *falsi nominis* scientiam ut in *textu* sequitur; vel *talentum* donorum ipsi concreditum, quæ cum *sarragine* non *Scriptarum Traditionum* nil habent commune.

Ob. 6. Pro *Traditionibus* non *scriptis* intercedunt *Patres*

1. *Basilii* qui distinguens inter dogmata *Scripta*, & *Apostolica* Traditione in *mysterio delata*, utraq; (addit) eandem ad pietatem vim habent, & Nemo his contradicit, quæ vel mediocrem saltèm *Iurium Ecclesiasticorum* experientiam habet. 2. *Chrysostomus*, non omnia per *Epistolas* tradiderunt *Apostoli*, sed multa sine literis, eadem verò fide digna sunt tam ista, quam illa. 3. *Augustinus*, Quod universa tenet *Ecclesia*, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate *Apostolica* traditum rectissimè creditur, sic & alii tam *Græci* quam *Latini*. De Spiritu Sancto c. 7.

In 2. *Thess.* 1.

De Baptis. cont. Donat. l. 4. c. 24.

Sol. *Traditio* sumatur vel 1. *Activè* vel 2. *Passivè*, *Active* pro *Actione tradentis*, sic *Biblia* ad nos pervenerunt ex *majorum Traditione*, quod nullus negaverit. *Passivè* designat *Doctrinam* traditam, quod fiet diversimode, vel, ore tantum, vel *scripto* tantum, vel utroq; modo. Lis tantum est quousq; admittenda sit *Traditio* non *scripta*, ad dogmata fidei *stabilitenda*. 2. Talis autem cum potest esse vel 1. *Historica*, indicans ritus, disciplinam, aut consuetudines *Ecclesiasticas*. Vel 2. *Exegetica*, explicans quo sensu *scripturæ* obscuriora, & *controversa* à majoribus plerunq; erant accepta, Vel 3. *Didactica*, complicans quasi hominum commenta cum *textu* indubitato ad supplendum illius defectum in articulis quibusdam ad salutem necessariis. Has tertio sensu obtrusas

Ob. 2. Articulus de 1. *Trinitate.* 2. *Æterna filii generatione.* 3. *Processione S.S. à Patre & Filio.* 4. *Descensu Christi ad Inferos.* 5. *Mutatione Sabbathi in Diem Dominicam.* 6. *Abrogatione Legalium, & comedendis Suffocatis, & postremò de Pædobaptismo,* sunt ad salutem necessaria, sed ex textu *Scripturæ* non possunt demonstrari. Ergo opus est in talibus *Traditionis* non scriptæ adminiculo.

Sol. Habetur aliquid in *Scripturis* 1. vel *ἔν τῷ πᾶσι* expressè sive *Axiomaticè*, vel quoad *sensum*, implicite sive *diagnosticè*. Asserimus autem omnes istos articulos, aliave ad salutem necessaria, in sacris *Scripturis* non expressè (ut *sophisticè* impingit nobis *Bellarminus*) sed hoc vel illo modo contineri, ut patebit in sequentibus.

*De P.D. l. 4.
c. 2.*

Ob. 3. Non ex *Scripturis*, sed *Universali Traditione* probatur *Scripturam* esse *verbum Dei*, sed hoc credere ad salutem est adprimè *Necessarium*.

Sol. Quæstio non est de *Principiis*, sed (ut loquuntur) *Principiatis*. An positâ quam habemus *Scripturâ*, opus sit non *Scriptis* aliquibus *Traditionibus*, ad ipsius supplendos defectus, in aliquibus quæ sunt ad salutem absolute necessaria. hic nos negamus, *Scripturam* verò esse *verbum Dei*, ex aliis mediis deducimus, ut constat ex *superioribus*.

Ob. 4. *Gratia, fides, & sanctificatio*, sunt ad salutem necessaria, 1. *Cor.* 13. 10. *Ephes.* 2. 8. *Heb.* 12. 14. Sed ista in *Scripturis* non habentur, sed extrinsecus adveniunt, Ergo *Scriptura* non continet omnia ad salutem necessaria.

Sol. Continet omnia necessaria, quoad *directionem* *externam*, non quoad *Regenerationem internam*. 2. Continet *Gratiæ, fidei, & sanctimonix*, plenam *doctrinam*, quæ manuducat nos in omnem veritatem.

Ob. 5. *Apostolus* probat & urget *Traditiones*. 1. *Laudo vos, quòd sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis* 1. *Cor.* 11. 2. 2. *Fratres state & tenete Traditiones quas didicistis, sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram* 2. *Thess.* 2. 14. 3. *O Timothee depositum castodi* 1. *Tim.* 6. 20. Unde *Heretici* omnes *Traditiones* sunt averfati, Ergo ab *Orthodoxis* sunt retinendæ.

Sol.

Sol. Ostendantur istæ Apostoli *Traditiones*, non *scriptæ*, quæ à *scriptis* iis quæ habemus præceptis discrepant. 2. Duplex *tradendi modus*, presentibus per *sermonem*, absentibus per *Epistolas*, fuit ejusdem *doctrinæ*, non *diversæ*, ut alter alterius suppleret *defectum*. 3. *Patres* seu *Depositum Timotheo* commissum, nil minùs intinuat quam *Traditiones* non *scriptas*. Sed vel *formam* sanorum verborum de *fide* & *dilectione*, cuius meminit 2. Tim. 1. 13. contra profanas vocationes *novitates*, & oppositiones *falsi nominis* scientiam ut in *textu* sequitur; vel *talentum* donorum ipsi concreditum, quæ cum *sarragine* non *Scriptarum Traditionum* nil habent commune.

Ob. 6. Pro *Traditionibus* non *scriptis* intercedunt *Patres*

1. *Basilii* qui distinguens inter dogmata *Scripta*, & *Apostolica* Traditione in *mysterio delata*, utraq; (addit) eandem ad *De Spiritu Sancto* 4. 27. pietatem vim habent, & Nemo his contradicit, quæ vel *mediocrem* saltè *Iurium Ecclesiasticorum* experientiam habet. 2. *Chrysostomus*, non omnia per *Epistolam* tradiderunt *Apostoli*, sed multa sine literis, eadem verò *fide* digna sunt tam ista, quam illa. In 2. Thes. 2. 3. *Augustinus*, Quod universa tenet *Ecclesia*, nec *conciliis* institutum, sed semper retentum est, non nisi *authoritate Apostolica* traditum rectissimè creditur, sic *De Baptis. cont. Donat.* l. 4. c. 24. & alii tam *Græci* quàm *Latini*.

Sol. *Traditio* sumatur vel 1. *Activè* vel 2. *Passivè*, *Active* pro *Actione tradentis*, sic *Biblia* ad nos pervenerunt ex *majorum Traditione*, quod nullus negaverit. *Passivè* designat *Doctrinam* traditam, quod fiet diversimode, vel, ore tantum, vel *scripto* tantum, vel utroq; modo. Lis tantum est quousq; admittenda sit *Traditio* non *scripta*, ad *dogmata fidei stabilienda*. 2. Talis autem cum potest esse vel 1. *Historica*, indicans ritus, disciplinam, aut consuetudines *Ecclesiasticas*. Vel 2. *Exegetica*, explicans quo sensu *scripturæ obscuriora*, & *controversa* à *majoribus* plerunq; erant accepta, Vel 3. *Didactica*, complicans quasi hominum *commenta* cum *textu* indubitato ad supplendum illius defectum in articulis quibusdam ad *salutem* necessariis. Has tertio sensu obtrusas

In Aggeum
6. 1.

solummodo averiamur, & oppugnamus. 3. Nec aliter intelligendi sunt *Basilius, Chrysostomus, Augustinus*, ut patet ex instantiis adhibitis in locis citatis. unde *Hieronymus* Quæ absq; *authoritate, & testimonio Scripturæ*, quasi *Traditione Apostolica*, sponte repetunt & confingunt, percutit gladius Dei: & fatetur *Bellarminus*, Omnia scripta esse ab *Apostolis* quæ sunt simpliciter omnibus necessaria. De V. D. l. 4. c. 11.

Ob. 7. *Ecclesia* usq; ad *Mosen* *Traditione* tantum nitebatur. 2. Et diu post *Christum* N. T. *Scripturæ* caruit. 3. Nec *mandatum* extat *Evangelistis*, aut *Apostolis*, ut scriberent, & quod ex hac parte præstiterunt, non ipsis fuit propositum ut plena esset *Christianorum Institutio*, aliter *Catechismum* aliquem (ut *Symbolum Apostolicum*) concinnassent. quod colligitur ex *Eusebio* & aliis, occasionem cur scripserunt *Evangelistæ* indicantibus. Ergo *Scriptura* pro utili tantum *commonitorio*, seu *Norma partiali æstimanda* est, & non *totali* habenda.

Sol. Non quæritur de absoluta *Scripturæ* necessitate, potuit enim *Deus* aliter (si placuisset) homines instituire, sed cum placuerit sic instituire, questio est an *Regula* per quam instituit sit tam imperfecta, ut *supplemento Traditionum* non scriptarum indigeat. Hoc qui astruunt, destruunt *Canonem* quem tamen ut *Regulam partialem*, admittunt. *Canon* enim est *mensura* non *fallax*, nullam *additionem* aut *diminutionem* admittens (deficiente *varino*) cujus nomen, *Imperfectio* non convenit (urgente contra *Eunomium Basilio*) si autem addas ipsi aliquid vel detrahas, ipsum destruis (inquit *Chrysostomus*) & ratio redditur à *Platone* ἀτλας ὁ δὲν ὑδὸς μέτρον, quod imperfectum est nullius potest esse *mensura*. 2. *Instantiæ* autem allatæ, non attingunt quod controvertitur. Nam 1. quid si ante *Scripturam*, invaluit usq; ad *Mosen* *Traditio*? Ergone data nunc erit imperfecta *Scriptura*, sine talis *Traditionis* confortio? asserendum potius *Scripturam* *Traditioni* supervenientem, omnia quæ erant in ea necessaria, literis consignasse, ut auctæ *Ecclesiæ* inservirent. Unde certiori modo pluribus communicarentur, quæcunq; à *Deo* essent

L. 1.
In c. 3. ad
Philip. Rom.
12.

essent tradita. Hinc ad *Scripturarium* non *Traditionum* scruta-
men ablegat *Salvator*. Aperuit Apostolis sensum ut intelli-
gerent *Scripturas*, Luc. 24. 45. provocatio est *Phariseorum*
tantum ad *Seniorum Traditionem*, Math. 15. 2. ut autem
Apostoli & (qui sequuti sunt) *primævi Christiani*, antequam
extabat N. T. *veteri* firmiter adherescebant; Ita oportet
nos eorum ductu, quæ novimus à Deo prodiisse, scripta am-
plecti. 3. Nec refert cur scripserunt S. S. *Amanuenses* N. T.
dum constat illud quod scripserunt divinitus fuisse *inspiratum*.
Nec de *methodo Catechistica* nugarentur ii, qui S. S. *Distin-* 2. Tim. 3. 16.
mini norunt se subicere. Apertè si quod *monstri* alunt af- 2. Pet. 1. 21,
ferrent hic *Jesuitæ*, sic rotundè concluderent. *Verbum Dei*,
Canon, *Editiones*, *Scripturarium Lectio*, & *Infallibilis Interpret-*
tatio, ita pendent à Romano *Tripode*, ut qui hinc non ac-
cipiunt, *fidei Normam* & *Formam*, ad *Hereticorum* classes sunt
amandandi. Ergò nil valet *Scripturarii* cujusvis *commonito-*
rii partialis regula, nisi animetur à *succenturiatu papalium*
Traditionum. Quæ quàm *Bellè* cohærent cum iis quæ tradi-
dit *Bellarminus* pro firmissima *Scripturæ* autoritate contra
Swenkfeldistas & *Libertinos* De verbo Dei l. 1. c. 2. ostendit
facilis collatio *Amesii* in *Bellarmini Enervati Frontispicio*.

CAP. II.
DE COGNITIONE DEI.

*Scriptura manuducit ad DEUM, à
quo Scripturam accipimus, & de
quo Theſis.*

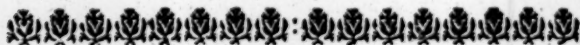
1. **D**EUS est Spiritus Infinitus, Jehovah, E-
lohim. 2. *ὁ αὐτός, ὁ ὢν, ὁ ὢν, ὁ ὢν ἁγίος*,
Una natura tribus distincta personis,
Patre, Filio, & Spiritu Sancto. 3. Ubi Fi-
lius à Patre ante tempora secularia ge-
nitus. 4. Ejusdem est cum Patre, Na-
turae, Potentiae, & Aeternitatis. 5. A quibus Patre Filioq, pro-
cedit Spiritus Sanctus. 6. Persona etiam Invocanda. 7. Cu-
jus ineffabilis & Individuae Trinitatis Cognitio, & Fides, est
absolutè ad salutem necessaria.

Unde

Unde summâ veneratione perpendenda occurrunt.

- An {
1. *Deus sit Actus purus cui omnia propria attributa sunt essentialia?*
 2. *Sit Trinitas Personarum in una natura individuâ?*
 3. *Filius sit ab æterno genitus?*
 4. *Filius sit ejusdem cum Patre, Naturæ, Potentiæ, & Æternitatis?*
 5. *Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab æterno procedat?*
 6. *Spiritus Sanctus sit Persona invocanda?*
 7. *Dogma de tribus distinctis Personis in una individua Deitatis essentia sit fundamentale, & ad Salutem Necessarium?*

QVÆSTIO I.

An Deus sit Actus purus cui omnia propria attributa sunt Essentialia? Aff.

Q U I A,

1. **A**CTU S Purus est in quo nulla inveniatur potentialitas objectiva aut receptiva, quæ aliquid ei perfectionis, quam non habet conferat, vel quod habet, detrahat. Sed talis est *Jehovah Elohim Adonai* qui est erat, & venturus est. Exod. 3. 14. Apoc. 1. 4. In quo non distinguitur. Quo est, & Quod est. Esse, & Essentia, Actus & potentia ut sit in omnibus Creaturis Juxta Philosophos, Philonem Judæum, & Scholasticos. Ergo necessario de seipso dicit (verba sunt Philonis) Ego sum, Qui sum, ac si quicquid post ipsum est, non per essentiam sit, sed sola opinione hominum.

2. Apud quem nulla est Transmutatio, aut vicissitudinis abumbratio, is necesse est ut sit actus purus. Sed talis tantum est Pater luminum. Jac. 1. 17. non ut mutetur sicut filius hominis Numer. 25. 19. Cæli mutabuntur ut opertorium, Ipse autem Idem ipse erit Ps. 102. 28.

3. In quo nulla concipi potest Compositio, illud pro Actu puro necessario est habendum, sed nulla in Deum cadat Compositio, quia in omni Composito partes Componentes ordine saltē & naturā, toto sunt priores, quod fingi non potest in Deo, nisi quis aliquid prius eternitate statuatur.

4. Qui omnia Dat & nil recipit, immunis est ab omni accidentali accessione, quam aliud ipsi Conferat. Sed quis

Deo

*Arist. Meta-
phys. l. 12.
c. 3. 6.
Aq. part. 1.
Libro Quod de
rebus insidiat-
ur posteriori.*

Deo
ex
q
ille
aut
esse
est,
nem
qua
dur
vel
nus
stil
De
lb.
de
qui
6
esse
pos
pier
rian
7
tum
tur
est
pot

Ob.

Deo dedit prior, ut retribueretur &c. Rom. 11. 35. quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipsum sunt omnia Rom. 11. 36. cumq; Beatus sit dare, quam accipere Act. 20. 35. quomodo non ille Beatus, qui omnia dat & nil accipit, eoq; nomine, nec *Aug. De Trinit. l. 5. c. 4.* auctior potest esse, vel deminutor.

5. Ex dictis deducitur, Omnia propriè *Attributa* Deo esse *Essentialia*, unde illud *Scholasticorum*. Quicquid in Deo est, est ipse Deus, sive formalitèr intelligatur inesse, sive emi- *Vid. Suarez. de Trinit. l. 4. c. 7. & Arist. Metaph. l. 12. t. 51.* nenter, firmatur ex *Augustino*. Non percipit Deus sapientiam, quia sit sapiens, sed ipse sapientia est. Nam quicquid secundum qualitates illic dici videtur, secundum Substantiam, vel *Essentiam* est intelligendum, unde sine quantitate Magnus, sine qualitate Bonus, sine tempore sempiternus &c. rectissime concipitur & predicatur. Confirmat Scriptura. Ubi Deus dicitur vita æterna 1. Jo. 5. 20. & Deus charitas est. *Iidem Medit. l. 15. c. 5.* Ib. 4. 7. eadem ratio est veritatis, justitiæ, misericordiæ &c. ut de Deo in abstracto quæ de Creaturis in Concreto efferuntur, quia ipsi sunt essentialia, quæ Creaturis sunt accidentalialia.

6. Quæ non possunt Creaturis competere Creatori sunt essentialia, sed propria Dei Attributa Creaturis nullo modo possunt competere, quia ipse solus sapiens. Quis in nubibus æquabitur Domino? Ps. 89. 7. & gloriam ipsius alteri non dabit Isai. 42. 8. Ergo

7. Postremò. Si aliquid esset in Deo quod non sit Deus, tum illud vel Creatum esset vel increatum, Creationi si statuatur, corruptioni & annihilationi esset obnoxium, quod cogitatu est abominandum. Increatum esse si concedatur, nil aliud potest esse quam ipse Deus quod, erat demonstrandum.

Obiiciunt moderni vadiani & vorstiani.

Ob. 1. **H** Aud aliter de Deo est loquendum, ac in verbo *De Trinit. l. 5.* ipsius Scriptum invenimus (præcipiente *Aug. 1. sicut*)

In Symbolum. *siſno*) de quo vera loqui periculofum eſſe ſuggerit *Cyprianus*. Quia nec virtus ejus aſtari poteſt, nec magnitudo perſpici, nec principium comprehendere, ut Inſtituit *Lactantius*; ſed nuſquam occurrit in *Scripturis*, aut Deum eſſe *Actum purum*, aut *Attributa* iplius eſſe ipli *Effentialia*, Ergo hoc non aſſerendum.

Inſp. l. c. 7.

Sol. Sufficit ſenſum occurrere, non verba, quæ neceſſitas cogit arripere adverſus impugnantium ſophismata. Sic *Apoſtolus* ex *Poeta* inſtruit *Athenienſes* *Act.* 17. & depingit *Crenenſes* *Tit.* 1. 2. neq; enim Qui uſurpat iſtos terminos, *Perſonæ*, *Sacramenti*, *Actus Puri*, & congeneres; Dicatur *S. Petri* violare dictamen. Si quis loquitur, loquatur ut eloquia Dei. 1. *Ep.* c. 4. 11, modò præſcriptos à *B. Paulo* non excedat limites, extra fidei *Analogiam* *xyroponias* obtrudendo. *Rom.* 12. 6.

Ob. 2. Quot formæ rebus *Creatis* ſunt imprefſæ tot ſupponunt *Ideas* in mente divina, quarum ſunt diſtincti *Characteres*: Sed in rebus *Creatis*, indefinita occurrit ſpecierum diſparitas, & oppoſitio, Ergo *Analogia* erit *Idearum* diverſitas in Dei eſſentia, quæ *Actui puro* non competant.

Queſt. 83. 4.

16.

Al. p. 1. q. 15.

Zanch.

Palan.

Beza.

Daneus.

Sol. *Platonica* iſta *Idearum* ſpeculatio, utcunq; ab *Auguſtino*, *Scholasticis*, & plurimis è noſtris magni fiat; ab alijs tamen, non probatur. Sed his admiſſis, non multiplicabitur magis in Deo aliquid eſſentiale, quàm ſol ad varietatem exeuntium radiorum, aut voluntas ad numerum rerum volitarum.

Ob. 3. In *Actu puro* & omni-ſufficiente, nil invenitur dependens ab ancipiti alicujus extrinſeci arbitrio. Sed in Deo deprehenditur tandem ſcientia Media, quâ ad ductum liberi Arbitrii præcognoscuntur futura contingentia. Ergo omnia *Attributa Divina* Deo non ſunt ut *Actui puro* eſſentialia.

Sol. *Scientia* iſta Media eſt nuperum *Jefuitarum* Commentum. Quod quatenùs antecedit decretum divinum, & poſſibilia tantum intuetur, cum ſcientia. *Simplicis intelligentiæ* coincidit: quatenùs verò futura reſpicit (utcunq; conditionata) ad ſcientiam Viſionis referatur, Atq; hæc ſcientiæ di-

vine

vinæ in scientiam *simplicis* Intelligentiæ, & *visionis*, obtinuit antehac in *Scholis* binembris Divisio; nunc vero quo jure, scopo, aut successu hæc obtruditur *Media*, contractius æstimes ex *lectione* nostra 2da, fusiùs verò in D. *Twiss* operoso hac de re *volumine*, & *passim* in *Rixis* nondum *sedatis* inter *Jesuitas* & *Dominicanos*.

Ob. 4. Quæ non sunt æquè *extensa*, non possunt esse ejusdem *Essentiæ*, sed omnia *attributa* Dei non sunt æquè *extensa*, quia *Omnipotencia* ipsius extenditur tantum ad *possibilia*, *scientia* verò ad *impossibilia*, nam Deus plura scit quàm potest, ut *fallere*, aut *seipsum negare*, & plura potest quàm vult, ut ex *lapidibus* excitare *filios Abrahæ*, & *Misericordia* ejus super omnia opera ipsius *Ps.* 145. 9. Ergo

Sol. Ut *Omnipotencia* Divina extendit se ad omnia *possibilia* quæ sunt *infinita*, quatenus plura infinitiès fieri possunt; sic *scientia* dilatatur ad omnia *Scibilia*, quæ *infinitatem* excedere non possunt. Ubi igitur hic *inequalitas*? Idem sentiendum de *Justitià*, & *Misericordia*, quæ idem sunt in Deo *essentialiter*, utcunq; ob *varietatem* *objectorum* extra Deum variantur.

Ob. 5. *Affirmantia*, & *Negantia*, *Necessaria* & *libera*, non possunt esse Idem *realitèr*; sed talia sunt plurima Dei *Attributa*, ut *Æternitas* & *Immensitas*, quæ ponunt *Durationem* & *excludunt limites*. *Justitia* quæ *necessaria*. *Gen.* 18. 25. & *Misericordia* quæ *voluntaria*. *Rom.* 9. 18. nec dicas, quòd *identificentur* in *Infinita essentia*, utcunq; *distinguantur* quoad *conceptus* nostros, provt referuntur ad *actus extrinsecos* in *Creaturis*; quia *conceptus* iste *fictitiu*s est cui res non respondet, & verà *definitur propositio*, quæ pronuntiat uti res est, falsa contra.

Sol. Triplex hic observanda est *distinctio*, vel. 1. *Rei à Re*, ut *Petri à Paulo*, vel. 2. *Rei in Re*, ut *seculitas à devotione* in *Martha*, vel. 3. *Rei à se*, sic *Mathem* sedens, distinguatur ab *Ambulante*, è quibus *ultima* tantum seu *modalis* inter Dei *Attributa* dignoscatur, quæ non à rerum *diversitate*, sed à *respectuum* *varietate* ducit *originem*, *Respectus* autem *distinct*

quant tantum, non componunt, ut paternitas, & Dominium non alium reddunt, sed aliter disponunt possidentem sine reali in ipso mutatione.

Ob. 6. Ubi Motus, ibi mutatio, & ubi mutatio Decretorum, ibi aliquid intervenit, quod simplicitati Perfectionis non convenit. Sed Deus dicitur appropinquare, & elongari Jac. 4. 8. & mutasse quod decrevisset de Saulis regno. 1. Sam. 13. 13. & Morte Ezechiae. 2. Reg. 20. 1. & Isaia 38.

Sol. Motus propriè illi non attribuitur, qui est ubiq, nec mutatio Actui purissimo, qui ad nihil potest esse in potentia. Metaphoricè tamen huiusmodi de Deo in Scripturis dicuntur. Sicut Sol dicitur intrare domum vel exire, in quantum Radius ejus pertingit ad domum. Sic dicitur Deus appropinquare ad nos, vel recedere à nobis, in quantum participamus influentiam Bonitatis ipsius, vel ab eo deficimus, ut habet Aquinas. 2. Decreta verò de Regno Saulis & Ezechiae morte, non determinata fuerant simpliciter, sed per certa media exequenda, pro quorum etiam præstituto interventu ita lingua evenirent, ut nulla in Dei Decretis, sed in rebus transactis inveniretur Mutatio, ubi observandum, creatas voluntates à Rebus volitis, sed res omnes volitas à Divina voluntate dependere.

Not. ad Disp.
de Deo disp.
3.

Ob. 7. Omnimodam Deitatis perfectionem oppugnant hæc Vorstiana. 1. Deum aliquo sensu esse corporeum, ut affirmarunt Tertullianus, & patres, nec negat Zanchius. 2. admittere in æternitate sua, præsentis, præteriti, & futuri temporis successionem. Apoc. 1. 4. Dan. 7. 33. 3. Non esse essentiali sua infinitum, vel omnipræsentem, quia sic nec ab Angelis, aut hominibus facie ad faciem esset conspiciendus, contra illud 1. Jo. 3. 2. Apoc. 22. 4. (cum finiti ad Infinitum nulla sit proportio) & Indignum majestate divina, rebus vilibus, sordidus, & abominandis essentialiter inesse, aut adesse.

Sol. Corpus sumitur, vel propriè ut opponitur spiritui, quo sensu nec Anima, aut Angelis, multo minus Deo adaptetur, qui non tantum spiritus est. Jo. 4. 24. Sed pater spiritus. Heb. 12. 9. vel 2. Catachresticè, quatenus substantiam designat

signat vel entitatem, inani phantasmati, aut non enti contradi-
 ctoriam, hoc posteriori sensu excusat *Tertullianum Augusti-*
num, Corpus potuit nominare, quod videlicet non sit inane, sed sit ali-
 quid quo ubiq; totum sit, atq; ita intelligendi sunt patres, quos
 non rejicit *Zanchius*: Sed declinandas esse tales *καυτολογίας*
 piè & prudenter monet. *quidam*. 2. In *Æternitate* designare
 prius & posterius, est Infinitati ponere limites. nec loqui cum
Scriptura, quæ mille annos, ut Diem *Hesternum* ad captum
 nostrum, in calculo æternitatis supputat. *Pf. 90. 4.* 3. Om-
 ni presentiam & immensitatem Dei *cælo terminare*, quia inter
orandum, ad *Cælum* omnes ferè gentes attollant oculos, non
 tantum textui Adversatur, *excelsior cælo est*, & quid facies,
 profundior Inferno & unde cognoscas? Longior terrâ
 mensura ejus, & latior mari *Job. 11. 8. 9.* quibus conci-
 nunt ista *Psal. 139. 8.* & *Jerem.* nunquid non *cælum* & *ter-*
ram ego impleo? *c. 23. 24.* Sed & non causæ pro causâ so-
 phisma obtrudit. Quia *Cælum* inter orandum (plerumq;
 non semper ut *publicanus* *Luc. 18. 13.*) suspicimus, vel 1.
 salvatoris exemplo, vel 2. ad testandum quod ea quæ sur-
 sum sunt quærimus non quæ super terram, *Col. 3. 1.*
 3. vel quod majestas divina effulget Ibidem gloriolior.
 Quæ 4. non magis imminuitur in rebus (quas permeat)
 vilissimis; quam sordidatur sol à *simeto*, quod intemeratis il-
 lustrat radjis, & ab *Angelis* conspicitur, non pro infinitatis
interminabilitate, sed pro intuentium modulo.

De Hæres. c. 86
Brothman. de
Deo, & S. S.
Trinit.

Q U Æ S T. II.

*An sit Trinitas personarum in una
Deitatis Natura individua.*

UB I quæritur *Unitas Trinitatis; Patris scilicet, filii, & Spiritus Sancti*, cum modestia, & tremore atq; attentissimis auribus & devotis est auscultandum. Quia nec *periculosius* alicubi erratur, nec *laboriosius* aliquid quæritur, nec *fructuosius* aliquid invenitur, ut habet patrum *Acutissimus*. Quod ut pro modulo distinctiōis præstetur, pro concessis habenda sunt tria, in quibus inter omnes convenit, 1° *unum numero tantum esse Deum*, quare non opus erat ut *Bellarminus* ad hoc probandum, in hac lite, tantum *olei & operæ* per totum fere *librum* 1um de *Christo* infunderet 2° *Nomina ista tria, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum*, in *Scripturis* expressè occurrere. 3° *Nihil hic* tanquam de fide admittendum, quod non vel expressè in *Scripturis* invenitur, vel per certam *consequentiam* deducitur, unde prævaricantur *pontificii*, qui ad *Traditionem* non scriptam in hoc dogmate statuminando se recipiunt. Sic ut *nodus* restat præcipuè controversus. *Quæ ratione* Deus naturâ (ut ita dicam) *unus* sit, credatur nihilominus esse *Triunus*. Quod *Afirmamus* nos his *comprimis ducti Argumentis*, quorum.

1. *Primum* sumitur ex *U. T.* 1. *faciamus* hominem ad *Imaginem & similitudinem* nostram. *Gen. 1. 26.* ubi *Faciamus* denotat pluralitatem, non *creaturarum* extra loquentem ut illic essent *cooperarii* in *Homini* fabrica, Ergo *concreantium* intra se. At qui nam illi, nisi *spiritus* antea nominatus. *ver. 2. & 26.* live *filii* per quem etiam fecit & *secula*? *Heb. 1. 2.*

Quorum

*De Trinit.
l. 1. c. 3.*

*Bellar. de v. D
l. 4 c. 6.*

Quorum unitatem ostendit ulterius Imago singularis, non Imagines, inde Trinitatis Trinitas conspicua fit in primo rerum ortu quod 2. repetitur Pſal. 33. 6. verbo Domini cæli firmati sunt: & spiritu oris ejus omnis virtus ipsorum. Ubi Jehozab, & spiritus, sunt Ipse Elohim, qui in principio creavit cælum & terram Gen. 1. 1. Hûc; 3. rei Cælior Sanctus, Sanctus, Sanctus Isaie. 6. 3. à patribus nonnullis refertur, ex quo Judæi quidam Trinitatem Agnoverunt apud Galatinum & alios. Sane quod de Maieſtate Jehovæ prædicat propheta, applicat ſalvatori evangelista. Hæc dixit Isaïas quando vidit gloriam ejus & loquutus est de eo Jo. 12. 41. & spiritui sancto, Lucas Act. 28. 25. quo spectent & ista, ubi est Deus Factores tui Job. 35. 10. & Pſal. 139. 2. memento creatorum tuorum Ecclef. 12. 1. quia conjuges tui, Factores tui Isa. 54. 5. quod de S. Trinitate dictum notat Junius: cujus notitiam aliquam obscuram & in volutam, probabile est Platonem aliosq; philosophos apud gentes, à Judeis hausisse.

2. Luculentius hoc firmatur in N. T. ex ſalvatoris Baptismo. Math. 3. 16. 17. ubi tres distinctæ manifestantur personæ, distinctiq; nominibus, & actionibus personaliſibus: Patet enim è cælo loquitur, & de filio testatur, filius è Jordano ascendit, & turbæ hic conspicuus, & Johannes videt spiritum descendentem in ipsum, & manentem super eum Jo. 1. 32 idq; non levi tantum motu (ut nugantur Sociniani) sed corporali specie ut habet Lucas. c. 3. 22. Iſtas autem personas ejusdem esse authoritatis, & excellentiæ probat.

3. Baptismi nostri Institutio, Docete omnes gentes Baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Math. 28. 19. conjunguntur hic res quibus æqualitèr cultum nostrum, & obsequium spondemus. Baptizamur autem, non in ipsorum Nomina, sed Nomen, quod essentiæ unitatem denotat. Unde arguentur, in cuius Nomen Baptizamur is est Deus Altissimus. unde Apostolus Deum, Fidem & Baptismum, ut se invicem inferentia connectit. Eph. 4. 5. sed in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizamur, ubi articuli rā] & particula &] excludant omnem inæqualitatem. Ergo

A. Simſon
Ben, Iochab
verit Cath.
l. 2. c. 10.
Mornæus De
verit. Relig.
l. 7. a. 6.

עֵשֶׂה
בְּרִית
בְּעֵינֶיךָ
עִשְׂתָּ

Conf Morn.
de Relig. 1.

Calv. Inſt. l. 1.
c. 13. §. 16.

Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ſunt unus ille Deus Altiffimus, tam reſpiciendus in recreatione per Baptiſmum, quam in primæva creatione ad ſuam Imaginem.

4. Argumentamur, cum venerit *Paracletus* quem ego mitteram vobis à patre, ſpiritus veritatis, ille teſtimonium perhibebit de me, Jo. 15-26. *Paracletus* miſſus, *Filius* mittens, *Pater* à quo miſſus nominibus diſtinctis, & actionibus, diſtincte hic occurrunt ad complementum operis redemptorii, quod aſcribendum eſt ſoli Deo abſq; creaturarum interventu. Ergo *Pater, Filius, & S. S.* ſunt ſolus ille Deus triunus. ubi miſſio, & exequutio oſtendunt tantum ordinem inter perſonas, & appropriatorum diſtinctionem, non eſſentia, aut cauſalitatis diverſitatem.

5. Accedit Benediſtio Apoſtolica, Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti & Charitas Dei, & Communicatio ſpiritus ſancti lic cum omnibus vobis Amen. 2. Cor. 13. 13. A tribus hic optantur tria, quæ ſalutis *ἁποστολείας* perficiunt ſub diſtinctis titulis, quæ ex æquo concurrunt, & tamen ab uno deo hæc provenire agnoſcuntur. Ergo, *Trinitas* agnoſcenda eſt *unius Deitatis*, & unitati in Trinitate & Trinitati in unitate gratia à nobis & cultus (ut colligit Symbolum *Athanaſii*) ſunt referenda.

6. Confirmat hoc ulterius illud ejuſdem Apoſtoli. *Diſtinctiones* Donorum ſunt, ſed idem ſpiritus, & diſtinctiones *minifteriorum* ſed idem Dominus, & diſtinctiones *operationum*, ſed idem eſt Deus, qui operatur omnia in omnibus. 1. Cor. 12.

4. 5. Scopus autem erat Apoſtoli, ut Corinthios de donis litigantibus ad unitatem ſuaderet, quod facit hoc ratiocinio. Omnia quæcunq; habetis, ſivè *Dona*, ſivè *Minifteria*, ſivè *operationes* miraculoſæ, ab unico Deo proveniunt, ſed iſta partim à ſpiritu ſancto, partim à Domino Jeſu, partim à Deo patre, qui Deus dicitur καὶ ἱερός, conferuntur, Ergo *Pater Filius & ſpiritus ſanctus*, ſunt unus ille Deus, in quo oportet vos unitatem colere. Nec hic fingi poteſt ſubordinatio (ut cavillantur *Adverſarii*) niſi Deum ſibi ipſi ſubordinatum ſomniarent.

7. Concludit *Johannes*. Tres sunt qui testificantur in cælo, Pater, verbum, & spiritus sanctus, & hi tres unum sunt 1. Ep. c. 5. v. 7. At quomodo unum? consensu? sic Boni Angeli, & omnes sancti unum esse statuuntur, vel alio modo accidentali dicantur unum? Talis est ratio *testium terrenorum* qui subnectuntur de quibus non dicitur *Hi tres unum sunt*, sed *Hi tres unum sunt*, in unum sunt, seu in unum consentiunt, restat Ergo ut unum sint, essentialiter, & cum testimonium Patris, & Filii sit personarum, cur spiritus etiam testimonium, non esset personæ, (quod ejusdem hic statuitur monenti) mirum videbitur? ex quibus concludatur, Tres Personæ esse ejusdem individue Deitatis. 2. Nugantur autem qui textum clamant esse *suppositivum*, illum siquidem urgent *Athanasius*, & *Cyprianus* contra *Arianos*, cujus evidentiam, cum eludere nullis tergiversationibus potuissent, expunxerunt in omnibus (ut videtur) quæ ad manus pervenerunt exemplaribus (teste *Hieronymo*) unde accidit ut à *Nazianzeno*, *Chrysostomo*, *Augustino*, aliisque patribus frequentibus, non attingatur, nec à *Syriaca*, & pluribus *Latinis* aliisque Translationibus agnoscatur. 3. Ubi interim prodic rasuram sensus imperfectus. nam quâ mente, legatur v. 8. insequente, Et tres sunt qui testimonium dant in terra] & v. 9. si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est] si nulla præcessisset mentio de testibus in cælo quibuscum testimonium in terra fieret collatio? En Indicis expurgatorii specimen, unde constet nuperum illud non esse *Tridentinorum* Inventum.

Objection

Objiciunt Samosatreniani, Photiniani, Sociniani, & si qui sunt alii ex Arianorum corte.

Ob. 1. **N**Otiones 1. De Personis, 2. Subsistendi Modis, 3. *ὑπόστασις* sive consubstantialitate, & cæteris hujusmodi, quæ ex *scholarum* profluxerunt *Lacunis*, ablegentur merito ad *inanes* Philosophorum *seductiones*, quas sufflammat *Apostolus* Col. 2. 8. Atqui sine his non astringitur de Deo *Trinuo* doctrina; Ergo *ruinoso* nititur *fundamento*, & è fidei *Symbolis* penitus est exterminanda.

Sol. *Personæ* vox habetur Heb. 1. 3. ubi dicitur *Filius* *character personæ* illius, nempe *patris*; cumq; alias constat *Tres* testificari in *cælo* et. Jo. 5. 7. à *concreto* ad *Abstractum* *Trinitatis* terminum licitus est *progressus*. 2. *Notiones* quæ usurpantur *aliæ*, eatenus retinentur, quatenus *insultibus* *Hæreticorum* retundendis inserviant, ut ex *Logicis* intelligant *Theorematis*, probationes quæ *contra fidem* inducuntur, non esse *demonstrationes*, sed *solubilia argumenta* ut loquitur *Aquinas*. 3. Secus agendum est apud *fideles*, quibus inculcandum est illud *Evangelistæ*, hæc scripta sunt ut *credatis*, Jo. 20. 31. non ut *torqueatis* ad *proprias vertigines*. Tolle *Argumenta* ubi *Fides* queritur (clamat *Ambrosius*). & sepulta operat *Calvinus* *Inventa* *exotica*, modo absq; his *fides* explicata constaret, quod cum non fiat, non sentiendum tantum est semper, ut distat *Scriptura*, sed loquendum est *consentienter* ut docet *Ecclesia*.

Ob. 2. Ubi sunt *unio* & *tria*, ibi sunt *quatuor* realiter distincta, sed in *Deo* est una *Essentia* & *tres personæ*, Ergo *posita* *personarum Trinitate*, emergat *quaternitas* in *Dei simplicitate* non ferenda.

Sol.

Part. 1. q. 1.
ar. 8.

De Fide l. 1.

c. 5.

In 2. l. 1. c. 13.

S. 5.

Sol. Distinguendum hic inter Entia *Absoluta*, & *Entis* modos seu respectus reales. *Quaternitas* oritur ex quatuor entibus absolute distinctis, sed hic *Personæ* per diversos subsistendi modos inter se distinctæ, *Identificantur* in eadem absoluta *Essentia*, à qua non re, sed ratione tantum differunt, sic ut *alius*, inter *personas* non aliud, & non aliud inter illas & *Deitatem* inveniatur, quia tres illæ *personæ*, nil aliud sunt, quam iste *unus* Deus, qui in tribus istis *personis*, diversimodè subsistit.

Ob. 3. Contradicit Dogma *Trinitatis* perspicuis *Scripturæ* locis. 1. Hæc est *vita æterna*, ut cognoscant te *solum verum Deum*, & quem misisti *Jesus Christum*. Jo. 17. 3. 2. Nobis est *unus* Deus Pater ex quo omnia. 1. Cor. 8. 6. 3. *Unus* est Deus Pater omnium, qui est *super omnia*, per omnia, & in omnibus nobis, Ephes. 4. 6. Ergo Pater, *solus* & *unicus* dicendus est Deus propriè, & *Filius*, & *S.S.* derivativè, & per quamdam quasi concomitantiam.

Sol. In 1. Loco *τὸν μόνον* *solum*] referendum est ad *verum Deum*] quod sequitur, & non ad te] scilicet Patrem quod antecedit, sic ut fluat textus, Hæc est *antem vita æterna*, ut te cognoscant esse illum *solum verum Deum*, vel ut qui es ille *solus verus Deus* (sicut Syrus exprimit.) Atqui ille *solus* *Bergin Loc.* *verus* Deus est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, exclusis omnibus creaturis, & *figmentis*, cujus cognitio in misso Filio, & ab illo præstitis est ad *vitam æternam* necessaria. In 2. & 3. loco; Antithesis tantum est inter deos multos Gentilium, & *unum* verum Deum, non inter *personas*, quæ essentialiter sunt ille *unus verus Deus*. ut enim (quod sequitur) *unus* est Dominus *Jesus Christus*, non excludit Patrem à Dominio, sic quod Patri ascribitur, non excludit Filium, aut *S.S.* à *Dei-* *Mistell. p.* *tate*. 3. Fatetur Socinus, Nomen *solus*] & particulas *Idem* 273. significantes, cum de Deo dicantur, nunquam eos excludere, qui illi sunt subordinati, & Smalcius, cum dixit *Christus Deo soli* servies, Math. 4. 10. non seipsum excludit. *Resp. ad 1.* *partem Smig-* *leccii c. 2.*

Ob. 4. Evertit hæc Doctrina. *Tria* rationis *Fundamenta*.

1. *Impossibile* est Idem esse, & non esse. 2. Quæ in uno tertio

sunt eadem, inter se sunt eadem. 3. Syllogismi etiam expositorii consequentiam. Siquidem Pater idem statuitur cum Filio, & tamen non est idem. Paternitas & Filiatio sunt eadem res cum essentia, & tamen non sunt eadem inter se, & conceduntur Hæ præmissæ, essentia est Pater, essentia est Filius, & negatur tamen conclusio, Ergo Filius est Pater.

Tom. 3. Edit. Bas p. 737. Sol. Ludicris hujusmodi tendiculis satisfaciunt quæstionculæ de Trinitate, excerptæ ex Augustino. Moderni sic plerumque occurrunt. Impossibile est idem esse & non esse eodem prorsus respectu. sed in Trinitate quæ distinguuntur personaliter, idem possunt esse essentialiter, sic quæ in uno tertio incommunicabili sunt eadem, eadem sunt inter se; ut si Petrus & Jacobus eadem prorsus essent cum Johanne, eadem prorsus essent inter se, sed hic aliter se res habet, Filius & Spiritus Sanctus idem prorsus sunt cum Patre in Natura individua, sed Natura illa individua est communicabilis, quia infinita, quod creatis & finitis individuis non competat. unde Syllogismus Socinianorum expositivus imponit, quia supponit Deitatem esse incommunicabilem, quæ pro incomprehensibili infinitate communicatur personis, sic ut Syllogismus propositus huc recidit. Quædam essentia est Pater, & quædam essentia est Filius, Ergo Filius est Pater, contra illud, Syllogizari non est ex particulari. Ita profitentes se esse sapientes, vani & stulti facti sunt in ratiocinationibus suis Rom. I. 21. 22.

Ob. 5. Judeos, Mahometanos, & Paganos, à Christianismo averit, dum tam implicata proponit paradoxa, de individuo communicabili. 2. Personis multiplicantibus & non componentibus. 3. De relationibus, & subsistentiæ modis, personas constituentibus, & hujusmodi, quæ attonitos potius, quam institutos accedentes ad cultum redderent. contra illud, Lex Domini sapientiam præstat parvulis. Ps. 19. 8. & ne invicem judicemus, sed hoc judicare magis, ne ponamus offendiculum fratri, vel scandalum. Rom. 14. 13.

Bernard. Sol. Veritas non deferenda est, ut lucremur perverfos aut aversos, enitendum tamen est ut omnia transigantur absq; scandalo, Dato saltem si non accepto. 2. In talium institutio-

ne illud imprimis est inculcandum, ut *Scripturae* fidem habeant, siquidem cum fontes omnis cognitionis sint *Ratio*, *experientia*, & *Scriptura*, ut experimur multa esse vera quæ rationem transcendunt; ita *Scriptura* adjicit plurima, quæ tam experientiam, quàm rationem superant. credendum igitur quia hoc revelavit Deus, quem dicitur ratio esse sequendum in iis præcipue, quæ captum humanum superant. 3. Non defunt interim in compertis, quæ ad sublimiora huiusmodi erigant. Homo Dei *Imago*, *intellectum*, *voluntatem*, & *conscientiam* exhibet, distinctos inter se, sed in, & cum anima essentialiter unitos; Ita *Sol*, *radius*, & *splendor*, idem sunt & diversa; & *unum*, *verum*, & *bonum*, idem & diversa esse quoad quosdam respectus, statuunt *Metaphysici*. Quanquam tutius hic sit, simpliciter credere, quam nimis alium sapere, ne scrutator *Majestatis* opprimatur à gloria.

Ob. 6. De *Tribus Personis* æquali devotione venerandis cogitatio, distrahit invocantis animum, cui potius ex illis se applicet, ut acceptior sit ipsius oratio. 2. Et ne dum *Filium* aut S. S. invocet, *Patris* gloriam obscurat. 3. Et cultum uni Deo debitum, inter plures dividat.

Sol. Qui cogitat et credit unitatem trium personarum, consistere, in *μονοία*, *ισότητι*, & *συχωρίσσει*, h. e. coessentialitate, coequalitate, et arctissima (ut ita dicam) conjunctione, juxta illud credite *Patrem* in *Me*, & *Me* in *Patre* esse. Io. 14. 11. Liberabitur per Dei gratiam à tali fluctuatione. Cum persuasum habeat, eodem invocationis actu quo filium, Patrem etiam et S. S. invocari. Quod dirigit illud *Nazian-*

Isid. l. 1. c. 13.
§ 13.

zæri à *Calvino* laudatum, ὁ ρῥῶν τὸ ἐν νοῦς αἰ, καὶ πῆς πρὸς

συναίμαται, ὁ ρῥῶν τὸ τὴν διελθόν, καὶ ἐπὶ τὸ ἐν ἀναφύμαται.

Non possum unum cogitare, quin trium fulgore mox circumfundar: nec tria possum discernere, quin subito ad unum referar. proinde et nos eam personarum *Trinitatem*, ne *Imaginari* in animum inducamus, quæ cogitationem seorsim distractam detineat, et non ad illam unitatem mox reducat.

Calv. ib.

2. Quanquam fixissimum sit illud, quod *Pater* omne iudicium dedit *Filio*, ut omnes honorent *Filium* prout honorant *Patrem*. Jo. 5. 22. 23. *Salvatoris* tamen methodus in præscrip-

ta orandi formula Math. 6. et Luc. 11. et Apostolorum praxis, Act. 4. 14. et Ephes. 3. 14. ad Patrem nos præcipuè dirigiunt, ut per Filii mediationem, S. S. dactum et dona consequamur. 3. Sic ut ordini inter personas in Baptismo, et aliàs consignato, Doxologiæ et supplicationes nostræ convenientiùs respondeant.

Ob. 7. Patres ante Concilium Nicænum, hanc de Trinitate doctrinam non agnoverunt, nec colligi potest ex Symbolo (ut appellatur) Apostolico, quin nec Symbolum ipsum Nicænum, personarum aut earum modales sive formales distinctiones exhibeat. Tres tantum res designant, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, quod nos non solum agnoscimus (inquiunt Racionienses) verum etiam constanter asserimus, ita ut ne Christianum eum esse posse, qui id ignoret, aut non credat pronuntiemus. Ergo Dogma de tribus personis in una Deitate, Athanasianum erat inventum, in Ecclesia ulterius non ferendum.

Sol. Quàm unanimitèr inter Patres, Ante-Niceni asseruerunt hanc (quam nos hodie amplectimur) de S. Trinitate doctrinam; non tantum copiose ostenderunt, Bellarminus, Coccius, & præ cæteris Paxillus in integro hac de re volumine, sed profitetur ipse Socinus. Nos (inquit) ab istis patribus & Conciliis, quæ extant dissimulare non distitemur. Neque enim arbitror ex Scriptis nostrorum hominum, Ostendetur unquam, eos asserere, aut existimare, Scriptores ante Concilium Nicænum (qui hodie extant) nostræ sententiæ fuisse. 2. Symbolum verò Apostolicum & Nicænum, Personas non nominant, quia de coessentialitate & coequalitate filii, & S. S. cum Patre, non de distinctione personarum relativa, inter se, erat tunc temporis controversia. 3. Quæ Symbolum Athanasij Romæ contextum, explicat tantum uberius, non additis commentis interpolat. vid. de S. Trinit. Lect. nostram 17.

In Catech.
p. 37.

QVÆSTIO III.

*An Filius sit à Patre ab æterno
genitus.*

UT quod quæritur distinctius hic intelligatur, observandum est. 1. Adversarios (quibuscum agimus) concedere patri æternitatem & personalitatem, Filio, personalitatem sed non æternitatem. Spiritui verò Sancto æternitatem sed non personalitatem. Consentiant autem nobiscum. 2. Christum esse Patris æterni filium, non adoptivum, ut fideles ex gratiâ, sed verè & propriè genitum, non humano more, ex mortali semine, sed per Spiritum Sanctum adumbrantem & supervenientem, in B. Virginis utero Conceptum. Sic ut lis sit tantum. 3. In hac quæstione de ejusdem Generatione æterna, scilicet *An Pater ab æterno sic illum genuerit, ut cum Patre Credatur esse Coæternus*; Affirmant hic Orthodoxi Quia.

1. Colligitur hoc ex U. T. Dominus dixit ad me filius meus Tu, Ego. *hodie* genui te Pl. 2. 7. hoc de Christo interpretatur *Apostolus* Act. 4. 25. de quo additur ad Hebræos. *Jesus Christus Hodie & Heri* Idem est, et in secula, c. 13. 8. ut *hodie* in præsentî, & absq; termino in futuro; sic *Heri* fuit sine initio. In Deo autem quia nil præteritum aut futurum existimetur, Ergo nec temporis mensura, Ergo *Hodie*, hic æternitatem denotat, juxta illud, *Sapientia Jehovah.* (qualis est filius 1. Cor. 1. 30.) erat ante ullum tempus Prov. 8. 22. Cujus exortus, inde à principio, à diebus erat seculi.

Mich. 5. 2. Ergo ut in plenitudine temporis, *Christus factus est ex muliere filius hominis*, Gal. 4. 4. Ita antequam *Montes fierent*, aut *temporis* aliquod *principium*, filius erat *æternus*, *æterni Patris*, ab *æterno* genitus Pl. 90. 2.

2. Idem confirmatur ex locis, quibus *Christus* dicitur *Filius Patris* ~~γεννητός~~ non ~~γενετός~~, *Primogenitus* omnis rei cōditæ, non *Primocreatus* inter res conditas, sic ut in *creaturarum Classe* numeretur; Col. 1. 15. 2. ~~μονογενής~~ *unigenitus* Jo. 3. 16. 3. ~~ἰσος~~ *Proprius* Rom. 8. 32. Cum autem filius *quadruplici* ferè sensu in *Scripturis* occurrit, vel *ratione Creationis*, sicut *Adam* dicitur *Dei* filius Luc. 3. 38. & *Angeli*, Job. 38. 7. vel 2. *Adoptionis* per gratiam, ut habentur *prædestinati* & *fideles* Gal. 4. 5. Eph. 1. 5. vel 3. *Generationis Physicæ*, ut *Isaac* filius *Abrahami* Math. 1. 4. Hæc generatio filii *inenarrabilis* ante *secula*, *sublimioris* est *theoriæ*, quam *Caro* & *sanguis* non *revelat*, Math. 16. sed *Pater* qui est in *cœlis*, & *unigenitus* ille filius qui est in *sinu patris*, ille nobis exposuit Jo. 1. 18.

3. Astruitur hoc ulterius ex *Patris Æternitate*, *Pater* non potest esse *sine filio*, *filiatio* supponit *generationem*, posito igitur *Patre æterno*, necesse est ut concedatur *æterni filii*, *æterna generatio*, quam prædicat *psalmista*, ad *facies solis* sive ante *solem* *filiabitur* nomen ejus, Pl. 72. 17. & ut *Mysterium* in *explicabile* proponit *Agur Ben Jake* *Quis* *Ascendat* *cœlos*, & *descendat*? *Quis* *colligat venum* *pugillis suis*? *quis* *ligat aquas* *pallio suo*? *Quis* *stabiliat omnes fines terræ*? *Quod* est *Nomen* *ejus*, & *nomen Filii ipsius* quod *ineffabile*? Ergo ante *secula* habuit *filium*, quod *concipi* non potest absque *æterna Generatione*.

4. Idem evincit *Filii* ante *omnem Creaturam præexistentia*. Nam qui omnia creavit, ante *singula creaturas* præxititerit, sed per *Filium* omnia sunt *Creata*, omnia per *ipsum* facta sunt, nemper per מִיטָר *λογος*, (quod fatentur *adversarii* significare *filium*) & *sine ipso factum est* nihil quod *factum* est. Jo. 1. 3. per eum condita sunt *omnia*, quæ in *cælis* sunt, & quæ in *terra*, *visibilia* & *invisibilia*, Col. 1. 16. per quem *mundum* condidit. Heb. 1. 2. Ergo *filius* erat *æternus*,

nus, & per consequens, æterna fuit ipsius generatio, unde dicitur *Pater æternitatis respectu Creaturarum*. Isaïa 9.6. quia largitur ipsis æternitatem, & quomodo æternitatem largiri potest, quam in se non habet, vel formaliter, vel eminenter?

5. Quicquid Deo patri prius convenit quàm creaturis, id perfectissimâ ratione, Deo filio attribuitur, non Ergo cogitanda est hic generatio aliqua physica ex semine, sed Hyperphysica de qua dicatur illud, generationem illius quis enarrabit? Isaïa 53. 8. & ex utero ante *Luciferum* genui te (ut reddunt. 72. & *latinus*) non tam perperam (ut non nulli putant) in qua, *Gignens* genito, *nomen*, *Attributa*, *opera*, & *cultum* impertit, ut sicut pater dicitur habere vitam in seipso sic filio per generationem istam æternam, contulit vitam etiam æternam in se ipso habere. Jo. 5. 26. ut generatio prius Deo competeret quàm hominibus, à quo dependet omnium *creaturarum* generatio.

Vid. Mais in l.

6. Filius dicitur *effulgentia gloriæ*, & *character personæ* ἀνύσταμα ipsius patris. Heb. 1. 2. sed *splendor* sive *effulgentia* est *coæva* & *æternæ* cum re e qua emanat, ut *fulgor solis*, cum sole; & sic in cæteris. Ergo nil obstat quominus *Filius* ab æterno patre emanans, sit æternus.

*χρόνος πρὸ τῆς
κρίσεως αὐτοῦ.*

7. Aut generatio filii (de qua quæritur) *Æterna* fuit, aut *temporaria*, si *temporaria*, tum in *Conceptione* B. Virginis, vel *anteà*, non in *Conceptione*, quia non sic *genitus* sed *Factus*, verbum *Caro factum* Jo. 1. 14. *factum* ex muliere. Gal. 4. 4. ex *Spiritu Sancto* superveniente. Luc. 1. 35. non à patre tñm primò gignente: Nec *anteà*, in *interstitio* inter partum B. Virginis, & *Abraham*. Imò & *Adam*, quia antequàm *Abraham* erat. (& eadem ratione) antequàm *Adam* existerit ipse fuit. Jo. 8. 58. Ergo *temporaria* non potuit esse hæc filii generatio, concluditur igitur quòd sit *æterna*.

Objectiones Adversariorum punctiores.

Ob. 1. **I**ndignum est Deum generare Filium more animantium, quæ indigent *successione*, Ergo Deum ab æterno genuisse Filium, non tantum poeticum est figmentum (ut illud *Minervæ* è *Jovis* cerebro) sed non ferenda inter Christianos *Blasphemia*.

Sol. Argumentum hoc à *Mahumetanis* mutuatum, distinctione dissipat inter generationem *Physicam*, & hanc *hyperphysicam*, quæ captum humanum infinitè superat. *Physicam* habeat sibi *Mahumed*, cum suo *gyniceo*, Et qui eò propendant *Ostrodianis*; dum nos *mysterium* hoc de *Filio* ante secula à *Patre* genito, deo de Deo, *Lumine* de *Lumine*, Deo vero, de Deo vero, in *Scripturis* revelatum, & *symbolis* consignatum, constanter (ut oportet) credimus & veneramur.

Ob. 2. Si *Pater* ab æterno *Filium* genuerit, aut existentem genuit, aut non existentem. Si genuerit existentem, filius existit antequàm gigneretur, quod implicat. Si nondum existentem genuerit, Ergo *Filius* aliquando non fuit, sed esse cepit, & valeret illud *Arianorum*, erat tempus quando *Filius* non erat, quod æternitatem ipsius prorsus intercidit.

Sol. Valet *disjunctio*, in generatione *Physica* finitorum, quæ motus est à non esse, ad esse, sed nullatenus est accommodanda generationi huic *transcendentali* non terminandæ; quæ est *Actus* æternus æterni *Patris*, à quo *Filius* emanat, & in quo immanet, sine omni præcissione coexistendo. unde *Filius* non fuit ante generationem, nec cepit esse per generationem, sed semper emanavit à *Patre*, actu æterno, & interno, ad modum radii, (licet modo eminentiori inexplicabili) jugiter à sole emanantis.

Ob. 3. Quod perfectissimum est, unum tantum potest esse, &
unicum

unicum. Ergo sibi æque perfectum non potest generare, quia inde emergerent duo perfectissima, quod implicat, & illud sic genitum, vel actum fuit in gignente, vel potentia, si actum, Ergo fuit antequàm generaretur, si potentia, Ergo aliquando non fuit actum, nec perfectissimum, quod est contra hypothesin.

Sol. Non generat perfectissimum, aliud à se essentialiter. Sed aliud à se personaliter, nam esse patris est esse filii, & esse S. S. licet esse patrem, non est esse filium, aut esse Spiritum Sanctum. Unde unum semper manet perfectissimum nempe Deus, quod tamen non est unicum juxta Hilarium, quia tribus suppositis est communicabile, non essentia diversis, sed relatione characteristica distinctis. Ubi filius genitus nec actum recte dicatur, vel potentia fuisse in patre gignente, sed a patre, & cum & in illo coexistens. Consule Aquinatem de cautela & modestia (in hoc præsertim mysterio adhibenda, ne ex verbis in ordinatè prolatia incurratur hæresis, ut pie & prudenter monet Hieronymus. 1. Part. 4. §. 1.

Ob. 4. Si Deus Pater generat filium, aut semper generat, 4. 2. aut aliquando generare desinit, si desinat generare, tum quia vel perfectum quod voluit, sic genitus existeret, sed ut effectus genitore posterior, vel suspendit actum generandi, unde censeatur mutabilis, è quibus neutrum est concedendum, vel semper generat, & sic filius semper esset in fieri, & nondum adhuc perfectus, quod v. c. ordinis est Imaginari. Ergo admitti non potest talis æterna generatio.

Sol. Generatio hæc per simplicem emanationem, ex productione rerum physicarum non est æstimanda, Ibi productio genito, cessat operatio, hic neque initium cogitandum est, vel terminus, quod imperfectionem non magis arguit, quam si quis lumen contenderet esse imperfectum, quia semper ebullit è corpore lucido. Hoc exemplo Luminis utitur Scriptura ad hanc generationem elucidandam, ubi filius dicitur ἀπαύλας H. E. splendor gloriæ patris. Heb. 1. 3. talia autem dum fiunt sunt, & dum sunt, fiunt, unde Christus dicitur Hodie & heri, ipse & in sæcula Heb. 13. 8. & α. & ω, principium. & finis qui est, & qui erat, & qui venturus est Omnipotens Rev. 1. 8. 21. 6. 22. 13.

Ob. 5. Essentia non generat nec generatur, neque Relatio, quod inter omnes convenit. Sed in Deo tantum sunt essentia & Relatio. Ergo in Deo non est aliquid quod generat, aut generatur, & per consequens filius à patre non est ab æterno genitus.

Sol. In Deo non tantum essentia & Relatio, sed spectanda est persona, quæ ex his junctis subsistit, hæc autem generat & generatur. Licet seorsim generatio, nec essentia aut relationi attribuat.

Ob. 6. Si Pater ab æterno genuerit filium, tum vel libere hoc fecit, vel necessario, si libere, filius non est Deus, quia contingenter genitus, si necessario, Ergo pater agit involuntarie, contra illud quæcumq; voluit fecit Ps. 115. 3. & quid necessitatem Omnipotenti imponeret?

Sol. Necessarium & voluntarium, utcumque in Deo conceptualiter distinguantur, non realiter tamen opponuntur, unde & necessario, & voluntario filium generare dicatur, sic seipsum intelligit & amat necessario, & voluntario. Juste agit necessario & voluntario Ps. 5. 6. Necessario ratione immutabilis naturæ, voluntario, respectu inerrabilis Beneplaciti.

Ob. 7. Doctrina hæc de æterna filii generatione, non potest cum ejusdem filii Deitate consistere. Nam Qui non potest facere quicquid potest Pater, dici non potest Deus Omnipotens. Atqui Filius non potest facere (hac ex parte) quicquid pater potest, quia non potest generare filium sibi æquæ & coæqualem. Ergo posita tali generatione non habeatur Deus.

Sol. Potentia Dei est vel. 1. essentialis, vel personalis. 2. Personalis rursus, vel communis, vel propria. 3. personalis communis competit, vel tribus personis in genere, unde illud Scholæ. Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, ut Creationis, conservationis &c. ab omnibus personis unitim præstita; vel duabus particulatim, ut potentia spirandi junctim Patri tantum & filio. 4. potentia propria est singularum personarum, ut generare, Patriis, emanare à patre per generationem, filii, emanare à patre & filio sive procedere per spirationem, Spiritus Sancti. Quibus

bus positis, non magis impugnatur filii deitatem, quod non potest generare filium sibi consubstantialem, & coeternum; quàm Patris infirmatur deitas, quod non potest ab alio emanare, ut filius, vel procedere ut spiritus sanctus, quia propria personarum, non imminuunt, communia essentiae attributa, sed supponunt.

Q U Æ S T. IV.

*An Filius sit ejusdem cum Patre,
Naturæ, potentia, & æternitatis.*

TEuendum est hic. 1. Controversiam esse de Filio, non adoptivo ex gratiâ, vel in tempore virginitatis S. S. in utero B. Virginis efformato, sed ante secula à Patre genito. Nec quæritur. 2. de Deo aliquo nuncupativo, aut secundo, qualem Christum esse agnoscunt Adversarij sed 3. de Deo summo & unissimo, qui Naturâ sit omnipotens, & æternus, qualem filium esse Credimus & asserimus, his præcipuè nixi fundamentis.

1. Qui est ejusdem Naturæ cum Patre, quatenus filius hominis, ejusdem debet esse cum patre, provt est Dei viventis filius ex confessione Petri approbatâ. Math. 16. 16. Homo enim generat hominem, Leo Leonem, nec imbellem generat aquila Columbam. Sed profitentur Adversantes, Christum ex Matre verè & merè esse hominem, sequitur igitur, ex Patre eundem verè & genuinè esse Deum.

2. Quem adoratur Apostolus (Salvatore approbante & benedicente) ut Deum suum, & Dominum, is verè & propriè Deus est æternus, & Omnipotens. Sed talem Thomas profitetur Christum esse. Jo. 20. 28. qui de Deo alio non erat institutus, præter Deum Israelis summum. De quo cum Salvator affirmasset.

masset. Ego & Pater unum *sumus*, Lapidare illum voluerunt *Judei*, quia (inquiunt) Tu *Homocum sis, facis teipsum Deum*. Jo. 10. 30. & 33. Ergo non pro *Domino* tantum divino, aut *subalterno* (ut contra *Weekian* nugatur *Socinus*) sed pro *Deo Israelis summo*, (quem colebant *Judei*) *Thomas* Christum agnovit. Nec refutatione dignum est *Nestorianum* illud *Francisci Davidis* subterfugium, *Thomas* verba, *Domine mi, & Deus mi*] *admirantis* esse, & non *asserentis* aut *invocantis*, ac si patrem tantum compellasset, ad miraculi insolentiam, ô *Domine & Deus summe* quid est quod video, & palpo! quia evincit textus, & circumstantiæ, non ad alium, quam ad Christum colloquentem, directum fuisse ipsius sermonem.

3. Qui cum esset in *Forma Dei*, non *rapinam* arbitratus est, esse se *æqualem Deo*, in quo omnis plenitudo *Deitatis* inhabitat *corporaliter*. Ille pro *Deo summo*, *Omnipotentē*, & *æternō*, est agnoscendus. Sed *filius* expressè asseritur esse talis. Phil. 2. 6. & Colof. 2. 9. ubi signanter ipsi attribuitur *τὸν τὸ πᾶν ὡς* non *θεῶν* tantum *Divinitatis*, sed & *ἑῶν* *Deitatis*; Ergo non solum pro *Domino divino*, sed pro *summo Deo* est habendus.

4. Christus *proprie & absolute* appellatur *Deus*, non *tropice*, aut *Symbolice*, nam qui quoad *Carnem* erat ex *Patribus* & *Deus* dicitur *Benedictus* in *secula*, *supra omnia* Rom. 9. 5. 2. Idem *Deus*. 1. nominatur *Manifestatus* in *Carne*, 1. Tim. 3. 16. de quo expressius *Johannes*. Scimus *filiū Dei* venisse, & dedisse nobis mentem, ut *cognoscamus verum illum*, & sumus in *vero illo*, id est in *eius filio Jesu Christo*, hic est *verus ille Deus* et *vita Æterna* 1. Jo. 5. 20.

5. Quæ tribuuntur *unico* et *vero Deo Israelis* in *U. T.* in *Novo*, de *Christo* exponuntur. Ex. 11. adductis vulgò instantiis, tribus tantum insisto. 1. Loquutus est *populus* contra *Deum* et *Mosen* Num. 21. 5. hoc de *Christo* exponit *Apostolus*. Neque Tentemus. *Christum* sicut quidam eorum tentaverunt. 1. Cor. 10. 9. 2. Quod ascribitur *Jehovæ*, Adorate eum *Omnes Angeli*. Pl. 97. 7. affirmatur de *filio*. Adorent eum *omnes Angeli Dei*. Heb. 1. 6. 3. *Majestas illa Altissimi*, quæ

quæ tam magnificè describitur *Isaie* 6. 1. nominatim *Christo* applicatur. Hæc dixit *Isaius* quando vidit gloriam ejus, & loquutus est de eo, *Io.* 12. 41. cujusmodi adferantur multa, quæ nullam admittunt Tergiversationem.

6. Totidem adferuntur enuntiata *Apostolica* quæ filio creationem rerum omnium ascribunt, & manifestò Deitatem ipsius æternam & omnipotentiā inferunt. 1. Omnia per verbum facta sunt, (quod disertè ibidem *Deus* dicitur) & absq; eo factum est nihil quod factum est. Hòc erat in principio apud Deum. scilicet Patrem, ante tempora secularia creaturas commensurantia, Ergo æternum est, Ergo omnipotens, Ergo (cum unus sit tantum *Deus*) Idem cum Filio & S. S. unus Creator rerum omnium est prædicandum & sq. 2. Ad *Jā. 1. 1.* dicit *Paulus*. Per eum condita sunt omnia, quæ in cælis sunt, & quæ in terra visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Domina, sive Imperia, sive Potestates, omnia per eum, & in ipso condita sunt. estq; ipse ante omnia, & omnia per ipsum consistunt. *Coll. 1. 16. 17.* unde 3. concludit *Autor* ad *Hebræos*, per quem, (scilicet Filium) Hævedem omnium, mundum condidit. c. 1. 2. ad quem sequitur *Apostrophe* ex *Pf.* 102. & Tu in principio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli v. 10.

7. Idem concludunt *Attributa Æternitatis*, respectu temporis, 2. *Omnipræsentie*, respectu loci, *Adorationis*, respectu Domini, & *Majestatis*, quæ nulli nisi Deo summo sine blasphemia adaptentur. Æternitatem evincit *Servatoris* oratio, *Glorifica me tu Pater* apud *teipsum*, ea gloriā, quam habui apud te, priusquam mundus esset. *Io.* 17. 5. 2. *Omnipræsentiam*, Nemo ascendit in cælum. nisi qui descendit è cælo, filius hominis, qui est in cælo, *Io.* 6. 62. at quomodo potuit esse in cælo, dum hoc loquebatur in terris, nisi esset *Omnipræsens simul & semel*, tam in cælis, quam in terra. 3. Adoratur verò ut *Deus* à *Stephano* protomartyre ipsum invocante, Domine Iesu recipe spiritum meum *Act.* 7. 59. quod præcipitur & *Angelis*. Adorent eum omnes *Angeli Dei* *Heb.* 1. 6. unde consecratum Deo *Israelis Templi*, suam esse affirmat *Domum Math.* 21. 13. quæ *Identita-*

tem, *Æternitatem*, & *Omnipotentiam* ipsius cum summo & Altissimo Deo, contra omnes Blasphemantium *strophas ἀντιπίπτους* demonstrant.

Objiciant Sociniani.

Ob. 1. QUI accepit *potestatem* ab alio, non potest esse summus Deus, quia Beatius est dare quam accipere, Act. 20.35. sed Filius hominis h. e. Christus *Potestatem*, *Honorem*, & *Regnum*, ab Antiquo dierum accipit Dan. 7.13. 14. & Agnus librum è dextra sedentis in Throno Apoc. 5.7. & proficitur Salvator, Data est mihi omnis Potestas in cælo, & in terra, Math. 28. 18. Phil. 2.9. Ergo Filius non potest esse summus Deus.

Sol. Accipit *Potestatem* ut Filius à Patre, & quâ Mediator, non quâ Deus ejusdem cum Patre *essentiæ*; unde dicit Apostolus sciat omnis Domus Israel, quia & Dominum & Christum fecit hunc Jesum Deus, Act. 2. 36. non Deum, quia talis erat idem cum Patre ab æterno, unde Danielis illud & Apocalyp̃tæ indicat tantum personarum distinctionem, & inter ipsas Ordinem, aut Mediationis *οικονομίαν*, non naturalium diversitatem, quo respectu Pater & Filius idem sunt. Io. 10. 30.

Ob. 2. Si Filius sit *ἀνθρώπος*, tum non eandem cum Patre habet *essentiam*, proinde nec *æternitatem*, & detrahatur Patri prærogativa, quod sit Deitatis fons & principium, à quo cætera omnia primitus emanant. sed asseritur esse *ἀνθρώπος*.
 Iust l. 2. c. 13. os à Calvino, Beza, Simlero, quos sequuntur alii. Ergo non est ejusdem cum Patre *naturæ*, *potentiæ*, aut *æternitatis*, sed diversum quali principium, quod Manicheismus redolet.

Sol. Afferit tantum Calvinus contra Antitrinitarium Valentinum Gentilem, filium non habere *essentiam productam*, sive secundariam, à Patris *essentia distinctam* (prout somniabat

Hæreticus)

Iust l. 2. c. 13.
 In Axiomat.
 de Trinit.
 Ax. 14
 Epist. ad Pol.
 lon.

Hæreticus) sed eandem cum patre ingentam, quo respectu re-
 tē diceretur *Autotheos* ut explicat *Calvinus* & *Bellarminus*,
 qui probat illud *Simleri* ut *Catholicum*. Non negamus fili-
 um habere essentiam à Deo Patre, sed essentiam (qualem finxit
 Gentilis) genitam negamus. 2. Non erat igitur cur *Gene-
 brardus*, *Lindanius* & alii, *Hæresin Autotheanorum* hinc excul-
 perent, & *Calvinistis* impingerent. (ubi desideratur etiam
Lutheranorum candor) cum *Epiphanius* filium *αὐτοθεοῦ* ex-
 presse dixerit. 3. Summatim. Filii concipiatur essentia, vel
 ut eadem sit quæ & patris, vel ut eandem habet à patre commu-
 nicatam. primo respectu dicatur Filius *αὐτῷ θεοῦ*, secundo, Deus
 de Deo, *Lumen de lumine*, ut *Symbolum* habet *Nicænum*.

Ob. 3. Nec *Symbolum Apostolicum*, vel *Decalogus*, vel *O-
 ratio Dominica*, aliquid de *Christi* Deitate præcipiunt, aut in-
 sinuant, quæ credendi, operandi, & colendi exactissimas com-
 plectuntur formas. Ergo hæc doctrina de *Homoousia*, coæter-
 nitate, & coequalitate Patris & Filii non videtur esse admit-
 mittenda.

Sol. In *Symbolo Apostolico* verbum credo] tam Filio &
Spiritui Sancto, quàm Patri applicatum, ostendit trium per-
 sonarum eandem esse Deitatem, in quas credendum. nec exclu-
 duntur Filius & S.S. quia Patri appropriatur creatio, cùm
 essentialiter in Deo] conveniunt. 2. In *Decalogo*, eductio
Israelitarum ex *Ægypto*, tam Filio, quàm Patri, ut *Domino*
Deo illorum ascribitur, & ibidem *Jehovah Elohecha* sa-
 cro-sanctam includit Trinitatem & Deitatis Unitatem. 3. In
Oratione Dominica, *Pater noster*, complectitur Filium etiam,
 & *Spiritum Sanctum*, qui jure *Creationis* & *Redemptionis*, cum
 prima persona *Pater noster* sunt, *αὐτῷ θεῷ* verò, ad personam
 primam dirigitur invocatio, ut in Deitate fontem & principium.
 A cuius ordinis primitate, ad aliarum personarum remotionem,
 non licet argumentari.

Ob. 4. Quod alteri communicatur, à communicante non ret-
 netur, Ergo si *Pater* Filio Deitatem communicat, ipse eam
 exiit, & per consequens non ulterius manet Deus, nec in-
 vanculus, quod cogitatu est *Blasphemum*.

Sol.

Sol. Communicatur aliquid vel 1. *Privativè*, vel 2. *Cumulativè*, *privativa* communicatio locum hic non habeat, (quemadmodum in *creatis*, & *finitis mutabilibus*) *cumulativa* igitur est hic veneranda, in qua *Pater* non *absolutè*, sed *relativè* *essentiam* tali modo impertit, ut *eam* semper retineat, quæ in *cæteris personis* aliter atq; aliter *subsistit*: dum *Filius* à *Patre*, *Spiritus Sanctus* à *Patre* & *Filio* aeternum emanant.

Ob. 5. *Filius* profitetur se diem *Judicii* ignorare. Siquidem de *Die* (inquit) *illa*, vel *hora* nemo scit, neq; *Angeli* in *cælo*, neq; *Filius*, nisi *Pater*. *Mar. 13. 32.* Ergo non est *Omni-scius*, & per consequens, non *Deus* ut *Pater*.

Sol. Sic etiam profitetur. Nemo cognoscit quis sit *Pater* nisi *Filius* *Math. 11. 27.* Sic *Apostolus*, Nemo novit quæ sunt *Dei*, nisi *Spiritus Dei* *1. Cor. 2. 11.* inde tamen non sequitur *Patrem* seipsum, vel *Filium* quæ sunt *Dei*, vel *Spiritum Sanctum*, quæ sunt utriusq; ignorare. Nemo igitur scit] id est nullus *creaturarum*, qualis tunc ab *interrogantibus* conspiciebatur & habebatur *Christus*. hoc tamen non obstat, quin ut *Deus* diem *illum* & *horam* noverit, sicut & *Spiritus Sanctus*, qui profunda *Dei* scrutatur *1. Cor. 2. 10.* *Solus* igitur non excludit omnes simpliciter, sed illos in certo genere, quos non interfuit scire, & proinde vigilarent, ne *dormientibus* & *imparatis* dies iste superveniret. Quò spectat & illud, non est *vestrum* noscere tempora, vel momenta, quæ *Pater* posuit in sua potestate. *Act. 1. 7.*

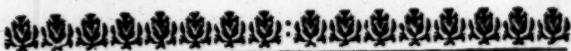
Ob. 6. Qui queritur *Deum* se dereliquisse, & 2. fatetur *ipsum* non esse ut *disponeret*, quis ad *dextram* aut *sinistram* ejus sederet, & 3. *Patri* gratias agit quòd ipsum *audiverit* & *parvulis* revelat, quæ abscondit à *sapientibus*, *Patri* nullo modo potest esse *coessentialis*, aut *potestate coequalis*; nam cur illud aliunde peteret, quod (quæ *Deus*) æquè in se, ac *Pater* habuit? aut derelictum se à *Deo* clamaret, cum ipse esset *summus Deus*. At *filium* sic exclamasse, sic agnovisse *authoritatis* suæ defectum, sic orasse, & gratias egisse cernat, *Math. 27. 46.* *Mar. 10. 41.* *Jo. 11. 41.* *Math. 11. 25.* Ergo *Filius* pro *summo illo Deo* non est agnoscendus.

Sol.

Sol. Voces istæ omnes sunt *ἑαυτοῦ* Mediatoris officium obeuntis, non *divinæ Naturæ*, cujus respectu tantum asseritur Patri esse *coessentialis*, & *coequalis*. 2. In non explicabili isto agone, non separata fuit Deitas ab humana natura, nec eam sic reliquit, ut absorberetur, sed se subduxit, ut pateretur, sustentavit interim, ut consummatum est triumphantèr pronuntiaret, quam *Victam* & *eventum* exprimit Apostolus Heb. 5. 7. 8. 3. Sic cujus *Regnum* non erat ex hoc mundo, noluit dignitates seculares (quas ambiebat mater pro filiis) disponere, & *supplex* fit Deus homo filius, & gratus agit, Patri Deo hominum, et quia *æquum* erat, et quia *omnibus suis*, ut *idem* facerent, præberet exemplum.

Ob. 7. Qui postquàm omnes hostes pedibus suis supposuerit, opus Mediatorium consummaverit, & *Regnum Deo*, & Patri tradiderit, manet tamen Deo & Patri subiectus, Is necesse est ut Deo & Patre, non ratione tantum *muneris* mediatorii, Sed *divinæ conditionis* sit inferior. Sed ista omnia de Filio affirmantur. Postquàm subiecta fuerunt ei omnia, tunc et ipse Filius subijcitur ei, qui subjecerit ipsi omnia, ut Deus sit omnia in omnibus 1. Cor. 15. 28. Ergo quoad naturam divinam Patri non dicatur *æqualis*.

Sol. Filius post defunctum mediatoris officium Patri maneat subiectus, ratione ordinis in sancta Trinitate, et respectu humane nature, non divine. 2. Undè cum dicitur, quòd Deus futurus sit in perpetuùm omnia in omnibus, intelligatur Deus ille summus, qui sit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, essentia unissimus, personis nihilominus tribus distinctus.

QVÆSTIO V^{ta}.

*An Spiritus Sanctus à Patre &
Filio ab æterno procedat?*

CElebris adhuc imanet hæc controversia inter Græcos & Latinos, inter quos tamen de Deitatis unitate, & Personarum Trinitate. 1. est consensus. Convenit. 2. Spiritum Sanctum à Patre procedere. Nec 3. de Fonte Deitatis aut Ordine, inter personas, lis intercedit aliqua, quin Pater obtinet Primitatem, succedit Filius, procedit Spiritus Sanctus. Sic ut restat tantum scrupulus, an Spiritus sanctus à Patre & Filio rectius, quam à Patre per filium procedere dicatur? Affirmant Reformati cum Romanensibus his fulti argumentis.

1. Qui procedit à Patre, procedit etiam à Filio, quia omnia, quæ habet Pater, mea sunt (profitetur Filius) & mea tua sunt Jo. 17. 10. exceptâ relatione paternitatis, & filiationis, quâ inter se distinguuntur. Ergo ut pater est spirator, sic & Filius, nec minus erit S. S. à Filio, quam à Patre, unde dicitur Filii spiritus, Quoniam estis filii, misit Deus spiritum filii sui in corda vestra, Clamantem Abba. Gal. 4. 6. sicut & spiritus Dei, & spiritus Christi appellatur Rom. 8. 9.

2. Qui non minus à filio, quam à patre mittitur, non minus ab hoc, quam ab illo procedit, unde pater à Nullo mittitur, quia à nullo est, Filius quia est à patre solo, à solo patre mittitur. Ita si constet S. S. à Filio æquè mitti, ac à patre, manifestum erit, quod æquè ab utrisq; procedat. Atqui illud astruunt. Pater mittet vobis S. S. in Nomine meo Jo. 14. 20. Ego mittam vobis spiritum illum veritatis à Patre. Jo. 15. 26. Ergo ab utrisq;

trifq; æquè est, ut *missus* in tempore, sic *procedens* ab æterno.

3. Si quicquid habet S. S. non minùs habet à *filio*, quam à *patre*, tùm non minùs ab hoc, quam ab illo procedit, sed me glorificabit (inquit *Christus*) quia de meo accipiet; & renunciabit vobis, & ulterius addit, omnia quæ habet *pater* mea sunt propterea dixi, illum de meo accepit, & annuntiatum vobis Jo. 16. 14. 15. Ergo.

4. *Spiritus* non loquetur aliquid à seipso, sed quicquid audierit, loquetur. Jo. 16. 13. sed à quibus audierit? & quæ nam loquetur? Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæ dixi vobis Jo. 14. 22. Ergo filii est *legatus*, æquè ac *pater*, & per consequens æqualiter ex utrifq;

5. Qui *insufflavit* S. S. suis *discipulis* ostendit se habuisse ab æterno, quod in tempore impertivit: Sed *Christus* per *Insufflationem* præcipit *discipulis*, accipite *Spiritum Sanctum*. Jo. 20. 22. Ergo hinc colligitur *spiratio* filii, & *Spiritus Sancti* ab illo *processio*.

6. *Mysteria fidei* concipienda sunt sic *disposita* fuisse ab æterno, quem admodùm in tempore fuerunt *exequutioni* mandata, sed in *Scripturis* occurrit duplex *Paracletus*, Primus *Mediationis*, & *satisfactionis* ad tollendum *Mundi peccata*, quo nomine venit *Filius*. Si quis peccaverit *Paracletum* habemus apud *Patrem*, *Jesum Christum* justum, & ipse est *propitiatio* pro peccatis nostris. 1. Jo. 2. 1. 2. Alter *Manuductionis*, seu *Institutionis*. Non relinquam vos *orphanos*, sed rogabo *patrem* & alium vobis dabit *Paracletum* Jo. 14. 3. Ille vos ducet in omnem *veritatem*. Jo. 16. 13. Ergo ut filii *missio* à *patre*, supponit ipsius *eternam emanationem*, per *generationem*, Ita *missio spiritus sancti*, tam à *filio*, quam *patre*, illius ab utrifq; ponit *eternam processionem*.

7. Si *Spiritus Sanctus* non procederet à *filio*, tum ab ipso, *personaliter* non distingueretur, quia *personarum distinctio* nascitur ex *relationibus originis*, relationes autem tales nullæ hic observentur, nisi positâ hac S. S. à *patre* et *filio processionē*, nam *filius* etiam à *patre* dicitur *procedere*. Jo. 8. 42. nili igitur S. S. i. ab utroq; non stutueretur *processio* quoad *originem*,

De Christo l.
2. c. 26.

nem, eadem esset emanatio, Ergo eadem personalitas, Ergo maneret dualitas tantum personarum, non Trinitas in Deitatis unitate, quod Græci non ferunt. Amputatis igitur cæteris Scholasticorum tricis, perspicuum est magis illud Richardi à Bellarmino productum. Distinctio personarum nascitur ex numero producentium, quia una persona producit, & non producit, ut Pater, alia producit & producit, ut Filius, Tertia non producit, sed producit, ut Spiritus Sanctus, qui inde orthodoxè asseritur procedere à Patre & Filio.

Objiciunt Græci.

Ob. 1. **N**on est aulendum dicere aliquid de substantiali Divinitate, præter ea, quæ divinitus nobis è sacris eloquiis sunt expressa (ut ex Ariopagita habet Aquinas) in quo consentiunt omnes Latini & Græci, sed nusquam legitur in Scripturis, Spiritum Sanctum procedere à Filio, sed à Patre tantum, Io. 15. 26. Io. 8. 42. Ergo non incertum solum, sed temerarium hoc dogma, de processione S. S. à Filio. est habendum.

1. Part. q. 36.
ar. 2.

Sol. Aliquid habetur in Scripturis, vel axiomatice, quoad verba, sic non necesse est, ut omnia exhibeantur fidei dogmata, vel dianoeticè, quoad sensum, sic sufficit, ut quidam articuli necessarîo indè deducantur. 2. Affirmat quidam Scriptura S. S. cum à Patre procedere, sed non à Patre solo, excludendo Filium, ut cum de processu Filii loquitur, non æternam ipsius generationem, sed processum seu exitum à Patre in Mundum recipit.

Ob. 2. Si pateat potius ex Scripturis, Christum procedere à S. Sco, quam S. S. cum à Filio, tum hoc potius asserendum est quam illud. Sed constat Filium à S. S. superveniente & adunbrante, in utero virginis fuisse conceptum. Luc. 1. 35. & Spiritum Domini super eum requievisse, ipsumque non ad mensuram implevisse. Ergo.

Sol.

Sol. Ista referenda sunt ad Filii incarnationem temporalem, non ad generationem ante tempora secularia. Incarnatio autem erat à totâ Trinitate effectivè, in Filio terminativè, in quem ut hominem requievit *spiritus*, non ad mensuram Jo.

3.34.

Ob.3. Si *Spiritus sanctus* à Patre solo non procederet, nisi etiam à Filio, Pater minus videretur præstitisse in *Spiritus Sancti* processione, quam in generatione Filii, quia Filii generatio est à solo Patre, cur non etiam eâdem ratione non esset à solo Patre *Spiritus sancti* processio?

Sol. Non cogitanda est hic aliqua in Patre omnipotenti impotentia, arguit potius talis processio ab utrisq; , utrisq; unitatem essentialem, prout distinguit tertiam personam à secundâ.

Ob.4. Si *Spiritus sanctus* procedat tam à Filio,quàm à Patre, tum duo essent concedenda in Trinitate principia, quod *Manichæismum* redolet, nec à Græcis, aut Latinis admittitur.

Sol. Nil prohibet quo minùs duo spiratores ratione suppositorum, unâ spiratione possunt tertium effundere, unde unum hic habetur principium à duabus personis unâ spirantibus, neq; hoc tantum favet *Manichæismo*, quantum Negatio processionis S. S. à filio æquè, ac à Patre *Arianismum* promovet, æqualitatem Patris & Filii impugnantem.

Ob.5. Si Filius spiraret necessariò cum Patre ad *Spiritus sancti* productionem, cur non *Spiritus sanctus* eâdem ratione concurreret cum Patre ad generationem Filii, cùm ejusdem sit cum Patre & Filio *essentie, potentie, & virtutis*, sed hoc inter omnes *Theologos* est inauditum. Ergo.

Sol. Generare est Patris tantùm ad Filium terminatum, ideoq; solummodò Patri competat. Spiratio verò activa (ut loqui placuit Scholis) filio æquè potest convenire: quod si generaret S.S. Pater etiam esset, & sic duo essent Patres in Trinitate, & Personarum distinctio confunderetur, & tolleretur.

Ob.6. Additamentum Latinorum generalibus Conciliis,

quibus ipsi subscripsissent, & sub anathemate erat interdictum, ne aliquid adderetur vel detraberetur in rebus fidei non est obtrudendum. unde Leo 3. (ut habet Lombardus) transcriptum reliquit in tabula argentea, Symbolum Nicænum sine hac additione *Filioꝝ*,] pro amore (ut ipse ait) & cautela fidei orthodoxæ, quod in missa postea sic canebatur. Ergo pro *Hæreticis* aut *schismaticis*, Græci hodie à Latinis non sunt habendi, quia antiquis potius *fundamentis*, quam recentioribus *additamentis* constantèr adhærescunt.

Sol. Qui addit, quod deest, non tollit, quod inerat, nec explicare, est textum vitare. videre cupit Apostolus *Thessalonicenses*, ut quæ eorum fidei deessent, suppleret. 1. *Thess.* 3. 10. 2. Omissum erat hoc in *symbolis* præcedentibus, quia nulla tunc temporis de S.S. processione *Lis* erat mota, additum erat postea, ob insurgentes *hæreses*, ut agnoscunt *Aquinas* & *Bellarminus*, ubi quod adjiciunt de *Pontificis Romani* auctoritate in corrigendis receptis *conciliis*: videtur error perniciosior, quam hic *Græcorum*. Quod confirmat.

Ob. 7. *Spiritus sanctum* procedere à Patre per *Filium*, (quod asserunt tantum *Græci*) defendit *Aquinas* ex *Hilario* 1. part. q. 36 ar. 3; cum suis *asseclis*, Ergo non erat cur *Bellarminus* deplorandam *Græcorum* per *Turcas* devastationem, huic illorum *Hæresi* tam inclementèr ascriberet. De *Christo* 1. 2. c. ult.

Sol. Infirmiores in fide assumendos potius esse, quam exagitan-
dos, suadet Apostolus *Rom.* 14. 1. nec cum de re confet,
multiplicandæ sunt *Logomachie*. Rectius ergo *Magister*,
cùm non aliud (inquit) sit *Spiritus sanctum* esse Patris, vel
Filii spiritum, quam esse à Patre & Filio, etiam in hoc, in e-
andem nobiscum fidei *sententiam* convenire videntur, licet in
verbis dissentiant. & noster *Zanchius*, cùm procedere apud
omnes Patres, nil aliud significet, quàm ex *essentia divina* e-
manare; qui fatentur eandem esse Filii & Patris *essentiam* ag-
noscunt eum, qui à Patre procedit, à Filio etiam procedere.
2. Illustrat hoc *Aquinas* exemplo *Adami*, *Eve*, & *Abelis*. *Abel* fuit ab *Adamo* immediate, in quantum *Adam* fuit Pater
ejus

1. Sent. d. 11.

1. Part. q. 36.

ar. 2.

De Christo 1.

2. c. 28.

1. Sent. d. 11.

De Trib. Elo-
him. l. 7. c. 8.

1. Part. q. 36.

ejus, & mediatè quatenus *Eva* mater ipsius erat etià ab *Adamo*. unde & dici potuit esse ab *Adamo* per *Evam*, & ab *Eva*, & *Adamo* æquè procedere. 3. Utcunq; autem non ex suffanda sit ut *Hæresis*, *Græcorum* sententiâ, retinendus tamen est, ut explicatior, & scripturæ convenientior *Latino- rum* Loquendi modus. vide *supra* §. IV hoc de re inter *Margunium* Græcum, & *Jacobum Gretserum* Jesuitam in *Defens. Bellar. Cont.* 2.

QVÆSTIO VI. a.

*An Spiritus Sanctus sit Persona in
vocanda? In qua*

Convenit. 1. Spiritum Sanctum, Patris & Filii in Scripturis dici spiritum, nec Angelum, aut animam denotare sanctam passivè, sed spiritum activè sanctificamem, sic ut quemadmodum spiritus quasi spiratus, ita spiritus sanctus κατ' ἐξουσίαν; peculiari hoc occurrit nomine. Convenit 2. Spiritum Sanctum Creaturam non esse, ut libentissimè fatemur (inquit *Volkelius*) Convenit. 3. eundem distingui à patre et filio, et cum iis nihilominus (qui sunt personæ) aliquoties conjungi, controvertitur igitur tantùm. An spiritus sanctus sic κατ' ἐξουσίαν dictus, qui Creatura non sit, cum personis tamen Patris & filii sic distinctim conjunctus; sit Persona invocanda? Affirmant Orthodoxi, quia

De Religi. 5.
c. 14.

1. Qui *Deus* & *Jehovah* dicitur, nec tamen Pater est aut filius, necesse est ut sit Tertia in Trinitate persona. Sed talis est spiritus sanctus, quod constat, quia corpus nostrum, quod est Templum Dei viventis. 1. Cor. 6. 16. Templum esse. S. S. disertè pronuntiatur. 1. Cor. 6. 19. & *Ananias*, spiritui sancto mentiens. τὸ θεῖον mentitum esse arguitur Act. 5. 4. & *Jehovah*

Jehovah, qui eduxit *Israelitas* ex *Ægypto*, *Isaia* 63. 10. & 14. sub *Spiritus Sancti* venit nomine *Act.* 7. 51. *Heb.* 3. 7. 9. Ergo *Deus* est, & cum nec *Filius* sit, nec *Pater*, sequitur, quod aliquid sit ab illis distinctum, quod personam esse, & non *substantiam* aliquam, sive virtutem attributam sic probatur.

2. Personarum, non attributorum est aut virtutum, visibiles species assumere, & in, & cum, vel sub, vel per, huiusmodi apparere. Sed constat, *Spiritum sanctum* in *Salvatoris* Baptismo sub corporea columbæ specie apparuisse, *Math.* 3. 16. *Luc.* 3. 22. & visæ sunt dispersitæ lingue instar ignis insidentis super *Apostolos* ad *Spiritus Sancti* descensum *Act.* 2. 3. unde ad oculum concluditur illum esse personam.

3. Separare aliquos, & expresso mandato ad ministerium ab ipso designatum emittere, ordinare, & constituere in Ecclesia *Episcopos*, *pntes* discreti, sive expressè futura revelare, Actiones sunt quæ nulli, nisi, personæ competant, sed istæ & huiusmodi plures *Spiritui sancto* ascribuntur *Act.* 13. 2. & 20. 28. & 1. *Tim.* 4. 1. quæ attributo nulli divino, utpote *Iustitiæ*, aut *misericordiæ* aliàs adaptentur. Ergo.

4. Qui æquali potestate, autoritate, & virtute in obsequiis Fidelibus, & conferendis Ecclesiæ bonis, concurrat cum Patre & Filio, (qui indubitato sunt personæ distinctæ) distincta est ab illis, & cum illis ejusdem conditionis persona, sed manifestissimus, est talis *Spiritus Sancti* cum Patre & Filio concursus in Baptismi formulâ præscriptâ, *Math.* 28. 19. Benedictione Apostolicâ 2. *Cor.* 13. 13. & Testificationis de *Salvatoris* mediatorio adventu 1. *Io.* 5. 7. ubi quod præfigitur ver. 6. & *spiritus* est, qui testificatur *spiritum* veritatem esse, *Spiritui* in testimonii istius insignis manifestatione primum locum designat: *Pater*.

5. Personalitatem *Spiritus sancti* distinctam non convincant solum illud *Petri*, à *Spiritu sancto* actos *Prophetas*, qui loquuti sunt in V. T. 2. *Ep.* 1. 22. quem alium *paracletum* appellat *Salvator*, eo fine missum, ut testificaretur de ipso & institueret Ecclesiam in T. N. *Io.* 14. 16. 26. & 15. 26. sed & *syntaxis* ipsius contextus, in quo *ἕως* Masculinum, τὸ

πνεῦμα perperam referret, Jo. 15. 26. quemadmodum & legitur *Ephes.* 1. 13. 14. *τὸ πνεῦμα* 1. *οὐ* non *ἔστιν ἀπ' αὐτοῦ*, nili *personæ* subintellectæ ratio haberetur.

6. Cui *honor & cultus Adorationis* divinus est exhibendus, *persona* est invocanda, quia *Dominum Deum tuum adorabis*, & illi soli *servies*, *Math.* 4. sed talem *cultum ex Baptismo* tenentur omnes *Christiani*, una cum *Patre & Filio*, *Spiritui sancto* reddere *Math.* 28. 19. exhibuerunt *Prophetae & Doctores Antiocheni* *Act.* 13. 3. eundem ut *ὑποστηρίξω* advocat *Apostolus* *Rom.* 9. 1. *Eph.* 4. 30. & ab eodem invocato cum *Patre & Filio*, *Benedictionem* impertit *2. Cor.* 13. 13. cujus *contristatio* sub summo salutis discrimine est declinanda *Math.* 12. & in quem *Blasphemia* nec in hoc seculo, nec futuro est expianda, *Ista junctim vel divisim Personam invocandam* sistunt quasi ob oculos. Ergo pro tali est habendus.

7. Postremò ex *negata S.S. adoranda personalitate*, admitendum est. 1. *Aliquam dari virtutem energeticam*, quæ nec *Creator* sit, nec *Creatura*. 2. *Excogitanda est nova Baptismi formula*, quæ receptam istam à *Salvatore* corrigat. Nempe *Baptizo te in Nomine Patris, & Filii, & virtutis Divine*. quo modo initiatum fuisse quendam *Paleologum*, narrat *Corenus*. 3. *Seponenda est illa Apostolica & Canonica Benedictionis formula*, quæ hæcenus in demissione populi obtinuit. *Gratia Domini nostri Iesu Christi, & Charitas Dei, & communicatio S. S.* &c. nec audiat in posterum. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, in *Piorum* conventibus, quæ, quas *Paganismo & Turcismo* cataraçtas aperiunt, *Christiani* facile suboleant, & doleant.

Objiciant Pneumatomachi.

Obt. 1. **N**On innotuit Spiritus sancti *personalitas* V. T. *Ecclesiæ*, & nondum erat S. S. in N. T. priusquam *Iesus* erat *glorificatus* *Io.* 7. 39. unde *Discipuli* non

M

nulli

nulli Neophyti de spiritu sancto interrogati, Imo sitne (respondent) spiritus sanctus, ne audivimus quidem. Act. 19. 2. Ergo de ipsius Personalitate & Invocatione fides multò est incertior.

Burgens. in Scrutin. Buxtorf. in Schechinah. Sol. Constat ex Bereschit Rabba, & Rabbini aliis, spiritum qui ferebatur super aquas Gen. 1. Schechinah ipsorum, h.e. Ruach hakodasb denotare. 2. Nec loquitur textus Jo. 7. de S. S. existentia, sed de effusa manifestatione postea præstanda. 3. Nec dubitarunt Discipuli initiati, An esset spiritus sanctus, sed de Donis conferendis non erant instructi.

Ob. 2. Tribuuntur spiritui sancto, quæ personæ non possunt convenire. 1. Quod collatum sit ab hominibus, per manuum Impositionem, Act. 8. 17. 2. Quod scrutetur omnia, unde videtur non esse omniscius 1. Cor. 2. 12. 3. Quod interpellat gemitibus inenarrabilibus Rom. 8. 26. Ergo Persona non est.

Sol. Metonymiâ scripturis usitatâ, causa pro effectis ponitur, ut S. S. pro Donis. 2. Qui scrutari dicitur, non querendo, quod ignorat, sed penetrando & aperiendo, quæ cognita sunt hominibus salutaria. 3. Nec ingemiscit alio sensu, nisi quantenus nos excitat ad supplicandum, & suspiria dicat, quibus impetremus, adjuvando infirmitates, ne sub ærumnis fatiscamus.

Ob. 3. Persona Trinitatis nemini potest esse subjecta. 2. Nec illi potest quispiam resistere. 3. Multò minùs à resistens, tristitia potest affici, aut repelli, At spiritus Prophetarum prophetis subjicitur 1. Cor. 14. 32. 2. A cervicosis & corde incircumcisis & auribus, oppugnatur, & repellitur Act. 17. 51. Tristitiâ afficitur Ephes. 4. 30. Ergo non est persona invocanda.

Sol. Subjiciuntur. 1. non Spiritus sanctus, sed spiritus sanctorum prophetantium, fratrum examini. 2. Nec resistitur S. S. immediatè operanti, sed mediatè agenti per operarios. 3. Nec contristatur propriè, sed ~~in propria persona~~ tantum ipsius alienatio à perversis & ingratis exprimitur.

Ob. 4. Nulla S. Trinitatis persona concipiatur esse septuplex,

plex, quia non tantum detraheret Deitatis simplicitati, sed personarum turbaret numerum; Atqui Spiritus sanctus proponitur sub tali forma septuplici, ubi exoptatur gratia septem Ecclesiis Asiaticis, à septem spiritibus, Apocalyp. 1. 4. nec potest (ut quidam volunt) intelligi de septem Angelis assistentibus, juxta illud Tob. 12. 15. quia Bona Theologia (ut rectè habet quidam Jesuita) non fert, ut gratia, & pax Evangelica ab Angelis postuletur. Ergo intelligendum est de Spiritu sancto, qui idcirco non potest esse simplex persona.

Beza.
Piters.

Alcazar.

Sol. Septuplex dicitur S.S. non respectu personalitatis, quæ simplex est habenda, sed Donorum, quæ sunt multiplicia, in septinarii numeri perfectione juxta *επεπολυν* Apostoli hic significata, quò concinnius quadrent septem illis, ad quas scribit Ecclesiis.

Ob. 5. Si Spiritus sanctus esset distincta à Patre, & Filio persona, tum in maximis Religionis momentis illis semper associaretur, sed hoc non fit; Qui vicerit amicitur vestimentis albis, neq; unquam delebo nomen ejus ex libro vite, sed agros cam nomen ejus in conspectu Patris mei, & in conspectu Angelorum ejus Apoc. 3. 5. sic in Doxologia omnium creaturarum, sedentis in Throno, & Agni, nulla spiritus sancti insinuat mentio Apoc. 5. 13. Ita Paulus obtestatur Timotheum etiam atq; etiam in conspectu Dei (scilicet) Patris, & Domini Jesu Christi, sed Spiritus sancti loco, electi substituuntur Angelis 1. Tim. 5. 21. Ergo Spiritus sanctus videtur virtus tantum altissimi, ut appellatur Luc. 1. 35. & non persona.

Sol. Non opus est, ut omnia ubivis in Scripturis ingerantur: sufficit si ex aliis locis constet S. S. personalitas, neq; in his aut aliis negetur. Sic Baptizati sunt nonnulli in nomen Domini Jesu Act. 10. 48. & 19. 5. omisso Patre; ergone Pater non est persona? Argumentandum potius, quia cum Patre & Filio recensetur S.S. in Baptismo, & aliàs, Ergo est persona, quàm hic quia omittitur, Ergo Persona non est. 2. Ubi Pater nominatur, & Filius, spiritus ab utroq; emanans non omitti credatur, sed subintelligi. 3. Nec obstat magis spiritus sancti personalitati, quod appellatur virtus Altissimi, quam

Christo in eo quòd dicitur Dei sapientia, est liquidem, ut virtus Dei, sic virtus Deus, à quo virtutem spiritus sancti Apostoli recipiunt Act. 1.8.

Ob. 6. Ut se habet spiritus hominis ad hominem, sic spiritus se habet Dei ad Deum. Quis enim hominum novit ea, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in eo, ita etiam quæ sunt Dei nemo novit, nisi spiritus Dei 1. Cor. 2.11. Sed spiritus hominis, sive Animam denotet, sive conscientiam, personæ habeatur tantum pers, vel facultas, non Persona. Ergo Dei spiritus non concipiendus est, ut spiritus Deus, sive persona, sed ut virtus quædam divina à persona profluens.

Sol. Non existentie, sed cognitionis inter spiritum Dei & hominis ab Apostolo fit collatio; sic ut nullus noverit intima hominis cogitata, præter mentem sibi ipsi consciam, Ita Dei profunda nullus penetret, nisi spiritus ipse Dei, qui cum sit infinitæ essentiæ, rectè credatur esse persona, ut in Scripturis se revelavit: sicut in terminata hominis subsistentia spiritus pars sit, vel facultas.

*In præfat.
In notis ad
Hymnum de
S. S.
In lib. de S. S.
à Hieronymo
latinitate do-
nato.*

Ob. 7. Invocationis Spiritus sancti non extat aliquod præceptum aut exemplum in sacris Literis, ut ex Hilario ostendit Erasmus, & agnoscit Cassander, pios quosdam in Doctrina S. Trinitatis orthodoxos, ad Invocationem S. S. hæsitasse. Quin & Dydimus Alexandrinus, qui S. S. Deitatem & Personalitatem inter præfatos tam studiose astruit, de Invocatione ejusdem ne gry quidam adjecit. Ergo ista in Liturgiis, 1. Veni Creator, 2. Gloria Patri, & Filio, & S. S. 3. & Spiritus sancte, Deus à Patre & Filio procedens, miserere nobis ---- nullo certo nituntur fundamento.

Sol. Ex stabilita Spiritus Sancti Deitate & personalitate necessario sequitur ejusdem invocatio, nūi quis Deum invocandum negaret, unde superfluum videbatur Antiquis, & aliis, hoc studiosius confirmare, quod pro concessio esset sumendum.

QVÆSTIO VII.

An Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?

CUM constet ex superioribus Doctrinam de Deo Triuno, sic esse fixam in Scripturis & munitam, ut nullis *sophistarum* labefactetur machinis: recipiunt se tandem *adversarii* ad hoc diverticulum, omitti illam posse absq; aliquo salutis dispendio, quia *rixas* potius excitat, quam *fidem* promovet. unde meritò examen subit, *An Dogma de tribus Personis in una Dei essentia sit fundamentale, & ad salutem necessarium?* Affirmant *Catholici*, quia.

1. Illud, docet quod quid sit à nobis adorandum, & cujus cultui in Baptismo consecramur, fundamentale necesse est, ut sit, & ad salutem necessarium. Sed tale est Dogma, de quo agitur, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies Math. 4. 10. & quis ille? nisi idem, in cuius nomine Baptizamur, qui est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, absq; aliquo personalitatis, eternitatis, aut equalitatis discrimine, quo filius non æternus, vel Spiritus sanctus non persona haberetur.

2. Ad salutem imprimis conducit, ut distinctè cognoscamus Deum, à quo omnia Beneficia salutifera nobis obveniunt. Sed Gratia Domini nostri Iesu Christi, & Charitas Dei (scilicet Patris) & communicatio Spiritus Sancti, juxta Benedictionem Apostolicam distinctim, & conjunctim ista nobis suppeditant 2. Cor. 13. 13. Ergo hæc Doctrina de Trinitate

in Unitate inter præcipuos Fidei Articulos est habendus.

3. Credere tenentur Filii Dei necessario, Deum emisisse spiritum filii sui in corda ipsorum, clamantem Abba Pater, Gal. 4. 6. qui paracletus est alius, à filio; spiritus adoptionis, qui testatur una cum spiritu nostro nos esse Dei filios Rom. 8. 15. 16. Atqui percipi non potest hæc doctrina salutaris, absq; distincta personarum in una Deitate cognitione. Ergo cognitio ista est quasi Basis istius fidei, sine qua impossibile est Deo placere. Heb. 11. 6.

4. Fides est ex auditu, auditus per verbum Dei, verbum Dei recipiendum est à legitimè missis Rom. 10. 15. 17. Tales sunt dati à Christo ascendente, Apostoli, Prophetae, Evangelistæ, Pastores, Doctores, Ephes. 4. 11. constituti à spiritu sancto Episcopi ad pascendam Dei Ecclesiam. Act. 20. 28. extra quam non est salus. Act. 2. 4. Instructi Donis, ministeriis, & operationibus ad propagandum Evangelium, 1. Cor. 12. 4. Sed ista non possunt intelligi (quæ ad salutem maximè sunt necessaria) absq; prævia de Deo Triuno doctrinâ; Ergo doctrina ista ad salutem maximè est necessaria.

5. Si satisfactio infinitæ Dei justitiæ, legis impletio, Novi cordis per sanctificationem Creati, præstari non potuerunt à Creaturis, tum necesse est, ut Filius & S. S. plus essent quam Creature, Ergo Deus. at ille est unicus, & hi distinguuntur non distinctione essentiali, aut accidentali, Ergo relativâ, & personali (sic καὶ ἑξῆς ἐκ τῶν scripturis deductâ,) Ergo distinctæ Personæ in una Deitatis essentia sunt prædicandæ, aliter intercederent justificatio & sanctificatio, cum articulis annexis, & concomitantibus, quæ Christianismi fulcra sunt præcipua, unde doctrina, quæ ista sustentat, est ad salutem absolutè necessaria.

6. Dogma, quod à Judeis, Turcis, & Philosophis infidelibus, præcipuè discriminat Christianos, omitti non potest sine fidei & salutis naufragio, at Judei cum Philosophis sanioribus Deum unum agnoscunt summum, Turcæ etiam Christum ut Prophetam præstantissimum admittunt. Ergo sepositâ præcedente de Trinitate Doctrina, relinqueretur vix ullum inter istos & Christianos discrimen.

7. Supercertandum est, siue decertandum omni sollicitudine pro ea fidei doctrina, quæ sanctis semel erat tradita. Judæ v. 3. sed talis est hæc de Personarum Trinitate in Deitatis unitate, ut, constat ex 1. Symbolis, 2. Conciliis, 3. Patribus, 4. Doctoribus, 5. Rescriptis Imperialibus, 6. Confessionibus Diversarum Ecclesiarum Harmonicis, & 7. Proscriptionibus Hæreticorum historicis; Quorum testimoniis (omni exceptione majoribus) plus tribuendum est, de fide semel sanctis tradita, quam meteoris quibuscumque inagiosis, quovis vento circumactis. Ergo inconcussum manet hoc fundamentum ad salutem necessarium, ut veneremur unum Deum in Trinitate, & Trinitatē in Unitate. neq; confundentes personas, neq; substantiam separantes, quemadmodum habet Symbolum Athanasianum ab omnibus Catholicis receptum.

επαγγελία
τῆς ἀπα-
ραγοῦς
τοῦ Θεοῦ
ἐν τοῖς
ἀγίοις
ἁγίοις.

Objiciunt Antitrinitarii.

Ob. 1. **E** Adem Gratiâ & fide salutem consequuti sunt Judæi, quâ Christiani Act. 15. 8. 11. sed apud Judæos tantum unius Dei summi, & nulla Personarum distinctarum, & coequalium occurrit mentio, Ergo Articulus hic de Trinitate in unitate, non est ad salutem necessarius.

Sol. Non latuit Judæos de Trinitate fides, utcumq; sub Evangelio multò sit explicatior. 2. Unde tres Midioth & Panaim agnoscuntur inter Rabbinos ipsorum & Talmudicos, quæ personas distinctas ingerunt, & interdictum extat de primis Genesios, & Ezechielis capitibus non vulgò legendis, ne Mysteria Trinitatis, & Incarnationis in his recondita, indignis ad contemptum prostituerentur. 2. Nec doctioribus inter illos seminis promissi adventus, & S. S. effusio potuit esse ignotum, cum omnes Prophete seriatim ista ingerebant, Luc. 24. 25. Act. 2. 24. & garrere potuit samaritana de Messia, qui annuntiaret omnia Jo. 4. 26.

Ob. 2. Fundamentalia, & ad salutem necessaria perspicue traduntur

traduntur in *Scripturis*, præsertim in *Evangelio*, sub quo tam directa erit semita, & via complanata, ut *stulti* non errent in ea *Isaia* 35.8. sed nullam in V. vel N. T. de *spiritu sancti* personalitate apparet *vestigium*, & *Baptizamus* plurimi ab *Apostolis* in nomine tantum *Jesu Christi* *Act.* 10.48. & 19.5. nec requiritur ab *Eunucho Æthiopico*, aut *Carceris custode* *Baptizandis* *Act.* 8. 30. & 16. 31. nili ut in *Jesum Christum* crederent (nulla habita de *Trinitate* aut aliarum personarum mentione.) Ergo *Dogma* hoc non tantæ videtur esse necessitatis, ut prætenditur.

Sol. Deus fecit hominem rectum, sed ipse se infinitis miscuerit *questionibus* *Ecclef.* 7. 30. *Theticæ* habet *Scriptura*, tam lac *Infantibus*, quam adultis solidiorem cibum. 2. *Personalitas* *Spiritus sancti* satis constat ex *actionibus*, quæ personæ tantum competant, & *Baptismi* forma, in quâ sub eodem recensetur nomine, & *authoritate* cum *Patre* & *Filio*, qui indubitato sunt personæ. 3. Nec turbat, quod in *Apostolorum* *praxi*, nominis solius *Christi* in *Baptizatione* occurrit *mentio*. Illud enim sic intelligendum est, ac si diceretur, illos vel in fide *Domini Jesu*, vel *authoritate* ipsius, vel *Baptismo* à *Christo* *instituto*, vel in nomine *Domine Jesu*, sed non solius. verum adjuncto *Patre* & *Spiritu sancto*, sic *tinctos* esse & *receptos*. unde *Fulgentius* *Baptizare* in nomine *Domini Jesu*, est in *Nomine* *Patris* & *Filii*, & S. S. *Baptizare*. vid. *Bellarmin.* de *Baptismo* l. 1. c. 3.

Ob. 3. *Dux Processiones*, *Tres substantiæ*, quatuor *Relationes*, quinque *Notiones*, *Metaphylica* sunt potius *commenta*, quam *Theologiæ fundamenta*, & *captum vulgarem* fugiunt, quæ vix credunt *Docentes*, & *discentes* non intelligunt, sed talia obtruduntur in *S. Trinitatis* *Doctrina*. Ergo non potest esse *fundamentalis*.

Sol. Distinguendum est inter *Fundamenta* *Doctrinæ*, & ejusdem *munimenta*. *Ista* innituntur tantum *Scripturis*, illa assumuntur contra *impugnantium insultus*. cujusmodi sunt ista *Scholæ Notionalia*, unde *Aquinas* *Hæreticorum* (inquit) *instantia* coegit *antiquos fidei Doctores* de his, quæ sunt *fidei* disputare

disputare. Non autem satis est *Doctōri*, ut recta doceat, sed requiritur etiam, ut possit *contradicentes* convincere, & ora *obturare* Tit. 1.9.11. & ostendere, quæ contra proferunt *argumenta*, esse *solubilia*. dum *simpliciter* credere satis sit cuilibet *Christiano*, non de quibus *Docti* litigant, sed quæ scripturæ delineant.

Ob. 4. Quod nititur tantum Traditione non scriptâ, non potest esse *dogma* ad salutem *necessarium*, atqui *Hosius*, *Bellarminus*, *Weekus*, alii, fatentur hanc de Trinitate *Doctrinam* Traditione non scriptâ niti, Ergo.

Sol. *Traditio* Ecclesiæ *fundamentum* cujusvis *Doctrinæ* ad salutem *necessariæ* non ponit, sed ex *Scripturis* supponit, & exponit: unde ex *Traditione*, *Doctrina* non evadit confirmatior, sed explicatior. quo sensu intelligendi sunt illi, qui *continuatam* Antiquorum *explicationem* contra, loquentes perverfa & torquentes *Scripturam* in proprium & aliorum exitium opportune & importune adducunt.

Ob. 5. *Doctrina*, de qua non possunt *primipili* ipsius *Patroni* inter se convenire, *Discipulis* non est obtrudenda, ut ad salutem *necessaria*, sed talis est hæc de *Trinitate*, prout vulgò astruitur, circa quam *Porretanus* celebris *Episcopus* cogitur ad *Palinodiam*. *Joachim Abbas* propheticus, damnatur ut *insanus*. Ipse *Lombardus* magister in *omnibus* non tenetur. *Thomistæ* & *Scholistæ* non satis concinunt, quin & inter *Reformatos*, *Lutherani* & *Calvinistæ* se invicem nonnunquam lancinant: nec, An personæ *realiter* aut *modaliter* distinguantur, *Calvinistæ* idem statuunt, quomodo igitur hoc *Dogma* ut *fundamentale* admittatur?

Sol. *Doctorum* *dissensus* non præiudicat *Doctrinæ* *veritati*, Nec tam de re sunt hic *litigia*, quam de concipiendi ratione, aut explicandi modo aut *methodo* defendendi, contra *effrontes* & *profanos* *opponentium* *sophistarum* *insultus*. ut *emunctioris* *judicii* *ειρηνωπιος* facile deprehendant.

Ob. 6. *Cultus* Deo acceptus debet esse *λογικὸν λατρεία*, *rationalis*, seu *rationabile obsequium*. Rom. 12.1. sed *cultus* de *Trinitate* personarum in *unitate* *essentiæ*. sic *rationem* *ex-*

excedit, ut rationi videtur prorsus *adversari*. Ergo Deo non potest esse acceptus, & per consequens *saluti* non esse necessarius.

Sol. Rationem non tollit sed extollit fides, cum non sit contra sed *supra* rationem: nihilominus dictat ipsa ratio, in iis quæ ratio non potest assequi, sequendum non rationis sed Fidei Lumen. quod *ratiocinationes* evertit, omnemq; *sublimitatem*, quæ sese extollit adversus *cognitionem Dei*, & in *capritivatem* redigit omnem *cogitationem* ad *obediendum Christo*.

2. Cor. 10. 5. 2. Cultus autem ab *Apostolo* requiritur *rationalis*, non qui fluit à rationis scaturigine, sed qui *spiritualis* sit. 1. Pet. 2. 5. nec perficitur externis *Brutorum immolationibus*, sed dum *nosmetipsos* Deo consecramus. juxta illud *Augustini*, Noli extrinsecus pecus Quod *mañtes* inquirere, habes in te quod occidas. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum. Hoc enim est (quod sequitur) non *conformari* seculo sed reformari in *novitate sensus nostri*; ut Deo rependamus totum, qui totum (quod habemus) ab isto gratis accipimus.

Ob. 7. Christianis illud non potest esse *Dogma fundamentale*, quod à *Sybillis*, *Pythagoricis*, aut *Platonicis Ideis* duxit originem, & à *Symbolis Apocryphis* confirmatur, & à *Conciliis*, & *Doctoribus* acriter se invicem *impetentibus*, præcipuè *confarcinatur*. Sed tale est hoc (maxima ex parte) de *Trinitate*, ut fusc ostendunt ii qui illud oppugnant. Ergo pro *orthodoxo*, & ad salutem *necessario* nullatenus est *recipiendum*.

Sol. *Rapsodici* ista *Sybillini*, cum *Pythagoricis*, & *Platonicis* fragmentis, quam parum ponderant in *sanctuarii trinitatis*, abundè est manifestatum ab *Opsopæo*, *Casaubono* & aliis. videntur illa (quæ suggerunt) à *Judeis* fuisse mutuata, vel ex *auditu*, vel ex *textus V. T.* aliquali *inspectione*. 2. *Symbolum* vero *Apostolicum*, *Nicenum*, & *Athanasianum*, utcumq; de ipsorum *initis* & *authoribus* non satis constat, & quædam *observentur* in illis *addita*, & aliter *disposita*, (prout in varias temporum vicissitudines inciderunt) sensum ta-

men

men eundem orthodoxum semper retinuerunt, sicut patet ex nupera illorum collatione, & editione Doctissimi Armachani. 3. Et in Conciliis & Doctorum collisionibus, semper tandem triumphavit fides de Trinitate catholica. Si igitur Evangelium hoc hodie maneat quibusdam opertum, in his qui pereunt est opertum, in quibus Deus huius seculi excæcavit mentes, nempe in infidelibus, ne irradiet eos illustratio Evangelii gloriæ Christi, qui est Imago Dei. 2. Cor. 4. 4. qui ut oscè loquitur Poeta

Ardua dum querunt amittunt vera viai.

Lucret.

Deus Triunus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, aperiatur pro summa sua misericordia ipsorum oculos, ut veritatem aspiciant & amplectantur. Cui sit omnis Laus & Gloria in secula seculorum. AMEN.

C. A. P. III. DE PECCATO.

VIDIT Deus omnia quæ fecerat, & ecce erant valde Bona, Gen. 1. 31. sed *diapna*, quæ est *arousa*, 1. Io. 3. 4. Citò intravit in mundum, immundumq; illum penitus reddidit. Rom. 5. 12.

Unde Thesis.

Peccatum erat introductum per *Lapsion* voluntarium Angelorum. 2. Continuum per *Adamum*, qui 3. *Iustitia* originali in primæva integritate naturaliter instructus, eam per *inobedientiam* amisit, & *Peccatum Originale* in omnes posteriores transmisit. Ita 4. malè utens *Libero arbitrio* & se perdidit & *Libero arbitrium*. Hinc 5. *Concupiscentia* etiam in *Renatis* manet *Peccatorum*. Cuius 6. vel *gutta minima* suâ naturâ non est *venialis*, sed *Lethifera*, & à solo Deo remittenda. 7. Ubi *Peccatum* interim in *Spiritus Sanctum* ponit obicem.

obicem. ut neque in hoc seculo, nequè futuro veniam consequatur.

Hinc emergunt discutienda.

An

1. *Dæmones ante Hominis creationem, propter superbiam, è Cælo erant deturbati?*
2. *Iustitia Originalis ante lapsum Adamo fuit naturalis?*
3. *Detur Originale peccatum ab Adamo in omnes ipsius posteros propagatum?*
4. *Liberum arbitrium ad bonum salutare, per lapsum erat prorsus sublatum?*
5. *Concupiscentia in renatis maneat peccatum?*
6. *Omne peccatum suâ naturâ sit mortale?*
7. *Peccatum in Spiritum Sanctum nunquam veniam consequatur?*

QVÆSTIO 1.

An Dæmones ante Hominis Creationem, propter superbiam, è cælo erant deturbati? Aff.

Q U I A,

1. **A** Ngeli qui non servarunt suam Originem, sed reliquerunt suum domicilium, iudicio magni illius diei vinculis æternis sub caligine reservantur. Judæ 6. Sed non servasse originem est peccasse. 2. Pet. 1. 4. & deseruisse Domicilium illis constitutum, Rebellionem in constituentem ex superbia intumescens arguit. Ergo superbia erat in causa, cur à cælo in Tartarum sunt detrusi.

Vid. Villossili adverten.
Tom. 9. p.
196.

2. Concludi potest ex Domicilio relicto, Angelos ante mundum conditum (ut contendunt quidam) qui suppedita- vit ipsis domicilium, non fuisse creatos, unde τὸ αἰχλὺς, ἐκ τῆς principationis suam (sicut reddit vulgaris) intelligantur superbè nimis habuisse, & penus subiisse, in interstitio isto à mundo creato, & lapsam hominis, quod confirmat Salvator. Diabolus à principio in veritate non perstitit Jo. 8. 44. quoniam peccavit à principio, 1. Jo. 3. 8. Signantèr dicitur ἀπ' ἀρχῆς non τὸ ἀρχῆς à principio, non in principio, ut post mundum conditum ante hominis creationem hæc colligantur contigisse. Unde obtinet illud Glossæ cælum Emphyreum quam primum factum est, impletum fuisse Angelis. vid. Aug. de Civ. Dei 1. 11. c. 32. Lom. 2. Sent. d. 2.

3. Serpens decepit Evam sua vanitas, 2. Cor. 11. 3. & Evah Adamum 1. Tim. 2. 14. At Serpens iste erat Diabolus quo nomine

nomine *Homicida* à principio appellatur à Salvatore Io. 8.44. Ergo *Diabolus* peccasset, & *deurbatus* erat è Cælo ante *Adami* lapsum.

4. Ante *confractionem* *superbia*, & ante *lapsum* alii sunt *spiritus*, Prov. 16. 18. Ergo probabile est ruinam *Angelorum*, *superbiam*, & *elatum præcessisse spiritum*, quo evaserunt in Deum rebelles & in patrem *A. solom. Lyra.*

5. Initium *superbiæ* hominis *apostatare* à Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est *superbia* Ecclef. 10. 14. 15. quod & primum primi hominis fuisse peccatum ostendit *Augustinus* in Epist. Io. Tract. 4. qui per *superbiam* in sua potius, quàm in Dei potestate esse dilexit. *Enchirid. c. 45.* unde dictum est illi per elationem lapsus, *Terra es, & in Terram ibis*, ut contra *servatori*, per *humilitatem* exaltatus, *sede à dextris meis.* *Leo de Nativ. Domini Ser. 5.*

6. Aut peccatum illud primum *Angelorum* existimandum est fuisse vel carnale, vel spirituale, Carnale non potuit esse, quia *Diabolus* non est *Fornicator* aut *Ebriosus*, neq; aliquid hujusmodi, ut habet *Augustinus*. est tamen maxime *superbus*, atq; *invidus*, quæ illum *vitiosus* sic obtinuit, ut propter hanc esset in *carceribus* *caliginis* hujus *aëris æterno supplicio* destinatus. De c. D. l.
14. c. 3.

7. Illud primum *Diaboli* habendum est peccatum per ejus oppositum *filius Dei* apparuit, ut dissolveret opera *Diaboli*, qui peccasset ab initio 1. Io. 3. 8. sed hoc factum fuit per spontaneam *Salvatoris* *humilitatem*, ipse se *submisit* Phil. 2. 8. *Humilitati* autem nil æquè opponitur ac *superbia*, *obedientiæ* *divinæ* quodvis *jugum* excutiens. Ergo concludendum est *superbiam* primum *Diabolorum* fuisse peccatum.

Objiciunt Adversantes.

Ob. 1. **D**amnatur Diabolus ob homicidium, mendacium, & apostasiam à primo statu Jo. 8. 43. 2. Pet. 2. 4. Jude. 6. sed ista potius ab *Invidia* profluunt, quàm ex *superbia*, quia ubi *Invidia*, ibi omne opus pravorum Jac. 3. 16. et ad *Invidiam* concupiscit spiritus, qui habitat in nobis Ib. 4. 5. Ergo primum Angelorum peccatum non erat *superbia*.

Sol. *Invidiam* esse *superbiae* prolem, et stolonem omnes sentiant, quia

Invidius alterius macrescens rebus optimis nullus est, quin *superbia* indatus non omne expetit sibi potius deserui, quàm alijs, ut ipse ceteris præferratur.

Ob. 2. Orat David ut ab Insolentibus eum conservet Dominus, ne ex illorum Dominio incidat in Defectionem magnam Psal. 19. 14. Ergo Defectio hæc Angelorum primæva, et maxima, videtur fuisse potius præsumptio de Dei immutabilitate, qui non auferret, quod contulerat quàm *superbia*, ad ambiendum illud quod erat impossibile.

Sol. Duplex esse potest præsumptio, vel de alterius Immutabilitate & constantia, vel de proprio merito et excellentia, prima in bonis est probanda, altera plerumq; ducit ad præcipitiam, istam autem fuisse Diabolorum ex eventu constat, & in textu מ'ן præsumptionem *superbiae*, non confidentiæ manifestò denotat, ut Hoseæ 14. 10.

Ob. 3. Illud videtur fuisse primum Diaboli peccatum, quo primitus seduxit Evam, et salvatorem adortus est in Deserto, sed illud fuit Dissidentia, sive infidelitatis, unde illud, nequaquam moriemini, sed eritis sicut Dij Gen. 3. 45, & si filius es Dei, Math. 3. 3. (qua de re est quod Dubites, sic expostus fani et feræ,) ex quibus inferit Calvinus, Infidelitatem Defectionis fuisse radicem, à qua emerit ambitio, et *superbia*, quibus annexa est ingratiudo.

Sol.

מורי
פשו

Sol. Inobedientia, sive *Despectus* (quo nomine insignit Apostolus primorum parentum *Lapsus*, sive transgressionem Rom. 5. 19.) tam ab Infidelitate, quàm à superbia ducat originem, Ita ut superbus hic evadat, quia Infidelis, alter Infidelis, quia superbus. Nec tanti est hæc liticula momenti, ut Bellarminus duo integra capita in ista discutienda infumat, cùm interim ex Apostolo pateat, Aberrationem à fide ex prævio appetitu dependere, 1. Tim. 6. 10. sic ut hic superbia primum obtineat, & calcem ipsius premat Infidelitas. *De Amiff. grat. & statu. pec. l. 3. c. 4. & 5.*

Ob. 4. Inter Judeos Philo et Josephus, è Christianis Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Chrysostomus, quibus accedunt Scotus et Eugubinus, Peccatum Angelorum statuunt esse luxuriam, ex Gen. 6. ubi filii Dei. H. E. Angeli dicuntur, filias hominum deperiisse, unde stirps Gigantium, quin & addunt Thalmudistæ apud Tostatum, Demones ipsos Adami fuisse progeniem, ex prima uxore Lilith, de qua multa apud Buxtorfianum in synagoga Judeorum. Ergo Demones ante hominis Creationem, propter superbiam è Cælo non sunt Deturbati. *2. Diss. 6. 1. 2. d. 3.*

Sol. Videntur ista de Angelorum et Fæminarum complexibus, è Poetarum figmentis effluxisse, quæ nonnulli, ad succubos et incubos satis ineptè transferunt. 2. Sed de alijs filiis dei textus non potest intelligi, quam de Scribaniis nequiter se cum Cainaidum prostibulis commiscentibus. 3. Fabulam verò de Lilith, vix ullus hodiè credat Judeus Apella.

Ob. 5. E Reformatis Zanchius, & quidam alii peccasse putant Angelos ob Invidiam, quoniam intellexissent Humanam naturam à Filio Dei esse assumendam, unde supra illorum Angelicam exaltaretur, et hæc est illa veritas, in qua asserit salvator, Diabolum à principio non fuisse Jo. 8. 44. Addunt Rabbini, noluisse eum (Deo jubente) Adamum honorare, & inde cum suis fuisse deturbatum ob rebellem pertinaciam. *De Operib. Creat. l. 4. c. 2.*

Sol. Sententiam eam Zanchius proponit tantum, ut probabilem, sed probari neutiquam potest, quia non verisimile est, Incarnationis mysterium ante Protoevangelium de semine mulieris Gen. 3. innotuisse, et Angeli electi, didicisse perhibentur

hibentur ab Ecclesia abscondita illa à seculis in Deo, de Christo Redemptore. Ephes. 3. 10. Constat autem Angelorum Lapsum hominis defectionem præcessisse, cuius ipse Diabolus præcipuus erat Panurgus, qui non peccare potuit in eum, priusquam erat, nec adversari ipsius Redemptioni, antequam cognovisset eum futuram, aut casurum.

Ob. 6. Si Diaboli peccarunt ante Adami Lapsum, tum ex aliqua lege violata, quæ erat illis posita, quia omne peccatum est alicujus legis transgressio 1. Jo. 3. 4. sed nulla Lex videtur Angelis præscripta, Ergo mali fuerunt ab inquinato principio, Deo opposito, et per consequens Duo fuerunt ab æterno principia se invicem oppugnantia, ut contendunt Manichæi, nec Boni à Deo creati, Defecerunt per superbiam.

Sol. Quia Boni à Deo Creati, ex Lege Naturæ tenebantur Creatoris dispositioni subesse, à quo non tantum habuerunt esse, sed & felices esse, et stationem ab Imperatore designatam non deserere. Quam cum perfidè, mutare præsumpissent, in poenam ingratiſſimæ superbiæ, iustissimo dei Judicio, eò facti sunt post Lapsum miserrimes, quò antea Conditoris Benignitate, fuerunt gloriosiores, & feliciores.

Ob. 7. Expetere Deo fieri similem, non videtur esse Peccatum, nam Ita salvator, Estote (inquit) vos perfecti, sicut pater vester qui est in cælis est perfectus Math. 5. 48. Sed hoc statuitur fuisse Diabolorum peccatum, juxta illud, ascendam super altitudinem nubium, & ero similis altissimis, Isaia 14. 14. quod referunt Patres ad superbiam Luciferi, Ergo talis superbia non videtur fuisse causa lapsus.

Sol. Potest Creatura expetere Creatori esse similis, vel Ethice, pro suo modulo, idq; ex gratia Donantis, non ex suis viribus, quo sensu hortatur salvator ad perfectionem Patris Cælestis imitandam; vel Physicè aut Politicè, quoad Naturam, potentiam aut Dominium, idq; ex propriis viribus, sic ut nulli cederet excellentia, vel superioris subesset imperio, aut aequalitati esset æmulus, Atquæ hic fuit monstrosus iste Diabolice superbiæ partus, qui illū cum suis Angelis pessundedit. 2. Propheta textus de Rege loquitur Babylonicò, qui à patribus tantum applicatur

catur ad *Angelorum* lapsum, non ad illum *probandum* adducitur 3. De *Lucifero* autem *Rebellantium* *Corispho* (quod nugantur *Scholastici*, præsertim (*Halenfis* quæstionibus 12)) prodit ipsorum in *Scripturis* torquendis *supinam* temeritatem, in quibus *Luciferi* nomen in pio sensu ubivis occurrit.

QVÆSTIO II.

*An Iustitia originalis ante lapsum
Adamo erat Naturalis.*

Convenit. 1. *Adamum* in statu integritatis, *Iustitiâ* originali fuisse imbutum. Convenit. 2. *Naturale* illud habendum esse, quod ad ipsius naturæ constitutionem, & perfectionem necessario concurrit. Unde 3. *super-naturale*, illud est æstimandum, quod supra naturæ sortem ad ipsius conservationem, aut elevationem extrinsecus advenit. Sic ut hic sit litis nodus, utrum hæc *Iustitia* sit indita *Adamo* originaliter ad structuræ ipsius perfectionem, vel ex gratiâ alias collata ad ejusdem sustentationem? primum ab *Orthodoxis* asseritur. Adeoq; *Iustitiâ* illam originalem fuisse ipsi naturalem prædicant. Quia

1. *Bonitas* & *Rectitudo*, quæ nil aliud sunt, quam *originalis iustitia*, *Adamo* fuerunt *naturalia*, utpote perfectionis ipsius personæ debita, sed ista erant illi primitus indita & concreta, quia quicquid *Deus* fecit erat valde *Bonum*. Gen. 1. 31. & *Deus* primum hominem fecit *Rectum* Ecclef. 7. 29. Ergo *Iustitia* originalis fuit illi *naturalis*.

2. *Naturalia* quæ per *Lapsum* erant amissa aut depravata, per regenerationem & Renovationem fuerunt restituta, sed ista affirmantur esse, *Iustitia* & *sanctimonia* Ephes. 4. 24. Ergo

Justitia & sanctimonia fuerunt primo homini ante lapsum naturalia, Confer. Rom. 5. 18. 19.

3. Ut se habuit *Immortalitas* ad corporis humani *primævam constitutionem*, sic accessit *originalis Justitia* ad animæ & facultatum ipsius *restitutionem*, sed *Immortalitas* erat homini, utcumq; è terra *formato*, *Naturalis*, si enim non peccasset, mortem non gustasset. Gen. 1. 17. quia per peccatum solummodò patuit mori in mundum introitus. Rom. 5. 12. Ergo *originalis Justitia* una cum, & in spiraculo vitarum collata, non minus erat perfecto homini ad *Imaginem & similitudinem conditoris facto naturalis*.

4. Nullum *Supernaturale* transfundatur, (quà tale) ad *posteror*, nec enim sapiens pater, aut pius prudentem semper gignet filium (ut patet in *Solomone & Rehoboam. Jehosaphat & Jehoram*). Sed *Adamus* si non peccasset; *Justitiæ originalis restitutionem posteris* traduxisset, virtute *Benedictionis*, Gen. 1. 28. Nam qualis terrenus, tales & terreni, qualis *Cælestis*, tales & *Cælestes* 1. Cor. 15. 48. Ergo ista *Justitia* non fuit ei *supernaturalis*.

5. Per *Lapsum Adami*, facti sunt ipsius *poster* *Naturæ filii* *fræ*, ratione *Contractæ* labis *Originalis*, Ergo in statu integro permansissent *naturæ filii gratiæ*, per *originalem Justitiam*, quæ tali conditioni oppositæ, non minus esset *naturalis*.

6. Si *nativa* fuit in statu *Imocentiæ*, partis *inferioris* adversus *superiorem* *Rebellio*, quæ ex *Conditione materiæ* (ut loquitur *Bellarminus*) futura erat *naturalis*, nisi fuisset per *Justitiæ Donum*, tanquam per aureum frænum cohibita, tum *Deus* necessariò statueretur *author peccati*, qui hominem ad malum propensum, (quod peccatum esse docent *Apostoli*. Rom. 7. & 1. Jo. 2. 16.) sic primitus condidit. At hoc (quod tam virulentè impingunt *Calvinistis*) nolunt admittere, Ergo necesse est ut fateantur, aut *naturalem* hanc fuisse *Adami Justitiam*, aut *vitiatam* fuisse ipsius *naturam*, ante aliquid patraisset, quod vitiaisset.

7. Quod *Pelagianismo*, aut *semipelagianismo* portam aperit,

rit, studiosè à piis omnibus est oppugnandum, sed statuere *justitiam Originalem* fuisse naturæ integræ *supernaturalem*, & *inclinationem appetitus ad malum ex conditione materiæ* fuisse *naturalem*; non tantum tollit distinctionem inter naturam integram, & corruptam, & Arbitrii illæsam, & ad malum tantum præcipitem propensionem, sed & legis exactæ implementationi sternit viam, sic, ut non sit necessaria salvatoris satisfactio, undè *supervacanea* æstimaretur fidei justificatio ad totius Evangelii improprium. 2. Rectius ergo *Medina*, intelligunt (inquit) Doctores quidam per hominem constitutum in puris Naturalibus. hominem constitutum in natura integrâ, cum Dono & vigore sanante naturam, aded ut in bono & officio virtutum possit permanere, & perseverare si vellet, quæ sententia sine dubio videtur esse *Augustini*. 3. Quod coincidit ferè cum Nostris. Accipisset (scilicet *Adamus*) posse, si vellet, sed non velle immutabiliter, quod potuit, neq; enim ita erat justus, ut non posset peccare, ita tamen naturaliter erat instructus, ut potuisset si voluisset, non peccare.

Objiciant Pelagianizantes.

Ob. 1. Nullus habitus vel infusus, vel acquisitus est naturalis, nam tum confunderetur cum naturali potentia, sed *Justitia Originalis* est habitus, Ergo non potest esse naturalis.

Sol. Præter habitum Infusum per gratiam, aut Acquisitum per industriam, statuatur Alius connatus, & collatus ad creaturæ perfectionem, vel (ut habet *Augustinus*) ad Naturæ complementum. Quem sive naturalem potentiam, sive habitum, Naturam perficientem dixeris, parum interest, modò ipsius amotionem, non naturam prorsus tollere, sed mutare & depravare intellexeris.

Ob. 2. Omne naturale est vel Naturâ constituens, vel consequens atqui *justitia Originalis* nec *Adamum* constituit, nâ sic eâ amotâ

viisset ipsius naturæ, consequens autem est propria passio, quæ à suo subiecto est inseparabilis, Ergo nullo modo potuit esse naturalis.

Sol. Distinguendum est inter essentiam naturæ, & integritatem sive perfectionem, ad amotionem constituentis differentie, aut affectionis propriæ consequentis sequitur rei interitus, sed maneat interim mutila aut depravata, cum amiserit tantum illud, quod integrat aut perficit.

Ob. 3. Deus tantum naturaliter dicendus est Justus. Ergo nec homini, nec ulli creaturæ competat naturalis justitia.

Sol. Deus justus est in se, Homo Dei Donatione. Deus immutabiliter, Homo sic ut facillimè injustus reddatur. Justitia Deo est essentialis, homini accessoria, quam dum retinet, Naturam perficit, cum abjicit, manet quidem homo, ut vulneratus inter Jerusalem & Hiericho, non extinctus penitus quoad vitam, sed spoliatus debitis facultatibus, quibus exoptation iter conficeret.

Ob. 4. Naturalia non amissa fuerunt per lapsum in Diabolis, Ergo nec per lapsum humanum in homine, Ergo quia Originalis justitia est amissa, non erat homini naturalis.

Sol. Diabolus amisit moralem integritatem, licet non Physicam, quam retinuit (sicut & homo) post lapsum, licet variis modis confusuram & inversam.

Ob. 5. Monstrum illud habeatur, cui aliquid deficit originaliter naturæ debitum, sed homo post lapsum ad Monstrorum classem non est referendus, Ergo per lapsum nil, quod erat naturale amisit.

Sol. Distinguendum est inter Monstrum & Mutilum, Homo per lapsum evasit mutilus, cum per talem metamorphosin à naturæ perfectione in filium Iræ degeneravit, Ephes. 2. ubi si quis monstrositatem aliquam observet, Ethice illud, quoad animam, & spiritalia, non Physice, quoad corporalia est concipiendum.

Ob. 6. Lazarus excitatus à mortuis restitutus fuit ad omnia naturalia, sed non ad Originalem justitiam. Ergo Originalis justitia nunquam fuit homini naturalis.

Sol.

Sol. Restitutus fuit proculdubio ad *conditionem*, quam ante mortem possidebat, non ad *perfectionem* & *integritatem*, quam *Adamus* ante lapsum obtinuerat.

Ob. 7. Pulvis es, & in pulverem redibis, Gen. 3. 19. ostendunt hæc verba hominis conditionem ante lapsum, ex natura sua fuisse mortalem, fragilem, doloribus, laboribusq; obnoxium (exponente Bellarmino) quæ nihilominus gloria & honore erat Coronata & Conservata, ex justitiæ originalis super-
De Grat. primi hominis
6, 6.
 veniente retinaculo, Psal. 8. 6. quo excusso, in statum naturalem pulveream reciderit. Ergo justitia Originalis erat illi ante lapsum supernaturalis, & nativa conditio, ex parte saltem materiæ pulvereæ & rebellis.

Sol. Verba indicant congruitatem pænæ ob lapsum inflicte, non *habitudinem originalis justitiæ*, qua potuisset stare; an ista fuit naturalis aut supernaturalis necne. 2. *Sophistice* confunduntur Naturæ labes & labilitas, ac si idem esset posse labi, & labem habere connatam. Labilitatem primæ integræ agnoscunt omnes, labem nullam observent, ante illam per liberi arbitrii Abusum contractam. 3. Rationes, quæ coacervantur ulterius, ad nodum in hoc scirpo inveniendum, indicant tantum Antiquorum & Recentiorum rixas, non determinant illud, quod controversitur, & videntur potius nostræ, quam Adversantium favere sententiæ.

QVÆSTIO III.

*An detur Originale peccatum ab
Adamo in omnes ipsius posteros
propagatum?*

DE hac Quæstione consensus est. 1. Inter omnes per *Adamum*, contra præceptum Domini, de fructu vetito comedentem, peccatum primum inter homines in mundum intrasse. Convenit 2. *Naturam humanam* in illo conditam, ab illo, tanquam à fonte in omnes ipsius posteros fuisse derivatam. Sic ut 3. *Nodus* sit controversiæ; An ex *Actuali Adami peccato*, tale emerfit (ut loquimur) *peccatum Originale*, quod *naturam inficiens humanam*, una cum, & in ipsa, omnibus ipsius posteris sit propagatum? Affirmant *Orthodoxi*. Quia.

1. *Omne figmentum cogitationum cordis humani, est tantummodo malum omni die.* unde tanta hominum malitia in terra, *Gen. 6. 5.* Quis dabit mundum ex immundo? ne unus quidem, *Job. 14. 5.* addit *Græcus* nec *Infans*, cujus vita est unus dies supra terram. unde exclamat *David*. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccato calefacta est de me mater mea, vel (ut *vulgaris*) concepit me mater mea. *Ps. 51. 5.* Quæ non possunt nisi de peccato *Originali*, & ipsius *propagatione* (ut exposuerunt *Prisci & Recentiores*) aliqua ratione intelligi.

2. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Rom. 5. 12.* Fuimus nos omnes facientes voluntates carnis. ecce peccatum *actuale* eramuq; sicut & reliqui *Filii Iæ]* sed quomodo? non Imi-

tatione

ratione tantum & consuetudine, sed *φύσιν* (ut habet textus) Naturâ] Ephes. 2.3. verum non integrâ, Ergo corruptâ, sed quo corrumpente? nisi peccato Originali? unde saluator, quod genitum est ex carne est caro, Jo. 3.6. quæ nil aliud est, quam Imago Terreni Adami 1. Cor. 15. 49. ex lapsu ipsius confracta & deformata.

August. cont.
Initia. Pe/ag.
16. 6. 4.

3. Omne peccatum est vel *Actuale* personæ, vel *Originali* Naturæ. At peccatum illud quod designatur in V. T. per *צַר הַרַע* malum cordis figmentum *תְּמִינָה* contaminationem, *סֵתֶר* & *עֵלִיִּים* peccatum occultum, & absconditum. & in N. T. venit sub nomine *ἐμαρτύριον* emphaticè, *ἁμαρτίας*, *παράνομον*, *παράνομον*, *τὸ κρείσσον*, *τὸ δυνάμει*, *τὸ κατακρίνον*. Peccati scilicet Inhabitantis, Mali adjacentis, Legis membrorum, Corporis mortis, Massæ mortiferae, Concupiscentiæ jugiter rebellantis, & peccati circumcingentis, Actuale non potest cenferi, Ergo nimium apparet esse habituale & Originale.

4. Posito effectu necesse est causæ proprias vel esse, vel fuisse. At constat Infantes mori ante quamvis peccati actualis suspicionem. & mortem peccatum supponere, non ut Naturæ sequelam, sed peccati stipendium. Ergo necesse est, ut mors Infantum sit effectus peccati Originalis.

5. Symbola Impuritatis auferenda superstitionisè & ridiculè adhiberentur, nisi subesset Impuritas auferenda, sed circumciso V. T. & Baptismus N. applicantur parvulis, non peccato Actuali contaminatis. Ergo Originali quasi Leprà, (ut Gehazi posteri ab ulcero parente) sunt infecti, quod peccatum appellamus Originale.

6. Si non Daretur peccatum à Parentibus ad prolem traditum, Christianorum & Paganorum Infantum habenda esset fors equalis, nec illis prodesset, quod sunt sub sadere, aut obesset istis, quod sunt extorres, quin satius esset & tutius Infantibus mori, aut tolli, quàm studiosè educari, nam ita dimitterentur sine Peccato ad certam requiem, cum adollescere ad infinita peccatorum discrimina, & tremenda supplicia. sed huiusmodi non sunt ferenda sequelæ, Ergo admittendum est antecedens Originale peccatum.

In Julian pe-
lag. l. 1. c. 2.

7. Consentiant hic nobiscum *patres*, unde peccatum hoc *Originale* est *Ignatio*, antiqua iniquitas, *Iustino Martyri* ab *Adamo* Mors, *Cypriano* antiquæ mortis contagium, origo Peccati *Hilario*, originale delictum *Ruffino*. Antiqui criminis pondus *Reticio Augustadunensi*, Mortifera Protoplasti Transgressio *Olympio* ab *Augustino* citatis, unde manifestò constet, hoc peccatum originale *ipsum* non fuisse aut *Origenis* commentum, in *Scholasticorum* lustris enutritum (ut subdolè submurmurant *Adversarii*) sed deductum *Dogma* ex sacris *Literis*. Quare (ut *Apostolus*) De cætero (inquit) ne quis mihi molestias præbeto, ego enim *Stigmata* Domini *Jesu* in corpore meo porto, Gal. 6. 17. ita concludat quælibet *Adami* soboles, *stigmata* ego circumfero *primevi* hujus *toxici*, hæret lateri *lethalis* arundo. ne quæras igitur curiosè nimium, (ut recte monuit elapsus in puteum apud *Augustinum*) quo casu *inciderim*, sed manum admoveas, quo modo inde extrahar.

Objiciunt Pelagiani Spermologi.

Ob. 1. **I**Nter *pænas* ob lapsum inflictas, non memoratur *Naturæ infectio*, aut *traductio*. 2. Nec unus *actus* potuit omnes inficere. 3. Nec convenit Dei *misericiordiæ*, ut omnes ob *unius* noxam lauant. Ergo non datur tale peccatum *nativum*, & hæreditarium, catechis. *Raccor.* Pag. 249.

Sol. Recenset *Scriptura pænas* tantùm ob lapsum subeundas, idq; ab *actualiter* peccantibus, inter quas, lapsus, qui erat earum *causa*, non fuit numerandus, vel *traductio*, quæ posteros magis, quàm *judicandos* parentes respiciebat. 2. *Unicus unus actus* inficere potest omnes *subordinatos*, quales nos sumus sub *Adamo*, ut *Rubenis* & *Gebazi* noxæ postero fuerunt *fonticæ*, dum *Coordinatos* non attingit, quales nullos habuit *Adamus* commilitones. 3. Dei *misericiordiæ* *justitiam* non

non excludit, quæ hîc suaviter conspirant in vindicando transgressionem, & parando remedium.

Ob. 2. Anima quæ peccaverit ipsa morietur, filius non portabit iniquitatem Patris, & Pater non portabit iniquitatem filii, iustitia iusti super eum erit, & impietas impii erit super eum, Ezech. 18. 20. Ergo peccati primi in posteros nulla potuit esse transmissio.

Sol. Textus agit de peccatis actualibus & personalibus, non de peccato Originali & naturæ, & 2. Ostendit, quid Deus facere voluit cum illis, quibuscum fœdus inisset, non quid facere statuisset cum omnibus qui in Adamo peccassent.

Unde 3. Aquinas, cum punitur (inqui) taliquis pro peccato primi parentis, non punitur pro peccato alterius, sed pro suo, quia ipse reus fuit in Adamo. non punitur igitur ut insons, sed ut particeps culpæ, derivatur enim per originem culpa à patre in filium, sicut & peccatum actuale per imitationem.

Quæst. disp.
de pecc. orig.
q. 4. ar. 1.
cons. Gent. l.
4. ar. 5. 2.
1. 2. q. 8. 1. d. 1.

Ob. 3. Christus & B. Virgo fuerunt Adami posterii, sed Originali peccato nullatenus infecti. 2. Unde Apostolus, per Inobedientiam unius (nempe Adami) peccatores constituti sunt, non omnes (sed ut restrictum habet textus) Multi] Rom. 5. 10. Ergo peccatum hoc non contaminavit omnes Adami posteros.

Sol. Christus non erat genitus humano more, sed factus ex sanctificato virginali semine. B. Virginis immunitatem ab originali labe, asserunt plurimi nimium contentiosè, sed nulli astruunt. Ad 2^{am} Respondet Augustinus, sic loquitur in Julian. Pe- Scriptura, quia possunt esse aliqua omnia, quæ non sunt multa, ut omnia Evangelia, quæ tantum quatuor sunt, sed non multa. Possunt etiam esse multa, quæ non sunt omnia, ut credentes in Christum multi sunt, non tamen omnes homines, quia non omnium est fides. Appositè igitur & cautè Apostolus, multos dixit constitutos esse per Adam non peccatores, qui sunt tamen omnes, non omnes tamen simpliciter, cum Evah fuerit peccatrix, sed non per Adamum. Salvator ex Adamo, sed non Peccator.

Ob. 4. Omne peccatum est voluntarium, at tale (in In-

fantibus præsertim) *Originale* non potest esse, qui destituuntur voluntatis usu. Ergo non potest esse in omnes traductum peccatum.

Sol. Propositio non est *universalis*. Quod nolo (inquit *Apostolus*, Rom. 7.) hoc ago malum, nec peccata quædam ignorantia, & omissionis propriè censeantur *voluntaria*. unde peccatum in genere sic definiatur, quod sit non tantum *actiōis*, sed *naturæ*, & *inclinationis humane* à lege divina discrepantia. sic, ut non solum *actuale*, sed *originale* suo ambitu complectatur. 2. Peccatum originis, *voluntarium* etiam dicatur in nobis, *radicaliter* saltem, ratione sui principii voluntarii in primo homine; utcumq; consentum nostrum *personalem* anticipet. quia ut *Levi* decimatus est in *Abrahami* lumbis, ita in *Adamo* nos omnes peccavimus Rom. 5. 12. idq; *voluntario*, quatenus nos omnes fuimus, quod ille unus erat.

Ob. 5. *Accidens* non migrat à *subiecto* in *subiectum*, nec communicari potuit hoc peccatum per corpus, quia hoc non est capax peccati, nec per animam, quoniam hæc in se immaculata corpori præparato dicitur infundi, nec ex *unione*, quia spiritus ab agente corporeo non concipiatur infici, Ergo peccatum hoc ab *Adamo* in posteros nequaquam potuit traduci.

Sol. *Subiectum* hujus *accidentis* (ut loquamur) *adequatum* & *proprium* non erat protoplasti *persona*, sed *natura humana* per actualem *personæ* transgressionem viciata, quâ posteris communicatâ, communicatur etiam in ea hæc inherens corruptio. 2. Verùm qui animam statuunt ex *traduce*, plausibilius de modo communicandi se expediunt, *tragulam* præcipuè illis injicit *Salvatoris anima*, quam è semine quomodocunq; *purificato* educere, durum esse videtur. *Traductionem* vero non admittentes premit illud, *materiale* non contaminare *immateriale*, & vix esse credendum, Deum animam creare immaculatam, & corpori statim unire, à quo necessariò commacularetur. Sed *lubricum* est illud *fundamentum* de *materiali* non agente in *immateriale*, & è *peri-*

pato potius arreptum, quàm à *Scripturis*, aut *experientia* deductum. unde dicamus, sethen infectum esse, tanquam funale fœtidum, cui si *flamma* admoveatur, prodit (quæ antea latebat) totius facis *graveolentia*, sic anima *embrioni* copulata, eamq; informans, *actuatur* in *semine latens virus*, quo fiat corruptio totius compositi, quanquam alii cautius, satis esse arbitrantur, si agnoscamus *labem* hanc *originalem* infectam esse posteris à Deo *pœnam*, ob primi parentis *culpam*, sed qua ratione, aut quibus *mediis* non *solicite* esse discutendum, nec ad salutem multum conducere, ubi conveniunt ferè cum *Augustino* Patrum *acutissimo*, qui (omnibus subtilissimè de his *expensis*) non necessarium, aut tutum duxit, aliquid certo definire.

Vid. Whitak. de peccat. orig. c. 8. Zanch. de operib. Dei part. 3. l. 2. c. 5. Pareum in Bell. de An. miss. grat. l. 4. c. 12.

Ob. 6. Deus non visitat iniquitatem Patrum in filios ultra tertiam, aut quartam generationem eorum, qui oderunt ipsum, facit autem misericordiam in millia his, qui diligunt ipsum, & custodiunt præcepta ipsius, Exod, 20. 5. 6. Ergo non descendit primi lapsus *venenum* in tam longe distantes.

--- Natos Natorum & qui nascuntur ab illis.

Quin & liberati per *Baptismum* à primæva ista contagione, non possunt illud, quod in se non habent, in posteros transfundere.

Sol. De peccatis personalibus præcipit textus, & actualibus, non de originali naturam inficiente, nec pœnæ denuntiantur æternæ, nisi perseverantibus in majorum sordibus, sed temporariæ, quas interdum subeunt posterius (ut liberi Achanis Sacrilégi & Rebellis Corah, ob Ducionum, aut progenitorum scelera. 2. Nec sequitur, regeneratum per *Baptismum* prolem immaculatam generare, quia non gignit, ut renatus per Christum, sed ut natus ex Adamo, natus autem ex Carne Caro est, Jo. 3. 6.

Ob. 7. De peccati hujus originalis fundamento, An exemplare tantum fuerit, aut contagiosum, litigant Antiqui de ejusdem formalitate, an concipiatur esse vel positivè, enormis concupiscentia, vel privativè originalis justitiæ caremia, non convenit inter Scholasticorum primipilos, Thomistas &

Scotistas

Scotistas: inter Reformatos verò ita extenuat *Zuinglius* cum suis, ut in nihilum penè redigit, ita cum suis exaggerat *Illiricus*, ut ipsum esse homini corrupto substantiale, & non accidentale, præfractè altercatur. Ergo cum nil fixi hæc de re statuatur, saltè inter confessionum Articulos, prout in Symbolis etiam receptis non habetur, nullo modo videtur inter dogmata Christiana esse recensendum.

Sol. Diverſitas ſententiarum inter Doctos inturbet potiùs, quàm obruat in Scripturis conſignatam veritatem, quin inde aliquoties evenit, ut defæcator & limator emergat rei evētilate manifestatio. Ergò hic tenendum, peccatum, de quo agimus, in ſuo ambitu includere 1. Defectum originalis juſtitie. 2. Affectum ſuccedentis depravationis. 3. Et effectum, ſubſequentium peccatorum actualium, cum reatu ad pœnam obligante. Cætera, quæ controvertuntur de formalitatibus, & corruptionis modalitatibus, de propagationis vehiculis, & de phraſibus exprimendis, & ſimilibus; non ita ad rem faciunt, ut condemnentur omnes, qui ſeorſim ſapiunt, aut loquuntur, modo quod certum pateat ex verbis, non evacuant. 2. Cum Remiſſionem credo peccatorum, ex Symbolo Apoſtolico & unum, Baptiſmum in peccatorum Remiſſionem ex Nicæno, non cauſari quis meritò poteſt, originale omiſſum eſſe peccatum, 3. Pie igitur & ſummo cum iudicio noſtri. Articulo Confeſſ. Anglicanæ. 9º, quid de hac re ſtatuendum, diſtinctim ponunt, (amputatis ſubtilitatibus & ſupervacaneis) ut ſicut cæcus ſanatus reſpondet de ſervatore ſanante, urgentibus procacitèr Pharifæis. An peccator ſit (inquit) nescio, unum ſcio, me, cum cæcus fuero, nunc videre Io. 9. 25. haud aliter concludat quilibet fidelis (quicquid plurimi Philoſophantur) mihi certum eſt, & ſentio, quod utcumq; condeleſcor lege Dei, quoad interiorem hominem, video tamen aſtiam legem in membris meis belligerantem adverſus legem mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis, Rom. 7. 22. 23. à quo mortis corpore liberet nos cæleſtis Pater, per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum A M E N. Vide hæc plenius diſcuſſa in Lectione noſtra 21.

Q U Æ S T.

QVÆSTIO IV.

*An Liberum Arbitrium ad Bonum
salutare, per Lapsum erat prorsus
sublatum?*

NON de statu hominis *instituto* ante *Lapsum*, nec de *Restituto* postea per *gratiam*, sed de *Destituto* per *Lapsum* quaritur. 2. Nec in isto statu, quid in Naturalibus, aut moralibus potuit præstare, aut quid amiserit, præsentis est compendii. 3. Sed spiritualia tantum hic respicimus, nec ea, quæ deorsum præcipitant, sed quæ ad salutem erigunt, non quoad externos actus in consuetudinaria Religionis professione, aut cultu, sed quoad sinceram cordis renovationem per fidem non fictam, & conscientiam ad salutem repurgatam, sic ut Litis cardo sit, *An Arbitrium ante Lapsum Liberum, per, & post Lapsum*, sic manserit depravatum, ut ad Bonum saluterium per gratiam ipsi oblatum in primâ conversione passivè se tantum habeat? *Affirmatur* ex hisce fundamentis.

1. Cuncta cogitatio Cordis intenta est וך וך tantummodo ad malum omni tempore, Gen. 6. 5. Ergo ad Bonum salutare non potest assurgere.

2. Scio Domine, quia non est hominis via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos. Jer. 10. 24. Ergo non potest pro arbitrii post lapsum libertate, absq; renovant' gratia Deo magis inservire, quam Æthiops mutare pellem, aut Pardus maculas.

3. Petit David, cor mundum in se creari. Ps. 51. 12. quod pollicetur se daturum Deus, auferendo cor lapideum & Carneum.

nem substituendo, Ezech. 11. 19. Unde non crediderunt Israelitæ, quia non dedit illis Deus cor intelligens, & oculos videntes, & aures, quæ possunt audire, Deut. 29. 4. Ergo restituendum est Arbitrio tantummodo per gratiam, quod per naturæ corruptionem ex lapsu amittit.

4. Non Renati mortui sunt in peccatis, & Naturâ sunt filii Iræ, Eph. 2. 1. 3. & Col. 2. 13. Ergo non magis possumus, Arbitrii corrupti viribus, ad bene agendum nosmetipsos erigere, quàm mortuus seipsum suscitare, aut non genitus seipsum generare.

5. Non sufficientes sumus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed in *idoneitas*, illa nostra est ex Deo, 2. Cor. 3. 5. quia infidelibus nihil est mundum, Tit. 1. 15. Nec potest quis mundum ex immundo dare, Job. 14. 4. aut Arbor mala fructus bonos facere, Math. 7. 17. Nec Animalis hom. ea quæ sunt Dei percipere, nec intelligere, quia spiritualiter examinantur, 1 Cor. 2. 14. Ergo pro arbitratu nil confert convertendus ad suam conversionem.

6. Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate sua: Phil. 2. 13. Fides est merum Dei donum, Ephes. 2. 8. sine qua impossibile est placere Deo, Heb. 11. 6. Ergo quod Deo placeat non positum est in nostro arbitrio, sed à Deo cælitus est expectandum.

7. Nemo potest venire ad Christum nisi Pater eum traxerit, Io. 6. 44. Nec seipsum ab impio secernere, quid enim habes, quod non accepisti, & si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis, 1. Cor. 4. 7. Ergo nullus liber esse potest, nisi fuerit liberatus ab ipso, qui dixit, Si vos filius liberaverit, tum verè liberi eritis. Aug. de correptione & gratia, cap. 1.

Io. 8.

Objectionum

Objectiones.

1. **P**roponit Deus eligendam vitam & mortem Israelitis, Deut. 30. 15. & optat conversionem, Deut. 32. 29. Luc. 19. 42. Quod frustra factum fuisset destitutus libero eligendi arbitrio. Ergo tale datur arbitrium ad bonum.

Sol. Israelitis compellat instructos & illuminatos, ut operentur pro libertate data, non infideles, & in sordibus & tenebris nativis volutantes, de quibus controvertitur.

Ob. 2. Deus expectat nostram conversionem, & vadit in locum suum, donec populus quærat ipsius faciem, Hos. 5. 15. & gratiam tantum confert seipso expurgantibus, 2. Tim. 2. 21. Ergo liberum est ipsis Deum quærere, & gratiam petere, & seipso expurgare.

Sol. Liberum est, non ex natura corrupta, sed ex gratia gratis collata, non agitur istis in locis de convertendis, ut liberè ad gratiam properent, sed conversis, ut secundum gratiam gratis illis collatam ambulent.

Ob. 3. Non Renati faciunt Deo grata, & Nebuchadnezar, Cyrus, Cornelius. Ergo assurgere potest natura corrupta ad bonum salutare.

Sol. Grata in se nonnunquam faciunt Ethnici, quoad substantiam operis, sed non rata ad salutem, quoad intentionem agentis, aut angelorum præcipientis, 2. In Cornelio, Deus gradatim fidem (occultò antea infusam) ad auxilium, & maturitatem perducit, ut pateat Act. 10.

Ob. 4. Dicimur cooperatores cum Deo, 1. Cor. 3. 7. Nam Qui creavit te sine te, non servabit te sine te. Aug. Ergo in Deo verbis conversione non passivè tantum se habet voluntas, sed activè post. Sermon. 15. concurrir, & concausativè cum præveniente gratia.

Sol. In conversione concurrir voluntas, non ad conversionem h. e. subiectivè tantum, non effectivè, quia ut velimus, sine nobis operatur Deus, cum autem volumus, & sic volumus, ut facimus

cinus, cooperatur. *Aug. de grat. & Lib. Arb. l. 1. c. 16.* 2. Certum est nos velle, cum volumus, sed ille facit, ut velimus, ibid. 3. Et tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem, si nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus. idem de Ecclesiast. dogmat. c. 6. Ergo sit humilis & submissa (ex parte nostra) confessio, & totum detur Deo. Idem de bono Perseverantie, cap. 13.

Ob. 5. Possumus resistere S.^{co} vocanti, *Act. 7. 51.* ad salutem scilicet. Ergo (quod est ejusdem facultatis) liberè possumus S.^{co} assistere.

Sol. S.^{co} possumus resistere vocanti externè per verbum, non internè convertenti per gratiam flexanimam, & vortitudinam. 2. Alia est ratio labilitatis ad malum, alia libertatis ad Bonum. Lapsus enim induxit pronitatem ad malum, sed abduxit ab omni bono salutari omnes nostras inclinationes & affectus.

Ob. 6. Absq; Libero Arbitrio necessitas incumbit peccandi, qua excusat à peccato, & Deum facit ipsius autorem.

Sol. Necessitas illa erat contracta nostro lapsu voluntario, unde Homo abutens suo libero arbitrio & se perdidit, & libertatem arbitrii. Non Deo ergo ascribatur illud malum, quia ille fecit hominem rectum, sed ipse se infinitis immiscuit questionibus. *Eccles. 7. 30.*

Ob. 7. Sublato Libero Arbitrio frustra essent ad bonum suasiones, aut ad malum avertendum propositæ minæ vel pœnæ.

Sol. Ostendunt præcepta hujusmodi, vel monita, 1. Non quid possumus, sed quid ex officio debemus præstare, vel quid per gratiam (non ex nobis) facere possumus. 2. Minæ & monita licet non convertant impios, deterrem tamen illos, ne peiores evadant, nemo enim tam deplorata est conditionis, quin aliquid restat in eo, quod melioretur. 3. Libertas à quo, est triplex, 1. à quo, 2. in quo, 3. ad quod. Libertas à quo, est vel 1. dependentiæ, 2. coactionis, aut 3. impedimentorum. Independentis est tantum Deus; Cogi non potest voluntas. Impeditur tamen ex contracta in lapsu pravitate. Unde sicut in statu

statu hominis instituto erat integra, & in statu restituto, est per gratiam reificata, sic in statu destituto manet in naturalibus, lesa, in moralibus, illusa, in spiritualibus bonis prorsus illisa; non quoad facultatem, quæ manet (ut in Horologio deordinato indicatur aliquid, sed non quod indicandum) verum quoad rectitudinem, quam ipsa non potest sibi restituere. Ubi interim non tollitur potentia indifferentiæ ad hoc, vel illud amplectendum, sed deordinatur in bonis executio, & avertitur propensio à gratia penitus redintegrandæ, ut ea tandem voluntas sit tantò liberior, quantò gratiæ est subiectior. Aug. Epist. 89. Confer. Lectionem nostram Tertiam de conversionis modo.

QVÆSTIO. V.

An Concupiscentia in renatis maneat peccatum? Aff.

Concupiscentia vel *Licita* potest esse, vel *Illicita*. *Licita* ad Bona animæ aut Corporis consequenda, de qua non agitur; sed de *illicita*, 2. Quæ potest esse cum consensu, quod peccatum esse actuale agnoscitur, vel sine consensu, innata Carnis contra Legem dei Rebellio, 3. Hæc solummodo hic examen subit, an etiam in *Renatis* maneat peccatum. *Aff. Quia*

1. Concupiscentiam nesciebam (esse peccatum) nisi lex dixisset, *Non concupisces*, Rom. 7. 7. Sed omnis *avopla* est *aiμαρτία*. 1. Job. 3. 4. A quo mortis corpore Apostolus exoptat liberari, Rom. 7. 24. Ergo.

2. Carnalia ista desideria adversus animam militant. 1. Pet. 2. 11. & *σποράτα σαρκος* legi Dei non subijcitur, nec potest, Rom. 8. 7. quæcunq; autem sunt hujusmodi, sunt peccata.

3. Appellatur *επιστήμη αμαρτίας*, peccatum circumcingens, & pondere

pondere *deprimens*, ne per *tolerantiam* præpositum stadium decurramus. *Heb.* 12. 1. quod inhaeret ut *rubigo* ollæ, quæ facile defricari non potest. *Ezech.* 24. 6. & licet respectu subiecti, quod inficit dicatur *morbis*, ratione tamen *Legis* quam violat propriè consecretur *peccatum*, ut peccatum originale, cuius est *surculus*.

4. Peccatorum est *fæta mater*, seu *scrofa*, *Jac.* 1. 15. quam *regeneratio* quidè tollit, non ut non sit, sed ut non imputetur, & manet in *renatis*, sed non regnat, quia ad *luctam* tantum manet & non ad *condemnationem*, nec simul & semel in via extinguitur, sed *gradatim*, ut prorsus aboleatur in transitu ad *patriam*.

5. Per hoc *caro* concupiscit adversus *spiritum*, ut *spiritus* adversus *carnem*, hæc enim sibi invicem *adversantur*, ut non quæcumq; volumus, ea faciamus. *Gal.* 5. 17. quæ peccati nimium manifesta sunt *Symptomata*.

6. Ob *insupplæ* *malis* inter cætera peccata contaminantia, ira Dei venit in omnes *contumaces*, *Col.* 3. 5. 6. Ergo ejusdem census cum cæteris peccatis, quoad reatum saltè habenda.

7. Concupiscentia *carnis*, adversus quam *bonus* concupiscit *spiritus*, & peccatum est, quia illi inest *inobedientia* contra *dominium mentis*, & pæna peccati, quia reddita est meritis *inobedientis*, & causa peccati, *defectione* consentientis, & contagione nascentis. *Aug. cont. Julian. Pelag. lib.* 5. unde *Cajetanus*, Peccatum est *formaliter*, pro quanto est pars peccati *originalis*, in cap. 7. ad *Rom.* v. 8. per quam *natura* nunc inficit *personam*, Ut *persona* primitus infecit *naturam*.

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. **O**Mne peccatum est *prohibitum*. Atqui *concupiscentia* non est *prohibita*, nam omnis *concupiscentia* est vel *ordinata* ad bonum, quæ *laudabilis*, vel *deordinata* ad malum idq;

idq; vel cum consensu, ut concupiscentia alicujus uxoris vel domus, & hæc prohibetur tantum in ultimo mandato ut peccatum actuale: vel sine consensu, & hæc est naturalis pronitus, nec prohibita, Ergo nec peccatum.

Sol. Mandatum interdicat in effectu conspicuo causam latentem. Ut non concupisces uxorem proximi de sacro, nec eo appetitus erit inclinatus. 2. Concupiscentia naturæ corruptæ est, vel ad sui conservationem, & ita non est peccatum; vel ad illicitum inclinatio, & ita est peccatum.

Ob. 2. Peccatum illud non habetur nostrum, quod ipsi non patravimus, sed concupiscentia illa nos invitos captivos rapit, ut dicamus cum Apostolo. Ego non operor illud, sed quod inhabitat in me peccatum, Rom. 7. 17. Ergo utcumq; in se peccatum habeatur, resistentis tamen non videtur peccatum.

Sol. In Adamo nos omnes rei facti fuimus, quia nos omnes fuimus, quod ille unus erat, unde naturæ corruptæ ad nos quatuor emanarunt vulnera, Ignorantia in intellectu, Malitia in voluntate, Infirmitas in irascibili, & Rebello in concupiscibili. Aq. 1. 2æ. q. 85. ex Beda. 2. Apostolus non se immunem prædicat ab hoc peccato, sed id agere ex ductu spiritus, ut non regnet in eo illud peccatum.

Ob. 3. Pæna peccati non est peccatum, sic enim peccatum efficit mors, & Deus autor peccati, qui infligit pænam, Sed concupiscentia tantum est peccati pæna. Ergo non est peccatum.

Sol. Non tantum est peccati originantis pæna, sed etiam causa vitiosa actualis peccati, & ipsum etiam peccatum, quia adversus legem Dei obnititur. Aug. cont. Julianum Pelagian. 1. 5. c. 3.

Ob. 4. Partus cum matre non est confundendus, sed concupiscentia parit peccatum, quod priusquam consummetur, mortem non inducit, Jac. 1. 15. Ergo obstetrix potius dicatur peccati quam peccatum.

Sol. Partus sequitur ventrem (ut loq. Jur.) & eiusdè est cum parente naturæ licet non sit idem numero, sic Arbor æstiman-

da est ex fructu, & qualis Mater, talis Filia, peccatum igitur parit peccatum. 2. Contradistinguit autem Apostolus concupiscentiam, non peccato in genere & absolute sumpto. Sed peccato consummato, ex opere externo protuberante.

Ob. 5. Peccatum est subjectivè in Animâ, sed concupiscentia est tantùm in carne: nam Novi (inquit Apostolus) non habitare in me. hoc est in carne mea, bonum. Rom. 7. 18.

Sol. Subjectum, Quo, peccati est caro, subjectum vero, Quod, persona. quia peccatum primò intravit ratione corporis ad inficiendam animam. 2. Apostolus per carnem non intelligit propriè molem corpoream, sed tropicè carnales affectus.

Ob. 6. Si peccatum illud esset propagatum à parentibus, tum conjugium esset declinandum, ut declinaretur peccatum. Sed illud non ferendum.

Sol. Concupiscentia non est effectus conjugii; sed affectus corruptæ naturæ, quem non intendunt parentes, licet per accidens promoveni, ut natura producit monstrum, quod non intendit.

Ob. 7. Baptismus nobis obfignat regenerationem, per quam generationis naturalis sordes abluuntur. Ergo concupiscentia hæc extinguitur in renatis, sic ut in talibus non potest esse peccatum.

Sol. Regeneratio ista perficitur non simul & semel, sed gradatim, per quam tollitur reatus à persona, ne illum damnet, non à peccato, ut non sit damnabile, Tolli igitur dicitur in renatis, non quia prorsus eradicatur, sed quia intervenit venia, ne noceat.

QVÆSTIO VI.

*An omne peccatum sit suâ naturâ
mortale, & à Deo tantum re-
missibile? Aff.*

Q U I A,

1. **M**inimum peccatum execrationem inducit, Deut. 27. 26. & maledictus omnis, qui non manserit in omnibus, quæ scripta sunt in Libro Legis, ut faciat ea, Gal. 3. 10. cujus non Iota vel apex violandum, quia qui solvit unum ex mandatis minimis, minimus, h. e. nullus erit in Regno cælorum, Math. 5. 19.

2. Quisquis totam legem servaverit, impleverit autem in uno, damnas factus est omnium, Jac. 2. 10.

3. Omne peccatum est legis transgressio, 1. Ioh. 3. 4. qua infiniti Legislatoris autoritas violatur. Ergo æternam mortem demeretur.

4. Natura vel minimi peccati est mortifera, quia est ejusdem rationis cum natura peccati atrocissimi. Ergo implicat, ut ea ex parte veniam consequatur licet comparatè peccatum levius, graviore sit minus puniendum.

5. Eiusdem est solvere, cuius est ligare, sed obligat Dei tantum mandatum, ne peccemus. Ergo si peccemus, Deus solummodo, & non alius potest remittere, nisi ipsius nomine. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor, Isai. 43. 12.

6. Salvator probat hanc Judæorum Thesin. Neminem posse peccata remittere nisi Deum, eoq; nomine probat se
auctoritate

autoritatem habuisse divinam, quia peccata remittebat *Paralytico*, *Math. 9.6.* Ergo solius Dei est vel minimo peccato veniam concedere.

7. Sanguis Jesu Christi Filii Dei mundat nos ab omni peccato, *1. Joh. 1.7.* Ergo

Confiteor, tundo, conspergor, contero, fundo,

Signor, edo, dono, perq; hæc venialia pono.

Posita sunt tantum hypocrisis, nisi à fide procedant, apprehendente & applicante Christi propitiationem pro omnibus peccatis nostris.

Objectiones.

Ob. 1. Quidam tantum peccata gehennæ adduntur, *Mat. 5.23.* Ergo leviora eximuntur ab infernali pena. Ergo non sunt suâ Naturâ mortalia.

Sol. Parabolæ non urgenda sunt verba & circumstantiæ, sed scopus. Scopus autem Servatoris erat, ostendere homicidium, non tantum consistere in actu occidendi, sed in irritantibus contumeliis, quæ licet peccata sunt leviora patrato homicidio, reum tamen peragunt violati mandati, quod æternum supplicium meretur, licet non æquè grave.

Ob. 2. Fœnum & stipula non condemnant, detrimentum enim patietur, ipse autem qui ista congerit, salvus erit, sic tamen quasi per ignem, *1. Cor. 3.15.* Ergo naturâ suâ non videntur huiusmodi esse gehennæ pabulum.

Sol. Non quæritur de successu peccatoris, sed peccati demerito, condemnabile est semper peccatum, licet interveniente respicientiâ & misericordiâ, peccatum actu non condemnet.

Ob. 3. Invincibilis ignorantia, ut peccatum *Abimelech*, *Gen. 20.4.6.* & talia quæ Deus non respexit, *Act. 17.30.* sunt venialia, idq; naturâ suâ, quia ita Deus de facto *Abimelech*, scio (inquit) te in integritate cordis tui fecisse illud. Ideoq; cohibui te, ne peccares in me, *Gen. 20.6.*

Sol.

Sol. Invicibilis *Ignorantia*, excuset à tanto non à toto (ut loquuntur Scholæ) *Abimelecum* labentē retraxit *Deus*, ne ulterius corrueret. Talia autem non ex *natura* sua, sed Dei misericordia, vel ex hominum indulgentia, non ex divinæ Justitiæ severitate. In foro (ut loquuntur) soli non poli venialia habeantur.

Ob. 4. Datur peccatum non ad mortem. 1. Joh. 5. 17. ex quo minimus fit quispiam in regno cælorum. Mat. 5. 19. Sed non exclusus à regno. Ergo hujusmodi peccata non sunt mortalia.

Sol. Non ad mortem dicitur, non quia tale est suâ naturâ, sed ex eventu, ut opponitur peccato ad mortem, pro quo non est orandum, & minimus in regno cælorum, sensu *Servatoris* est nullus.

Ob. 5. Quædam peccata expiari potuissent per ceremonialia Act. 13. 39. & per eleemosynas redimi. Dan. 4. 27. Ergo fuerunt venialia.

Sol. Ceremoniæ adumbrabant Christum, sine quo nec valebant eleemosynæ. 2. Eleemosynæ abruptunt progressum in peccando, non expiant peccatum.

Ob. 6. Ligata, & soluta à ministris in terrâ, ita ligata & soluta erunt in cælis. Mat. 18. 18. & 19. 9. Joh. 20. 23. Ergo possunt Sacerdotes, præsertim consentientibus, veniam concedere, & solus Deus non remittit.

Sol. Absolutio est authoritativa solius Dei, ministerialis vero præconium Evangelii, qui remittunt penas infligendas ab Ecclesia, in causa scandali, quoad censuras, & multam, non reation peccati, ut à Deo non puniatur, & ministrorum est ex officio, sic declarare & pronunciare pœnitentibus remissionem, aliorum vero, ex charitate, & occasionaliter.

Ob. 7. Patres, & peccatum veniale, & absolutionem sacerdotali constantè asserunt.

Sol. Sed non sensu Pontificio, quod sit tale suâ naturâ, verum quoad eventum, quia fidelis ob commissum impetrat veniam, 2. vel saltèm, quia huiusmodi potest esse delictum, quod

R

benevolentia

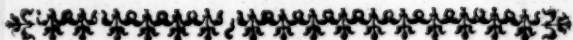
benevolentia humana possit excusare. August. Enchirid.
C. 22. juxta illud Prudentii.

————— To Judice eodem

Spem capio fore quicquid ago veniabile apud te,

Quamlibet indignum venia, faciamve, loquarve.

Unde patet illos non absolutionem aliam unquam Agno-
ville, præter declarativam, & ministerialem.

QVÆST.

QVÆSTIO VII.

*An peccatum in S. S^{cum} nunquam
veniam consequatur? Aff.*

QVIA,

1. **Q**uis locutus fuerit adversus S. S^{cum}, non remittitur ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro, Mat. 12. 32.
2. Qui blasphemaverit S. S^{cum}, non habet remissionem in æternum, sed damnas erit æterni judicii, Mar. 3. 29. Luc. 12. 10.
3. Impossibile est, ut sic apostatantes ad pœnitentiam renoventur, quia crucifigunt sibi ipsis filium Dei, & ad ignominiam exponunt. Heb. 6. 6.
4. Sic prævaricantibus nulla relinquitur hostia, sed horrenda quædam judicii expectatio, & ignis servus, qui devoraturus est adversarios, Heb. 10. 26. 27.
5. Est illud peccatum ad mortem. 1. Joh. 5. 16. Ergo æterna morte puniendum.
6. Pro quo non est orandum, ibid. Ergo talis peccator est conclamatus spei, & deploratus salutis.
7. Excludit ultimum salutis medium, quia sanguinem pacti profanum ducit, & Spiritum gratiæ contumelia afficit. Heb. 10. 29. Ergo impossibile est ut remissionem & salutem consequatur.

Objectiones.

Ob. 1. **N** Olo mortem peccatoris, Ezechiel. 18. 32. Ergo nec illius, qui in S. S. peccaverit.

Sol. Nempe penitentiam agentis, sed huic peccato adhæret, 1. finalis impenitentia, 2. præsumptio, 3. obstinacia, 4. impugnatio agnitæ veritatis, 5. desperatio, 6. invidentia fraternæ gratiæ, 7. transitus à Christianismo ad Judaïsmum, Turcismum, Eshmismum, aut Atheismum, ex quibus omnibus, vel aliquibus constatur, confer. Aq. 2. 2^a q. 14. Ar. 2.

Ob. 2. Quorum remiseritis peccata, remittuntur ijs, hoc promissum Apostolis, Joh. 20. 23. Math. 18. 18. & eorum successoribus, Ergo Sacerdotes hodiè possunt peccatum in S. S. remittere, aliter non valeret hæc promissio.

Sol. Remissio talis præsupponit resipiscentiam, quam peccatores in S. S. nunquam assequuntur.

Ob. 3. Quodcumq; solveris in terra, solutum erit in Cælo, Math. 16. 19. Hoc concessum erat Petro, & Successoribus. Ergo Papa, & Episcopi saltèm possunt hoc peccatum remittere.

Sol. Quodcumq; solvitur in terris per claves Cælestes, dâtas à Christo juxta verbum ipsius, solutum erit à Deo, sed claves papalium indulgentiarum non aperiunt hanc seram, nec claves verbi divini, ubi opponitur ab obstinato obex, sive pessulum.

Ob. 4. Usq; ad septuagies septies indefinitè peccata sunt remittenda, Mat. 18. 22. Ergo etiam hoc peccatum inter cætera, Ergo etiam à Deo remittetur, quia promptior est ad remittendum, quam homines.

Sol. Remittendum est peccatum penitentibus in Ecclesiâ, sed hoc peccatum, quia excludit Deum unâ cum Ecclesiâ, & penitentia, excludit peccatorem ab omnibus remissionis medijs.

Ob. 5. Paulus vastans Ecclesiâ, Petrus negans Dominum contra conscientiam, consecuti sunt misericordiam, sed isti peccatum

arunt in S. Scum, Ergo hoc peccatum est remissibile.

Sol. Paulus fecit ex ignorantia, Petrus ex infirmitate & penitentiam postea egerunt, sed hoc peccatum est ex destinata malitia, ut Jude, & Juliani apostate, quæ dedignatur penitentiam, & accumulatur semper iram in diem iræ, Rom. 2. 5.

Ob. 6. Patres asserunt hujus peccati remissibilitatem. De nullo desperandum est (inquit August.) de verb. Dom. Sc. 17. quia Deus sanat omnes infirmitates, Plal. 103. 3. & propitiatur omnibus iniquitatibus, & potens est confractos ramos oleæ rufos inferere. Rom. 11. 23. Ergo & restituere peccantem in S. Scum.

Sol. De nullo desperandum est, qui de seipso non despondit. 2. Sanat Deus omnes infirmitates, sed non obstinatas malitias, 3. non quæritur de Dei potentia, sed voluntate. Remissibile est peccatum ex parte Dei, sed non rei, ideoque dicitur, Non remittetur actu, non irremissibile potentia, non negatur posse remitti, Potest remitti, si Deo placuerit.

Ob. 7. Scholastici huic peccato concedunt extraordinariam remissionem, Ergo actu potest remitti extraordinario, Aq. 22. q. 14.

Sol. Si aliquod peccatum gravissimum & atrocissimum actu remittetur, inde apparet, illud non fuisse peccatum hoc in S. S. de quo agitur: hoc enim peccatum videtur non morum, sed fidei, cum aliquis sic prorsus ex destinata malitia deserit Christum, & S. Sc. ultimum ductum, & transit in Atheismum, seu infidelitatem, nam talis se privat omnibus salutis mediis, unde implicat, ut salutem consequatur. Confer. Bucan. Loc. 17. Sed præcipue Doctissimum Brochmandum Selandiæ Episcopum Sykemat. Theolog. vniuers. De peccat. Cap. 8ui. Q. 10. &c,

Objectiones.

Ob. 1. **N**Olo mortem peccatoris, Ezechiel. 18. 32. Ergo nec illius, qui in S. S. peccaverit.

Sol. Nempe penitentiam agentis, sed huic peccato adhæret, 1. finalis impenitentia, 2. presumptio, 3. obstinacia, 4. impugnatio agnitæ veritatis, 5. desperatio, 6. invidentia fraternæ gratiæ, 7. transitus à Christianismo ad Judaïsmum, Turcismum, Ethnicismum, aut Atheismum, ex quibus omnibus, vel ali- quibus conflatur, confer. Aq. 2. 2^a q. 14. Ar. 2.

Ob. 2. Quorum remiseritis peccata, remittuntur ijs, hoc promissum Apostolis, Job. 20. 23. Math. 18. 18. & eorum successoribus, Ergo Sacerdotes hodiè possunt peccatum in S. S. remittere, aliter non valeret hæc promissio.

Sol. Remissio talis præsupponit resipiscentiam, quam peccatores in S. S. nunquam assequuntur.

Ob. 3. Quodcumq; solveris in terra, solutum erit in Cælo, Math. 16. 19. Hoc concessum erat Petro, & Successoribus. Ergo Papa, & Episcopi saltèm possunt hoc peccatum remittere.

Sol. Quodcumq; solvitur in terris per claves Cælestes, dâtas à Christo juxta verbum ipsius, solutum erit à Deo, sed claves papalium indulgentiarum non aperiunt hanc seram, nec claves verbi divini, ubi opponitur ab obstinato obex, sive pessulum.

Ob. 4. Usq; ad septuagies septies indefinitè peccata sunt remittenda, Mat. 18. 22. Ergo etiam hoc peccatum inter cætera, Ergo etiam à Deo remittetur, quia promptior est ad remittendum, quam homines.

Sol. Remittendum est peccatum penitentibus in Ecclesiâ, sed hoc peccatum, quia exclusit Deum unâ cum Ecclesiâ, & penitentia, exclusit peccatorem ab omnibus remissionis medijs.

Ob. 5. Paulus vastans Ecclesiam, Petrus negans Dominum contra conscientiam, consecuti sunt misericordiam, sed isti pec-

caverunt

arunt in S. Scum, Ergo hoc peccatum est remissibile.

Sol. Paulus fecit ex ignorantia, Petrus ex infirmitate, & penitentiam postea egerunt, sed hoc peccatum est ex destinata malitia, ut Judæ, & Juliani apostatæ, quæ dedignatur penitentiam, & accumulatur semper iram in diem iræ, Rom. 2. 5.

Ob. 6. Patres asserunt hujus peccati remissibilitatem. De nullo desperandum est (inquit August.) de verb. Dom. Ser. 17. quia Deus sanat omnes infirmitates, Psal. 103. 3. & propitiatur omnibus iniquitatibus, & potens est confractos ramos oleæ rufus inferere. Rom. 11. 23. Ergo & restituere peccantem in S. Scum.

Sol. De nullo desperandum est, qui de seipso non despondit. 2. Sanat Deus omnes infirmitates, sed non obstinatas malitias, 3. non quæritur de Dei potentia, sed voluntate. Remissibile est peccatum ex parte Dei, sed non rei, ideoque dicitur, Non remittetur actu, non irremissibile potentia, non negatur posse remitti. Potest remitti, si Deo placuerit.

Ob. 7. Scholastici huic peccato concedunt extraordinariam remissionem, Ergo actu potest remitti extraordinario, Aq. 22^a. q. 14.

Sol. Si aliquod peccatum gravissimum & atrocissimum actu remittetur, inde apparet, illud non fuisse peccatum hoc in S. S. de quo agitur: hoc enim peccatum videtur non morum, sed fidei, cum aliquis sic profuse ex destinata malitia deserit Christum, & S. Scum, ultimum ductum; & transit in Atheismum, seu infidelitatem, nam talis se privat omnibus salutis mediis, unde implicat, ut salutem consequatur. Confer. Bucan. Loc. 17. Sed præcipue Doctissimum Brochmandum Selandiz Episcopum Sykemat. Theolog. vnivers. De peccat. Cap. 8ui. Q. 10. &c.

CAP. IV.

DE ECCLESIA.

X *Massa peccati Deus pro infinita sua misericordia, quos voluit, evocavit, qui cœtus evocatorum dicitur Ecclesia. 2. Est autem Ecclesia certus electorum numerus per æternum Dei decretum Prædestinatus, non ex prævisa fide, vel operibus, sed ex mero ipsius Beneplacito, ut conformes fierent filio ipsius, & ita evocati, justificati, & sanctificati, æternam tandem consequerentur gloriam. 3. Relictis interim in sordibus (in quas se ipsos præcipitassent) Reprobis, ut ob, per, vel propter peccata sua iustissime damnarentur.*

JAO

: A

In Ecclesia despicienda sunt ipsius

- 1. Natura.
- 2. Membra.
- 3. Disciplina.

De ejus Natura præcipuè occurrunt discutienda.

- An {
1. Ecclesia sit certus Electorum numerus ex massa peccati, pro mero Dei Beneplacito, totalitèr & finalitèr à Gratia nunquam excidens?
 2. Ecclesia electorum in Militantem & Triumphantem rectè dividatur?
 3. Ecclesia Militans semper sit gloriose visibilis?
 3. Visibilis Ecclesiæ cujusvis Determinatio in rebus fidei, siue in Concilio, siue alias, errori & examini sit subiecta?
 5. Penes Conciliū generale sit suprema in terris litium Ecclesiasticarum Decisio?
 6. Ordinata Evangelii promulgatio, & solennis Sacramentorum administratio, in publicis conventibus, characteres sui præcipui visibilis alicujus Ecclesiæ?
 7. Extra Ecclesiam Catholicam salus unicuiq; in sua Religione sit expectanda?

QUEST.

QVÆSTIO I.

An Ecclesia sit certus prædestinatorum numerus, ex mero Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam excidens? Aff.

QVIA.

1. **E** Legit nos in Christo ante factum mundi fundamentum, & ---- Prædestinavit pro sua voluntate benevola ---- secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum concilium voluntatis suæ, Ephes. 1. 4. 5. 11. Ergo ex Electis constat Ecclesia, qui tales fiunt, non ab externo aliquo motivo, sed ex mero Dei Beneplacito, quod firmatur.

2. Nondum natis pueris, & cum nihil fecissent boni, & mali, ut propositum Dei, quod est secundum ipsius electionem, non ex operibus, sed ex vocante firmum maneret, dictum est Major serviet minori, Rom. 9. 11. 12. Ergo electio non est volentis neque currentis, sed misericordis Dei, v. 16. Qui cujus vult misereatur, & quem vult indurat, v. 18. pro jure suo in creaturas, quod infinites majus est, quam figuli in suam lutum v. 21.

3. Servavit nos, & vocavit nos vocatione sancta, non ex operibus nostris, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia, 2. Tim. 1. 9.

4. Quos præcivit, illos Prædestinavit, conformandos imagini filii sui, quos Prædestinavit, hos & vocavit, justificavit, glorificavit,

ificavit, juxta catenam Apostoli, Rom. 8. 28, 29, 30.

5. Impossibile est, ut electi seducantur. Mat. 24. 24. Mar. 13. 22. Ergo non possunt excidere à gratia, quia illos & non alios, quos prædestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit, illo utiq; fine, qui non habet finem, ut habet Augustinus.

De Prædest. Saver. 6. 17.

6. De eisdem solidum stat Dei fundamentum habens sigillum hoc, Novit Dominus eos, qui sunt sui. 2. Tim. 2. 19. quos Datus à Patre, custodit filius, ut vitam consequantur æternam. Jo. 17. 2. 6. 9. 11. 20. & non rapiet eos quispiam è manu ipsius, Jo. 10. 28.

7. Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec potest peccare, eo quod ex Deo natus est, 1. Joh. 3. 9. Ergo finaliter aut totaliter non excidat.

Objectiones.

Ob. 1. **D**eus elegit *omnes* quos præcivit conformes futuros filio suo. Ergo ex prævisis operibus Rom. 8. 29.

Sol. Indicantur ibidem prædestinationis effectus, & media, non cause, aut motiva. 2. ut pateat, ad quid prædestinamur, & quibus mediis (nempe per conformitatem cum Christo) ad gloriam perveniamus, non ostenditur, quare Deus hunc præ alio prædestinavit, quod controvertitur.

Ob. 2. Electio fit ex præcognitione Dei patris ad sanctificationem spiritus, qui nihil aliud intueri potuit, præter fidem in Christi obedientiam, & sanguinis asperersionem, 1. Pet. 1. 2. Ergo prævisa fides rectè estimetur electionis motivum, potius quam medium.

Sol. Non respexisse Deum fidem, ut causam electionis, sed ut executionis medium, ostendit textus æconomia, ubi totius Trinitatis dispositio quoad efficientem media, & finem dilucidè explicatur.

Ob. 3. Elegit nos Deus sicut benedixit. Eph. 1. 3. Sed

S

Christus

Christus est causa benedictionis, ibidem 4. Ergo est causa, cur Deus aliquem prædestinaverit.

Sol. Includitur Christus non ut motivum electionis, sed ut caput mediorum in exequendo.

Ob. 4. Decretum electionis comprehendit tantum eos, qui Deum diligunt. Rom. 8. 28. hoc est Sanctus, & fideles, Eph. 1. 1. qui credituri sunt. 1. Tim. 1. 16. quia sine fide impossibile est Deo placere. Heb. 11. 6. Ergo nullos elegit sine prævio fidei & dilectionis intuitu, aut reprobavit ex mero beneplacito.

Sol. Includuntur hæc omnia ut ad salutem media, non ut electionis motiva, 2. Duplex est amor Benificentiæ gratuita ex amantis dignatione, aut Complacentiæ, ex amati dignitate. Placeat aliquis Deo ex sua benificentiâ, ut postea fiat fidelis, non quia fuit antea fidelis, ideo Deo placuit. Quales igitur Deo placent, non Quare Deus elegit ut placerent, ex talibus infertur.

Ob. 5. Quod facit Deus in tempore illud decrevit facere ab æterno. Sed in tempore servat per fidem in Christo. Ergo propter fidem in Christo decrevit sic facere.

Sol. Aliâ est decreti, alia executionis ratio. Decrevit Deus servare per fidem ut medium ad salutem, non ob fidem ut decreti causam. 2. Decrevit servare fideles, sed non quia tales hoc decrevit, sed quia hoc ipsi placuit, sic ut fides sit causa instrumentalis salutis, non peccatactica, multo minus præcognata decreti.

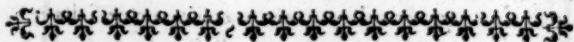
Ob. 6. Pugnât hæc doctrina cum natura Dei, qui non est 1. ~~deserens~~ Ali. 10. 34. 2. nec aliquem deserit, priusquam deseratur. 3. nec vult peccatum aut peccatoris mortem. Ezech. 18. 20. & 33. 11.

Sol. ~~Propter~~ ~~consequenter~~ culpanda est in judicialibus, non in gratuitis. 2. Deservissent omnes Deum in Adami lapsu, unde omnes erant condemnabiles, summæ Ergo erat misericordiæ divinæ aliquos eximere per electionem, & justitiæ, alios in sordibus à se contractis relinquere, per præteritionem, seu Reprobationem. Car autem hos potius quam illos eligeret, vel præterierit

non invenitur *causa* alia, præter *liberrimam iudicij*, eodem autem Actu, quo hos elegit, alios præterit, sic ut si detur electio *absoluta à motivis non Medijs*, necesse est, ut concedatur *Absoluta Reprobatio*. 3. ubi *Peccatum* rectè dicatur *Casus Reprobi*, non *causa Reprobationis*. Ut autem elegit Deus aliquos, ut essent *fideles*, non quia *erant fideles*, vel *futuri erant*, nisi ex *gratuita* ipsius *donatione*: Ita neminem *actum* damnat, nisi *precedente peccato*, Reprobatio enim nil ponit in reprobato, sed relinquit, ut invenit in *sordibus*, quas in *ruinam propriam* contraxerat.

Ob. 7. Evertit hæc doctrina, *Pietatis studium*. 2. præcipitat *conscientias*, avertitq; eos qui *extra sunt*, & *Christianos* inter se committit, Ergo *nulletendus est ferenda*.

Sol. Vitio hoc fit *hominum*, non *vanitate doctrine*, quæ rectè intellecta *fiduciam* auget in *salutis certitudine*, ex *indubitatis criteriis*. 2. Tranquillat *conscientiam*, in Dei *confervantis immutabilitate*, excitat nos ad *media amplectenda & persequenda*, per quæ decrevit Deus, ut ad *salutem perveniamus*. Cumq; decretum hoc de *quolibet Individuo* sit *Deo tantummodo notum*, bene sperare omnes jubet de *seipsis*, & aliis, utcunq; *deviantibus*. Nam quis scit (secum quisque reputet) quid Deus de nobis *determinaverit*? siquidem qui nunc avertit faciem, potest *me vel alios* revocare, prout ipse decreverit, quando *ipli visum fuerit*. Confer. de *Absoluto Reprobationis Decret*. Lect. nostram primam.

Q U Æ S T. II.

*An Ecclesia electorum in militantem
& triumphantem recte dividatur? Aff. contra Socinianos.*

Q U I A,

1. **O**Mnes animæ, ut *Abraham, Isaac, & Jacob* post dissolutionem à corpore, vivunt Deo. Luc. 20. 37. vivunt ergo ut membra alicujus Ecclesiæ, Sed non *militantis* hic, ergo *triumphantis* in cælis, nec sufficit dicere ipsos *vivere*, quia *victuri* sunt post resurrectionem, nam *ζωόντες* (inquit Textus) actu vivunt, id est non desinunt esse vel subsistere inter dissolutionem, & resurrectionem corporis.

2. Christus pollicetur latroni. Amen dico tibi. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23. 43. Non secundum corpus proculdubio, sed animam, Animæ igitur in Domino morientium transeunt in sedes Beatorum, cum omnium eadem sit ratio (ubi aggregatè triumphantem constituunt Ecclesiam) nec valet *απορριπτόν* Smalcii à priscis emendicatum. Ego dico Tibi hodie, (ubi ponatur distinctio) & eris mecum in Paradiso, nempe post diem Judicii. Nam evertit hoc, 1. lectio Syriaca. Ego dico tibi, quia hodie eris mecum in Paradiso. & 2. Hodie] illud Salvatoris respondet Quando] latronis. Siquidem illud Quando erit Hodie.

3. Paulus cupit dissolvi. Phil. 1. 23. Sed cur? Ut anima ejus soluta triumpharet in cælis cum Christo, non ut extinguere-
retur, vel dormiret, vel deferatur hic triumphus, usq; ad ultimum Judicium, quod & confirmat ultima vox Stephani,

spiritum

spiritum, non deponentis in Cæmeterio, sed resurgentis in Christi manus. Act. 7. 59. Et *Angeli promulgatio Beati à mortuis* Ab hoc tempore, qui in Domino moriuntur, ob requiem ipsis concessam, & operum retributionem ex Dei misericordia, quæ extinctis animabus aut dormientibus, nil omnino conferant. Apoc. 14. 13.

4. Hoc ad oculum quasi repræsentat *Abrahæ & epylonis* diversa conditio, Luc. 16. 19. nec obstat, quod sit parabola, nam licet omnes circumstantiæ non quadrent, ut de digito *Lazarri*, & lingua *Divitis*, & hujusmodi, scopus tamen concludit, non expectandam esse à vivis mortuorum institutionem, 2. & ista habenda inter credita & concessa, dari cælum & infernum, & hujus gaudium triumphale, illius vero supplicium exitiale.

5. Triumphans hæc Ecclesia graphicè delineatur in turba ista innumera, quæ evalisset afflictiones, & in sanguine agni dealbasset stolas; cujus sub æterno triumphant umbraculo. Apoc. 7. 9. &c. quod nisi de triumphante Ecclesia intelligi non possit.

6. Militantis Ecclesiæ perpetuus stabilitur, Mat. 28. 20. Ego sum vobiscum usq; ad consummationem sæculi. 2. Portæ inferorum non prævalerunt contra eam, Mat. 1. 6, 18. 3. Sinite *Zizania* crescere usq; ad Messem. Mat. 13. 30. quæ competunt regno spirituali à Daniele delineato. cap. 2. 44. Luc. 1. 33. h. e. Militanti Ecclesiæ.

7. Aliter Christus sponsa destitueretur in terris, & regno excideret ob defectum subditorum. Contra illud. Eph. 5. 27. Seipsum tradidit pro ea, ut eam sifteret sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. V. 25. 26. 27. & illud Pauli. Nunquid Deus repulit populum suum, Rom. 11. 1.

*Objiciunt Sociniani, Arminiani,
Anabaptistæ, Arabici.*

Ob. 1. **M**ortui amplius non sunt, Mat. 2. 18. Ergo non possunt Ecclesiam triumphantem constituere.

Sol. Non sunt persone, ut antea erant, hoc tamen non obstat, quo minus partes separatim maneant. 2. Non sunt. i.e. *matrī solamini*, quia inter vivos esse desierunt, utcūq; autem corpus occidatur, anima non potest. Mat. 10. 28. unde post mortē apparent Moyses & Elias animati. Mat. 17. 3. & meminit Petrus animarū incarceratarum. 1. Pet. 3. 19.

Ob. 2. Suscitatio defertur ad ultimum diem. Jo. 6. 39. 40. ut & vivificatio ad adventum Christi. 1. Cor. 15. 23. Ergo in illo interstitio inter diem Judicii, & mortem, animæ dormiunt, aut plane esse desierunt, tum demum suscitandi & vivificandi.

Sol. Suscitatio ista consistit non in animæ vivificatione, sed in unione rursus cum corpore, unde ad vitam restituitur persona.

Ob. 3. Mortui nil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem. Eccles. 9. 7. Ergo Ecclesia triumphans non potest ex his coalescere.

Sol. Vel dicta hæc erant sub persona voluptuarii, qui de sensibilibus tantum præceptibus philosophatur, 2. vel mortui nil sciunt, non simpliciter, sed de hujusmundi negotiis quia aliis occupantur, nec mercedem hic habituri sunt, quia ibidem illis reponitur. 3. Vel ex externis eventibus non æstimandus est piorum & impiorum status, flentibus enim & extremum quasi spirantibus Judæis celebrant Assuerus & Haman convivium. Hesth. 3. 15.

Ob. 4. Unus est interitus hominum & jumentorum, & æqua utriusq; conditio, sicut moritur homo, sic & ista moriuntur, similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius, Eccles.

clef. 3. 19. & Quis scit an *spiritus* hominum ascendat sursum & *spiritus jumentorum* deorsum ibid. v. 21. At *spiritus jumentorum separati non vivunt*. Ergo nec hominum.

Sol. Eadem est conditio *Brutorum* & hominum, quoad *externam mutabilitatem* & *vanitatem* hujus vitæ; in quibus conferuntur ab Ecclesiaste, non quoad *futuram felicitatem*, aut *infelicitatem* in alio sæculo, 2. & nemo novit ex sensu externo, sed ex fide quid intersit inter *spiritum hominis* & *bestiæ*, post ipsius à corpore *dissolutionem*.

Ob. 5. Injuriosum videtur *Triumphantes* in cælis ad *judicium* & *examen* retrahere, & *preposterum* antea condemnatis, ulteriorem ferre sententiam. Ergo in die tantum *ultimo* omnes animæ subibunt *judicium*, cum rursus corporibus uniuntur.

Sol. *Judicium* hoc *publicum* totius personæ, & *privatum* illud, quod antecesserat animæ, non mutat aliquid, sed perficit & absolvit quod erat inchoatum, sine cuiuspiam injuria.

Ob. 6. Si *anime pïorum* triumphent in cælis, magno cum fitio incommodo, revocati fuerunt *Lazarus* & *Tabitha* post mortem ad irrequietam hujus sæculi militiam, quod Dei bonitati non videtur convenire.

Sol. *Extraordinaria regulam* non constituunt, nec restitutio *Lazari* aut *Tabithæ* invitam, ipsorum obfuit felicitati, quæ in tantum cesserit honorem *Salvatoris*.

Ob. 7. *Patres defuncti* ante Christi adventum non obtinuerunt *promissiones*, Heb. 11. 39. Ergo nec *anime pïorum* jam à corpore separate, quoniam eorum omnium eadem est ratio.

Sol. Non loquitur *Textus* de *promissionibus gloriæ*, sed de *revelatione* de Christo incarnato, h. e. Christum non viderunt missum, quem præviderunt *promissum*. Non exclusi tamen fuerunt ab *incarnationis* beneficio, sed reservati ad illud, ut nobiscum *conformarentur*. v. 40.

QVÆSTIO. III.

*An Ecclesia militans semper sit gloriose visibilis? Neg.
Contra Pontificios.*

QVIA.

1. **E**cclēsia militans est vel *Catholica*, vel *particularis*. Catholica non est omnino *visibilis* oculis corporeis, quia *fidei* est objectum. Credo *Ecclesiam Catholicam*, in Symbolo Apostolico, & fides est *argumentum* non *apparentium*. Heb. 11. 1. *Particulares* autem omnes *Ecclesie* defectibus, & *mutationibus* sunt *subjectæ*, ut 7 *Ecclesie Asiaticæ*, Apoc. 1. 2. & istæ *Ecclesie Corinthiaca, Galatarum* &c. Et, reliquæ, ad quas scripsit S. Paulus *Epistolas*, Ergo nulla fuit *semper gloriose visibilis Ecclesia*.

2. Non veniet *regnum Dei*, ita ut *observari* possit, neq; dicent, esse *hic*, aut esse *illuc*, *regnum enim Dei intra vos est*, Luc. 17. 20. sed istud *regnum Dei est Ecclesia Dei militans*. Ergo non ex *pompa*, aut *splendore externo* est *æstimandum*, quæ patent oculis, sed ex *unione interna cum Christo per fidem*, & *communione cum proximis per charitatem*, & *consensu cum verbo Dei* quoad doctrinam.

3. *Ecclesia est corpus Christi mysticum*, 1. Cor. 12. 27. Eph. 1. 23. *Domus Dei spiritalis*, 1. Pet. 2. 5. Et non est *Judæus*, qui in *præputio* est, sed qualis est in *abscondito*, cujus laus non ab *hominibus*, sed ex Deo est, Rom. 2. 28, 29. Atqui talia *mystica* & *spiritalia aspectum* effugiunt. Ergo non sunt *gloriose visibilia*.

4, Novit

4. Novit tantum Dominus, qui sunt sui. 2. Tim. 2. 19. unde numerus istæ dicitur *certus conclusus, & sors signatus* in Canticis, adeo ut de *membris* hujus Ecclesiæ nemo nili ex effectis fidei & charitatis judicare possit. Aug. cont. Donatistas. l. 5. c. 2. intuetur enim Dominus non *οὐρανῶν*, sed *καρσίων*. 1. Sam. 16. 7. ideoque templum quod hominibus videatur speciosum & spatiosum, à Domino visitante spelunca latronum invenitur.

5. Prædicat Christus discipulis. Amen dico vobis, quia *plorabilis, & flebitis* vos, mundus autem gaudebit, Joh. 16. 20. 33. In mundo *pressuram* habebitis. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Act. 14. 22. Omnes qui pie vivere volunt in Christo Jesu, persecutionem patientur 2. Tim. 3. 12. ut sub Pharaone, Nebuchadnezzar, Antiocho, Ecclesia Judaica. Sub Ethnicis, hæreticis, & Antichristi tyrannide Ecclesia Christiana, Quomodo igitur salicitas externa temporalis, quâ mundo fiat visibilis, vera ejus potest esse nota, ut vult Bellarminus, cum in hac visibilitate cedat hodie Romana Ecclesia Mahometanis & Ethnicis.

6. Septem ista hominum *millia*, qui Eliam Prophetam latebant, veram constituiebant Ecclesiam. 1. Reg. 19. 18. At in publicum non prodibant aspectum, ut essent Ecclesia visibilis. Ergo concedenda est aliqua Ecclesia invisibilis, non in se, sed mundo, quæ tantum abest, ut sit gloriosè conspicua, ut locum ubi caput reclinet, cum servatore non inveniat.

7. Mulier fugit in Eremum, ibique latitat, Draco illam persequitur ut *καταποσφύσῃ* eam efficiat, Apoc. 12. 15. h. e. flumine ab eo egesto absorbeat. 2. Conculcanda est Civitas sancta ab hostibus, Apoc. 11. 2. 3. Occupabit *ὅσους* iste templum Dei, 2. Thess. 2. 8. & magnos & parvos coget ad ipsius obsequium, aut interficiet. Apoc. 13. 15. Atqui ista omnia certamina & afflictiones prædicunt militanti Ecclesiæ. Ergo non expectandum est, ut ea sit in hoc mundo gloriosè visibilis, sed ut Luna, (cui conferunt illam Patres) modo nube obducta, modò corniculata, aut dimidiata, modò laborans sub Eclipsi observetur.

Objectiones.

Ob. **I**N sole posuit Tabernaculum suum, Psal. 19. 5. h. e. in manifesto posuit Ecclesiam suam. Aug. Bellar. de milit. Eccles. 1. 3. c. 12. Ergo Ecclesia est semper gloriose visibilis.

Sol. At Sol aliquoties nubibus occultatur, nonnunquam Eclipsin patitur, quavis nocte sub Horizonte deprimitur, unde non semper gloriose est conspicuus. 2. Textus non (ut vulgaris) Hebraice sic se habet. Soli posuit Tabernaculum in ipsis, nempe in cælis. Dedit Deus soli locum gloriosum. Quid hoc ad Ecclesiam? 3. Augustini accommodatio Allegorica, illud trahit tantum, non probat. Non negamus nos Ecclesiam Catholicam in multis particularibus esse visibilem: asserimus interim eam aliquando posse ad tales redigi angustias, ut publice non appareat. Quemadmodum factum fuit in tempore passionis Christi, & futurum sub Antichristo. Nam cum venerit filius hominis, num fidem inveniet in terra? Luc. 18. 8.

Ob. 2. Civitas supra montem posita non potest abscondi, Mat. 5. 14. sic ut confluant ad eam omnes gentes. Isa. 2. 2. Sed ista Civitas est Ecclesia. Aug. de unitate Ecclesiæ. cap. 14. Ergo Ecclesia non potest occultari.

Sol. Non Ecclesiam, sed Apostolos in primo isto loco respicit Salvator, quorum doctrinam & conversationem monet totius mundi censuris esse exposita, unde incumbit illis, ut pie & sollicitè se gerant. 2. Mons iste est conspicuus euni quærentibus in Scripturis, non in pompatico superstitionum apparatu. 3. nihilominus mons talis & civitas sic potest nubibus & caligine obduci, ut aliquoties aspectum fugiat.

Ob. 3. Attendite vobis, & universo gregi, in quo S. S. posuit vos Episcopos, regere Ecclesiam Dei, Act. 20. 28. Sed quomodo poterant regere Ecclesiam Dei, quam non noverant. Bellarm. V. S.

Sol.

Sol. Regunt Episcopi Ecclesiam quoad exteriorem professionem & disciplinam, non quoad internam cum Christo unionem, ubi Rectores & Subditi possunt esse *Seductores*, & *Seducti*, ut videatur ibi vera Ecclesia, quæ non est 2. ubi non unus Episcopus Ecclesiam regit Catholicam, conspicuam & gloriosam, sed particularis particularem suam *Diocæsin*, pro ut S. Scò videbitur.

Ob. 4. Hæc tibi scribo *Fili Timothee*, ut scias quomodo te oportet conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna, & stabilimentum veritatis. 1. Tim. 3. 15. At sane non poterat in ea conversari, nisi sciret quam esset, & columna & firmamentum sunt satis visibilia.

Sol. Non negaverit quispiam Ecclesiam aliquoties florere, inquâ pius pastor conspicuam naver operam, illud tamen non obstat, quo minus percutiatur pastor, & distrahantur oves, dum hypocritæ Ecclesiæ obtrudunt larvam pro Christi sponsa, & columnas jactant, & firmamenta, absq; Scripturæ fundamento, sic ut talia externa conspiciantur, dum opprimantur, & lateant genuina membra vera Ecclesiæ.

Ob. 5. Dic Ecclesiæ, inquit Salvator, ubi finiantur lites, quod si litigantes Ecclesiam non audiam, sint tanquam *Ethnici* & *publicani*. Mat. 18. 17. At hoc fieri non potest, si invisibilibus statuatur Ecclesia.

Sol. Per Ecclesiam hic Salvator non intelligit Romanam, quæ adhuc non vagiebat in cunis, sed quemlibet particularem cœtum, etiam ubi duo vel tres in nomine Domini congregentur, cujus litigantes sunt membra. V. 20. 2. Nil statuitur igitur hic, ut quælibet particularis Ecclesia Romanæ appeller, ut omnium Dominam spectatissimam, & gloriosissimam ad finendas lites, cum duo vel tres juxta Domini dictamen, minori cum molestia, strepitu & impensis domi transigant negotium.

Ob. 6. Si opertum est Evangelium nostrum, iis qui pereunt opertum est. 2. Cor. 4. 3. Ecce Pauli censuram adversus omnes qui affirmant Evangelium posse abscondi.

Sol. Aliud est Evangelium, aliud Ecclesia, potest enim esse factio aliqua, fastuosa & gloriosa, quæ arroget sibi nomen Eccle-

sic Catholica, dùm *Evangelium* è manibus expetentium propriis subducatur, aut commentis suis traditionariis penitus pervertatur & abscondatur. Videat autem *Roma* ne pereat ob talem imposturam. 2. Nec semper deprehenditur veram illic esse *Ecclesiam*, ubi cœtus aliqui clamorosis crepant *Evangelium*. Videmus enim cœtum hominum, qui est *Ecclesia*, sed quid cœtus iste sit *Ecclesia* non videmus, sed credimus, Bell. l. 3. de milit. Eccl. c. 15. Ergo homines tantum sunt objectum visus, *Ecclesia* fidei. Ergo *Ecclesia* quâ *Ecclesia* ex *Cardinalis* confessione non est visibilis, quod nos verum esse contendimus.

Ob. 7. Si *Ecclesia* aliquando sit invisibilis, periclitabitur eorum salus, qui ab extra eam quærunt, vel cupiunt illi aggregari. 2. Deinde invisibilis ista *Ecclesia* vel fidem suam profitetur, vel non. Si non, non est *Ecclesia*, nam ut corde creditur ad *Justitiam*, sic ore fit confessio ad salutem. Rom. 10. Sin fidem profiteatur, quomodo est invisibilis?

Sol. Fidem profitetur privatim, ut potest, non publicè ut cupit, paratus semper ad publicam fidei Apologiam, & Martyrium ob eandem subeundum, si res exigerit. 1. Pet. 3. 15. 2. veritatem profiteri & latere non sunt adversaria, nam qui in occulto, cum aliter non potest, sic profitetur, palam à Domino remunerabitur. Summa est. *Ecclesiæ* veritatem non æstimandam esse ex aspectabili, & externa pompa & gloria, sed ex pura verbi prædicatione, & sincera sacramentorum administratione, juxta sacræ Scripturæ indubitatam normam, quod uberius patebit in sequentibus.

QVÆSTIO.

QVÆSTIO IV.

*An Ecclesiæ visibilis determinatio,
sive in Concilio, sive alias, sit errori,
& examini subjecta? Aff.*

QUIA.

OMnes homines erroribus sunt obnoxii, Rom. 3. 4.
2. Ex parte tantum, scimus, & ex parte propheta-
mus. 1. Cor. 13. 9. 3. Tu qui fide stas, noli altum
sapere, sed time. Rom. 11. 20. & qui existimat itare, videat ne
cadat, 1. Cor. 10. 12. Ergo vel seorsim vel junctim sumpti,
omnes homines possunt errare, labi, decipi,

2. Promissiones de veritate retinenda non absolutæ sunt
sed conditionales, ut Dicebat. Ergo Jesus ad eos qui crediderunt
ei, si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, &
cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Joh. 8. 31.
quam neglexerunt conditionem, multi discipulorum, qui pedem
retulerunt, nec amplius cum eo versabantur. Jo. 6. 66.

3. De facto erravit U. T. Ecclesia in erigendo vitulo au-
reo. Exod. 32. 2. In colendis idolis, sic ut diu manserit sine
Deo vero, & absq; sacerdote, doctore, & absq; lege. 2. Chiron. 15.
3. Sic in N. T. sub Apostolis, Galatæ errarunt in Justificati-
onis, Corinthii in Resurrectionis Articulo. Ergo hoc Ecclesi-
is cujusvis sæculi, potuit, & potest obvenire.

4. Prædictum erat à Servatore ut excitarentur pseudo-
christi, & pseudoprophete, & ederent signa magna & prodigia, ita ut
seducant (si fieri possit) ipsos electos. Mat. 24. 24. sic à
Paulo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam

lupi graves intet vos, non parcentes gregi, & ex vobis ipsis exurgunt viri loquentes perversa, ut discipulos post se abstrahant. Act. 20. 29. 30. 3. Nec aliter *Petrus*, fuerunt etiam *pseudoprophetae* in populo, & inter vos erunt *falsi doctores*, qui subintroducunt *hæreses exitiales*, & eum, qui emit eos Dominum negantes, quos sequentur multi, per quos via veritatis blasphemabitur fictis sermonibus, populum Dei negotiantes. 2. Pet. 2. 1. 2. 3. Ergo sollicitè ab unoquoque omnia, pro cuiusq; modulo sunt probanda, ut quod bonum est retineant, 1. Theff. 5. 21.

5. Constat *Concilia generalia*, præcedentium *Conciliorum generalium* decreta in rebus ad salutem spectantibus *refixisse*, & *damnassee*, ut *Concilium Ariminense*, *Niceni primi*, *Chalcedonense*, *Ephesini secundi*, *Florentinum*, *Constantiense* & *Basiliense* &c. sic *Orientalia* *Occidentalibus*, & *Papæ* *Papæ* contradicentes quis non observavit?

6. Jubemur *probare spiritus an sint à Deo.* 1. Joh. 4. 1. Scrutari *Scripturas*, Jo. 5. 39. & laudantur *Beraenses*, qui *Doctrinam Pauli* revocarunt ad *Scripturæ examen*, Act. 17. 11. Sed *Ecclesiæ* alicujus *infallibilitas* ista omnia excluderet, Ergo non est admittenda.

7. Si *infallibilis* sit *Ecclesia*, tum vel *Catholica*, vel aliqua *particularis*, sed de *Catholica* non est *controversia*, quæ includit *Christum* & *Apostolos* (& est omnium locorum, & temporum) nulli errori obnoxios, *Particularis* autem *quevis* ab *erroribus* non potest esse *immunis*, quia tum nunquam opus esset aliqua in illa reformatione, per *Concilia*, *Prælatos*, vel *Pastores*, quod est contra *praxim ipsius Romanæ Ecclesiæ*, quæ in *Concilio Tridentino* & aliàs, multa tam in *moribus*, quam *doctrina*, reformanda decrevit.

Objectiones præcipuæ Pontificiorum.

Ob. 1. **C**olumna & firmamentum veritatis non potest errare, nam ita citò rueret totum ædificium. Sed talis est Ecclesia. 1. Tim. 3. 16. Ergo non potest errare.

Sol. Textus hic quamlibet Ecclesiam æquè ac Romanam respicit, & Ephesinam potius, quam Romanam, quia Timotheus erat ipsius Pastor, eo tempore, quo Paulus hanc, ad illam scripsit Epistolam. 2. Annecti possunt hæc verba non præcedenti Ecclesiæ, sed consequenti doctrine, ut ita fluant. Columna & firmamentum veritatis & manifeste magnum pietatis mysterium, Deum manifestum esse in carne, iustificatum in spiritu &c. 3. vel statuitur hic ipse Timotheus columna & firmamentum veritatis, juxta illud. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. Apoc. 3. 12. 4. vel ostendunt verba ubi, non inde quærenda sit veritas. Ubi? In Ecclesia. Unde? ex Scriptura, cujus custos & præco est Ecclesia.

Cameron.

Ob. 2. Corpus Christi & sponsa non errori subijcitur, hoc enim cederet in capitis & sponsi opprobrium; sed Deus dedit Christum caput super omnia ipsi Ecclesiæ, Ephes. 1. 22. 23. & 5. 23. Ergo Ecclesia non potest errare.

Sol. Haud aliter Christus est Ecclesiæ caput, quam vir mulieris, Ephes. 5. 23. at mulier semper ducem viri non sequitur. Ergo viro non errante, illa potest errare. 2. Alia est ratio membrorum corporis Physici, alia mystici; In mystico enim corpore quot membra sunt, tot possunt esse voluntates quæ diversis ferantur motibus, dum in physico membra singula ab una voluntate pendeant. Instant. Sed S. S. ducet Ecclesiam in omnem veritatem. Job. 16. 13. Resp. Non dicit Ecclesiam, sed vos. i. e. Apostolos ducet in omnem veritatem, non omnes successores ad eandem mensuram; vel ducit Ethicè,
per

per præcepta & suasiones directivæ, non physice, & effectivè per efficacem tractionem. Unde cum ad omnem veritatem S. S. ducatur, paucissimi sunt, qui ipsius ductum sequantur, & pauciores forsan ex Romana Hierarchy, quàm ex aliis obscurioribus Ecclesiis.

Ob. 3. Obligamur sub Anathematis pœnâ credere Ecclesiæ in omnibus. Siquidem Ecclesiam non audiverit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus. Mat. 18. 17. At iniquum esset tam gravi pœna obligare ad assentiendum rebus incertis, & interdum falsis, Bellarminus.

Sol. Illud (in omnibus) Jesuiticum est additamentum, non textus firmamentum. In omnibus autem obediendum est Ecclesiæ in nomine Christi congregatæ, & juxta verbum ipsius præcipienti, ibid. 20. non, coactæ cuius Synagoge sua placita imponenti sub Anathematis Fulmine, 2. loquitur Textus de litibus privatis componendis, non publicis fidei negotiis. Ubi nimis solet errare cætus quam personæ privatæ. 3. ostendant Papicolæ, quare hoc (Dic Ecclesiæ) potius Romanam, quam Anglicanam aut quamvis aliam respiceret Ecclesiam, vel quo modo dissentientium & litigantium Ecclesiarum, aut Conciliorum lites hoc Dic Ecclesiæ sopiret.

Ob. 4. Ecclesia repræsentata in Concilio non potest errare, quia tum nil esset certi, quod populus sequeretur, qui tamen tenetur suos sequi pastores. Qui vos, audit me audit. Luc. 10. 16. & quæcunq; dixerint facite, Mat. 23. 3.

Sol. In Concilio aliquoties major pars vincat meliorem; nō necesse est igitur ut ad Synodi fistulâ semper saltet populus qui nihilominus semper inveniat aliquos pastores, à partibus veritatis protestantes, adversus seductores, & habet in medio Scripturæ normam, ad quam expendant cum Bereensibus quicquid illis à Prælati proponitur, 2. Tenetur igitur populus pastores sequi non absolute, dum propria cudunt decreta, sed conditionatè, & cautè, quando quæ Dei sunt, loquuntur 3. Pastores, quos audiri vult Christus, fuerunt septuaginta Discipuli ab ipso immediate missi & instructi, quod omnibus Successoribus non contigit. Nec cathedram Moysi occupantes ulterius

ulterius fuerunt audiendi, quàm *Mosis* prædicarent doctrinam, quod ibidem per *cathedram* significatur; Alias fermentum ipsorum cavendum præcipit Dominus, Mat. 16.6. Eosq; propriis urgentes Traditiones, cacos, & stultos appellat. Mat. 23. 17. Privilegium est igitur doctrinæ *Mosaicæ*, ut non esset erronea, non *Doctorum*, ut illi non errarent.

Ob. 5. Spiritus S. ita *papali cathedræ* alligatur, & assistit, ut licet æque impius sit *Papa* ac *Caiaphas*, quia Pontifex tamen & *Petri Successor*, non potest aliquid contra fidem & mores publicè decernere, quo seducatur obsequens illi *Ecclesia*, quia ut *Caiphas* in tali negotio non à seipso loquitur, sed prophetat, Joh. 11.51,

Sol. Dignum patellâ operculum, ut *Cajaphæ* prophetia *papalibus* oraculis patrocinetur. Sed ex facto particulari & extraordinario non elicitur, & transmittitur *Jus generale*, non magis quam ex *Asinina* Prophetæ reprehensione expectanda essent hodie & admittenda *asinina* concilia. 2. Non adfuit postea huic *Cajaphæ* spiritus propheticus, quando *Servatorem* postulat *Blasphemie*, eumq; *Cruci* addicit. Mat. 26.59. 3. Ex accidenti prophetavit *Cajaphas*, non ex proprio sensu, sed ex Dei dispositione, *Mori* enim pro populo, vel intelligatur ob *populi Redemptionem* à peccatis, quod voluit Deus, vel ob *populi conservationem* à *Romanis*, quod urgebat *Cajaphas*, sic ut *mori* ejus pro populo, sit *mori* præ populo, ne *Christus* ansam in *Romanos* rebellandi illis præberet, à quibus penitus extirparentur.

Ob. 6. Promissum extat de *Ecclesia* sub *Christo*; Erît ibi *semita*, & *via Sanctitatis* vocabitur, non transibit per eam pollutus & hæc erit vobis *directa via*, & *stulti* non errabunt in ea, Esa. 35. 8. nec docebit vir ultra proximum suum, omnes enim cognoscent me, Jer. 31. 34. Heb. 8.11. Ergo multo minus *pælati*, aut *Ecclesia* tota potest errare.

Sol. Æquè hoc eximit *privatos* omnes ab errore, ac *pælatos*, vel totam *Ecclesiam*. 2. Non loquuntur prophetæ de *immunitate* ab errore, sed à legis jugo, & obscuritate, quod tolleret *Evangelium* sub novo *facere*; nam sequitur. Ero propitius

iniquitatibus ipsorum, & peccatorum eorum non recordabor amplius.

Ob. 7. Christus seipsum tradidit pro Ecclesia, ut eam sanctificaret, mundans eam *lavacro aquæ in verbo*, ut listeret eam *glorio, am non habentem maculam, aut, rugam, aut quicquam huiusmodi, sed ut sit sancta & inculpata.* Eph. 5. 25. 26. 27.

Sol. Æque omnes particulares Ecclesias ac Romanam respicit *textus, & Ephesinam immediatius, quàm Romanam, quia illi datur hæc Epistola. 2. Catholica hic intelligitur Ecclesia, objectum fidei non aspectus, quam in via gradatim sanctificat sponsus, ut plenè appareat sine ruga & macula in patria. 3. unde habet Textus, ut sanctificaret & listeret in futuro, non quod plenè sit sanctificata, & sine ruga, & macula in transitu.*

QVÆSTIO V.

An penes concilium generale sit suprema in terris litium Ecclesiasticarum decisio? Aff.

Concilium hic supponitur *legitimum* ratione, 1. *Convocantium, 2. Convocatorum. 3. rerum discutiendarum. 4. Scripturam habens pro norma certissima. 5. non pro cuiusvis capiti vel raptu, sed Antiquorum & Recentiorum collatione interpretandum. 6. nec figitur hic finalis dogmatum determinatio, sed dogmatizantibus pro tempore & loco impositum silentium ne turbent Ecclesiam. 7. cuius supremam esse decisionem statuimus, quia non restat aliud in terris Ecclesiasticum Tribunal, ad quod fieri potest à tali Concilio Appellatio. Quod constat ex*

1. Naturæ & Rationis dictamine, ordinem expeditum libris dirimendis in omnibus *Controversiis* necessariis ad salutem suggerente; Sic *Scriba Ephesus* revocat tumultuantes ad legitimam *Synodum*. Act. 19. 39. *Politici* summi momenti dissidia ad *Dietas & Parliamenta* transferunt, à quibus non datur *Appellatio*, quod in *Theologicis* religiosius est observandum.

2. Ex sanedrim *Judeorum*, cui delatae fuerunt omnes lites.

* Quibus fidem facit illud *Servatoris*, *Reus erit Concilii*. * *V de Conciones Episcoporum*
Mat. 5. 22. *intention. Dr Andrews in Exod. 17.*

3. Ex *Servatoris præscripto*, Dic *Ecclesiæ*, Mat. 18. 27. quæ nisi *Auctoritatem summam* haberet contumaces corripiendi, frustranea videretur *præscriptio*.

4. Ex *Celeberrima Synodo Hierosolymitana*, Act. 15. ad quam reliqua omnia concilia sunt conformanda.

5. Ex *praxi primitivæ Ecclesiæ*, quæ *Symbole* credendum, *formulas orandi*, *Canones Disciplinæ* ex *Scripturis* concinnata reliquerunt *posteris*, ad pacis *vinculum* conservandum.

6. Ex *continuatione sub Imperatoribus Christianis*, ad hæreses exterminandas *Schismata* tollenda, *lupos à caulis arandos*, & *luxata consolidanda*. Quod factum fuit in quatuor primis conciliis, *Nicano*, *Constantinopolitano*, *Ephesino* & *Chalcedonensi* & insequentibus aliquibus *Græcis*, & *Latinis*.

7. Ex *consensu Reformantium* eisdem vestigiis insistentium, ut patet in pluribus conventibus, & nupera *Dordracena* ad *Pelagianismum*, *Arminianismum*, & *Socinianismum* reprimendum.

Objectiones.

Ob. 1. **S**criptura in medio posita, est sufficiens ad lites tollendas medium; Ergo Concilia sunt supervacanea.

Sol. Non controvertitur *Scripturæ autoritas*, aut *sufficiens*, sed *interpretatio*, & *applicatio*, de quibus litigant *instabiles*. 2. Pet. 3. 16. quos comprimant *Concilia auctoritate reverentia*, *directiva*, & *coactiva*, utcunq; non ad *credendum*, saltē ad *cohibendum* ne ulterius spargant *Zizania*.

Ob. 2. *Concilia* possint errare & invicem contradicere: Ergo non innitendum est illorum decretis de *Scripturæ sensu*, aut *Canonibus*, de *Disciplina*, aut in *cultu*, de *agendi modo*.

Sol. Fallibilitas hæc inculcat *cautelam*, & *jugem* Divini *auxilii implorationem*, non excludit ab officii *executione* congregatis *imposita*, Sic *visus* falli potest. Ergo *oculis* non utendum: Sufficit frequentius non *falli*, immo vix unquam *piè*, & *sincerè* agentes in *legitimis Conciliis cespitarunt*.

Ob. 3. *Impossibile* est ut *concilia æcumenica* hodie coeant, ob. 1. *distractionem* convocantium. 2. *dissensum* de *personis convocandis*. 3. de *Præside* & *suffragiis admittendis*. Ergo frustra erit hoc remedium ad *lites tollendas* aut *sopias*.

Sol. *Oecumenicum* habeatur non *absolutè*, in quo omnes coeant *Ecclesiæ*, sed *Synecdochicè*, vel *Antonomasticè*, ut *Nicænum* quia *eminentiorum Ecclesiarum* interfuerunt *Episcopi*. 2. Illi verò vel alii *Deputati* à *principibus christianis*, aut *Legati*, repræsentant *Ecclesias particulares*. 3. è quibus ipsi eligant *Præsidem* per *suffragia*, in *sequentibus decisionibus* admittenda.

Ob. 4. In *suffragiis ferendis* cum necesse sit ut *pauciores* cedant *pluribus*, sæpius contingat, ut *pars corruptior vincat puriorem*, (ut factum in *Conciliis Arrianorum*) & fieret hodiè à *Papistis*, *Orthodoxos* numero *superantibus*, contra illud, non *queris turbam* ad faciendum *malum*; nec in *iudicio plurimorum acquiesces sententiæ*, ut à *vero devies*. Exod. 23. 2.

Sol. Non *queritur* quid hodie potest fieri, inter tot *præjudicia* & *partison studia*, sed quid fieri debet, aut potest inter *pios*, *sedatos*, & *veritatis cupidos*, ad *normam Concilii Apostolici*, Act. 15.

Ob. 5. *Dubium* semper remanebit de *Canonum Synodico-*
rum

rum sensu, æquè ac de *Scripturæ interpretatione*, sic ut progressus fieret in infinitum. Unde *Nazianzenus*, fructum nullum ex *Synodis* percipiendum prædicat. Et *Augustinus* proficitur se non teneri *Ariminensi* aut *Nicena Synodo*, sed recurrere ad *Scripturas positas* in medio, ut juxta eas res cum re, ratio cum ratione decertet.

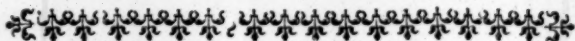
Sol. Perverlis & vitiligatoribus nil satisfacit: sed ingenui & ingeniosi *Patrum decisiones* reverenter habent. *Nazianzenus* autem & *Augustinus* non perstringunt *Conciliorum institutum*, sed eventus infelices, ex litigantium factiosus studiis. Abusus autem aliquorum non tollit rerum usum salutarem.

Ob. 6. Cæcum excommunicatum per *Synodum* solatur & recipit *Salvator*. *Joh. 9. 38.* Ergo *authoritas Synodi* in *Censuris* non est magni facienda.

Sol. Nil detrahit *Salvator Synodi authoritati*, sed factio illius *Synodi injusto*, cuius manifesta tyrannis in procedendi modo erat omnibus conspicua.

Ob. 7. Suavius & certius lites componantur, vel per recursum ad *Papæ infallibilitatem*, vel ad *Præbyterorum conventus*: Ergo non opus est hoc ultimo *Concilii æcumenici remedio*.

Sol. *Papæ & Præbyterorum tribunalia* erexit hominum non ferenda ambitio, de quibus compertum est quid expectandum. 2. inter dissidentes *Doctores* aut *Cætus particulares*, interponant se *conventus Provinciales*, aut in ditrone sua *Nationales* per magistratum legitimum convocati. 3. At ubi *Nationales Ecclesiæ* per *hæreses & schismata* in partes abeunt, non aliud occurrit exploratum remedium, præter *Concilium liberum & Oecumenicum* in nomine *Christi* congregatum.

Q U Æ S T. VI.

An ordinata Evangelii promulgatio & solennis sacramentorum Administratio, in publicis conventibus, characteres sunt præcipui visibilis alicujus Ecclesiæ? Aff.

Q U I A,

1. **N**Ota præcipua Ecclesiæ est sequi dñctum, & exequi mandata cœlestis pastoris. Oves enim Christi vocem ejus audiunt, & illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus, alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo Joh. 10. 3. 4. 5. Corde creditur ad Justitiam, ore fit confessio ad salutem. Rom. 10. 10. Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, Joh. 8. 31. At innotescunt ista præcipuè in prædicatione verbi, & juxta illud in recta Sacramentorum administratione. Ergo istæ sunt præcipuæ Ecclesiæ notæ.

2. Istæ sunt notæ veræ Ecclesiæ, quibus positæ ponitur Ecclesiæ, & sublatis tollitur, sed positæ verbi prædicatione, & recta Sacramentorum administratione, Ecclesiæ visibilis agnoscitur; & iisdem sublatis, tollitur, Mat. 28. 19. 22. 29.

3. In quo Apostolica Ecclesiæ apparuit ab aliis cœtibus distincta, illud habendum pro certa Ecclesiæ nota; sed perdurabant credentes in doctrina Apostolorum, & communicatiōe & fractione panis, & orationibus, quæ sub verbi prædicatione, & sacramentorum administratione comprehenduntur. Act. 2. 42. Ergo istæ sunt visibilis Ecclesiæ notæ.

4. Verbi

4. Verbi *predicationi*, & *Sacramentorum administrati*oni inhiitur cuiusvis Ecclesiæ constitutio & collapsæ restitutio. Eph. 2. 20. Joh. 8. 47. Ergo ista fundamenta conspicua præcipuè Ecclesiam quamvis notam reddant, quo spectant & ista, Genui vos per *Evangelium*, 1. Cor. 4. 15. Genuit nos in sermone veritatis, ut essemus *primitiæ*. Jac. 1. 23.

5. Quæ maximè manifestant *Unionem* cum Christo capite, & *communione* membrorum inter se, habendæ sunt pro præcipuis Ecclesiæ notis. Sed hoc faciunt verbi *predicatio*, & *sacramentorum administratio*, juxta *Scripturæ normam*, ubi unus *Dominus*, una *fides*, unum *baptisma*. Eph. 4. 5. Ubi verò ista sunt conspicua, necesse est ut conspiciatur vera Ecclesia, quæ eò verior & sincerior est habenda, prout ista verius & sincerius in ea peraguntur.

6. Judaica Ecclesia habita erat sapiens & intelligens à populis extraneis, ex observatione mandatorum celestium. Deut. 4. 6. Hoc autem ab *Ethnicis* observari non potuit, nisi in *Scripturæ* agnitione, *predicatione*, & *præceptotum* impletione, juxta *legem* & *testimonium*, quod si non dixerint juxta *verbum* hoc, non esset in iplis *matutina lux*. Esa. 8. 20.

7. Ex iisdem & non aliis notis patres æstimandam & probandam docuerunt *veritatem*, & *sinceritatem* cuiusvis Ecclesiæ. Græci, 1. Si discipuli estis *Evangeliorum*, per *Scripturas* incedite. Athanas. de Incarn. Dom. 2. Quicumq; discors est à *divina Scriptura*, idem alienus est à sancta catholica Ecclesia. Epiphanius contra *Montanistas* hæres. 48. 3. Ubi sunt qui Ecclesiam multitudine definiunt? Hi habent vulgus: nos fidem, illi aurum, & argentum, nos repurgatam fidei doctrinam, Nazian. oratione ad *Arrianos*. 4. Quænam sit vera aut fucata Ecclesia, quomodo decernendum sit, solummodò per *Scripturas* & *charitatem* ostendit autor operis Imperfecti, Chrysostomo ascripti in *Matthæum*: Hom. 49. & ipse Chrysost. in eundem Hom. 4. Latini. 5. Misera est Ecclesia & deploranda, ubi patrocinari Deo, humana creduntur, quæ à palatio sumit dignitatem, *edictis regum* congregatur, & *suffragiis* commendatur. Unum monco. Cavete *Antichristum*, malè enim vos

parietum

parietum amor capiti, malè Ecclesiam Dei in Tectis, edificiisq; veneramini. -- -- Montes mihi & sylva & lacus, & carceres, & voragines sunt tutiores. Hilarius contra Auxentium Avianum. 6. Ecclesia non in parietibus, sed dogmatum veritate consistit, Hieron. in Psal. 133. 17. In Scripturis didicimus Christum, in Scripturis didicimus Ecclesiam. Aug. Epist. 166. Has Scripturas communiter habemus, quare non in iis, & Christum & Ecclesiam communiter retinemus? ibid. Et in verbis capituli sui Domini nostri Jesu Christi querenda est Ecclesia, qui optime novit corpus suum, contra Epistolam. Petiliani Donatistæ cap. 2.3.4.

Objectiones.

Ob. 1. **N**Otæ quæ incertò tantum & probabiliter indicant Ecclesiam, pro genuinis non sunt habendæ. Atqui tales sunt verbi prædicatio, & Sacramentorum administratio, non enim indicant, quinam sunt electi, qui veram solummodo constituunt Ecclesiam, sed ostendunt solum cætum, inter quos forsitan inveniatur Ecclesia, unde habeatur ex istis notis, ubi lateat potius, quam ubi pateat Ecclesia. Videmus Cætum qui est Ecclesia, sed quod Cætus iste sit Ecclesia non videmus. Bellar.

Sol. Quæstio non est de notis Ecclesiæ Invisibilis, quam Deus tantum novit, sed visibilis cui nos tuto possumus adungere. Tutò autem hoc à nobis fiat, ubi conspicua est pura verbi prædicatio & recta Sacramentorum administratio.

Ob. 2. Notæ debent esse propriæ non communes, aliter cætum fidelium, à cætu malignantium non distinguere, sed omnes sectæ jactant se habere puram verbi prædicationem, & Sacramentorum administrationem, æquè ac ij qui iplis adversantur. Ergo istæ non sunt notæ distinguentes.

Sol. Aliud est jactare, aliud habere, aliud arrogare, aliud possidere, omnes sibi vindicent Catholicam veritatem, sed an possideant

possident nec ne expendendam est ad *Scripturam*, infallibilem Sanctuarii statendam, cui ut magis vel minus quadrent variantes sententiæ, eo magis minusve probandæ habeantur.

Ob. 3. Notæ debent esse notiores ea re cuius sunt notæ, nam à notioribus ad ignotiora semper assurgit cognitio. At Ecclesia ipsa est notior hisce notis, nam ex Ecclesia discendum quænam sit pura verbi prædicatio, & Sacramentorum administratio & non e contra. Ergo Ecclesia potius est notæ veræ prædicationis, & administrationis, quam istæ statuantur notæ Ecclesiæ.

Sol. Non credenti aliquando notior esse potest Ecclesia quam Scriptura, sed non verbi prædicatione, quia per actum talem Ecclesia non credentem ad se allicit. At fidelis hoc habet semper pro fundamento, Scripturam esse Ecclesiæ *κρίτιον*. Ergo cum inter discrepantes catus, hæsitet cui se tutò adjungat, ut veræ Ecclesiæ, facile percipiet ex verbi prædicatione, & administratione Sacramentorum. Nam prout ista consentiunt vel discentiunt à verbo Dei, sic æstimanda est hæc vel illa particularis Ecclesia. Ecclesia autem est το *ἐκκλησία*, illud quod quæritur, unde non potest esse medium per quod quærat.

Ob. 4. Notæ debent esse inseparabiles à re cuius sunt notæ, aliter non semper, sed aliquando tantùm eam indicarent, sed Ecclesiæ nonnullæ destituuntur verâ doctrinâ, & usu Sacramentorum, dum manent tamen Ecclesiæ Dei, ut Galatæ infecti *Judaismo*, & Corinthii negantes *Resurrectionem*, quæ tamen Ecclesiæ Dei ab Apostolo appellantur. Gal. 1. 2. 1. Cor.

1. 2.

Sol. Non omnis corruptio Ecclesiam evertit, sed fundamentalis, & totalis. 2. Corinthii & Galatæ non planè *Christianismum* excussissent sed contaminassent, in aliquibus periculose, non in omnibus exitiose, nec hoc factum fuit, ab omnibus communi consensu, sed à quibusdam; quos erroneos potius dixeris in Ecclesia, quam ipsam Ecclesiam.

Ob. 5. Vitæ Sanctimonia & φιλαλελία proponuntur in Scriptura, ut præcipuè Ecclesiæ notæ. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera. Mat. 5. 16. ex

hoc cognoscent omnes vos esse meos Discipulos, si charitatem invicem habueritis, Joh. 13. 35. His accidunt disciplina Ecclesiastica, Antichristianismi detestatio, Liturgia lingua nota peracta, quæ habeantur etiam veræ Ecclesiæ *ἡ ὁπίσθια*.

Sol. Istæ non sunt notæ Ecclesiæ, sed vel fructus prædicationis, & administrationis Ecclesiasticæ, vel addantur, ut notæ minus principales, non palmæ.

Ob. 6. Inter Pontificios notas tres obtrudit Catechismus Tridentinus, Hosius quatuor, Sanderus sex, Valentianus octo, Medina decem, Bellarminus quindecim, Bozius centum, Ergo plures videntur Ecclesiæ notæ.

Sol. Ista omnia vel phalæ sunt meretricis Babylonice, vel adjuncta Ecclesiæ, non necessaria & ambulatoria, vel cum hisce nostris coincidunt, ut patet ex Whitakero, Vorstio, Schartio, Camerone, Alstedio, &c.

Ob. 7. Notæ Ecclesiæ nullæ sunt, nec ut sint necesse est, nam vera doctrina est Ecclesiæ forma, non notæ, æquè enim incertum est an doctrina sit vera, ac ubi querenda sit Ecclesia. Prostant etiam apud illos Sacramenta, ubi prostrata jacet, & latet Ecclesia. Smal. cont. Franzium Disp. E^{uv}.

Sol. Non doctrinam, sed ipsius promulgationem, Ecclesiam notificare dicimus, nec Sacramentorum spectra, sed veras species in Scriptura traditas pro notis non fallentibus agnoscimus. Unde Romanam talem esse Ecclesiam asserimus, qualem se ostendit in doctrina & Sacramentis. n. e. Superstitiosam, Idolatricam, & Antichristianam. Et distinguimus inter Ecclesiam, & Romanam Curiam. Curia Romana non querit or ex sine lana, hanc Papatum continere dicimus, quod ulcus & carcinoma est Ecclesiæ, vel Antichristianismus opprimens Ecclesiam, non ipsa est Ecclesia. Unde Ecclesia dicatur latere sub papatu, haud aliter ac saniora frumenti grana sub paleæ cumulo: sed papatus non est Ecclesia, nec pars Ecclesiæ, siquidem Ecclesia potest esse Roma, dum Roma interim non sit Ecclesia, 2. nec Sociniani qui Tri-unum Deum nobiscum non colunt, vel Filium deo æquum, vel S. S. personam à Patre, & Filio procedentem, nec Christi agnoscunt satisfactionem, nec per fidem

fidem, *Justificationem* pro Ecclesiæ membris, multo minus pro vera aliqua, & *reformatâ* Ecclesiâ, ex hisce nostris notis sunt agnoscendi.

QVÆSTIO. VII.

An extra Ecclesiam salus unicuiq; in sua Religione sit expectanda? Neg.

QVI A.

1. **A** Nimalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim sunt ei, & non potest intelligere, quia spiritualiter dijudicantur. 1. Cor. 2. 14. venundatus est sub peccato. Rom. 7. 14. Mortuus in delictis & peccatis. Eph. 2. 1. Col. 2. 13. captivus tenetur à Diabolo. 2. Tim. 2. 26. Omnis ipsius cogitatio est רע רק omnimodò mala omne die. Gen. 6. 8. Ergo impossibile est, nili convertatur, ut salutem consequatur.

2. Omnis nostra justitia (multò magis Ethnorum) est tanquam pannus menstruatus. Isai. 64. 6. Nunquid colligunt è spinis uvam, aut è tributis ficum. Mat. 7. 16? quare videant nonnulli, ne dum Platonem faciunt Christianum, seipfos probent esse Ethnicos, Bernard.

3. Qui non crediderit condemnabitur, Mar. 16. 16. & si ne fide impossibile est placere Deo. Heb. 11. 6. unde optima Ethnorum opera sunt tantum, secundum Augustinum, Splendida peccata.

4. Non est aliud nomen datum hominibus sub cælo, in quo oportet nos salvos fieri, præter Nomen Jesu Christi Act. 4. 12. Nemo venit ad patrem nisi per Christum, Joh. 14.

6. Incredulis assignata est portio in stagno ardente igne, & sulphure, quod est mors secunda Apoc. 21.8.

5. Dominus quotidie addebat Ecclesiæ qui salvi fierent; Ergo qui salutem consequuntur necesse est ut prius fiant membra alicujus Ecclesiæ, & ethnicismum abjiciant. Act. 2. 47.

6. Quos Deus tandem post tempora glorificabit, illos & non alios (interprete Augustino de Prædest. Sanct. c. 17.) vocavit, & justificavit in tempore. Rom. 8. 29. At Ethnicos subponimus non justificados, vel sanctificados, Ergo non patet illis aditus ad salutis adyta. Eadem est Patrum, Scholasticorum, & eminentiorum Romanensium sententia, ut patet ex Lestione nostra. 8. de salute Ethnicorum.

7. Sunt & illi Anathematizandi, qui dicere audent, unumquemque in lege aut secta (quam profitetur) esse salvandum, modo juxta illam & lumen naturæ accuratè vixerit, cum sacræ Scripturæ tantum nomen Christi prædicant, in quo homines salvos fieri oportet. Art. Eccl. Angl. 18.

Objectiones.

Ob. 1. **G**entes quæ legem non habent naturalitèr ea quæ sunt legis faciunt, isti legem non habentes, sibi ipsi sunt lex Rom: 2. 14. Ergo possunt ex naturæ ductu ad salutem pervenire.

Sol. Aliud est facere quædam quæ legis sunt. h. e. quæ cum lege consentiunt: aliud legem implere, ut inde justificentur. Aliud naturæ integræ, aliud depravate ductum sequi, ratio in mente, & conscientia in corde debilitata licet inveniuntur in omnibus post lapsum; tamen ad salutem non assurgunt sed tantum ad ἀναντιστάριαν, ut homines reddant inexcusabiles, qui aliquoties peccent contra scientiam & conscientiam. Rom: 2. 1. Aliud igitur querendum est per Christum, medium, & remedium; aliter de salute æternâ penitus est desperandum.

Ob. 2. Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Heb. 11. 6. Sed hoc præstite-

rum, vel saltèm præstare potuerunt ex *Ethnicis* plurimi, Ergo datur *fides naturalis*, per quam salutem consequantur.

Sol. Accedens ad verum *Deum*, & illum remuneratorem agnoscens, delinit esse *Ethnicus*; unde de talibus *textus* non loquitur. 2. & si verum *Deum* esse quis credat omnium remuneratorem, nili *fides* in *Christum* superveniat, impossibile est ut *Deo* placeat, quærendus est igitur *Christus* non in *naturæ* scrutinio sed in *Evangelii* mysterio, aliter *salus æterna* non invenietur.

Ob. 3. *Adamus* in *innocentia* nunquam habuit *fidem* in *Redemptorem*, quia non opus erat *redemptore* ubi peccatum non induxisset *miseriam*, Ergo *humanum genus* *fidem* in *Adamo* non amisit. Remonstrant.

Sol. Habuit *Adamus* *innocens potentiam* credendi dato objecto, licet ob defectum objecti, actu tunc in *Redemptorem* non crediderit, quam facultatem per *lapsum*, amissimus non quoad *essentiam*, sed *rectitudinem*, per *gratiam divinam*, ut inde salutem consequamur, *rectificandam*.

Ob. 4. Placuit *Deo Cornelius* ante institutionem in *Christianismo*, *Orationes tuæ*, & *elemosynæ tuæ* ascenderunt in memoriam in conspectu *Dei*. *Act.* 10. 4. Sic *Scipiones* & *Catonæ* juxta *Zuinglium*, locū in *caelo* inveniunt, quin & prostat, liber de salute *Aristotelis*, & *Erasmus* fatetur alicubi, se vix posse seipsum continere, quin exclamet. *Sancte Socrates ora pro nobis*.

Sol. Si *Cornelii orationes* & *elemosynæ* in *Ethnicismo* ad salutem fuissent satis, quid opus erat *Petri* institutione pleniore, unde oportuit ipsi juxta *Angeli* dictamen discere, quid esset faciendum? *Act.* 10. 6. 2. Quin credibile est *Cornelium* ex conversatione *Judeorum*, *fidem* de *Messia* venturo aliquam saltèm concepisse, quæ tamen ab *Apostolo* ulterius erat corrigenda, & dirigenda. priusquam salutem attingeret. 3. *Zwinglii* *charitas* non ponit *Ethnicos* in *caelo* absq; *Christo*, sed putat tales heroes in mortis saltèm *Articulo occulto* quodam modo factos fuisse *christianos*, vel non intelligit personæ, sed per *ἀρετὰς* *Clar*, virtutibus illis heroicis præditos. 4. Peripato potius

tius quam *Evangelio* erat is additior, qui salutem spondebat *Aristoteli*. 5. nec *serio* proculdubio *Erazmus* *Socratem* invocandum inuinit, sed invocatis quibusdam sanctis à *Papiculis* illum falsè præfert, tacite perstringens *Invocationem* tam stupide *idolatricam*.

Ob. 5. Detrahit amplitudini regni Dei plures esse damnatos, quam salvatos, quod necessario fieret, nisi quam plurimi qui de Christo nunquam audiverunt, Salvarentur Cælius Curio de amplitud. reg. Dei.

Sol. Si Deus sic statuerit, quid illud ad te? Quis novit sensum Domini, aut quis fuit ei consiliarius. Rom. 11. 33. exclamandum hic, ô altitudo, &c. 2. queritur hic factum, quare autem factum Deus noverit, qui in numero habet solummodo oves & haedos.

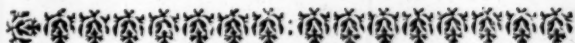
Ob.6. Deus salvabit hominem & jumentum. Psal. 36.7. Ergo multo magis *homines*, quam *jumenta*. Et Tempora ignorantia Ethnorum non relexit, Act. 17. 30. Ergo nec vindicabit, nec *ἀποποιήσας* est, sed acceptū habens quemvis eum timentem & iustitiam operantem in omni gente. Act. 10. 35.

Sol. Loquitur Psalmista de conservatione creature pro conditione sua in hac vita, non de felicitate consequenda in patria, hæc enim iumentis non competat. 2. Deus erat ὁ θεὸς ἡμῶν. i.e. non respexit gentes, ut vocaret ipsos ad lucem Evangelii ante Christi adventum, nunquam autem sic neglexit gentes, ut in ipsos ob peccata iustitiam non exerceret. 3. Timere autem Deum, aut operari iustitiam non potuerunt gentes, vel Judei absq; Evangelio, quibus ex æquo sine ὁποσὺν τοῦ εὐαγγελίου profitetur Petrus patere Evangelium.

Ob.7. Satiſ fuffet Ethnicis nunquam naſci,quam non renafci,ut ſic eſſent damnati,antequam nati. Deus autem tot gentes non creavit,ut perdere,ſic enim plus damni acciperent a creature,quam boni in creatione,quod bonitati, & φιλοφροσύνῃ divinæ contradiceret.

Sol. Quicquid Deus creavit erat velde bonum, malum culpa, & pene sibi ipsi homo accersivit, perditio igitur tua ex te. O Israel, apparet autem in hoc infinita Dei bonitas tam misericordiae

ricordiæ, quàm *philanthropiæ*, ut cùm omnes in *massa peccati* per propriam *apostasiam* reos teneret, & *damnandos* per *justitiam*; *electos* tamen *seposuit*, & ad salutem *redemit*, per proprii filii *satisfactionem*. Plenius ista discutiantur Lect. nostra 8va, de *Salute Ethnicorum*.

CAP. IV. SECT. II.

DE MEMBRIS ECCLESIAE.

MEMBRA ECCLESIAE ununtur Christo Capiti per Fidem, & inter Se, per Charitatem, mutuis Officiis, & convenibus expressam, 2. Ex hisce quidam comprehensores sunt in Caelis, alii viatores in Ecclesia Militanti.

De hisce Controvertuntur.

An.

1. Sancti in Caelis, vel Angeli sint invocandi?
2. Reprobi Athei, aut aperte Impii, membra militantis Ecclesiae censentur?
3. Clerici sint exempti à Regimine secularis potestatis?
4. Clericis liceat Matrimonium contrahere?
5. Monachatus sit Religiosus vitae status, in quo inveniat Supererogatio?
6. Juramentum fidelitatis laicis Magistratibus, tam à Clericis, quàm à Laicis, sit præstandum?
7. Aliqua sint membra Ecclesiae laborantia in Purgatorio?

Quest.

QVÆSTIO I.

*An Sancti in Cœlis vel Angeli sint
Invocandi? Neg.*

QVIA,

1. **D**ominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies, Mat. 4. 10. nec valet *κρηδύ, υἱος* de *δαλίας*, *υἱος* *δαλίας* & *λατρεία*, quia *Latria* hic tantum Deo vindicatur, & non *Dulia*, nam *Dulia* plus est quam *Latria*; nec vendicat hic *Sathan Latriam*, sed tantum *πρωτοκλήσιον*, quam non magis ei *Christus*, quam *Latriam* concedit.

2. Non facietis singuli quod sibi rectum videtur, Deut. 12. 8. Sed quod ego præcipio tibi, hoc tantum facito Domino Deo tuo, nec addas quicquam, vel diminuas, ibid. 32. & Frustra me colunt docentes doctrinas quæ sunt præcepta hominum, Mat. 15. 9. ex *Isai.* 29. 14. At invocatio Sanctorum nusquam exemplo, aut promisso est suffulta ex Scripturis, *Ædificaverunt excelsa Balaam*, quæ ego non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in in cor meum. Jer. 19. 5. Ergo præcepto nititur Cultus religiosus, quod ad Angelorum, aut Sanctorum Cultum desideratur.

3. Nemo adversum nos Recltoris partes sibiumat in humilitate, & religioso cultu Angelorum, gradum inferens in ea quæ non videt, & temerè turgens carnis suæ intelligentia. Col. 2. 18. quæ rationem quidem habent in cultu voluntario (*ἰδωλοδωκία*) & submissione animi, & in eo quod corpori non parcant, nec tamen ullius sunt pretii, cum ad ea spectant, quibus facitur caro. ibid. 22. Ergo invocatio ista voluntaria non tantum est inutilis, sed futilis.

4. Is est tantum invocandus in quem credimus, & à quo salutem consequamur; nam quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt, Rom. 10. 14? Nec satisfacit, Sanctos non invocari, ut salutis autores, sed mediatores, nec ut mediatores Redemptionis, sed Intercessionis; quia Christus constitutus est à patre unicus noster Mediator, 1. Tim. 2. 5. Advocatus qui est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Joh. 2. 1. in quo habemus accessum & fiduciam in confidentia per fidem ejus, Ephes. 3. 12. qui ubi præscriptam exhibet orandi formam, patrem solum, & non Sanctos invocandos esse docet. Mat. 6. 9. Luc. 11. 2.

5. Angeli averfantur omnem adorationem, quia conservi nostri sunt, ideoq; soli Deo deferendam docent. Apoc. 19. 10. & 22. 9. Ergo invocatio Sanctis multò minùs competit, quia minùs quam Angeli habent nobiscum commercij.

6. Invocatio requirit in invocando Scire, Possesse, Velle, Debere. Sed Sancti non sciunt cogitata nostra, an sint sincera, vel hypocritica, cum Deus solum sit *ἰσχυρὸς νοῦς*. 1. Reg. 8. 39. Quod fundamentum invocationis faciunt Apostoli, Act. 1. 24. 2. Non possunt Sancti ubiq; interesse supplicantium diversorum precibus, quia solius Dei est esse ubiq;, & ridiculum est absentes, nec quid agimus sentientes, compellere. 3. De voluntate etiam ipsorum non constat, an cupiunt potius nobis quam Deus succurrere. 4. An deceat ipsos Christi munus mediatorum in se suscipere, maximè ambigi potest.

7. Constat Patres & Concilia vetustiora & illustriora hanc invocationem non probasse. Quia 1. Defunctos omnes fideles non statim cælum petere crediderunt, sed in occultis quibusdā receptaculis usq; ad diem Judicij remansuros, unde præsentis Dei gloriosæ non patebat ipsis aditus. 2. Arium damnabant & Nestorium ut Idololatras, quod cum Christum negabant esse Deum, eum tamen (ut hodie faciunt Sociniani) invocandum statuebant, hoc nixi fundamento; quòd invocatio sit tantum Deo debita. 3. Collyridianos Hæreticis accensebant apud Epiphanium l. 5. Hæres. 79. ob cultum religiosum B. Virgini delatum. In honore autem sit Maria, (inquit Epiphanius,) sed Dominus adoretur.

Obijciunt

Obijciunt Pontificiis.

Ob. 1. **S**ancti æquè invocandi sunt ac Angeli, quia sunt *ἱερεῖς*. Luc. 20. 36. Sed Jacob Angelum invocavit. Angelus qui eripuit me è cunctis malis benedicat pueris istis. Gen. 48. 16. Ergo sancti etiam sunt invocandi.

Sol. Sancti sunt *ἱερεῖς* quoad immortalitatem & celibatum, non officium & ministerium, unde non de illis est eadem ratio. 2. Jacob non invocavit Angelum, sed Deum, ut per Angelum qui ipsum eruisset è cunctis malis, benediceret suis. 3. Qui quidem non tam Angelus Dei videtur multis, quam Angelus Deus: sc. Christus, quem meritò Jacob potuit invocare.

Ob. 2. Recordare Abraham, Isaac, & Jacob servorum tuorum. Exod. 32. 13. Ergo Moyses Deum oravit per intercessionem Patriarcharum.

Sol. Patriarchæ istæ in limbo erant non in cælis juxta Pontificios, non dispositi igitur ad intercedendum. 2. Hic semper Deus fit invocationis objectum, non Sanctus aut Patriarcha. 3. Aliud est commemorare personas, quibus promissa erant facta, aliud urgere merita, quod hic non factum.

Ob. 3. Voca, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum convertere. Ergo Eliphaz expressè Sanctos præcepit invocandos. Job. 5. 1.

Sol. Eliphaz praxis non sufficit ad præceptum. 2. non loquitur de invocatione defunctorum, sed advocacy vivorum suffraganum, è quibus dicit Jobum nullum sanctum secum consentientem posse producere, qui affirmaret Deum innocentem affigere. Mariana Jesuita in notis perstringens Bellarminum.

Ob. 4. Dives Abrahamum invocavit unà cum Lazaro, Luc. 16. 24. Puderet ergo Christianos damnatis in Sanctos esse iniquiores.

Sol. Argumentum parabolicum à Tartario Topico peti-
tum nil concludit, vel concludit ipsorum miseriam, qui A-
cheronta coguntur movere, ad afferendum religioni subsidium.
2. Dives Lazarum non compellat omnino, sed Abrahamum,
à quo nil impetrat: nec plus sperent Sancticolæ ab invocato
Christophero, aut Georgio. 3. nec petit ut mediatorem agat in-
tercessionis apud Deum, sed ut mittat Lazarum, & sic quidem,
vel guttam refrigerii, non obtinuit.

Ob. 5. Invocandi sunt vivi à viventibus, unde sapiùs pe-
timus à fratribus ut pro nobis orent. Ergo multò magis de-
functi sunt à nobis compellendi, qui majore flagrant charitate,
& plus possunt apud Deum.

Sol. Advocamus potius vivorum preces, quam invocamus
personas. 2. Nec personas advocamus absentes, sed eos tan-
tùm, quibus quod cupimus, actu possumus significare, ut intel-
ligant quid volumus. At inter nos & sanctos defunctos, nil talis
intercedit commercii.

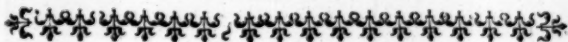
Ob. 6. Illi possunt à nobis invocari, in quos fidem habea-
mus, & qui auctoritatem habent ligandi reges in compedibus, &
nobiles in manicis ferreis. & regendi gentes in virga ferrea, si-
cut Christus accepit à Patre, sedentes cum ipso in eodem thro-
no, ut ipse sedet cum patre & eandem gloriam cum Christo possi-
dentes, ut sint unum (sicut & ipse cum patre. Sed hæc est san-
ctorum gloria, ut patet Philem. v. 5. Psal. 149. 8. Apoc. 2. 27. &
3. 21. Io. 17. 22. Ergo sunt invocandi.

Sol. Fides Philemonis referatur ad Christum, Charitas ad
Sanctos, quæ fidelitatem in vivos potius ibidem significat in
obsequio munere, quàm fiduciam ad Justificationem. 2. magnifica
ista privilegia sanctis collata, non impertiunt ipsis Dei hono-
rem, ut invocentur, sed à Deo honorem, ut maximi à nobis fiant,
& reverenter imitemur eorum exempla. 3. Illud Johannis
non urget unitatem essentiae sed consensus.

Ob. 7. Patres invocationem hanc probarunt, Et devotè
exercuerunt, ut nube testimoniorum suadere sudant Ad-
versarii.

Sol. Non in tribus primis sæculis; in sequioribus autem
ostenderunt

ostenderunt sanctos ex *ἁγιογραφία* fuisse invocatos, non probaverunt invocandos, & invocarunt hypotheticè & hæsitanter, sub talibus limitationibus, ut opinor, ni fallor, *εἰ τις αἰδέσθῃ, εἰ τις σὺ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐστὶ λόγος*. Si quis sensus, si aliqua ratio verborum nostrorum, non compellarunt fiducialiter, & categoricè. Videat ergo *Fisberus* nostras, quo novo decreto asserat illud esse de fide, quod Concilium Trideminum & Bellarminus, ut bonum tantum & utile nobis commendant. Quare cum ex his constat, sanctos non esse invocandos, concludamus, Tempa, Festa, Statuas, Peregrinationes, Oblationes, à superstitionis fuisse introductionem, & ad lucrum tantum comparata. Recolimus autem nos in aliquibus festis & templis nonnullorum sanctorum memoriam. Colimus autem Deum & laudamus in Sanctis. Consule: De sanct. Invocat. Lectionem nostram 15.

Q U Æ S T. II.

*An Reprobi, Athei, & aperte impii,
sunt membra militantis Ecclesiæ?
Neg.*

Q U I A.

1. **N**ULLUS filius Diaboli potest esse membrum Christi, cuius corpus mysticum est Ecclesia, & ipse est caput, & Salvator ejus, Ephes. 5. 23. unde crevit in augmentum Dei, Col. 2. 19. Sed Reprobi, Athei, & aperte impii, non sunt tales. Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Joh. 8. 44. Ergo non possunt esse membra Ecclesiæ.

2 Nullam habent cum Christo communionem, quamnam enim participatio *Iustitiæ* cum iniquitate, aut quæ societas

luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi & Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? 2. Cor. 6. 14. 15. Volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia ipsorum, quæ narrat unusquisq; ad proximum suum. Jer. 23. 27. Quid paleis ad triticum? ibid. 28. Ergo membra ipsius, vel sponsæ esse non possunt.

3. Christus ipsos non novit, vel agnoscit. Joh. 10. 14. Mat. 7. 23. Nunquam novi vos, nec qui in manifestò is Judeus est, sed qui talis est in obscondito, in spiritu non in litera. Rom. 2. 28. Qui autem spiritum Christi non habet, non est ejus, Rom. 8. 9. Ergo non possunt esse membra Christi, & per consequens non Ecclesiæ.

4. Ecclesia est Sanctorum Communio. At isti, ex Thesi, non sunt sancti. Sed. 1. Canes, 2. Venefici. 3. Homicide, 4. idololatæ. 5. Scortatores. 6. Mendaces. 7. Timidi & increduli, execrati foris, ad stagnum ignis ardentis ablegandi. Apoc. 21. 8. & 22. 15. Ergo non habeantur membra veræ Ecclesiæ.

5. Christus ipsos execratur, & denuntiat ipsis Vee Mat. 23. 13. corripiuntur ob introitum sine veste nuptiali, & in ignem inextinguibilem conjiciuntur. Mat. 22. 13. Sed hoc membris Christi non competit. Ergo Christi non sunt membra.

6. Nullum verum Christi membrum amputetur, & nullus ovem aliquam ipsius eripiet è manu ejus. Joh. 10. 29. Sed tales ex Thesi, recta tendunt in Gehennam, ubi horrendum est existimare, pati aliquod Christi vel Ecclesiæ membrum. Ergo Ecclesiæ vel Christi membra non possunt esse.

7. Exeunt è Christi ovili, quia nunquam fuerunt ex ovili, nam quia non fuerunt ex nobis, sed tantùm inter nos, exierunt à nobis. 1. Joh. 2. 19.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **E**cclēsia comparatur 1. *Area*, Mat. 3. 12. 2. *Agro* Mat. 13. 24. 3. *Sagena* ibid. 47. 4. *Convivio nuptiali* ibid. 22. 2. 5. *Decem virginibus*, Mat. 25. 1. 6. *Magnæ domo*, 2. Tim. 2. 20. 7. *Corpori hiorano*. 1. Cor. 12. 15. Sed in *Area* sunt *triticum* & *palea*. In *agro* *bonum semen*, & *zizania*. In *Sagena* pisces probati & noxii. In *convivio* veste nuptiali destituti, & *pii*. Inter *virgines*, *prudentes*, & *fatæ*. In *magna domo* vasa in *honorem*, & *contumeliam*. In *corpore humano* membra *solida*, & *ulcerosa*. Ergo & in *Ecclesia* non tantum sunt membra *genuina*, sed etiā *putrida* & *amputanda*.

Sol. Sunt in *Ecclesia*, sed non ex *Ecclesia*; videntur, sed non *sunt*, vel (ut *relata*) habeantur secundum *Dici*, non secundum *esse*. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent utiq; nobiscum. 1. *Job*. 2. 19. Siquidem quædam sunt in *domo*, quæ non sunt *domus Dei*. *August.* cont. *Donat.* l. 7. c. 51. aliud est inter membra *Ecclesiæ* versari, aliud *esse membrum*:

Ob. 2. *Paulus* persequēbatur *Ecclesiam*, & tamen tunc temporis erat *vas electum*. Incestuosus. 1. Cor. 5. absi debatur ab *Ecclesia*. Ergo erat *membrum Ecclesiæ*. Ergo quisvis *facinerosus* quā diū se subijciunt *externe Ecclesiæ dispositioni*, & religionis *professioni*, vera habeantur, licet non *viva membra Ecclesiæ*.

Sol. Verum illud haberi *membrum* non potest, quod non est *vivum*, nisi *equivocè*, quia unitur tantum *materialiter* *Toxi*, ut *res rei*, non ut *membrum integrum*. *Paulus* & *Incestuosus* fuerunt membra *Ecclesiæ invisibilis* *cenſu* *divino*, licet pro tempore oppugnabant *Ecclesiam visibilem*, & pro hostibus istius *Ecclesiæ*, quamdiu sic fecerunt, fuerunt *estimandi*.

Ob. 3. *Judas* erat *reprobus*, *Jo.* 17. 12. & tamen erat *membrum Ecclesiæ*, quia *Apostolus* & *Episcopus*, *Act.* 1. 20. Ergo *Reprobis*,

probus, & filius perditionis potest esse membrum verum *visibilis* Ecclesiæ.

Sol. Membrum erat externa tantum professione, & titulo, non verà cum Christo *unione*, & re ipsa, numero, non merito, commixtione corporali, non conjunctione spiritali, carnis adjunctione, non cordis connexionione. *Aug.* in *Job.* Tract. 61.

Ob. 4. Si soli electi Ecclesiæ sunt *viva & vera* Ecclesiæ membra, tum impossibile esset ostendere, ubinam sit vera Ecclesiæ, ut aliquis seipsum illi adjungat; quia novit tantum Dominus qui sunt ejus. 2. Timi. 2. 19. Sed absurdum est ita homines relinquere in incerto, ut nesciant quibus Professoribus adhæreant.

Sol. Ex judicio charitatis æstimandi sunt illi vera Ecclesiæ esse membra, qui Christianismum profitentur, & cum fidelibus palam communicant, licet judicio veritatis aliter Coram Deo scrutatore cordium appareant.

Ob. 5. Omnes qui Christum induunt sunt vera Ecclesiæ membra. Sed omnes Baptizati Christum induunt Gal. 3. 27. Ex quibus tamen plurimi hypocritæ possunt esse, & *adversarij*. Ergo possunt esse Ecclesiæ membra.

Sol. Christum induunt quoad externum ritum, licet non quoad internam veritatem, per Baptismum à Christo institutum, utcumq; non sunt in Christo, quod requirit Textus.

Ob. 6. Omnis pars partis est pars totius, sed reprobi, & hypocritæ (in confesso est) possunt esse partes Ecclesiæ *visibilis*, quæ est pars *Catholicæ Ecclesiæ*. Ergo sunt partes vera *Catholicæ Ecclesiæ*.

Sol. Videntur partes cum non sunt, unde Participes potius sunt externorum rituum, quàm partes Ecclesiæ.

Ob. 7. Soli Excommunicati, Hæretici, Schismatici, non Baptizati & Infideles excludendi sunt ab Ecclesiâ, sed quam plurimi *adversarij*, reprobi, & hypocritæ; non incurrunt talem censuram. Ergo pro Ecclesiæ membris sunt habendi.

Sol. Infideles Ecclesiæ esse membra nullus dixerit, non Baptizati Ecclesiæ *visibilis* possunt esse membra, non enim defectus, sed contemptus Baptismi excludit ab Ecclesiâ. Justè excommunicati

communicati privantur Ecclesiæ visibilis, & particularis privilegia, non abscinduntur tamen à corpore, vel delinunt esse membra universalis Ecclesiæ, modo per penitentiam conantur restitui. Schismatici, & Hæretici non delinunt esse membra Ecclesiæ, licet sint ulcerosa, & molestissima, nisi fundamentum prorsus evertant, & Ecclesiis Orthodoxis bellum palam indicant.

QVÆSTIO. III.

*An Clerici sint exempti à Regimine
Sæcularis potestatis? Neg.*

QVIA.

1. **O**Mnis anima potestatibus sublimioribus subdita 'sit, non solum propter iram, sed propter conscientiam, quia sunt à Deo, nec frustra gerunt gladium.

Rom. 13. 1. ad 8. Omnibus hoc præcipitur, Sacerdotibus quoque & monachis, etiam si Apostolus, etiam si Evangelista, etiam si Prophetæ, aut quisvis alius fuerit; Subjectio enim ista pietatem non evertit. Chrysost. in locum. Si omnis, Ergo & vestra, quis vos excepit ab Universitate? si quis tentat excipere, conatur decipere, Bernard. Epist. 42. confer. Tit. 3. 1. & Subditi estote omni humane ordinationi propter Deum, sive Regi, sive Præfatis ab eo missis. 1. Pet. 2. 13. ad 18.

2. Reddenda sunt Cæsari quæ sunt Cæsaris, Mat. 22. 21. Ipse Salvator solvit vectigal pro se & Petro, Mat. 17. 27. & agnoscit Pilati potestatem à Deo datam, Jo. 19. 11. & regnum ipsius non esse ex hoc mundo, Joh. 18. 36. Ergo Clerici subdiciantur Laicis.

3. In V. T. David disponit de rebus Ecclesiasticis. Solomon deponit

deponit *Alrathar* summum Sacerdotem. *Ezekiab* disponit personis & res Ecclesiasticas 2. Chron. 31. 2. *Josias* reformat Ecclesiam, mactavitque omnes Sacerdotes excelsorum, super altaria idolatræ 2. Reg. 23. 20. In N. T. *Paulus* appellat Cæsarem, ut omnibus Prælati Ecclesiasticis superiorem Act. 25. 12. Ergo exemptio Clericorum tunc temporis à seculari potestate prorsus erat inaudita.

4. Constat ex historiis Ecclesiasticis, quando exemptiones istæ Clericorum per *Constantinum M. Carolum M. Lodovicum Pium*, aliosq; principes, & magnates fuerunt concessæ, Ergo non fuerunt Jure Divino, sed ex Principum indulgentia.

5. Constitutiones Imperiales in criminalibus, & tributis, & legibus Politicis subjiciunt. Omnes secundum leges vivant, etiam si ad *Domum Divinam* pertineant. L. 10. C. de mandatis & L. Præbyteri C. de Episcopis Novel. 123. C. 21. 2. 2. unde *Gregorius M. Papa*, *Mauritium Imperatorem* agnoscit *Dominum* suum. Eandem subjectionem asserunt *Medina*, *Covarruvius*, & 146. Autores Pontificii, apud *Goldastum* tribus vol. in folio.

6. Lex Evangelica & Baptismus non eximunt homines, à Jurisdictione Civili, Ergo multò minus Clericatus aut monachatus, quia ista sunt minoris extensionis, dignitatis, & necessitatis; Quod si clericatus aut monachatus, aliquem à Politica subjectione immunem redderent, unusquisq; poterit à pœnis ob facinorosa debitis, & magistratus *Justitia* seipsum subducere, Sacros Ordines vel monachatum suscipiendo, quod *Rempub.* everteret.

7. Si Jus Divinum Clericos & monachos à civili Jurisdictione liberaret, tum privaret principes suis subditis, sic ut nec Juramentum Suprematus, nec Fidelitatis esset illis imponendum, nec pœnæ ob delictas, nec Tributa in Reipub. discrimine, (ut à cæteris subditis & civibus) essent exigenda, sed tantum directive, non coercitive, precario, non autoritative. Quod imminutæ majestatis crimen incurrit, & usurpationi Papali divinas leges & Politicas mancipat.

Obijciunt

Obijciunt Romanenses.

Obi. **R** Espectu clericorum non sunt principes Superiores Potestates, ac proinde non tenentur Clerici principibus parere, neq; Jure humano, neq; Jure divino, nisi quantum ad leges quasdam directivas, siquidem Sacerdotes Judæorum, Exod. 30. Num. 1. Ezra: 1. 7. 2. Ægyptiorum, Gen. 47. 3. Ethnicorum, Aristot. 2. Oecon. Caesar de Bell. Gall. 1. 7. Plutarch. in vit. Camil. 4. veterum Christianorum, Euseb. hist. Eccl. 1. 10. c. 7. quoad personas & facultates erant à subjectione, & tributis immunes. Ergo hoc factum fuit Jure divino, vel Gentium omnium animis in isto Bell. de Cleric. 28.

Sol. Exemptio ista non erat universalis, nec in omnibus, sed in aliquibus tantum, præsertim Sacris & Sacramentis, ut majori cum securitate, & alacritate munus suum obirent; quod si minus facerent, & Leges Civiles violarent, officium ipsorum personas non eximebat, quominus gladio magistratus subjicerentur.

Ob. 2. Clericis concessum est ligare Reges in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, Psal. 149. 8. sic Jeremias constitutus erat super gentes & supra regna, ut evelleret, destrueret, dissiparet, edificaret & plantaret, Jer. 1. 10. quo nituntur privilegio Pontifices in deponendis principibus.

Sol. Hoc faciendum gladio oris, non ore gladii, spiritualiter, denunciando ipsis judicia divina, non temporaliter exercendo in illos tyrannidem, sed Jeremias qui prædicat regi suo independentem captivitatem, subjicit se regis sui imperio, nec conatur ipsum quovis modo è solio suo deturbare.

Ob. 3. Erunt reges nutritii tui, & Regina nurices tue, vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum tingent, Isai. 49. 23. Ergo non possunt reges tales legibus coercere, quibus tenentur præstare tantam reverentiam.

Sol. Non loquitur *Propheta* de personis sed de *Ecclesia Orthodoxa*, quæ tam ex laicis constat quàm clericis, à gentibus tandèm summa veneratione amplectenda, non lege aliqua coercente, sed all'icio suauiter ducente.

Ob. 4. Non tantùm reprehendunt regem suum *Uzziam Sacerdotes*. Non est tui officii *Uzzia*, ut adoleas incensum *Domino*, sed sacerdotum, 2. Chr. 26. 18. Cæterùm vim intulerunt. Egredere è *Sanctuario*. Vers. 19. & festinatò expulerunt eum; V. 20. Ergo ipsius imperio non fuerunt subiecti.

Sol. In legatione sua subiecti non sunt, sed verbi prædicationem, & sacramentorum administrationem ex officio sibi ipsis vendicent, magistratunq; sacra violantem juxta verbum Domini liberè redarguant. Hoc tamen non obstat, quo minùs personæ & facultates ipsorum principibus subjiciantur, qui delinquentes pro merito, gladio & scepro coerceant. 2. *Sacerdotes* isti Regi non intulerunt manus violentas, sed increparunt tantùm, & sponte fugientis leprà à deo percussis, cursum accelerarunt.

Ob. 5. Filii liberi sunt à regum tributis, Mat. 17. 26. Sed tales sunt clerici, Ergo regibus non subijciuntur.

Sol. Omnes *Christiani* hoc sensu sunt clerici, & liberati ut patet 1. Pet. 2. 9. Jac. 1. 25. per legem libertatis, Apoc. 5. 10. unde clerici hinc habent nil peculiare. 2. Filii liberi sunt, quia *Christiani*, non quàm membrà *Reipub.* cui scandalo essent, si debition non præberent consilium, & auxilium. 3. Quo nomine *Christus* pro se & *Petro* stateram solvi voluit.

Ob. 6. Clerici sunt *Pastores*, *Piscatores*, *Patres Laicorum*, etiam principum. Sed præposterum est ut *Pastores* *Ovibus*, *Piscatores* *Piscibus*, *Patres Filiis*, vel anima corpori subjicerentur. Ergò non jure tantùm divino sed naturali eximuntur.

Sol. Diverso respectu clericus pastor est & ovis, neq; pugnat, ut quem tu judicas in spiritualibus, judicet te in temporalibus.

Ob. 7. Spiritualis homo omnia dijudicat, & ipse à nemine dijudicatur, 1. Cor. 2. 15. Ergo nec subijcitur.

Sol. Æquè hoc omnes fideles ac Clericos respicit. 2. non dijudicatur ut spiritualis, sed ut membrum *Reipub.* civilis. 3. nec casibus conscientie, sed in causis externis & civilibus.

QVÆSTIO IV.

*An liceat Clericis matrimonium
contrahere? Aff.*

Q U I A.

1. **H**onorabile est *connubium* inter omnes & torus *immaculatus*, fornicatores enim & adulteros iudicabit *Deus*, Heb. 13.4. Ergo nulli hominum conditioni interdicitur *conjugium*.

2. Ad vitandum *scortationem* unusquisq; suam uxorem habeat, & unaquæq; suum *virum*. 1. Cor. 7.2. quia unusquisq; habet proprium donum ex Deo, alius quidem sic, alius autem sic. Donum autem non habentibus in quacunq; vitæ conditione, melius est nubere, quam *iri*, Vers. 9. Ergo æquè hoc licet clericis ac laicis.

3. Apostolus prohibitionem *coniugii* inter doctrinas *Diabolicas* recenset. 1. Tim. 4.3. Quia legi naturæ in *primævâ* institutione contradicit. Non est *bonum* hominem esse solum. Gen. 2.18. Faciamus ei adiutorium, simile sibi, quod firmatur, 2. ex Praxi *Patriarcharum*, *Enochi*, *Abrahami*, *Jobi*, & summorum *Sacerdotum* in V.T. unde Solomon, væ soli & melius est duobus quam *Uni*. Concessioni etiam repugnat *Salvatoris*. Qui potest, inquit, *celibatum* capere, sapiat. Mat. 19.12. Ergo nemo aliquibus illud iuste interdicit, quod *salvator* *liberum* esse voluit.

4. 1. Tim. 3.2. & Tit. 1.6. Apostolus de *Episcopis*, *Præbiteris*.

teris, & Diaconis clare affirmat licere ipsis conjugium contrahere, quatenus eorum unumquemq; unius uxoris virum esse iubet, damnata Polygamia; & ulterius præcipit, quomodo propriæ familiæ consulant, ut liberos rectè educant, & in officio contineant. Ergo licitum erat ipsis ex præscripto Apostoli gaudere uxore, & liberis. Unde Rithmi cujusdam (ut aiunt) Oxoniensis.

5. Zacharias habuit prolem & uxorem
 Per vi. iam quem genuit adeptus honorem.
 Baptizavit etenim mundi salvatorem,
 Pereat qui tenuit novum hunc errorem.
 Paulus rapitur ad cælos superiores,
 Ubi multas didicit res secretiores,
 Tandem ad nos rediens instruensq; mores,
 Suas inquit, habeat quilibet uxores.

Sic Petri socrus à salvatore sanatur. Mat. 8. 14. qui & uxorem circumduxit in Apostolatu. 1. Cor. 9. 5. Paphuntius cælebs in Concilio primo Nicæno libertatem nubendi clericis factam testam asseruit Sozom. l. 1. c. 22. Uxorati etiam fuerunt Irenæus, Spiridion cum aliis Græcis, & Latinis Episcopis, & uxores ipsorum Episcopissæ, Presbyterissæ & Diaconissæ appellabantur.

----Non horruit illa

Tempestate Deus thalamos, & adasq; jugales:

Ergo nunc & Clericis uxores habere licet.

6. Sacerdotum conjugis favet Jus Canonicum, quia ex Sacerdotibus nati de legitimis conjugis, in summos Pontifices promovebantur; quod sacerdotibus ante prohibitionem ubiq; erat licitum, & in Orientali Ecclesia, usq; hodie obtinet, Dist. 56. C. Cenomanensem unde miratur Leo Imperator illorum impudentiam, qui (ac si divinæ leges non essent absolutæ) liberis hæc ex parte iugum imponere auderent- Novel. 2.

7. Cælibatus iste coactus cleri & monachorum introduxit
 1. fornicationem. 2. Adulterium. 3. Incestum. 4. Sodomiam. 5. Bestialitatem. 6. Nothismum. 7. Infanticidium. Ut videre licet in Visitatione Hen. 8. apud Baleum; & Speedum, & ex epistola Udahri
 ci

ci Episcopi Augustani ad Nicholaum Papam, de sex millibus infantum craniis, in piscina quadam Cenobiali repertis, apud Magdeburg. Cent. 9. cap. 10. quæ si fictitia sit, Pontificiorum est figmentum non nostrorum.

Objectiones Romanensium.

Ob. 1. **E**stote sancti, quia ego sum sanctus. Levit. 20. 26. Et qui in carne sunt Deo placere non possunt, Rom. 8. 8. ita argumentatur Syricius Papa in epistola ad Himerium Taraconensem Episcopum. §. 7. 2. Bonum est mulierem non tangere, ergo malum est tangere. Hieronymus in illud. 1. Cor. 7. 1. Ergo Clerici, qui Deo peculiariter inserviunt, à mulieribus debent præcipuè abstinere.

Sol. Generatim. Textus isti, & alii omnes, quos urgent Pontificii in hoc argumento, æquè Laicos ac Clericos respiciunt, unde nullis omnino licitum esset conjugium. 2. Speciatim, conjugium in Domino includit potius, quam excludit sanctitatem. 3. In carne esse non significat esse conjugationem, sed carnalibus affectibus deditum. 4. Bonum non opponitur his malo aut vitio, sed utili, & commodo; ut idem sit quod *εὐφροσύνη*; commodum & expediens, ver. 35. unde non dicit esse *εὐδαιμονία* simpliciter, sed bonum esse homini in tali statu ancipiti, mulierem non tangere, ver. 29.

Ob. 2. Accedentes ad Deum jubentur non appropinquare uxoribus, Exod. 19. 15. nec panem sanctum potuissent comedere, nisi abstinuissent à mulieribus, 1. Sam. 21. 4. Ergo uxores videntur impedimento esse, quo minus sacra officia exequantur.

Sol. Ista non concludunt contra Sacerdotum conjugium, constat enim illos tunc temporis fuisse uxoratos, sed monent tantum abstinendum esse ab uxoribus, & omnibus aliis, quæ maxime afficiunt, cum Dei cultus sit præ manibus. 2. Samuelis textus à Salvatore repetitus. Mat. 12. 4. respicit potius laicos, Et Davidem & pueros quam Sacerdotes.

Ob. 3.

teris, & *Diaconis* clare affirmat licere ipsis *conjugium* contrahere, quatenus eorum unumquemque unius uxoris *virum* esse iubet, damnata *Polygamia*; & ulterius præcipit, quomodo *propræ* familiæ consulant, ut *liberos* rectè educant, & in officio contineant. Ergo licitum erat ipsis ex præscripto *Apostoli* gaudere uxore, & liberis. Unde *Rishmi* cujusdam (ut aiunt) *Oxonienfis*.

5. *Zacharias* habuit prolem & uxorem
 Per vi. ion quem genuit adeptus honorem.
 Baptizavit etenim mundi salvatorem,
 Pereat qui tenuit novum hunc errorem.
Paulus rapitur ad cælos superiores,
 Ubi multas didicit res secretiores,
 Tandem ad nos rediens instruensq; mores,
 Suas inquit, habeat quilibet uxores.

Sic *Petri* socius à salvatore sanatur. *Mat.* 8. 14. qui & uxorem circumduxit in *Apostolatu*. *1. Cor.* 9. 5. *Paphnutius* cælebs in *Concilio* primo *Nicæno* libertatem nubendi clericis factam testam asseruit *Sozom.* 1. 1. c. 22. Uxorati etiam fuerunt *Irenæus*, *Spiridion* cum aliis *Græcis*, & *Latinis* *Episcopis*, & uxores ipsorum *Episcopissæ*, *Presbyterissæ* & *Diaconissæ* appellabantur.

----Non horruit illa.

Tempestate Deus thalamos, tadasq; jugales:

Ergo nunc & Clericis uxores habere licet.

6. Sacerdotum conjugis favet *Jus Canonicum*, quia ex Sacerdotibus nati de legitimis conjugis, in summos Pontifices promovebantur; quod sacerdotibus ante prohibitionem ubiq; erat licitum, & in *Orientali Ecclesia*, usq; hodie obtinet, *Dist.* 56. C. *Cenomanensem* unde miratur *Leo Imperator* illorum impudentiam, qui (ac si *divinæ* leges non essent absolute) liberis hæc ex parte *jugum* imponere auderent. *Novel.* 2.

7. Cælibatus iste coactus cleri & monachorum introduxit
 1. fornicationem. 2. Adulterium. 3. Incestum. 4. Sodomitiam. 5. Bestialitatem. 6. Nothismum. 7. Infanticidium. Ut videre licet in *Visitatione* *Hen.* 8. apud *Baleum*, & *Speedum*, & ex epistola *Udalrici*

ci Episcopi Augustani ad Nicholaum Papam, de sex millibus infantum craniis, in piscina quadam Cænobiali repertis, apud Magdeburg. Cent. 9. cap. 10. quæ si fictitia sit, Pontificiorum est figmentum non nostrorum.

Objectiones Romanensium.

Ob. 1. **E**stote sancti, quia ego sum sanctus. Levit. 20. 26. Et Equi in carne sunt Deo placere non possunt, Rom. 8. 8. ita argumentatur Syricius Papa in epistola ad Himerium Taraconensem Episcopum. §. 7. 2. Bonum est mulierem non tangere, ergo malum est tangere. Hieronymus in illud. 1. Cor. 7. 1. Ergo Clerici, qui Deo peculiariter inserviunt, à mulieribus debent præcipuè abstinere.

Sol. Generatim. Textus isti, & alii omnes, quos urgent Pontificii in hoc argumento, æquè Laicos ac Clericos respiciunt, unde nullis omnino licitum esset conjugium. 2. Speciatim, conjugium in Domino includit potius, quam excludit sanctitatem. 3. In carne esse non significat esse conjugationem, sed carnalibus affectibus deditum. 4. Bonum non opponitur hinc malo aut vitio, sed utili, & commodo; ut idem sit quod *εὐχρηστὸν*; commodum & expediens, ver. 35. unde non dicit esse *καλόν* simpliciter, sed bonum esse homini in tali statu ancipiti, mulierem non tangere, ver. 29.

Ob. 2. Accedentes ad Deum jubentur non appropinquare uxori-*bus*, Exod. 19. 15. nec panem sanctum potuissent comedere, nisi abstinuissent à mulieribus, 1. Sam. 21. 4. Ergo uxores videntur impedimento esse, quo minus sacra officia exequantur.

Sol. Ista non concludunt contra Sacerdotum conjugium, constat enim illos tunc temporis fuisse uxuratos, sed monent tantum abstinendum esse ab uxori-*bus*, & omnibus aliis, quæ maxime afficiunt, cum Dei cultus sit præ manibus. 2. Samuelis textus à Salvatore repetitus, Mat. 12. 4. respicit potius laicos, Et Davidem & pueros quam Sacerdotes.

Ob. 3.

Ob. 3. Non dicat *Eunuchus*, Ego sum *arbor arida*, quia dabo eis *nomen* melius quam *filiis & filiabus*. *Isai.* 56. 4. 5. & quidam seipso castitatem propter regnum cælorum. *Mat.* 19. 12. Sed ista præcipuè clericum respiciunt; Ergo clerici non debent esse uxorati.

Sol. Imò æquè ad omnes pertinent ac clericos. 2. Loquitur propheta de piis à *trivolis* non de inuuptis. 3. & salvator de iis qui præferunt cælum uxoribus & liberis, quod ab omnibus fidelibus est faciendum, si casus tulerit. *Mat.* 19. 29.

Ob. 4. Apostoli reliquerunt uxores, postquam ministerio Christi se addixerunt, *Luc.* 18. 29. *Mat.* 19. 29. *Hierom.* cont. *Jovin.* 1. 1. Ergo uxores à clericis sunt relinquendæ.

Sol. Aliud est uxores relinquere, ut præteratur religionis negotium pro tempore, aliud dimittere, & repudiare. Separationem quoad tempus cum consensu probat Apostolus. 1. *Cor.* 7. 5. dimissionem nisi ob scortationem nō permittit *Salva.* *or.* *Mat.* 19. 9. 2. Apostolo præsertim Penam uxores circumduxisse constat, 1. *Cor.* 9. 5. non enim verisimile est alienas secum habuisse. 3. *Hierom.* imò opponimus *Clementem Alexandrinum*, & *Tertullianum*, qui & fatetur ipse contra *Helvidium*, ἀδελφὴν γυναῖκα, uxorem apud Apostolum denotare. 4. nec aliter secum *Salvatore* relinquendæ sunt uxores, quàm parentes ac liberi, idq; ab omnibus æquè ac ministris, cum relinquendus sit Deus vel uxores.

Ob. Nemo militans implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, à quo delectus est miles. 2. *Tim.* 2. 4. at qui duxit uxorem sollicitus est de iis quæ sunt mundi, qui cælebs est, sollicitus est de iis quæ sunt Domini. 1. *Cor.* 7. 32. 33. sacerdotis ergo est se exuere præcipuè ab omnibus istis negotiis.

Sol. Uxorem ducere in Domino probam, non est implicare se negotiis secularibus, sed adiutorem in talibus sibi adiscere. 2. sollicitus est uxoratus de rebus mundanis communiter, quando talem habet uxorem, quæ suum non præstat officium, non universalitèr, quia hoc necesse est, sed quia sæpius accidit. 3. ista uon magis clericorum, quàm Laicorum obstant connubiis.

Ob. 6. Id quod est melius, est eligendum à clericis, sed qui abstinet

stinet à nuptiis melius facit. 1. Cor. 7.38. quam qui ducit uxorem, Ergo hoc à Clericis præcipuè est præstandum.

Sol. Omnes æque spectat hoc ac Clericos. 2. Melius facit, i. e. commodius tempore persecutionis, ob præsentem necessitatem, ut restringit Apostolus, non absolute, præsertim si non sit instructus castitatis dono, ita enim est melius nubere, quàm ui.

Ob. 7. Patres à conjugio abstinerunt, & cælibatum concilio- rum decretis Clericis injunxerunt, quibus est obsequendum.

Sol. Hoc factum non ab omnibus, sed plerisque (aliis reclamantibus) idq; ex consuetudine ob rerum angustias, idq; ex privato liberorum proposito, non ex imperio, præcepto aut interdicto, 2. quia decreta huiusmodi matrimonium prohibentia ab antiquis non erant lata, sed sub recentiori Antichristi tyrannide inventa, quibus semper erat à sanioribus reclamatum.

QVÆSTIO V.

*An Monachatus sit religiosus vitæ
status in quo quis superoget? Neg.*

Q U I A,

1. **A**rguit Scripturam esse imperfectam, ac si non tradidisset omnia ad salutem necessaria, contra illud, 2. Tim. 3. 16. 17. Omnis Scriptura Divinitus est inspirata, & utilis est ad Doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad Disciplinam, quæ est in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus perfecte instructus. Aliter Christus tandem cum Prophetis & Apostolis esset quoad regulas credendi, aut vivendi, à Dominico, Francisco, aut Ignatio Loyola corrigendus.

2. Irritum facit mandatum Dei in honorandis parentibus,

A a

&

& adjuvandis; Ingressus enim religionem, eximitur postea ab omni parentum obsequio quod Pharisæicum istud refert à servatore reprehensum. Mat. 15. 4. Mar. 7. 10.

3. Privat homines primævâ benedictione, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Gen. 1. 28. & contradicit creatoris sententiæ. Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2. 18. & sapientis. Vx soli. Ecclef. 4.

4. Non licet vovere aliquid quod Deus non præceperit, aut quod in damnum Reipub. aut proximi cedat, sed damnatur omnes cultus electiui, quia planè heretici. Quod præcipio tibi, hoc tantum facio Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Deut. 12. 32. Col. 2. 23. sed monachismi votum nusquam habet præceptum. Reipub. membrum subducit, & separat, juxta illud Apostoli. Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, 1. Cor. 1. 12. & contra illud Salvatoris. Ne vocamini Magistri, quia magister unus est. Mat. 23. 10. nec permittit ut erga proximum exerceatur hospitalitas, & aliæ virtutes Homileticæ, præsertim si in Anachorismum, aut Eremitismum obbrutescat. Ergo non omnino est ferendum.

5. Vota Paupertatis, Obedientiæ, & perpetui Calibatus verbo Dei adversantur, quia 1. Mendicum noluit esse Deus in Israel, Ecclesiastic. 40. 28. 2. Emptos pretio non vult fieri servos hominum. 1. Cor. 7. 23. subeuntes Præpositorum jussa, sine examine ex ceca obedientia. contra illud Christi. Qui potest capere, capiat. Mat. 19. 13. Sed monachatus ad hæc omnia mancipat incommoda, cum supererogationis opinione, Ergo non est ferendus, aut aliter instituendus.

6. Supererogatio est superarrogans commentum, quod consiliis nititur fictitiis, à quorum observatione plus præstatur quam lex requirit. Atqui nemo potest implere legem Dei, ut inde iustificetur, multò minùs excedere dilectionem, quæ ex præcepto. Toto Corde, toto Animo, & totis veribus Deum, & proximum sicut se ipsum debet amplecti. Ergo impossibile est supererogare, ex observatis votis monasticis, & per consequens, Ecclesiæ (ut loquuntur,) Thesaurus, & Papales indeeductæ indulgentiæ prorsus in fumos abeunt.

7. Votum in *Baptismo* nuncupatum, & postea ab adultis *rehabitum*, supervacanea reddit omnia vota *monastica*, nec enim plus requiritur, quam ut *Dialolo*, & omnibus ejus operibus, mundo & ejus pompis, & vanitatibus, carni & omnibus ejus impis concupiscentijs abrenunciemus; fidei omnes articulos credamus, & in omnibus mandatis Domini ambulemus. Monachi autem religioni palsum obtrudunt, dum possident omnia securis, & liberius in canobiâ, ex aliorum vivunt sudore, quam ij qui fundarunt talia monasteria, aut alij qui stipem, & eleemosynam conferunt.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **E** Nosh. Gen. 4. Nazarei, Num. 6. Elias & Elizeus, unâ cum filiis prophetarum è libris regum. Rechabitzæ. Jer. 35. Baptista, Mat. 3. Apostoli, Act. 4. imâ cum alijs Sanctis & patribus celeberrimis, hunc vitæ statum instituerunt & coluerunt, Ergo est probandus.

Sol. Aliena sunt ista omnia à statu monachorum votivo, nam 1. qualis erat *Enosh* monachus, qui uxorem habuit, & liberos? nec ille cultum *seperatum* instituit, sed cepta est ipsius tempore, publica seorsim à *Caianitis* invocatio; De inde verba textus æquè ferunt *prophanationem* ac *invocationem*, juxta *Tremellium*, *Broughtonum* & alios, ut sit legatur tum *captum* est *profanari* nomen Domini. 2. *Nazæarum* peculiaris erat à Deo, non ab hominibus institutio, qui & bona possidebant, & uxores habuerunt, quemadmodum, 3. *Rechabitzæ*, quorum *observationes* non perpetuæ erant, nec *uniusmodi*, sed tempori accommodatæ. 4. *Elizæ* & *Elizei* vocationes erant à Deo *extraordinariæ*, nec in exemplum trahendæ; nec filii prophetarum in monasteriis, sed *scholasticè*, pro tempore simul instituebantur, ad munia *feliciùs* obeunda, in Ecclesia, vel Republica, 5. *Baptista* conditio divinitus *injuncta*, non *eremum* constantè tenuit, sed & *aulam* petiit. 6. *Communio* bonorum inter Apostolos, pro tempore erat

& adjuvandis; Ingressus enim religionem, eximitur postea à omni parentum obsequio quod Pharisæicum istud refert à servatore reprehensum. Mat. 15. 4. Mar. 7. 10.

3. Privat homines primæ vâ benedictione, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Gen. 1. 28. & contradicit creatoris sententiæ. Non est bonum hominem esse solum. Gen. 2. 18. & sapientis. Væ soli. Eccles. 4.

4. Non licet vovere aliquid quod Deus non præceperit, aut quod in damnum Reipub. aut proximi cedat; sed damnantur omnes cultus electissimi, quia planè hæretici. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Deut. 12. 32. Col. 2. 23. sed monachismi votum nusquam habet præceptum: Reipub. membrum subducit, & separat, juxta illud Apostoli. Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, 1. Cor. 1. 12. & contra illud Salvatoris. Ne vocamini Magistri, quia magister unus est. Mat. 23. 10. nec permittit ut erga proximum exerceatur hospitalitas, & aliæ virtutes Homileticæ, præsertim si in Anachorismum, aut Eremitismum obbrutescat. Ergo non omnino est ferendum.

5. Vota Paupertatis, Obedientiæ, & perpetui Calibatus verbo Dei adversantur, quia 1. Mendicium noluit esse Deus in Israel, Ecclesiastic. 40. 28. 2. Emptos pretio non vult fieri servos hominum. 1. Cor. 7. 23. subeuntes Præpositorum jussa, sine examine ex cæca obedientia, contra illud Christi. Qui potest capere, capiat. Mat. 19. 13. Sed monachatus ad hæc omnia mancipat incommoda, cum supererogationis opinione, Ergo non est ferendus, aut aliter instituendus.

6. Supererogatio est superarrogans commentum, quod consiliis nititur fictitiis, à quorum observatione plus præstatur quam lex requirit. Atqui nemo potest implere legem Dei, ut inde iustificetur, multò minus excedere dilectionem, quæ ex præcepto. Toto Corde, toto Animo, & totis verbis Deum, & proximum sicut seipsum debet amplecti. Ergo impossibile est supererogare, ex observatis votis monasticis, & per consequens, Ecclesiæ (ut loquuntur,) Thesaurus, & Papales indeeductæ indulgentiæ prorsus in fumus abeunt.

7. Votum in Baptismo nuncupatum, & postea ab adultis reprobatum, supervacanea reddit omnia vota monastica, nec enim plus requiritur, quam ut Diabolo, & omnibus ejus operibus, mundo & ejus pompis, & vanitatibus, carni & omnibus ejus impis concupiscentiis abrenunciemus; fidei omnes articulos credamus, & in omnibus mandatis Domini ambulemus. Monachi autem religioni passum obtrudunt, dum possident omnia securis, & liberius in canobio, ex aliorum vivunt sudore, quam ii qui fundarunt talia monasteria, aut alij qui stipem, & eleemosynam conferunt.

Objiunt Romanenses.

Ob. 1. **E** Nosh. Gen. 4. Nazarei, Num. 6. Elias & Elizeus, unâ cum filiis prophetarum è libris regum. Rechabitz. Jer. 35. Baptista, Mat. 3. Apostoli, Act. 4. unâ cum alijs Sanctis & patribus celeberrimis, hunc vitæ statum instituerunt & coluerunt, Ergo est probandus.

Sol. Aliena sunt ista omnia à statu monachorum votivo, nam 1. qualis erat Enosh monachus, qui uxorem habuit, & liberos? nec ille cultum separatum instituit, sed cepta est ipsius tempore, publica seorsim à Caianitis invocatio; De inde verba textus æquè ferunt prophanationem ac invocationem, juxta Tremellium, Broughtonium & alios, ut sit legatur tum ceptum est profanari nomen Domini. 2. Nazæeorum peculiaris erat à Deo, non ab hominibus institutio, qui & bona possidebant, & uxores habuerunt, quemadmodum, 3. Rechabitz, quorum observationes non perpetuæ erant, nec uniusmodi, sed temporis accommodatæ 4. Elie & Elizei vocationes erant à Deo extraordinariæ, nec in exemplum trahendæ; nec filii prophetarum in monasteriis, sed scholasticè, pro tempore simul instituebantur, ad munia feliciter obeunda, in Ecclesia, vel Republica, 5. Baptista conditio divinitus injuncta, non eremum constantè tenuit, sed & aulam petiit. 6. Communio bonorum inter Apostolos, pro tempore erat

arcepta, non præcepta, ut continuaretur. 7. Ex necessitate, non ex voto facti sunt Eremitæ, Paulus, Antonius, & Hilarion, & Scholæ fuerunt institutæ à patribus, in quibus discipuli educarentur ad ministerium. non monasteria, in quibus superstitione saginarentur, ut in otio non ferendo consenserent.

Ob. 2. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, & da pauperibus, & habebis thesaurum in Cælo. Mat. 19. 21. Ergo qui exiunt sæcularem, & induunt monachum, assequantur eam religionis perfectionem, quam cæteri fideles non attingunt.

Sol. Præceptum hoc personale erat ad hominem, & *maxime* ad detegendam interrogantis latentem avaritiam, non generale, quod quosvis obligat, nisi in tali casu, ubi aut omnia sunt deferenda, aut Christus relinquendus, monachus igitur vota non omnino astruit.

Ob. 3. Beati pauperes, Mat. 5. 3. Ergo paupertas monachalis est exoptanda.

Sol. Non pauperes *ἐπιματι*, sed pauperes *πλῆματι* à Salvatore salices pronunciantur, non ob divitiarum defectum, sed animæ affectum humilem, quod non claustralibus solum, sed omnibus Christianis competit.

Ob. 4. Opportet nosmetipsos negare, Mat. 16. 24. & obedire Præpositis. Heb. 13. 17. Sed ista exactius cæteris præstant monachi. Ergo probanda est ista vitæ ratio.

Sol. Abnegatio sui ipsius & præpositis debita obedientia æquæ omnibus Christianis pro ratione suæ conditionis præcipiuntur, nec minùs exerceantur à secularibus, quam à superstitionis monasteriorum votariis.

Ob. 5. Castratio voluntaria laudatur. Mat. 19. 13. & perstringuntur viduæ, quæ primam fidem deferuerunt. 1. Tim. 5. 12. Ergo castitas monachalis est commendanda, & vota monachorum non deferenda.

Sol. Castitas illa permittitur, sed non præcipitur à Salvatore, idq; dono instructis, non aliter dispositis. Illi autem se castrant propter regnum cælorum, qui deferunt uxores & omnia quæ impediunt, quo minus Christum sequantur, sed uxor potest esse utilis, quæ viri pietatem promoveat & infidelè sanctificet.
1. Cor,

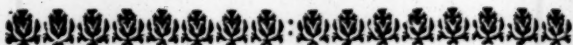
1. Cor. 7. 14. 2. viduarum ante non reprehenditur conjugium, sed levitas, quæ absq; ratione satis probata mutant conditionem.

Ob. 6. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium do. 1. Cor. 7. 25. unde Paulus gratis prædicans, plus præstitit, quam erat præceptum. 1. Cor. 9. 12. Ergo consilia dantur Evangelica, & supererogationis opera, monachatus fundamenta.

Sol. Consilia ista sunt præcepta, quæ non omnibus competunt, sed capacibus, nec sunt ultra præceptum generale, sed citra, ut media ad præcepti impletionem ducentia. 2. Paulus supererogat non absolutè, respectu generalis præcepti, Diliges Dominum Deum tuum toto Corde, &c. proximum sicut teipsum, sed comparatè, quatenus gratis prædicabat, cum stipendium potuisset jure postulare, quod tamen debitum Deo obsequium non excedit, sed infra subsidit.

Ob. 7. Supererogationem defendunt Patres, Ergo non à nobis est sufflaminanda.

Sol. Defendunt comparatè, vel, 1. ad præcepti partem negativam, ut qui Eleemosynas largitur plus præstat, quam litera præcipit, Non furaberis, vel 2. ad actus externos, ut cum animis quispiam implet literam non consuetudinariò. vel 3. ad unum aliquod mandatum, ut jubes quod Adultera non limus? Amando plus facimus quam jubes, aiunt virgines apud Augustinum, de verbis Apost. Serm. 18. vel 4. Ad mandatum cæteris commune, sic Paulus supererogat, dum gratis prædicat, sed non absolutè, ac si aliquis potuit Deum plus quam toto animo, mente & corde diligere, quod expressè præcipitur, omnia enim cum fecerimus, dicamus, quod servi inutiles sumus, quia fecimus tantum, quod debuimus. Luc. 17. 10.

QUÆST. VI.

An Iuramentum Fidelitatis Magistratibus Laicis à clericis æquè ac à Laicis sit præstandum? Aff.

QUIA.

1. **I**uramentum illud nil præter veritatem, iudicium & iustitiam proponit quæ sunt omnes conditiones iuramento legitimo requisitæ. Jer. 4. 2.
2. De fide subditorum Magistratum reddit certiorē, ut mutua pax in Repub. conservetur, dum legitimam ipsius agnoscunt, potestatem, & debitam spondent obedientiam juxta illud Rom. 13. 1.
3. Detrahit Anichristo & Fanaticis larvam, qui sub prætextu suprematus à Christo ipsis concessi, detrahunt Cæsari quæ sunt Cæsaris. contra illud. Mat. 22. 21. & subditos animant & armant, vel occultis cuniculis, vel aperta rebellione in Unctos Domini.
4. Discrimen ponit apertum inter Papicolas erroneas, & turbones, dum constet, qui hoc sincerè præstant iuramentum (non obstante in aliis superstitione aut dissensu) habendos esse pro fidelibus subditis, recusantes verò perfidiæ esse postulandos.
5. Ante mille annos consimile iuramentum ab Hispanis Pontificiis sanctitur exigendum. Concil. Tolet. 4to. Can. 74. Ergo nec nostrum, nec novum, nec iniquum habendum est inventum.
6. Idem etiam decreverunt Galli Papicolæ in Conventum trium ordinum Ann. 1614. ubi Bellar. Suarez, & Sanctiarelle aliorumq;

aliorumq; oppugnantium hoc *juramentum* Tractatus *Uulcano* adjudicantur. Vid. libellum cujus Titulus DEUS & REX.

7. Quibus consentiunt *Barclai Pater, & Filius*. 2. Apud nos *Sacerdotes* 13. regnante *Elizabethâ* apud *E. J. Pontificum*, in peculiari Tractatu *Anglicè* p. 10. 3. *Blackwellus Archiepresbyter*, cum sequacibus *juramentum* illud præstitit, ut *Rogerus Winberingtonius* adversus *Fitz-herbert, Sculkenium*, & alios ex Conciliis & Patribus copiosè & nervosè defendit.

Objectiones Adversantium.

Ob. 1. **N**on præstandum est *juramentum* quod privat Pontificem suo jure, quo potest Reges Christianos deponere ex pacto in Baptismo, per quod Christo & suo in terris vicario se subijciant Bellar.

Sol. In Baptismo nomen dant omnes Christo, non Papa, qui est Christi potius *Rivalis*, quàm *Vicarius*, & generale est Axioma. *Lex Christiana* nullum privat suo jure *Ecclesiastico* multo minùs *temporali*.

Ob. 2. Potestas *Temporalis* potestati *spirituali* est subiecta, quod negatur in hoc *juramento*. Ergo non est admittendum.

Sol. Subjicitur quoad directionem, non quoad imperium & coactionem, diverso enim respectu & *Gladius* subjicitur *Clavibus*, & *Claves* *Gladio*, exemptio enim Clericorum est ex principum indulgentia, non ex vocationis, aut personarum privilegio.

Ob. 3. Constitue super te regem ex fratribus tuis. *Deut. 17. 15. i. e. ejusdem religionis*. Ergo si christianus rex dilabatur in *heresim*, aut *atheismum*, regni sui jure excidit, & per consequens, potest à Papa excommunicari, & deponi.

Sol. Impiè facit populus qui regem infidelem (cum aliter potest) sibi ipsi constituat, sed si legitimo titulo hereditario, vel aliàs à Deo sit constitutus; ferendus est, sive Tyrannus
sive

sive *Hæreticus*, vel *alius*, non à subditis suis feriendis, multo minus à *Papa* exauctorandus.

Ob. 4. Damnat *Juramentum*, ut *impiam* & *hæreticam*, hanc *doctrinam*, quæd *principes* per *Papam* excommunicati possint à subditis deponi: sed hoc non est *hæreticum*, quia nullum tollit fidei *Articulum*, sed *regimen tantum Ecclesiæ* respicit.

Sol. *Hæresis* non tantum fidei respicit *Articulos*, sed *veritates omnes* in verbo divino expressas, de quibus hæc est. *Obedientiam principibus nostris esse præstandam*, *Rom. 13. 1.* &c. nec hanc *opinionem* directe damnat ut *hæreticam*, sed ac si esset *hæretica*, detestandam.

Ob. 5. Negat hoc *juramentum* *jus Absolutionis*, quod omnibus ministris conceditur. Ergo iniquum est, & non suscipiendum.

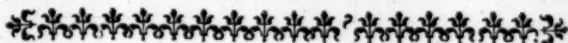
Sol. Aliud est absolvere *penitentes* à *peccatis*, aliud ab *obedientia* principibus suis debita; hoc facere possunt omnes *ministri* æquè ac *Papa* (*declarative tantum*, non *autoritative*) non illud, Vel *Papa* vel quivis alius præter Deum.

Ob. 6. Ut *Petro*, sic *Papæ* ejus *successori* in unctum erat *triplex Pasce*, *Joh. 21. i.* e. *triplex concessa potestas*: 1. circa *lupos* ut istos abigat. 2. circa *oviles* petulcos, ut eos excludat. 3. circa *oviculos*, ut *pabulum* salutare illis præbeat, sed hoc im-pedit hoc *juramentum*. Ergo non suscipiendum.

Sol. Nihil peculiare *Petro*, quod cæteris *Apostolis* non erat commune multo minus *Papæ*, in verbis illis Christi erat concessum. 2. Aliud autem est *pascere*, aliud *deglubere*, & *deponere*, rectius faceret *Papæ*, si suos *pasceret*, & non immitteret *falcem* in alienam *messiem*. 3. Oves enim non *Papæ* sunt, sed *Christi*, quas pro virili tenentur omnes pastores *spirituales* verbo *pascere*, & non bonis suis *temporalibus* exuere.

Ob. 7. Surge *Petre*, occide, & manduca. Ergo potest *Papæ* ip-sus *successor* principes *rebeldes* pro arbitrato *deponere*. *Baro-nius*.

Sol. Si sic *occi lat*, teneant eodem præcepto *manducare*, sed forsan tum ossa hærebunt in *gula*, ut contigit *lupo ovem* voranti in *fabula*.

Q U Æ S T. VII.

An aliqua sint membra Ecclesiæ laborantia in Purgatorio? Neg.

Q U I A.

1. **S**criptura tale Purgatorium circa centum terræ, Gehennæ attiguum non agnoscit, sicut patet ex ductu utriusq; Testamenti, live in exequiis celebrandis, live in sacrificiis offerendis, ubi ne vola quidem talis purgatorii, vel minimum occurrit vestigium. Ergo est figmentum, poeticum, & ethnicum, non dogma Christianum.
2. Duo tantum statuuntur post mortem animarum receptacula, cælum credentibus, & gehenna incredulis. Mar. 16. 16. quod in parabola Divitis & Lazari, ad oculum quasi exprimitur. Luc. 16. 22. Ergo locus tertius non est fingendus, quod sit laboratorium animarum purgationem.
3. Qui credit, in iudicium non venit, sed per mortem transit ad vitam, Joh. 5. 24. 2. Beati mortui, *μακάριοι* etiam dicit spiritus, ut requiescunt à laboribus, Apoc. 14. 13. 2. Scimus cum hæc terrena domus dissoluta fuerit, habere nos ædificium in cælo. 2. Cor. 5. 1. Ergo non carcerem in purgatorio.
4. Sanguis Jesu Christi (*αἷμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ*) purificat nos ab omni peccato, 1. Joh. 1. 7. 2. quem proposuit, Deus *ἱλαστήριον* placamentum, per fidem in sanguine ipsius, ad demonstrationem iustitiæ suæ, prætereundo peccata quæ antecesserunt in illa Dei tolerantia. Rom. 3. 25. Ergo non punit in alio sæculo. Sed detrahit hæc ficta expiatio Christi satisfactioni meritoria, & mediatoria, & Articulum Remissionis peccatorum, quem habemus in symbolo Apostolico, prorsus evertit.

5. Dum tempus habemus, operemur *bonum* apud omnes, Gal. 6. 10. venit *nox*, in qua nemo potest operari, Joh. 9. 4. Quodcunque *facere potest* manus tua, *instanter* operare, quia nec *opus*, nec *ratio*, nec *sapientia*, nec *scientia* erant apud *inferos*, quo tu properas. Eccl. 9. 10. Sed *inmutabilis est status* ut arboris cadentis ad *austrum*, vel *aquilonem*, Eccl. 11. 3. Ergo non *expectanda* post hanc vitam purgatio, ubi nullus est locus operandi, sed *recipiendi* secundum opera.

6. Consentiant *Patres* postquam hinc *excessum* fuerit, nullus *pœnitentiæ* aut *satisfactionis* locus relinquitur, Cyprian ad *Demetrianon*. 2. Hic *luctuæ*, & *certamini* locus est, illic erit *coronæ*, & *præmiæ*, Chrysost. de *Lazaro*, *Hon* il. 2. 3. Nemo se fallat, *fratres*. Duo tantum loca sunt, *tertius nullus interitur*. Aug. de *Tempore*. Ser. 132.

7. Aut expiat *Purgatorium* post hanc vitam *culpam*, aut *pœnam*: non *culpam*, quia ista tollitur per *pœnitentis Absolutionem* & *extremam Unctionem*, non *pœnam*, quia ista exigitur *severissimè* in *Purgatorio*, contra illud, *Peccatorum* ejus non recordabor *amplius*, Ezech. 18. 22. quod si *sublata* sit *culpa* in hac *vita*, quare non & *pœna*? & si *deleatur culpa mortalis*, cur non & *multo magis peccati venialis*, sic ut non *opus* sit apud *inferos* *Purgatorio*, præsertim à *Demonibus* torquentibus, qui potius *polluant*, quam *purgent*, unde *hæsitant* de *Purgatorio* *Lombardus* cum plurimis aliis *Papiculis*, nulli *urgent* ut *Articulum fidei* præter *Jesuitas*.

Contra urgent Romanenses.

Ob. 1. EX V. T. *Sancta* & *salutaris* test *cogitatio orare* pro *defunctis*, 1. Mac. 12. Sed non *salvatis*, quia non *opus* est, vel *damnatis*, quia non *prodest*. Ergo pro *purgatis*. 2. Quem in *finem panis*, & *vinum* expendenda essent in *sepulchris iustorum*? Tob. 4. 3. *David* *jehinavit* pro *Saul*, & *Jonathan*, 2. Sam. 1. 4. *Agros* se per *ignem* & *aquam* *eductum* fuisse

fuisse in locum refrigerii. Psal. 38. 5. in quo non erat aqua Zach. 7. 6. E loco ubi accensus erat ignis spinas devorans, Psal. 66. 7. Ubi sedebit Deus quasi ignis constans, & purgabit filios Levi. Unde petit David, ne illum in ira sua castiget, Psal. 6. Sed omnia ista loca, vel seorsim, vel simul sumpta probant Purgatorium. Bell.

Sol. Duo prima loca sunt Apocrypha, nec probant Purgatorium post hanc vitam, sed piorum promovent castigationem & consolationem. 2. reliqua vel sunt prorsus aliena, vel respiciunt tantum afflictiones, quibus Deus suos castigat, vel exprimentium affectum vivorum erga mortuos. 3. Nec Patres ante Christi adventum juxta Pontificios fuerunt in Purgatorio, sed in Limbo Patrum, unde dicunt Christum illos eduxisse.

Ob. 2. N. T. exhibet carcerem, unde post redditam ultimam quadrantem erit liberatio, Mat. 5. & mitiorem penam, quam in gehenna irasceuti temerè. ibid. 2. Peccata quædam esse remittenda post hanc vitam. Mat. 12. quod non potest fieri in cælis, aut gehenna, Ergo in Purgatorio. 3. Per Mamonnam iniquitatis posse nos facere amicos, qui post mortem recipiant nos in cælestia habitacula. Luc. 16. 4. Orasse latronem, ut Christus esset ipsius memor in regno, sic ut evaderet Purgatorium, Luc. 22. cujus dolores Christus dicitur solvisse. Act. 2. 5. ubi purgandorum peccata, ut fenum & stipula, quasi per ignem absumuntur. 1. Cor. 3. 6. Pro quibus lachrymis se baptizant vivi, ut liberentur à pœnis. 1. Cor. 15. 7. Eandemq; ob causam in purgatorio laborantes Christo geniculantur. Phil. 2.

Sol. Torquentur ista omnia adversus Textus scopum, ut patet ex antecedentibus, & consequentibus, nec gry de purgatorio post hanc vitam potest ex illis extundi.

Ob. 3. Concilium Carthaginiense tertium, Bracarense primum, Cabilonense, Wormasiense, Lateranense, Florentinum, & Tridentinum, Purgatorium asseruere, Ergo est credendum.

Sol. Prima ista Concilia particularia de commemoratione mortuorum statuunt, non de purgatione. 2. Tria sequentia prohibitu decreverunt quicquid maxime ipsorum commodis

conveniebat.

Ob. 4. Patres *Orationem, Sacrificiorum, Oblationum* pro defunctis, adeoque *purgatorii* post hanc vitam mentionem faciunt. Ergo receptum fuit ab illis ut Ecclesiæ dogma.

Sol. In alium finem hoc fecerunt, vel ad testificandum *pium* erga mortuos affectum. 2. vel ad exoptandam illis *beatam resurrectionem*, 3. vel ad Deum celebrandum pro mortuis in domino. 4. vel loquuntur de igne tribulationis in hoc sæculo, vel conflagrationis in die judicii, vel 5. hæsitantè asserunt. *Incredibile non est, Quia forsitan verum est*, ut Augustinus, nunquam urgent ut fidei dogma, nam priscis (uti fateatur *Rossensis* contra *Lutherum*. Act. 18.) erat incognitum, & serò ad ignem *Purgatorii* est trepidatum. confic. Sixtum. Senen. *Biblioth.* lib. 5. Num. 17.

Ob. 5. Confitentur *Purgatorium Hebræi*, ut *Josephus Ben Gorion*, *Mahumetani* in *Alcarano*, *Philosophi*, ut *Plato* in *Gorgia*, & *Phædone*. *Cicero* in somnio *Scipionis*. Poetæ ut *Virgilius*.

Ergo exercentur pænis, veterumq; malorum

Supplicia expendunt. Æn. 6.

Claudianus.

Quos ubi per varios annes, per mille figuras

Egit lethæo purgatos flumine-----

contra *Ruffinum*. l. 2. Ergo distamen est quasi naturæ, dari *purgatorium*: *Bellar.* de *Purgat.* l. 1. c. 11.

Sol. *Prodigiosum* videtur *Christiane* fidei dogma, quod talibus nititur patronis. 2. & *Purgatorium* hoc *Judaicum*, *Eibnicum*, & *Turcicum*, toto (ut loqui liceat) inferno, à *Papistis* discrepat.

Ob. 6. *Animarum apparitiones* *purgatorium* variis modis & singulibus demonstrarunt, ut patet ex *Gregorii Dialogis*, 2. *Gregorio Turonico*, 3. *Petro Damiani*. 4. *Beda*. 5. *Bernardo*. 6. *Anselmo*. 7. *Vincenzio* in *speculo Historiali*, ut habet *Bellar.* ibid. Ergo credendum est esse *Purgatorium*.

Sol. *Fabulæ* istæ anniles *Diaboli* potius produnt imposturis, quam *Articuli* *Christiani* ponunt fundamentum.

Ob. *Purgatorium*, hoc est locus intra terræ viscera, gehennæ

hennæ vicinam, colligi potest ex *irruptionibus* ignis *Ætnæ* in *Sicilia*, & *Hecla* in *Islandia*, unde conspecta fuit *anima* *Theodorici Ariani* in foveam *Vulcani* præcipitata, apud *Gregor. Dialog. l. 4. c. 35.* & audiuntur ex *Hecla*, tonitrua horribilia, & sæpe apparent *animæ*, quæ dicunt se mitti in istum montem. *Bellar. de Purgat. l. 1. c. 6.*

Sol. Ex venis terræ *Sulphuræ* erumpere tales ignes ostendunt *Physici*, & naso caret, vel laborat nimia *gravedine*, qui olidas hujusmodi *imposturas* statim non subolfaciat.

B b 3

Loci

LAURENCE PALACE
LIBRARY

LOCI IV. SECT. III.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

DISCIPLINA in qualibet particulari Ecclesia est necessaria, 1. deducenda ex verbo divino, 2. dirigenda ad *ταξις* & *εὐνομία*, 3. liberanda à cumulo rituum & ceremoniarum onerantium.

In hac disputatione præcipuæ occurrunt hæ Quæstiones.

An	{	1. Regimen Ecclesiæ Catholice per Papam, tanquam Christi Vicarium debeat esse Monarchicum? 2. Ex Institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit Oro, sive gradus à Presbyteratu distinctus, eoque superior? 3. Clerici Jure Divino exerceant Jurisdictionem, Temporalem, aut Laici spiritualem? 4. Liceat subditis contra legitimum suum Magistratum

- rum, sub pretextu quovis Religionis, arma movere?
5. State Liturgiæ in diversis Ecclesiis diversæ, modo Sacris Literis non repugnant, sint probandæ?
 6. Liturgia Anglicana sit Sacris Literis Conformis?
 7. Vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines post Reformationem fuerit Legitima?

QVÆSTIO. I.

*An regimen Ecclesiæ Catholicæ per
Papam, tanquam Christi Vicari-
um, debet esse monarchicum? Neg.*

QVIA.

1. **P**ontifex Ecclesiæ Judaicæ, utcunq; typus erat Christi, monarcham nō agebat pro arbitratu suo, sed legi & regi politico erat subiectus, unde David de rebus disponit Ecclesiasticis, Sacerdotibus & Levitis Paralip. 15. 16. Solomon deponit Abiathar summum Sacerdotem, & surrogat Sadoc in ipsius locum. 1. Reg. 2. 26. 27. cogitq; Concilium ad Templi Consecrationem. 1. Reg. 8. quod monarchiam summi Pontificis prorsus eliminat.

2. In N.T. primatum in Ecclesia Salvator prorsus prohibuit. Scitis quod principes gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, Benefici vocantur, vos autem non sic: Mat. 20. 26. Luc. 22. 26. neq; inter ordines Ecclesiasticos, Papam ullum, aut Oecumenicum Episcopum recenset Apostolus, 1. Cor. 12. 28. Eph. 4. 11.

3. In Concilio Hierosolymitano, Act. 15. nullus præ cæteris

ris præsidet vel primum exercet; sed Apostoli pari jure decernunt, & decreta sua cum assensu Præbyteriorum & fratrum absq; Anathemate syderante promulgant, Vers. 22. 23.

4. Petrus ipse hanc monarchiam, & suprematum prorsus averfatur dum *Συμπεσβύτην* se appellat, & *ἐκτακτοῦν* dominari in clerum, & *ἀλλοτροδοσκεῖν* prorsus interdicit, 1. Pet. 4. 15. & cap. 5. 1. 3. cur igitur Papa arrogat, quod Petrus abhorret? Et cur vendicat sub titulo Petri primum, potius quam quivis alius orthodoxus Episcopus?

5. Christus solus est monarcha, caput & sponsus catholicæ Ecclesiæ, cui profitetur se semper adfuturum usq; ad consummationem sæculi. Mat. 18. 19. & 28. 20. sed ista sunt *ἀντίστα* cum vicario, qui absentis vices tantum supplet, sic enim monarcha non esset *μωρος*, & corpus esset biceps, & sponsus admitteret tori socium, quod non est ferendum.

6. Papali huic usurpationi restiterunt Concilia omnia antiquiora, & liberiora, è quibus nonnulla hæreticos aut schismaticos Papas denunciarunt, & deposuerunt; nec Ecclesiæ Patriarchales eminentiores usq; ad hunc diem Papæ jugum subierunt. Legatur Philippi Mornei mysterium iniquitatis, qui sexaginta circiter instantias adversus hoc monarchicum papale regimen adducit.

7. Patres oppugnant. 1. Cyprianus. Cæteri Apostoli erant quod fuit Petrus pari consortio præditi honoris, & potestatis. lib. de Simplicitat. Prælatorum. 2. Hieron. Ubiqueq; fuerit Episcopus, sive Romæ sive Eugubie, sive alibi, ejusdem est & Sacerdotii, Ep. ad Evagrium. 3. Gregorius Papa. Ego fidenter dico quia quisq; se universalem Episcopum, vel Sacerdotem vocat, vel vocari desiderat in elatione sua, Antichristum præcurrit. lib. 6. ep. vid. Perkins: Problem. Tit. Suprematus.

Objectiones Romanensium.

1. **C**hristus reliquit suæ Ecclesiæ optimum regimen, tale autem est monarchicum, quod obtinet in cælesti Hierarchia, ubi Michael Lucifero est successus, & inter apes, grues, & cætera pecora campi, quæ sortiuntur ex naturæ dictamine unum Rectorem. Ergo hoc in Ecclesia catholica est tenendum.

Sol. Monarcham agnoscimus Ecclesiæ, sed Christum, non Papam. 2. Quem per Michaellem designatum existimamus non Lucifero (quod blasphemum est) successorem, sed è sinu Patris heredem. 3. nec apes una, aut grus &c. omnibus alveariis & gregibus præficitur, sed diversæ diversis; ut regnum unumquodq; distinctum in Politicis habet suum distinctum regem, non unum omnia.

Ob. 2. Regimen Judaicæ Ecclesiæ à Deo ipso constitutum erat Monarchicum, sub uno summo sacerdote. Hæc autem omnia in figura facta sunt nostri. Cor. 10. 6. Ergo huic Ecclesiæ confirmanda est Christiana gubernatio.

Sol. Summus Judæorum Sacerdos Christi erat typus, qui Monarcha solus est Christianæ Ecclesiæ. 2. non querendum hic à nobis quid politicis placeat, sed quid Christus constituerit.

Ob. 3. Christus constituit Petrum talem Monarcham. Mat. 16. 18. Tu es Petrus & supra hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam & Joh. 21. 15. Triplex pascæ agnorum, & ovium illi injungitur, aliasq; in N. T. 28. prærogativæ præ cæteris Apostolis Petro ascribuntur.

Sol. De officio Petri cum cæteris Apostolis communi aperta est scriptura, sed nil habet de Monarchatu. 2. nec Petri personam fundamentum Ecclesiæ statuunt Patres, sed confessionem de Christo, nomine omnium Apostolorum exhibitam. Vel Petro tantum personaliter hoc dicamus concessum, ut primus esset Evangelii præco post S. Stî descensum. quod Act. 2.

C c

præstitum

præstitum fuisse legimus. 3. *Triplex Pasce* triplicem negationem respicit, ob quam *Salvator* non ipsum pro merito rejecisse, sed pro summa sua misericordia in integrum restituisse declarat, ut pasceret ipse cum cæteris, non præ cæteris, inter ceteros ut socius, non ceteros omnes, ut monarcha. 4. *Corra-
fæ* vero istæ 28. *prærogativæ*, si *primatum ordinis* Petro conferunt, *suprematum Jurisdictionis* nullatenus deferunt. 5. *Quem* si *salvator* Petro, & *Pontificibus Romanis* in cæteras omnes *Ecclesias* contulisset, mirum videtur. S. *Petrum* in concilio *Hierosolimitano*, aut *Epistolis* suis *Catholicis*, ne verbo quidē hanc *prærogativam* inlinuasse, nec *B. Paulum* hoc *Romanis* in *Amplissima* sua *Epistola* significasse. Nec *Zozimum*, *Bonifacium*, aut *Cælestinum* hos *Scripturæ* textus contra *Africanos* in *Concilio Carthaginensi*, 6. in causa *Apianii* pro suprematu tam *Catholico* produxisse potius, quā *Canonem suppositivum* *Concilii Nicæni* obtrusisse, tam *expositum sannis & sibilis*, & qui *titulum à Scripturis* hodie deductum, cassum redderet.

Ob. 4. Successorem Petro in primatu fuisse *Pontificem Romanum*, constat ex quatuor primis *Consiliis Oecumenicis*, *Nicæno*, *Ephesino*, *Constantinopolitano*, & *Chalcedonensi*, Ergo ipsi hodie non est detrahendus.

Sol. Confusionem in cælo est inventurus quicumque *primatum* in terris desideraverit, *Chrysof.* in *Mat.* cap. 20. 2. *Detorta* sunt vel *fictitia* ea quæ ex *Conciliis* adferuntur, ut patet vel obiter expendentibus. 3. vel *evangelias* tantum causa, vel ob sedis *eminentiam*, ut habet *Concilium Chalcedonense*, cap. 28. & *Act.* 25. 4. vel ob *Pontificum* priorum pietatem, & patientiam, hoc illis non jure, sed *arbitrario* erat delatum; constat enim *primatum autoritativum* per *Bonifacium* primum à *Phoca Imperatoricidâ*, malis artibus fuisse impetratum, apud *Sigebertum*. ad *An.* 607. antea enim parvus respectus ad *Romanam Ecclesiam* habebatur, fatente *Ænea Sylvio*, postea *Papa Pio* secundo lib. 1. ep. 288.

Ob. 5. De facto *Pontifices Romani* *Concilia* coegerunt, ipsis præsiderunt, aut per se, aut legatos, eademque confirmarunt.

Ergo

Ergo agnitus fuit ab omnibus ipsorum suprematus.

Sol. Quæstio est de *jure*, non de *facto*; nec *factum* hoc placuit cæteris *Ecclesiis*, sed cesserunt publicæ pacis causa, *ambitioni Romanæ*, & *tyrannidi*, quia non tutò potuissent resistere.

Ob. 6. In fidei *controversiis* vel disciplinæ, appellatum fuit ad *Romanam sedem* ab aliis *Ecclesiis*, 2. à *Græcis* etiam ad *Romanos* translatum erat *imperium*, quod fieri non potuit absq; *suprema* autoritate.

Sol. Appellationes hujusmodi ad *Papam* fuerunt factæ, non ut ad *Judicem supremum*, qui pro *autoritate* cæteris *imperabat*, sed ut ad *Arbitrum honorarium*, qui *consilio*, & *auxilio* poterat ipsis *subvenire* præ cæteris, 2. & ex *consensu* partium, vel aliis rationibus *politicis*. Non ex *autoritate* *Papali* transacta fuit illa *imperii* translatio, ut constat ex *historiis*.

Ob. 7. Nulla ratio reddi potest *Quare*, vel tempus designari *Quando* *Papa* hunc obtinuit, quem semper exercuit sic *primum*, qui *Titulis quindecim* à *priscis* illi attributis agnoscitur.

Sol. Patet hujus *suprematus*, 1. initium à *Phoca*, 2. augmentum per *faudes*, *impudentiam*, & *tyrannidem*, & 3. auxilium ex *ignorantiâ secularium*, & *timore Excommunicationis*, & *depositionis*, à quibus ut à *mormoluceis fascinati* quasi & *inebriati*, principes terræ resilierunt.

Q U Æ S T. II.

An ex Institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit ordo, sive gradus, à Presbyteratu distinctus, eoq; superior? Aff.

Constat 1. Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum nomina, distinctè occurrere in N. T. & Episcopatum Inspectionem quandam auctoritativam, Presbyteratum ætatem Senatoriam, Diaconatum, Ministerium obsequium juxta litteram denotare. Convenit, 2. Aliquam saltem Disciplina *ἐν ταῖς ἐκκλησίαις* juxta Apostolum, 1. Cor. 14. 40. in qualibet visibili Ecclesia esse observandam. Quia Deus non est author *ἀνατάσσας*, status incompositi in Ecclesiis Sanctorum. Ib. v. 33. sed constituit primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, &c. ut corpore humano subordinata membra, 1. Cor. 12. 28. vel ut in ordinato exercitu essent qui imperent, & pareant. Mat. 8. 9. Nec lis est, 3. De Episcoporum Titulis, Reditibus, aut aliis Prærogativis à principibus secularibus illis diversimodè concessis, sed de Ordine seu Gradu. An hoc Respectu, Jurisdictionem in Presbyteros ex Christi Institutione, aut Apostolorum praxi, justè vendicent. Negant hic zelotæ nonnulli Recentiores. Affirmarunt nobiscum per 1500 annos, omnes Ecclesiæ intra Christianographi limites Celebratores, his & consimilibus nixæ fundamentis.

1. Quod ab ipso Deo quoad substantiam in U. T. fuit sancitum, & Analogicè à servatore, & Apostolis probatum & observatum,

observatum, Institutum Christi, aut Apostolicum, jure divino esse asseratur, sed tale est regimen per Episcopos, Præbiteros, & Diaconos, principibus Sacerdotum, sacerdotibus, & Levitis, prorsus analogum, unde principes isti sacerdotum, Prælati, Antistites, præfules sacerdotum, & Levitarum appellantur, qui prospicerent ut sacra illis injuncta obirent munia. Num. 3. 24. sq. inter quos Eleazar filius Aaronis Prælati Prælatorum audit, quali Archiepiscopus lb. v. 32. de his autem dum vaticinatur Isaias, sub Christianismo Gentibus transferendis c. 60. 21. exprimunt 72. per *שבעים ושתים* *ἐποσκοι*, dabo illis Episcopos, & dum pugnat Apostolus pro portione Ministris Evangelicis non arbitraria, sed jure divino debita, nonne (inquit) qui altari deserviant, de Altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. 1. Cor. 9. 13. quod non rem tantum, sed arguendi modum à V. T. satis corroborat. excipiunt. Mutato sacerdotio mutari etiam & legem. Heb. 7. 12. Reponimus, Regimen à lege distingui, unde mutata lege, Regimen manere potest, quoad substantiā saltem & Analogiam, licet in circumstantiis quibuidam & ceremoniis pro libertate Christiana, diversimode varietur, ut in politicis secularibus. nec lex ipsa sub Evangelio tam mutari dicatur, quàm à Christo impleri, Math. 5. 17. & mutavi tantum quoad usum, ne justificet, non quoad directionem, ne sanctificet. Distinctio autem Episcopatus, & Præbiteratus, nervosius sub Evangelio confirmatur.

2. Ex ipsius Salvatoris Institutione hunc in modum. Capitis factum corporis suæ Ecclesiæ debet esse certissima directio: At Christus Apostolos quibus succedunt Episcopi, Septuaginta discipulis Præbiterorum primipilis, prætulit & præordinavit, ut patet ex collatis Mat. 10. & Luc. 10. Ergo hunc Primatum Episcopi idq; Institutione Divina in suorum gregum præbiteros jure vendicent, Excipiunt Præbiteriani. 1. septuaginta discipulos æquali auctoritate, & donis cum Apostolis fuisse instructos, ut patet ex iis, quæ communiter habebant in mandatis. Nec constare. 2. Apostolos potius fuisse Episcopos quàm septuaginta discipulos, unde non vident. 3. cur Præbiteri æ-

נשיאים
נדרים
פקדים

נשיא
נשיאים

quæ non succederent *Apostolis* ac *Episcopi*, vel cur *Episcopi* prosapiam à *Discipulis* æquæ ac ab *Apostolis* non deducerent. *Contra*: Textus ostendit *Apostolos* fuisse ex *Discipulorum* classe peculiari modo selectos & promotos, & nominatim designatos & constitutos, ut essent cum illo, & mitteret eos ad prædicandum, Mar. 3. 14: quod *discipulis* 70. non erat concessum, de quibus postea in scriptura nulla mentio, cum eminens sit ubivis *Apostolorum* Ministerium. 2. An *Apostoli* autem fuerunt *Episcopi* quis dubitare potest, qui legerit *Jude τῷ ἐπισκόπῳ* *Episcopatum*, ex *Psal.* 109. 9. *פְּקָדָתִי* confirmatum, *Act.* 1. 20. quod autem *Judas* erat quoad dignitatem, erant & reliqui *Apostoli*, *Episcopus* ille per *Episcopatum*, Ergo & hi. Quem titulum etiam salvatori attributum invenimus. 1. Pet. 2. 25. quem nusquam *Præbyterum* nominatum legimus. Quod si *Apostolatus* & *Discipulatus* esset ejusdem sensus, Cur *Matthias* tanta cum solemnitate à *Discipulatu* (erat enim unus, qui versabantur cum *Apostolis*, Dominum ante passionem sequentibus) ad *Apostolatam* evehitur? *Act.* 1. 21. quid opus erat ut *Samaritanis* per *Philippum Diaconum* conversis, mitterentur *Apostoli*, ut ulterius pro iis orarent, & per manuum *Impositionem*. S. S. illis communicarent? *Act.* 8. 15. 17, Nec defunt inter veteres & Recentiores, qui promissum illud salvatoris. Mat. 19. 28. de 12. *Thronis* *Apostolis* 12. erigendis, cum ipse locatus erat in *Throno* gloriæ, non ad ultimum differunt Judicium, sed de tempore *Regenerationis* per Evangelium interpretantur, ad quod opus primitus quasi inthronizati fuerunt *Apostoli*, ad ponenda fundamenta, quæ successores illorum *Episcopi* firmiter tenerent, & cum dignitate conservarent, juxta illud pro *Patribus* tuis nati sunt tibi filii, quos principes constitues super omnem terram. *Psal.* 45. quod de successione *Episcopali* omnes ferè expouunt.

Patres, missi sunt Apostoli pro Apostolis, filii nati sunt tibi, constituti sicut Episcopi.
Aug. in locū.

3. Praxis Apostolica in Agendis, ad totius Ecclesiæ *ὑποτάξιν* & Disciplinæ conservationem (ut præcepta in credendis) pro canone divino est tenenda. Atqui *Antiocheni ἀντιόχειοι* viri *Apostolici* ex Spiritus sancti expresso dictato *Barnabam* &

Saulum

*Saulum, Paulus Timotheum, & Titum per preces, & maruum Impo-
sitionem Episcopos constituerunt, qui postea per singulas Ec-
clesias oppidanum ordinarunt Præbyteros. Act. 13. 2. & 14. 23.*

1. Tim. 5. 22. Tit. 1. 5. Ergo Præbyteri sic constituti ab Episcopis constituentibus, ordine saltē aut gradu differunt, & illis sunt superiores. Excipiunt. 1. Barnabam & Saulum Apostolos fuisse, Episcopis sublimiores. Ideoq; ad ipsorum cathedras Episcopos nō esse evehēdos. Contra. Constat ex prædictis Apostolos fuisse Episcopos, & Episcopos illis succedere, licet non immediate Vocationis, aut amplitudine donorum, aut jurisdictionum, quæ erant pro tempore illis extraordinaria; potestate tamen Ordinationis Præbyterorum, & Diaconorum, gubernationis, correptionis, & cæteris officiis Ecclesiasticis necessario continuandis vicem supplerunt Apostolorum, absq; ulla Præbyterorum ab ipsis constitutorum detractio. 2. Timotheum, & Titum subducunt sub Evangelistarum titulis, ac si Episcopum & Evangelistam esse, essent & ὁὐσα. Sed nec illud Pauli ad Timotheum. 2. Tim. 4. 5. fac opus Evangelistæ, plus probat ipsum fuisse tantum Evangelistam, quam illud quod sequitur immediate. τὸν Διάκονον σου σὺ ἀναγορεύσον, eundem tantum fuisse Diaconum. Titus Evangelista nusquam dicitur, uterq; verò in Epistolarum Subscriptionibus, hic Ephesiorum, ille Cretensium Episcopus appellatur, ut & Judas in Epistolæ suæ titulo Syriaco Episcopus insignitur. Quæ utcunq; non convincant, ut Canonica, sensum tamen Ecclesiæ superiorum Temporum ostendunt, ut Historica, prout tituli. 4. Evangeliorum; quibus exauctoratis quis Matthei à Marci, aut Lucæ à Johannis distingueret Evangelium?

Ex Edit. D.

M. Pococke.

4. Qui compellat Episcopos per cœlitus datas illis Epistolas correptivas, erectivas, & directivas, eorum probat vocationem, & prælaturas, sed hoc ab ipso salvatore factum legimus, Apoc. 2. & 3. ubi ad Angelos septem Ecclesiarū Asiaticarum, distinctas totidem dictat à Johanne scribendas Epistolas. Excipiunt, Angelos hic intelligi non ἰδιωτικῶς sed συναγγελικῶς, non individualiter, sed collectivè, quod pater ex cap. 2. v. 24. ὁ μὲν εἰς λέγει καὶ τοῖς λοιποῖς, vobis autem dico, & cæteris qui Thyatyræ es-

tis, & ex cuiusq; *Epistolæ clausula*, qui habet aurem audiat quid *spiritus* dicat *Ecclesiæ*. Unde sub *Angeli* nomine, non personam aliquam particularem, sed totam *Ecclesiam* compelli, videtur manifestum. Contra, 1. *Angelus* quilibet hic seorsim compellatur, *Angelus* dicitur *Ecclesiæ*, non *Angelus Ecclesiæ*, cui in mandatis datur (ut legato aut nuncio) ut monitus ipse moneret *Ecclesiam*. *Ecclesia* igitur monenda est ab *Angelo*, non monens *Angelus*. 2. suos *ὁ αὐτὸς ἄγγελος* & reliquis *Thyatyrensis*bus, ostendit *Epistolam* ad omnes *Thyatyrenses* pertinere, sed per *Angelum* illis (cui dirigibatur) communicandam, aliter idem esset monens & monitor, & *Angelus* æque monendus, ac monens. 3. *Monens* autem illum *Thyatyrensiem* tunc fuisse *Carum* colligunt nonnulli ex *Martyrologiis*, quemadmodum *Polycarpum Smyrnæ*, *Melitonem Sardensibus*, *Gaium Pergamo* post occisum *Anusam* deputant alii. Atq; hinc è reformatis *Beza*, *Marloratus*, *Brightmannus*, *Raynoldus*, *Deodatus*, per *Angelos* designare *Episcopos* absq; scrupulo statuunt. Addit *Parcus*, *Episcopos* vocat *stellas*, quia præluce aliis doctrinæ puritate, morum integritate, & fulgere debent in *Ecclesia*, sicut *Stellæ* fulgent in Firmamento, vocat eosdem *Angelos* quia sunt legati Dei ad *Ecclesiam*. in Apoc. c. i. v. 20.

5. Eandem *Episcoporum* supra *Præbiteros* prælaturam deducit per 1500. annos, ab ipsis *Apostolis* continuata *Disciplina* *ἵαδὸς*. Hinc. 1. successionem *Episcoporum* ad conterendas *Hæreticorum* & *Schismaticorum* irruptiones. Constantè opposuerunt *Patres*, *Irenæus*, *Tertullianus*, *Epiphanius* alii compendio non coarctandi. 2. Quin & tritum est *Aerion* pro *Hæretico* fuisse condemnatum, quòd *Episcopo* æquasse *Præbiterum*, sanè ob *Humani* instituti violationem, à tot & talibus *Ecclesiarum* quasi *columnis*, tam gravis non fuisset inflicta censura. Sed *Ἐπισκοπὸν εἰς πρεσβυτέρου βᾶδμον θέσθαι ἰσχυρὰ βλάττει*. *Episcopum* ad *Presbyteri* deprimere *subsellium* sacrilegium habebatur istius seculi. 3. Hinc ordinantes & ordinati à *Præbiteris* *Sacerdotes*, *Degradatione* alijsq; censuris percelluntur ab *Ecclesia*. Occurrunt his & similibus *Novatores*. 1. Adductos hic tantum esse ex sinu *testes* & *incipitis fidei*

Historicos

Historicos Apocryphos. 2. *Episcopos* illos, de quibus loquuntur veteres, dominantibus nostris *pælatiis* admodum fuisse dissimiles. 3. *Aerium* non eo nomine pro hæretico fuisse notatum, quod *Præbyterum* *Episcopo* æquasset. Sed quia in *Arianismum* & alios exitiales errores incidisset. *Contra.* Rectè quidam, Qui *authoritatem* (inquit) omnem majoribus suis adimit, sibi ipsi nullam relinquit. 1. *Historici* & *patres* adducuntur ut testes sensus Ecclesiæ & temporum, in quibus vixerunt, non ad dogmata statuminanda à scripturis aliena. 2. *Questio* præmanibus est de *Episcopali* vocatione, ordine, & *Jurisdictione*, in & supra *Præbyteros*, non de *Tiulis*, *reditibus*, aut *privilegiis* aliis honorariis à principibus aut Rebus publicis indultis. 3. De *Aerio* sufficit dogma illud de paritate *Episcopi* & *Præbyteri* inter *Hereses* ipsius, ab *Epiphanio* & *Augustino* memorari, nec valet, *Hæreticus* erat quàm *Arianus*, Ergo *Hæreticus* non erat, quàm *ordini Episcopali* injurius.

6. Adversantium confessio non parum conducet ad præcedentia stabilienda, ex his autem qui videntur inter Reformatos aliam amplecti disciplinam, sunt vel. 1. *Lutherani* (ut loquuntur) vel. 2. *Zuingliani*. vel. 3. *Calviniani*. *Lutherani* per suos *superintendentes*, & *præsin* (quemadmodum per professionem in confessione *Augustana*, parùm aut nihil à nobis hac ex parte dissentiunt. *Zuingliani* verò, præsertim *Tigurini*, utcunq; aliter disciplinati, quàm impensè favent disciplinæ nostræ *Episcopali*, ostendunt ipsorum scripta doctissima, & excocti judicii plenissima. Pro *Calvinistis* sufficiat vel hæc unica *Hieronymi Zanchii* summæ erruditionis & perspicacitatis liberrima protestatio. Testor me coram Deo in mea conscientia, non alio habere loco quàm *schismaticorum*, illos omnes, qui in parte reformationis Ecclesiæ ponunt nullos habere *Episcopos*, qui *authoritatis gradu* supra suos *Præbyteros* emineant, ubi liquido possunt habere. Præterea cum *Domino Calvino* nullo non *Anathemate* dignos censeo, quotquot isti *Hierarchiæ*, qui *Domino Jesu* se submittit, subijci nolunt. Consulit autem *Calvinus* *Poloniæ Regi*, non ut *Episcopos* tantum constitueret in quavis provincia, sed super illos

Bullinger.
Gualter.

De Reform.
Ecc. p. 81.
Ep. 149.

Dd

etiam

etiam *Archiepiscopos*. Et ipse *Beza* (utcumq; ordini *Episcopali* iniquior) vel *Episcopos* nostros *Anglicanos* probat, vel egregie agit *Sycophantem*. *Saravia* autem è *Belgia*, *Sculterus* è *Palatinatu*, & *Spanhemius* ab ipsa *Genevensi* schola, mitiores nobis transmiserunt *uvæ*. Et domesticorum *Eceboliorum* crambe & labruscæ jamdudum putruissent in *finetis*, nili protraxissent illas nuper in lucem *Smetymiani* quidam *Acrostici*, sed quo successu, ingemant omnes Ecclesiæ *Reformatae* & *Orthodoxæ*

Et *Nati Natorum*, & qui nascuntur ab *Illis*.

7. Postremo (ut multa paucis conferam) exterminium, sive *Episcoporum Degradationem*, vel (ut pro re nata loquar) *Deordinationem*, Comitatur .1. Ecclesiarum *Cathedralium* Abominanda desolatio, ut ibi sibi invicem respondeant *filie ululæ*, ubi in *Decoris sanctitatis* altissimus antea colebatur. Comitatur. 2. *Academiarum devastatio*, in quibus, sublatiis *præmiis*, quid solidi aut sancti est expectandum. 3. *Eclipsin* necesse est ut patiantur *stellæ* apud majores nostros. *S. Augustinum* volo, & *Hieronymum*, &c.) primæ magnitudinis, sicut *abortus* mulieris, qui non viderunt *solem*. Obliterabitur .4. *seculorum* .15. *architectura*, ad novarum *exhalationum* incendium, quæ ut *ignes fatui* viatores simpliciores in *paludes* aut *voragines* præcipitent. 5. *Martyres* nostri *Episcopi*, *Cranmerus*, *Latimerus*, *Ridleyus*, &c.) qui *reformationem* non scriptis tantum (ut alii doctissimi *Episcopi*) sed *sanguine* suo obligarunt, nova quærant *calendaria*, *Rachel* lugeat suos *liberos*, quia non sunt. 6. Quid fiet de *Pædoaptismo*, & de *mutatione Sabathi* *Judaici* in diem *Dominicam*, cum non alio nituntur *divino jure*, quam *Episcopatus*? Hoc igitur exauctorato, quibus *columnis* ista suffulciantur? 7. Et qua fronte tandem *Presbyteri moderni* ab *Antichristianis* (ut ab his conclusum est) *Episcopis* ordinati, *sacra* tractent, & *sacramentalia*? Num *Antichristus* Christo genuinos generet *filios*? Plura nec minus punctiora his coacervari potuissent, & ἀναγινώσκων νοήτω. *Mat.* 24. 15.

Objectiones.

Ob. 1. **I**nterdictum omne dominium excludit inter Clericos superioritatem : Sed principes Gentium dominantur eorum , & qui majores sunt potestatem exercent in eos, non ita erit inter vos, Math. 20. 25. 26. Mar. 10. 42. Luc. 22. 25. Ergo Episcopi Presbyteris non sunt præferendi.

Sol. Dominium hic statuitur duplex. 1. *Coactivum* vi gladii, quale est principum Gentium, aut magistratus civilis, & quale ambiebant Zebediade , & hoc Apostolis interdicatur. 2. aliud paternum, directivum, vel ministeriale , & tale illis commendatur , quo ministrent potius inferioribus, quam ministrorum gaudeant satellitio. 2. Inter Apostolos tantum (quos solus alloquitur salvator) interdicatur Dominium, quod non obstat, quo minus in constitutos ab ipsis postea Præbiteros , jurisdictionem aliquam obtinerent. 3. Unde si domini appellentur, vel ex principum indultis, vel ex subditorum Reverentia, (ut Eli & Elias ab Hannah & Obadiab, 1. Sam. 1. 26. & 1. Reg. 18. 7. non invidendus est illis talis titularum usus, sed usurpatio, Dominus & Magister, servorum lavat pedes, Jo. 13. 13. 14. & fastus superioribus objectus aliquoties conculcetur, sub humilitatis prætextu ab inferioribus, sed majori fastu.

Ob. 2. Qui eodem veniunt nomine, & eisdem titularis, sunt ejusdem dignitatis & officij, sed Episcopus & Præbyter in Scripturis eodem veniunt nomine. Act. 20. 17. 28. Philip. 1. 2. Tit. 1. 5. 7. Ergo Episcopatus non est distinctus à Presbyteratu.

Sol. Abstracti & concreti non est Idem prædicandi modus, nã qui Præbyter est, solet esse prius etiam Diaconus, (ut qui in Artibus est magister solet esse Baccalaureus) nec tamen dixerit quispiam eundem esse Presbyteratum & Diaconatum, aut gradum magistri & Baccalaurei, sub alterna liquidem non habeantur identica , ut quia Omnis Episcopus est Præbyter , omnis

Præbyter, Diaconus, vice versâ inferas, Ergo omnis *Diaconus* est *Præbyter* & omnis *Præbyter* est *Episcopus*, *Episcopus* enim (de quo controvertitur) non simplex *Præbyter* est, sed cum *Additamento Prælaturæ*, & *Jurisdictionis*, ad quod *Præbiteratus* βασις tantum est seu νόμος ἀκολουθίας προμαρκῆς, *Gradus*,

מערב

seu lex promotionis spiritualis, ut *Diaconatus* est ad *Præbyteratū*.
 1. *Tima. 3. 13.* unde 2. Suppeditat textus hujus distinctionis mēbra, quod *Episcopus* sit uel *Cleri*, vel *Gregis*, seu (ut hodie loquimur) *Diocæsanus*, vel *Parochianus*, *Parochianus* Ordinatus à *Diocæsano* rectè gregis peculiaris cui designatur *Inspector* seu *præpositus* dici potuit *Episcopus*, qui respectu ordinantis *Diocæsani*, *Presbyteri* tantum tenet subsellium. *Viventibus* autem *Apostolis*, & *Evangelistis*, ipsorum in plantandis, & visitandis Ecclesiis, *Adiutoribus* & *Cooperariis*, in ipsis manit *Jurisdictionis* Episcopalis gubernatricis amplitudo, illis vero sublati, & multiplicati undequaq; *Fidelium* cætib; , Qui successerunt ipsis pro numero, & amplitudine Ecclesiæ, designatas ab illis occuparunt sedes; in quibus ut antea *Apostoli* sibi ipsis *Evangelistas*, sic illi *Presbyteros* sibi ipsis asciverunt in partem sollicitudinis, ad promulgandum verbum, & administrandum sacramenta, & tum primum *Episcopi* ἐπίσκοποι dici cæperunt, ut agnoscerentur *Apostolis* minores, sed *Præbyteris* superiores, & ex distinctione nominibus dignoscerentur distincti gradus, & officia. Hinc patet. 3. ad textus adductos responsio *Ephesinorum* & *Philippensium*, *Presbyteros*, *Episcoporum* titulis insigniri respectu gregum quibus fuerunt præpositi, qui *Apostolum* interim habuerunt ipsorum *Episcopum*, qui illos pro jure suo dirigebat & præmonebat. Titum autem ab *Apostolo* designatum, ut quæ apud *Cretenses* deessent, corrigeret, & constitueret oppidatim *Præbyteros*, sub qua alia concipiamus notione, quam *Episcopi* diocæseos amplioris, qui *Præbyteris* seu *Episcopis* *Parochianis* à se constitutis, (in ἑνταξία præsertim Ecclesiastica) *Canones* præscriberet? Quod à successoribus postea continuatum.

Nazian.
 Orat. de Patre
 suo. Laudatus
 a Beza.

§. 3. De Disciplina Ecclesiæ. 213

Ob. 3. Vocatio extraordinaria *successores* non admittit Ordinarios, sed talis fuit *Apostolorum*, Ergo *Episcopi* *Apostolis* non succedunt.

Sol. Aliquid erat in *Apostolis* extraordinarium, ut, 1. vocatio à Salvatore immediata. 2. Instructio per S. S. miraculosa, 3. Illimitata (ut ita loquar) commissio, ad Evangelium per totum mundum plantandum, & propagandum, in quibus *successores* non habuerunt. Alia fuerunt ordinaria ut 1. plantata rigare, 2. posita ab ipsis fundamentis superædificare. 3. Tradere posteris, quoad Doctrinam, cultum & disciplinam quæ à majoribus acceperant. In talibus si deessent *successores*, deficeret Evangelium, quos sub *Episcoporum*, non *Præbyterorum* Genealogiis agnovit Antiquitas.

Ob. 4. Non occurrit in Scripturis distincta aliqua *Episcopi* ordinatio, ut habetur *Præbyteri*, Act. 14. 23. Tit. 1. 5. Ergo constat *Præbyteros* esse divini juris, quod de *Episcopis* non ostendatur.

Sol. At constat eisdem locis, *Præbyteros* istos à Paulo, Barnaba, & Tito fuisse ordinatos, quos ex dictis constat eminentissimos fuisse *Episcopos*. Ostendant *Adversantes*, non ex Scripturis (quod nimium esset urgere) sed ex praxi Ecclesiæ alicujus celebrioris succedanea, *Præbyteros* ordinasse *Præbyteros*, multò minùs *Episcopos*, & plus quam adhuc factum est præstarent, 2. per illud salvatoris, sicut misit me pater, ita ego mitto vos, Jo. 20. 21. Illud S. S. separate mihi Barnabam, & Saulum ad opus, ad quod eos advocavi, illam Pauli designationem Timothei, & Titi ad certas provincias, *Episcopatus* facile derivatur prælatura à summo illo *Episcopo* Animarum nostrarum. 1. Pet. 2. 25. qui nusquam sub *Præbyteri* innotuit titulo. 3. Nec valet, quod Petrus se *synpræbyterum*, & *Præbyterum* se Johannes nominat, quia salutantium indicarunt ætatem vel humilitatem, non dignitatum diminutionem.

Ob. 5. Quibus *Claves* Ecclesiæ æque sunt traditæ, hi pari sunt potestate, & dignitate Ecclesiastica, atqui *Præbyteris* æque ac *Episcopis* traduntur *Claves* Ecclesiæ, Ergo *Episcopis* non sunt inferiores unde illud Chrysostomi, inter *Episcopum* & *Præbyterum* In 1. Tim. 2.

In Tit. 6. 1.

De Origine.
Sacrar. Ordin.
6. 5.

Præbŷterum interest ferme nihil, & *Hieronymi*. Noverint *Episcopi*, se magis consuetudine, quam dispositionis dominicæ veritate, *Præbŷteris* esse majores, & in *Communi* debere Ecclesiæ regere, cui suffragatur *Durandus* inter *Scholasticos*. Idemq; sensisse cum *Aerio* præcipuos Ecclesiæ Patres, *Michael Medina* asserit.

Sol. Ex tropica clavium significatione nil certò hic concluditur. Claves legimus tantum Petro traditas, non *Abyssis*, ut ibi in animas, incarcerationas, aut suprematus, ut hic in terras in *Laico* s*juxta* ac *Clericos* exerceret *Dominium*, sed *Regni Cælorum*, hic per *Evangelium* ex *Judeis* & gentibus stabiliendi, cujus post *Spiritus Sancti* descensum prodiit *Petrus* primus *Præco*, Act. 2. Hoc autem personale tantum erat, posteris non transferendum, 2. sed potestas censurarum live excommunicandi, mores respiciens, Math. 18. 18. & Remittendi aut retinendi peccata conscientiam innodantia, Jo. 20. 23. sic Apostolis erant omnibus concessa, ut per illos & *Episcopos* illorum successores, *Præbŷteris* etiam communicarentur, unde habent illas non à Christo immediate, sed per manus *Superiorum* traditas. 3. Nec aliud docent inter Patres, *Chrysostomus*, *Fernè* nil (inquit) differt *Episcopus* à *Præbŷtero*, nempe quoad actus istos prædicandi, sacramenta administrandi, aut absolvendi aut ligandi, & consuetudo (de qua loquitur *Hieronymus*) cum *Apostolica* fuerit, in *Agendis* ad discrimen inter *Episcopum* & *Præbŷterum* stabiliendum, (vel jure dicamus divino) sufficit, quo sensu urgetur ab *Apostolo*. Nos talem consuetudinem non habemus. 1. Cor. 11. 16. Qui nihilominus, quoad gubernationem Ecclesiasticam ad *Timotheum* & *Titum* alias accumulatur differentias, ut. 1. *Præbŷteros* ordinare per cautâ, & suspensam manuum impositionem, 1. Tim. 5. 22. Tit. 1. 5. quod *Episcoporum* tantum esse agnoscit *Hieronymus*. 2. *ἐπεσθαι δακρυάματα* cohibere. 1. Tim. 1. 3. 3. Preces publicas dirigere, & promovere Ib. 2. 1. 4. Bene præsidentes suis gregibus, & maximè laborantes in sermone & doctrina *Præbŷteros*, præ cæteris honorare. Ib. 5. 17. 5. In accusatos, nisi sub duobus aut tribus testibus *Idoneis*, nil temerè

merè statuere, lb. v. 19. 6. Obstinatos publicè in conspectu omnium ad metum aliorum corrumpere. lb. 20. 7. Quæ defunt aliàs pro autoritate corrigere. Tit. 1. 5. & quæ accepissent ab illo, fidis hominibus committere, qui sunt Idonci ad alios docendos, Tim. 2. 2. Ista autem cum maxima ex parte in *Præsbyteros* sint exercenda, à *Præsbyteris* non tam commodè exerceri possunt, quam ab *Episcopis* superioribus. *Durandion* autem & *Medinam* relinquamus *Belamini* ferulæ, qui castigat ipsos pro merito. De Clericis, Cap. 15.

Ob. 6. Si *Præsbyteri* ordinarunt *Timotheum*, qui ordinari non potuit nisi ab *Episcopis*, tum *Episcopi* & *Præsbyteri* non differunt, aut ad *Episcopos* tantum non pertinet *ordinatio*. Sed constat prius ex *Apostolo*, ne negligito donum quod in te est, quod datum est tibi per *Prophetiam*, cum impositione manuum *Præsbyterii*, 1. Tim. 4. 14. Ergo par est *Præsbyterorum* ac *Episcoporum* in ministris ordinandis autoritas.

Sol. Ex collatione istius loci cum illo, 2. Tim. 1. 6. Quam ob causam in memoriam revoco tibi, ut exsuscites Donum dei quod est in te per impositionem manuum mearum, rectè colligunt nostri *synodici* in *Annotamentis*. Paulum *Timotheum* ordinasse, *Præsbyteros* vero cum illo manus etiam in ordinatione imposuisse, unde ille ut *Præsul* *authoritative*, isti ad *actionis* solennitatem manus admoverunt quasi *associative*, quod decretum fuisse asserunt in *Concilio* *Carthaginensi* 4to: & in usu esse agnoscunt, tam in nostra *Anglicana*, quam in cæteris *Reformatis* *Ecclesiis*.

Ob. 7. Doctrina de *Prelatura* *Episcopi* supra *Præsbyteros*. 1. viam sternit *Papatui*. Et. 2. *Disciplinam* in *reformatis* *Ecclesiis* transmarinis, (quæ *Episcopos* eliminavit) subnervat proorsus, & exponit opprobriis. Nam si præponatur unus *Episcopus* *Dioecesanus*, diversis *Præsbyteris* *Parochianis*, & *Archiepiscopus*, *Metropolitanus*, seu *Patriarcha* diversis præsideat *Episcopis*, quid ni tandem *Papa* in hos omnes *Suprematum* teneat? Et si ad ordinationem ministrorum, cæteraq; nonnulla munia *Ecclesiastica*, requiratur necessariò *Episcopalis* manus, & *authoritas*; quo

Sensu

censu habeantur *iste* (quibus hæc non tantùm defunt, Sed huiusmodi omnia detestantur) pro legitimis Ecclesiis.

Sol. *Salvator animarum Episcopus*, 1. Pet. 2. 25. Qui perpetuam spondet suis *Residentiam*, Mat. 28. 20. non indiget (qui *absentis* vices obeat) *Generali Vicario*, quiq; Apostolis interdixit *Primum*, ab *Episcopis* eorum successoribus eundem exulare voluit. Instituit (inquit Apostolus in Ecclesia, 1. Cor. 12. 28. *Primum Apostolos* paribus *thronis*, Mat. 19. *pari absolvendi & ligandi potestate*, Joh. 20. *pari* in structuræ serie, Ephes. 2. & nominum Apostolorum muris novæ Hierusalem inscriptione, Apoc. 21. non *Primum* ambientem Diotryphen. 3. Jo. v. 9. qui tanquam *Deus* in Templo Dei sederet, 2. Thef. 2. Limites igitur hic habemus præscriptas, ne *Archiepiscopi*, *Metropolitæ*, aut *Patriarchæ* (qui tituli ex pia & provida hominum prudentia accedunt nonnullis *Episcopis*) intumescant in Papalem tyrannidem. Nisi *antichristianum* admitteremus occiput pro Christo capite, & pro duodecem immotis fundamentis, picturatum peristylum. 2. Quod ad *Transmarinus* spectat *Reformatos*, non est quòd de *Episcopis* nostris orthodoxis tam funesta excitarent incendia, non enim disciplinam illorum penitèdus damnamus, quia nostram præferimus, ut *salvatoris & Apostolorum institutioni*, adeoq; totius Ecclesiæ *Catholicæ praxi* magis consentaneam. Videant interim magistratus politici, ne suprematus in sacris *presbyterialis*, æquè ac *papalis* sit ipsorum prerogativis injurius, & pro unico Papa *patriarchali*, *Papulas* cogantur ferre innumeros, qui ut descripsit Judas, seipso segregant, *Animales* se esse ostendunt, & (quicquid præ se ferunt in conventibus demagogicis) *spiritum sanctum* non habent. v. 19. De hisce *ampliora* qui desiderat. 1. *Whigifium*, & 2. *Bancroftium* *Archiepiscopos*. 3. *Bilfontium*, & 4. *Androsium* *Wintonienses*, 5. *Juellum*. & 6. *Davinantium* *Sarisburienses*. 7. *Hallum* *Norvicensem*, doctissimos & orthodoxos *Episcopos* consulat, Et mirabitur *inferioris subsellii* infrunitos aliquos *declamatores* in luce Evangelii tantùm potuisse, ut *Episcopatus* à talibus (tanquam *Jezabel* à canibus) dilaceraretur, qui ut in *ἐκκλησίᾳ συγκαταμίμῃ* rutuba illa *Ephesi*

sina diversa clamitant, & plerique nesciunt cujus rei causę conveniunt. Act. 19.32.

Q U Æ S T. III.

*An Clerici Jure Divino exerceant
Jurisdictionem temporalem, aut la-
ici spirituales? Aff.*

Q U I A.

E S T clerus Ecclesia, & clerus Ecclesiæ. Clerus Ecclesiæ est *sors Domini*, quæ omnes includit fideles. 1. Pet. 2.5. Apoc. 1.6. Clerus Ecclesiæ sunt certæ inter fideles *personæ segregatæ*, & legitime vocatæ ad munus ministerii. Act. 13.2. Tit. 1.5. de quibus hic tantum agitur. 2. *Jus Divinum* occurrit, vel præcipiens, aut prohibens; vel permittens, & exemplis inducens, quale hic attenditur. 3. Exerceant Jurisdictionem, vel ex Officio, virtute ministerii, vel ex delegatione superioris potestatis, non priorem, sed secundum sensum amplectimur. 4. Quæ Jurisdictio temporalis dici potest, vel respectu *subjecti*, circa quod versatur, cum *spiritualis* interim sit ratione *finis*, cujus gratiâ suscipitur, & ad quem ordinatur, nempe ad comprimenda vitia, & innocentiam protegendam, quo respectu à Clerico tantum exerceatur. 5. Ita Laicus tractet *spiritualia* ex charitate, & necessitate, deficiente Clerico, non ratione Officii, quod constat hisce argumentis.

1. Melchisedech erat Rex & Sacerdos, Sacerdotes Eli, Samuel, & Jehojada præcipuis præfuerunt Reipublicæ negotiis..
2. Sacerdos Politico Magistratui assidet. Deut. cap. 17. & 19.
3. Levite ad Moïsi imperium *Моисею* interficiebant. 4. Ad

E e

Ezram.

Ezra spectat *judicium de nuptiis illicitis dirimendis*. *Ezra*. 10. 4. 5. Ergo civilis *Jurisdictio* licitè à *Clericis* exerceatur.

2. *Suavedior* Mat. 5. *ad Ecclesiæ*. Mat. 18. civilia æquè ac *Ecclesiastica* respiciebat, Sed hisce non solùm *interfuerum*, sed *præfuerum* *Ecclesiastici*. 2. *Servator penitentem liberat adulteram*, & *ementes & vendentes scuticis* è templo eicit. 3. *Paulus exercet artem Scenopægiæ*. Act. 18. 3. & *deteriorè Ethnico* pronuntiat, qui *familiæ suæ* non prospicit, & *liberos rectè* non instituit, malus enim *Oeconomus* *Episcopus* *futurus* est *deterior*. 1. Tim. 3. 5. *Corinthios* deniq; corripit, quod *controversias civiles* inter se non *componerent*. 1. Cor. 6. Ergo jure *divino* hoc *Clericis* erat *permissum*.

3. *Praxis succedentis Ecclesiæ* hoc confirmat. 1. *Constantinus* sancit, ut *valeret appellatio* à civili *magistratu* ad *Ecclesiasticum*. *Sozomen*: Hist. 1. 1. c. 9. 2. *Statuit Theodosius*, ut *lites quævis forenses Ecclesiæ Tribunali* *sisterentur*, si *litigantes* hoc *expeterent*. *Duaren*. l. 1. 3. *Quin & Concilia Ecclesiastica*, non *Ecclesiasticas tantum*, sed *civiles* *determinarunt controversias*, confer. *Magdeburg. Cent.* 4. cap. 7. ex quibus patet *receptum fuisse apud veteres clericorum in liti- bus civilibus componendis studium*.

4. Unde 1. *Augustinus* de opere *Monachorum*, cap. 19. 2. *Ambrosius* *Epist.* 1. 7. c. 56. 3. *Epiphanius* apud *Sozomen*. 1. 6. c. 32. 4. *Phileas* apud *Nicephorum*. 1. 7. c. 9. 5. *Dorotheus* apud *Euseb.* Hist. 1. 7. c. 32. 6. *Jacobus Nisibiensis Episcopus* apud *Theodoretum* Hist. 1. 2. c. 30. *civiles lites* *dextrè* *dirimebant*, aut *hostes propulsabant*, & *egregiam principibus in Politicis* *navarunt operam*; quod *proculdubio* in se non *susceperissent*, si *tractare Politica* *illicitum* fuisse existimal-
sent.

5. *Sunt Causæ nonnullæ mixtæ Theologico-politiæ*, nempe, 1. *Matrimoniales*. 2. *Schismaticæ*. 3. *Testamentariæ*, quæ *punctam Theologorum, & Politicorum* *postulant operam*, quia *Respub. Christiana est Ecclesia*, in quâ *Clerici cum Politicis* sic *incorporantur*, ut nil *separatim* *decernatur*, quod *omnes* *obliget*. Ergo *necesse est* ut *in talibus* hi cum illis *pari passu* *ambulent*.

6. Privilegium est *summi civilis magistratus* omnibus suis subditis præcipere, ut hoc vel illud pensum obeant, quod ad totius *conservationem* faciat maxime, prout quemq; viderit Clericum, vel Politicum optimè ad *jussa* capeßenda, & negotium *peragendum* instructum. Ergo hac ex parte non possunt Clerici tergiversari, aut opus *injunctum* à Magistratu declinare.

7. Omne *membrum* tenetur toti inservire, prout res & vires tulerint, sed Clerici tam sunt *Reipub.* membra, quam Ecclesiæ, & Laici Christiani tam Ecclesiæ membra, quam *Reipublicæ*. Ergo tenentur qualibet anßa correctâ, & legitimè deputati manum *bono publico* admovere.

Objectiones.

Ob. 1. **Q**uod Christus à se amolitur, illud à Clericis non est assumendum, sed postulatus salvator ad *hereditatem dividendam* inter fratres, respondet. Heus tu, quis me vobis *Judicem*, aut *partitorem* præfecit. Luc. 12. 14. Ergo Clerici talibus se non intermiscant.

Sol. Aliud est Clericum se ingerere *negotiis secularibus*, aliud *impositum pensum* à superiore subire; declinat salvator hoc *seculare judicium*, non quia *incapax* erat, sed quia ad illud non *vocatus*, sed aliter à patre *ordinatus*, unde concedit, *huiusmodi* posse ab illis exerceri, qui ad talia sunt legitimè designati.

Ob. 2. Ea quæ sunt *pietatis* & *miserecordiæ*, omittenda sunt, ut *regnum Dei* annuncietur, nempe *sepelire patrem*, aut *valedicere domesticis*. Luc. 9. 59. 60. 61. Ergo multò minùs ad *secularia* est declinandum ab iis, qui verbum Dei tenentur *annunciare*.

Sol. Textus omnes *Christianos* æquè ac clericos respicit, quos *tergiversari* non vult Salvator, cum *Christiane* professionis *aratro* manum semel admoverunt. Ib. 62. 2. Distinguen-

dum de negotiis secularibus, quæ vel impediuntia possunt esse, talia Clericis sunt interdicta: vel promoventia ad munus suum felicius exequendum, huiusmodi autem sic tractent, ut ad spiritualia ordinentur, & illis semper postponantur.

Ob. 3. Ministerium Ecclesiasticum plus quàm totum requirit hominem, instandum siquidem est *εὐαγγέλιον, & ἡγίασμα*, 2. Tim. 4. 2. & Quis ad hæc idoneus, 2. Cor. 2. 16. Ergo non possunt Clerici *ἀλλοτεῖα ἐπιτηδεύειν*, nec conceditur illis secularibus vacare. 1. Pet. 4. 15.

Sol. Secularia non debet attingere, nisi quatenus faciunt ad mores corrigendos, pietatem promovendam, & communionem Sanctorum conservandam, ita enim non extra oleas vagatur, vel suum munus negligit, cum illud etiam sit sui officii, ut pars toti salutariter consulere.

Ob. 4. Apostoli curam pauperum & viduarum deonerant in Diaconos, ut ipsi liberius orationi, & verbi ministerio vacarent. Act. 6. 4. Ergo multò magis secularia sunt à Clericis abjicienda.

Sol. Surrogarunt Apostoli Diaconos in partem sollicitudinis, sollicitudinem istam non abiecerunt, eligerunt tantum ut ipsi non detinerentur à minutioribus, cum res majoris momenti essent ab illis peragenda. Sic Timotheo Paulus præcipit, ut fidos homines sub se substituat ad prædicandum Evangelium. 2. Tim. 2. 2.

Ob. 5. Nemo militans implicat se negotiis secularibus. Ergo Ecclesiastica tantum sunt ab Ecclesiasticis tractanda. 2. Tim. 2. 4.

Sol. Quæ Secularia sunt respectu materie, Ecclesiastica evadunt ratione finis salutaris, ad quem ordinantur, nec Clericus tantum doctrinam, sed disciplinam etiam Ecclesiæ respicit, quæ non solum in docendo, & Sacramenta administrando, sed etiam res sacras ordine & decenter disponendo, consistit. 2. Aliud est implicari, aliud Politica tractare; aliud uti, aliud frui mundanis: facere amicos potest Clericus ex mammona iniquitatis, præcipiente Servatore, modo non ab his inficiatur, & à penso detineatur. 3. Monitum Apostoli non Clericos tantum,

tum, sed omnes fideles dirigit, ut abjiciant ea omnia, quæ iter ad cælum retardent.

Ob. 6. Non oportet laicos clericorum munus obire, nemo enim in se suscipiat hoc munus, nisi vocatus fuerit sicut Aaron. Heb. 5. 4. Ergo vice versa clerici non exequantur jurisdictionem civilem.

Sol. Non ex officio clerici tractant politica, sed exigente necessitate aut convenientia, à superioribus ad talia adscitizita etiam vice versa ex charitate, & necessitate deficientibus clericis, laici administrant quædam Ecclesiastica.

Ob. 7. Juellus talem jurisdictionem in Papismo exagitat, ut contra Canones Ecclesiæ & Patriam dictamina, Defens. Apol. part. 5, c. 3. S. 2.

Sol. Recte; ut à Papa usurpatur, & confertur prætextu fidei sui suprematus etiam in omnes principes: non ut à Magistratu Christiano confertur, & à subditis clericis exercetur.

QVÆSTIO. I V.

An liceat subditis contra legitimum suum Magistratum sub prætextu quovis Religionis arma movere? Neg.

SUpponimus. 1. Subditos nativos consentientes, in obsequium juratos, non vi injusta coactos, aut detentos. 2. Intelligimus deinde Regem, live successionem, live electionem agnitum & receptum, sine Tituli justioris controversia. 3. Qualem Regem sub prætextu quovis Religionis, Tyrannidis, imbecillitatis, inculpate tutelæ, aut quocunq; alio modo, Negamus, conscriptione militum domesticorum, sederatione aut conductione

externorum, aut violentâ detentione *Redituum*, *tributorum*, aut *Vestigalium*; *Vi* aut *armis* esse impetendum.

Q U I A,

1. Constituendus est Rex non pro arbitratu populi, Sed quem Dominus Deus elegerit. Deut. 17. 14. Qui sic cōstitutus si juxta מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ *subditos* in*justius*, quàm par est, opprimat, non ad arma recurrendum, sed ferendum patienter jugum. 1. Sam. 8. 18. quia potestas ejus est de sursum, Jo. 19. 11. à Deo. Rom. 13. 1. Unde jure dicat, Ego sum Pharaon, Gen. 41. 44. i. e. exemptus à legum & subditorum censuræ, licet non à directione & Consilio. Excipiunt. In loco Samuelic, non jus Regium, sed morem tyrannorum ad terrorem Regem petentium describi; unde non inferendum, ferendos esse hodie Reges legitimos in tyrannos degenerantes, quia in tali casu hoc non injunctum fuit Israelitis Regem perversè petentibus. Contra. Textus indicant, quid Reges possint & solent pro arbitratu facere impunè, non quid debent, delinquentes autem ipsos Deus reservavit suo judicio, tibi soli peccavi. Psal. 51. 4. (inquit David) non reliquit subditorum ferulis. Sed istos plerumq; punit per malos reges, unde illud אֵין כְּרִיאָה רֵן אֶת הַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי הַבָּהָה *Nulla creatura judicet Regē*, nisi Ille benedictus, Rab. Nachmoni in illud, Ps. 17. 2. de vultu tuo judicium meum prodeat, & nō ex populi tumultu. Postremò in textu illo, 1. Sam. 8. 11. non tam ostenditur quid posset Rex facere, sed quid debet populus pati absq; appellatione. v. 10. quia Dominus eligi, Ps. 75. 7. Dan. 2. 37. populus tantum agnoscit, nec confert auctoritatem, quam in se non habet, sed spondet illi obsequium, cui videt Deum jus gladii contulisse, Rom. 13. 4. Mat. 26. 52.

2. Davidis catholicum expressum est edictum, quis extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit? Nullus certe subditorum separatim, vel conjunctim. Deo tantum ipsius judicium est relinquendum. 1. Sam. 26. 9. 10. Unde ipse resiliit ob oram chlamydis Sauli abscissam querentis ipsius vitam, & deterruit cæteros commilitones, ne aliquid in Regem suum, licet hostiliter eos persequentem, machinarentur. 1.

Sam.

Sam. 24. 6. & 7. *Excipiunt.* Textus istos forsan concludere parcendum esse *Regis personæ*, sed non *ministris & possessionibus*. *Contra*, Injuria liberis, Ministris, aut possessionibus facta, personæ infertur, juxta illud, qui vos spernit, me spernit, Luc. 10. 16. Sic *legatorum violatio* cedit in mittentis contumeliam, 2. Sam. 10. 6. Et non tantum personis Regum, sed ab illis nullis præcipitur obedientia. 1. Pet. 2. 14. Nec David in ministris Saulis (nempe Abneî, aut alios) aliquid molitur, sed potius corripit, ut constet ex *textus filo*. Hoc præstandum à famulis, non tantum dominis suis benignis, sed dyscolis, multo magis à subditis juratis erga reges iniquos, quia hoc Deo acceptum & subditis gloriosum, 1. Pet. 2. 18.

3. Patris insistit vestigiis filius Solomon, Time Dominum fili mi, & Regem, & cum Novatoribus, i. e. qui de rege male loquuntur Deodat. non commiscearis, quoniam repente confurget perditio eorum, & minam utriusq; quis novit, Prov. 24. 21. 2. consulo ut mandatum Regis observes, idq; ratione *juramenti Dei*, nec festines recedere à facie ejus, neq; perma-neas in opere malo, quia omne quod voluerit faciet & sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest, quare ita facis? Ecclef. 8. 2. 3. 4. *Excipiunt*, hoc valere, dum Rex iusta præcipiat, aliter ei resistendum, & obediendum potius Deo quàm hominibus, quod juramento quovis religiosius est habendum. *Contra*. Aliud est subducere se ab exequutione impii mandati, aliud vi & armis oppugnare Regem tuum impia mandantem; primum est pietatis & prudentiæ, secundum est Rebellionis, & perjurii. Unde perjurii postulatur & punitur Rex Zedechias, ob violatum Regi Nabuchadnezzari juramentum, 2. Chron. 36. 13. Quis autem liberabit aliquos à vinculo *juramenti Suprematus, & Fidelitatis*? Nunquid dices Regi, injunctus es, & principibus, impii estis vos? Job. 34. 18. Immo ne cogitatu illi vel in secreto maledicendum? Ecclef. 10. 20. Multo minùs ferro aut alio hostili modo est impetenda Majestas Regia, aut minuenda.

4. Confirmat Salvator, Reddite Cæsari quæ sunt Cæsaris, Mat. 22. 21. 2. Tributum solvit pro se & Petro, Mat. 17. 27.

3. Petro

3. Petro interdicat defensionem gladiatoriam adversus impiorum Magistratum satellites, Mat. 26. 52. 4. Pilati agnoscit *ἐξουσίαν* à celo datam, Jo. 19. 11. pronuntiat subditorum esse bonorum morem & officium, pro Regibus secularibus pugnare, Jo. 18. 36. non imperi rebeli oppugnare. Excipiunt. Hæc omnia esse præstanda sub hac conditione (quam & Textus suggerit) modo ea quæ Dei sunt, Deo reservantur. Contra. In tali casu Deus reservavit Reges exorbitantes suo proprio Tribunali, non exposuit subditorum rebeli gladio. 1. Sam. 26. 9. 10. Dominus percutiet, aut dies ejus veniet, &c.

5. Explicatius urget sanctus Paulus; omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Quo jure? Quia non est potestas nisi à Deo, non ab alio fonte, nam quæ sunt potestates, à Deo ordinatæ sunt. Nunquid igitur non licet illis quovis casu resistere? Attendas, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sed quid si hoc fiat, quid inde imminet periculi? Tolle quæso & lege, qui resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nec immerito, quia jus gladii Magistratui, non subditis conceditur, Ille Dei minister est, & in iram vindex ei, qui male agit. Unde concludit, Ideo necessitate subditi effote, non solum propter iram, sed propter conscientiam. Rom. 13. per primos quinq; versus. Excipiunt. Sublimiores potestates, non Reges hic tantum denotare, sed quosvis Magistratus qui regibus possint esse sublimiores, ad alligandos Reges in compedibus, & Nobiles eorum in manicis ferreis, Ps. 149. 8. quibus se incurvare tenentur Reges, & pulverem pedum lingere, Isa 49. 23. Quia Deus constituit tales super regna, ut evellant, & destruant, & disperdant & dissipent & ædificent, & plantent, prout illis visum fuerit. Jer. 1. 10. Contra. Spiritualiter Proposita carnaliter non sunt intelligenda. Incurvabunt se Reges Ecclesiæ per Prophetas jussu Dei promulgantes & urgentes, hoc est, Deo redudent quæ sunt Dei; non suis subditis ferrum & flammam ministrantibus, sic alligandos se præbent verbo, non vinculis, nec subjuganda sunt regna à sanctis ore gladii polemici, sed gladio oris Theologico. Reges autem non habere in suis regnis potestates aliquas illis sublimiores vincit.

6. Sanctus Petrus *Epist. 1. c. 2. v. 13.* (Sub cuius titulo *Suprematum* vendicant ipsius ut arrogant *Vicarii*) Subiecti (inquit) estote omni *humane Creaturæ* propter Deum, siue Regi quasi præcellenti, siue Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Excipies. At hic finis aliquoties Regibus nõ est propositus, annon ergo licet cum laude illis resistere? Discas ex sequentibus. Voluntas Dei est ut benefacientes, obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Vides quo titulo ornat obfistentes, viz. *Imprudentia & ignorantia*, quos Iudæi inter *ἰσχυροὶ* & Nostri per *filthy Dreamers* rectè exprimunt, quia Dominationes spernere, & Dignitates blasphemare non verentur, & in Reges suos sunt acerbiores, quàm Michael Archangelus in ipsum Satanam, *Jude, v. 9. Instant.* Suprematum istum à Rege esse separabilem, unde in ipsum potest exerceri à suis subditis, ad quos istum transtulit, & omnibus bonis & prerogativis spoliatur, & gladio castigetur, non ut Rex, sed ut delinquens. Contra. Suprematu à Rege erepto Rex esse definit, & ij in quos transfertur, Subditi ulterius non sunt habendi, sed Reges esse incipiunt. Quod nescio cuius frontis sit asserere, nam quis illos sic extulit?

7. Perpetua semper fuit Orthodoxæ Ecclesiæ praxis, & Doctrina, Regibus aut Imperatoribus nullo sub prætextu à subditis suis propriis esse resistendum, licet aliquoties ipsi vires & prætextus *ὑπερβύπνους* suppetebant. Consulantur *Tertullianus, Cyprianus, Chrysostomus, Greci, Latini*, quos quia ij quibuscum contendimus, non ducunt titi vilij, non operæpretium est recensere. Quin non tam furiosi erant Iudæi Salvatorem ad crucem vociferationibus postulantibus, ut Regem suum crucifigendum, vel quovis modo violandum esse censerent. Unde Pilato interroganti, Vultis ut Regem vestrum crucifigam? Responderunt, Nos Regem non habemus præter Cæsarem, Hic Rex noster non est, si esset, à nobis esset honorandus & liberandus, Jo. 19. 15. Nec Calvinus (quem Ductorem faciunt plurimi in hac causa) per suum, Nisi forte & Ephoros Imaginarios ad arma usq; aut direptiones progreditur; quod

sibi ipsi fuerit probè conscius, à nullo *Scripturæ* aut *scriptoris* alicujus nominis inter *priscos*, aut *modernos*, suffragio, tam *dialolicum* & *exitiale dogma* posse stabiliri.

Objiciunt Antichristiani (verè enim tales dixeris, qui unctos Domini armis impetendos esse prædicant, & defendunt.

Ob. 1. **P**Opulus resistit Saulo, Jonathanem filium sub religione juramenti ad mortem postulanti, 1. Sam. 14. 46. 2. *Jeroboam* Regibus ex familia *Davidis* vi & armis se opponit, & decem tribus eripit. 3. *Jehu* *Jehoram* cum matre *Jezabel*, & tota *Achabi* stirpe è medio sustulit, idq; non tantum permittente, sed jubente, & remunerante Domino, 2. Reg. 10. 30. 4. *Elias* duos quinquagenorum duces cum satellitibus à Rege missis, igne cœlesti absūmit, 2. Reg. 1. 10. Ergo non immunes sunt Reges impii ab armata & hostili subditorum suorum invasione.

Sol. Subduxit tantum populus filium, Principem innocentem & egregiè meritum, à Regis & patris furore, non furentem strictis gladiis sunt adorti, & ipse sedatior factus factum probat. 2. *Jeroboam* & *Jehu* non excusant prædictæ & injunctæ divinæ vindictæ in domum *Solomonis*, & *Achabi* executiones, siquidem idem actus ob diversas agentium intentiones, justus potest esse, & impius. *Salvator* tradidit seipsum, pono animam pro ovibus, Jo. 10. 15. & *Judas* tradidit. Ecce idem actus est ex parte *Salvatoris*, infinitæ misericordiæ, ex parte *Judæ*, horrendæ proditiōis. Unde taxatur *Jeroboami*, & *Israelitarum* defectio *Rebellionis* nomine 2. Chron. 13. 6. Et pollicetur Dominus se visitaturum sanguinem *Jezabel*, super domum *Jehu*. Hos. 1. 4. 3. *Elias* ministris Regis non violentas

violentus infert *manus*, sed vindictam *coelestem* ob *proccitatem* denunciat. Quod factum *extraordinarium* in exemplar *Salvator* per discipulos suos emanare noluit. *Lu c. 9. 55.*

Ob. 2. Defensio *inculpate tutelæ* omnibus est ex lege *Naturæ* concedenda, Ergo *Regibus* tyrannicè grassantibus, *arma* cohibentia *jure* sunt opponenda.

Sol. In propulsandis injuriis, alia *Regum*, & *Parentum*, alia *fratrum*, aut *parium* aliorum habenda est ratio, Illorum vim vi per *inculpata* tutelam possis retundere. Contra *Magistratum*, Dei ministrum si manum eleves, tutela ista desinit esse *inculpata*, Siquidem non aliter *illis* est resistendum, quàm. 1. Verbi *predicatione*. 2. Consiliariorum *suaſu*. 3. mandatorum *injustorum declinatione*. 4. impetus irruentis cautâ & modestâ *frustratione*. 5. *Fugâ* juxta *Servatoris* monitum & *Davidis* praxin & *Apostolorum*. 6. *precibus* & *lachrymis*, Christianorum *primævorum armis*. 7. *Martyrio*, cui vix ullus esset reliquus locus & laus, si arma essent contra *Magistratus legitimos* movenda.

Ob. 3. Pactum intercedit inter *Reges*, & *subditos*, Sacramento sancitum, Ergo ut isto violato ex parte *Subditi*, *Regi* integrum est illud in *subditos* vindicare, eodem *jure* subditi cum *Rege* *sædisfrago* possint agere, cum *violatio pacti* sit *vinculi* solenniter contracti solutio.

Sol. *Regum* & *subditorum* in hoc pacto *par* non est ratio, *Rex sædisfragus* puniendus quidem est, sed à *Deo tantum*, quia præter cum *nullum* habet *superiorem*: *Subditi à Rege* puniantur, cui committitur *jus vitæ & necis* per *gladium à Deo datum*, quo si abutatur, subditi tantum habent *Deum vindicem*. 2. *Quis* erit pacti violati inter *Regem & subditos* *judex*, cum nullus sit utrisq; superior nisi solus *Deus*?

Ob. 4. *Rex minor* est *universis*, licet sit *singulis* major *subditis*, quamvis ergo non possit à *privatis* oppugnari, potest tamen à *communi conventu*, *publico consensu* castigari, & si sit *opus* de *throno* daturbari, suffecto in ejus locum *digniori*.

Sol. *Major* vel *minor* potest dici quispiam respectu alterius, aut *mole*, vel *authoritate*, quoad *molem* concedendum est

Saulum, licet singulis *Israelitis* humeris erat eminentior, universis tamen in idem corpus coagmentatis longè fuit minor, sed *authoritatis* Saulo concessæ alia erat ratio, juxta hanc enim ut singulis erat major, ita & universis, quia universis non magis jus gladii erat commissum quam singulis, nec uncti magis universi quàm singuli, videant autem nostri universi, quomodo ex punicum cumulo fontes eliciant, cum ne gutta inveniatur in singulis, aut in Regem exerceant dominium cum ab ipso Deo plus *authoritatis* habeat Rex, quàm populus ei potest concedere, quia non habet unde concedat.

Ob. 5. Quod facit tale est magis tale, sed subditi faciunt Regem sua electione & consensu, Ergo universi in publico consilio pollent majore *authoritate*, quam Rex, quem prætulere, & per consequens quod contulerint possint retrahere, si periculum & abusus illud exigent.

Sol. Valet illud Axioma tantum in *physicis*, quæ agunt affectivè & necessario, non in *Ethicis* aut *Politicis* quæ operantur per accidens & voluntario, sic ignis, qui calefacit aquam, aqua est calidior, non *Dalilah*, quæ enervavit *Sampsonem* *Sampsonem* erat robustior, aut *Judah* qui gravidam fecit *Thamar*, nuru suâ erat magis gravidus. Faciunt liberi, *Burgenses* quos mittunt ad *politicos conventus*, num illi pollent majori *authoritate* quam missi, & possunt pro arbitrato retrahere quod contulerunt? Vix hoc à multis admittatur.

Ob. 6. Populi salus suprema lex esto, Ergo obedientia Magistratibus præferenda.

Sol. At sperari non potest ista salus; excusso Magistratus imperio. Unde Rex *Zedechias* impius quia *Christus Domini*, dicitur spiritus oris populi, *Lament. 4. 20.* Ut ergo corpus sine spiritu, sic populus sine Rege. Excipies finem mediis esse præferendum, undè cum Salus populi sit finis legi supreme propositus, necesse est ut suprematum præ obsequio Principibus debito, obtineat. Contra. Medium ratione finis duplex habeatur vel simpliciter ad finem ducens, ut auditus ad fidem, *Rom. 10. 17.* hoc mints sine est habendum; vel finem ipsum producens ut *Salvatoris* mediatio salutem nostram, hoc ipso sine est præstantius

præstantius, qualis est *regius* aut *Magistratus* alterius *suprematus*, ad populi salutem, quam sic producit & inducit, Ut *salus* populi hoc *fulcro* tantum non *totaliter* nitatur, quâ si abutatur *tyrannus* *suprema potestate* à Deo ipsi traditâ, ferendus est à suis *subditis*, non *ferendus*, sed *Dei* *judicio* relinquendus, qui *regnare* facit aliquoties *hominem* *hypocritam* propter *peccata* populi, Job. 34. 30. & dicit *regi*, *Apostata*. ib. 18. ne *rebellantes* Deo *bellum* inferre *inveniantur*, Act. 5. 39. 2. Axioma autem hoc à *Naturo* *salus* populi *suprema lex* (h. e. eò collimare debet *lex* *suprema*, ut populi *saluti* *conducatur*) *dirigit* tantum *legislatoris* *scopum*, non *detrahit* *suprematum*, ut *subditorum* *prostitatur* *censuris*,

Ob. 7. *Necessitas* non habet *legem*, nec *progagatio* verè *religionis*, ullis *pacti*, *juramenti*, aut *protestationis* *vinculis* est *impedienda*: Ergo nec *lex* *fundamentalis* alicujus *Reipublicæ*, aut *Religionis* cujusvis *conscientia* *injiciant* *tragulam*, quo minus *subditi* in *Senatu* *legitime* *convenientes*, *Dei* *gloriæ* & *saluti* *totius Ecclesiæ* & *Reipublicæ* *prospiciant*.

Sol. Faciamus *mala*, ut *veniant bona*, illorum vox est quorum *justa* est *damnatio*, Rom. 3. 8. & *pellem* pro *pelle*, & *cuncta* quæ habet *homo*, dabit pro *anima* sua, scimus cujus sit *effatum*, Job. 2. 4. Sed opus non habet *Dei* *veritas*, ut *hominum* *mendaciis* *suffulciatur*. Nec *Christiano* *incumbere* potest talis *necessitas*, ut *vitam* *redimat* *perfidia*, & *aperto* *perjurio* *fidem* *liberet*. Sic enim qui vult *animam* suam *salvâ* *facere*, *perdet* eam, & qui vult propter *Christum* *perdere*, *inveniet* eam, Mat. 16. 25. 2. cum non sit *arbiter* inter *Deum* & nos qui *manum* suam inter *utrumq;* nostrum sit *impositurus* quis *Papa*, aut *mortalium*, Papâ *superior* *dispensabit*, quo minus ob *violatum* *Principi* *juramentum* *reus* *perjuri* *subditus* Job. 9. 33. teneatur? 3. *Postremo* cum *lite* *pendente* non *constet*, an *simulata* sit ea *necessitas*, quæ sic *urgetur*, & *pateat* quod non *textus* *Scripturæ*, sed *prætextus* aliquorum *nodum* in *scripto* *quærentium*, in *rem* suam *turbas* *excitet*; *Hauriant* *temulenti* ex *utribus* *novis* usq; ad *phrenisim* hoc *fel* *Draconum* *novum*, de *vineis* *Sodomorum* aut *Gomorrhæ* *suburbanis*, Deut. 32. 32.

53. Dum nobis interim sufficiat conclusio *saluatoris*, ὁ πάλαι
 •• Χρῆς ὁ πᾶς ἐστὶν, vinum quod ab *ipsis* utre hætenus bibi-
 mus *vetus*, sub *Regibus*, *Episcopis* & *Judicibus* orthodoxis, est
melius. Luc. 5. & ultimo.

Q U Æ S T. V.

*An statæ Liturgiæ, in diversis Ec-
 clesiis diversæ, modò Sacris literis
 non repugnant, sint probandæ? Aff.*

1. **L**iturgia τὸ τῶ λῆτον publicum, & ἔργον opus: cui-
 vis publicæ administrationi à profanis scriptoribus
 tribuitur; à Theologis vero restringitur ad ἱερουργί-
 αν, Sacram administrationem quæ publicè peragitur. 2. Cu-
 ius pars est Λιτανεία, à ληταρεύω supplico, quod à λητη preci-
 bus, seu supplicatione; quæ rogationes dicuntur ab *Iſodoro*
Hispalensi. Orig. 1. 6. in fine, 3. Hæ diversæ habeantur in
 diversis Ecclesiis, non quoad doctrinam è Scripturis dedu-
 cendam, sed quoad agendi modum, & ritus varios. Statæ au-
 tem debent esse in omnibus Ecclesiis. Quia.

1. Præscripta fuit certa *Aaroni* & *filiis* ejus benedicendi
 forma. Num. 6. 23. 2. Dictata *Israelitis*, conceptis verbis
 exhomologicis, Hof. 6. 23. Inculcata omnibus simul *junctis* ex-
 pressa *litaniam*. Joel. 2. 17. Ergo talis formulæ cultus publi-
 ci sunt Scripturæ analogæ.

2. Extant apud *Mosen* præscriptæ invocandi formulæ ad
Arca translationem, & stationem. Num. 10. 35. 2. *Davidis*
 commentario illustratæ, Psal. 68. 3. *Benedictionis* etiam &
maledictionis in monte *Gerazim*, & *Ebal* præscribuntur for-
 mule. Deut. 27. 12. non facile autem errabunt qui talium
 iustitunt vestigiis. 3. Psalmi

3. Psalmi *Davidis* maxima ex parte sunt *Liturgici* ut 92. pro *Sabbato*. 95. ad excitandum *populum* in cultu publico, & quindecim ista *Cantica Graduum*: Psalmum 119. frequentia, aliiq; quamplurimi, ut patet ex ipsorum *autoribus*, *utulis*, & *instrumentis Musicis*, quibus publicus cultus celebrabatur.

4. Patet idem ex *praxi Ecclesiæ Judaicæ*, ubi præcepit *Hezekias* & principes *Levitis*, ut laudarent *Dominum* non ad dictamen raptus extemporarii, sed *sermonibus David*, & *Asaph videntis*, qui laudaverunt eum magna *letitiâ*, & incurvato genu adoraverunt eum. 2. *Chron.* 29. 30. 2. Ex *Liturgia Samaritana*, quam conquesti sunt *Judei* ab *Adriano Imperatore*, fuisse ab iis ereptam, 3. Ex *Sedar Tehillim* *Judeis Lusitanis* adhuc in usu, *Symbolumq; Rambang* quod è *Liturgia Judæorum* fuisse desumptum affirmat *Buxedorfius*.

5. *Servator* dictavit suis *Discipulis* fixam orandi formulam, *Mat.* 6. 9. ut suis antea præcepisset *Baptista*. *Luc.* 11. 2. quam observasse postea *Apostolos* in suis *conventibus* constat ex *Justino Martyre*. *Apol.* 2da. *Tertulliano*. *Apologet.* cap. 30. & aliis apud *Cassandrum* in *Liturgia*.

6. Prostant *Liturgiæ publicæ* tam *Græcorum* quàm *Latinarum*, *Apostolorum*, *Patrum*, & *Sucessorum*, quæ utcunq; habeantur *supposititiæ*, vel saltèm *interpolatæ*, antiquæ tamen sunt maxima ex parte, & usum istorum temporum nobis referunt. vid. *Pammelium* duobus *Tomis*, & *Cassandrum* de hujusmodi *Liturgiis*.

7. Si privati *Spiritus* dictamini *publicæ preces* permitterentur, ista & infinita alia sequerentur absurda. 1. Tot *future* penè in publico cultu *distractiões*, quot sunt *convenientium entusiasmis*. 2. Ad incertum *adrogantissimè* orantis, aut *gratias agentis exitum*, nec peritiores, vel idiotas *Amen* tutò posse respondere. 1. *Cor.* 14. 16. 3. *Plebem ignaram* debita institutione in *Sacris* privari, quæ maximâ ex parte in repetita publicè *Liturgia* illis inculcatur. 4. Unius cu'usq; *crudum*, & nudum *inventum* deliberatò *Ecclesiæ examini* esse præponendum. 5. *Acceptissimam* Deo in *conjunctis supplicationibus*

&

& confessionibus sanctorum Communionem irritam prorsus fieri, 6. Torporem irrepere audientibus, dum nihil est quod ipsi agant, sed pendeant tantum ab orantis fluctuante conatu, & huc illuc delato spiritu. 7. Ἐὐλαΐαι & ὑπομνηματῶν in delectationem eorum, quæ sunt in Sacris literis, coetui proponenda, seu cantanda prorsus perire, quod si Psalmi, & modulamina eodem extemporario impetu essent effusa, insanire potius judicet tales cultores cætum Christianorum ingrediens infidelis, quàm cultum celebrari ipsius, qui Ordine numero & mensura composuit & disposuit omnia.

Objicitur.

Ob. 1. **H**umanum inventum seu ἡ ἀνθρώπινα in Sacris non est ferendum, Frustra me colunt docentes doctrinas, quæ sunt mandata hominum, Mat. 15. 9. Col. 2. 23. Sed statè Liturgiæ sunt hominum inventa, quæ inducunt ἡ ἀνθρώπινα. Ergo ex Ecclesiis sunt penitus eliminandæ.

Sol. Textus urget doctrinam non esse mutandam, quæ constans semper debet esse sine additione, aut diminutione; Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino, nec addas quicquam aut minuas. Deut. 12. 32. Disciplina interim quæ doctrinæ ancillatur huic & quâ propagatur, potest esse in variis Ecclesiis varia, modo doctrinæ sit conformis. 2. & cur extemporariæ preces æquæ inventiones humanæ non censeantur, ac statè, vel spiritus multorū deliberatò minùs saperet quàm singularis arreptitius?

Ob. 2. A Breviariis Romanis, seu Missalibus maxima ex parte prodierunt Liturgiæ, quæ displicent. Ergo Antichristianæ sunt, & non admittendæ.

Sol. Atqui non nituntur Romanensium autoritate, sed conformitate cum Scripturis, & Catechismis receptis, & confessionum harmoniis, quibus in plurimis Reformati cum Pontificiis conveniunt. 2. Nunquid negandum est Christum esse

Dei

Dei filium, quia *Diabolus* hoc asseruit. 3. *Alecoranum* aliquid habet, quod verbo divino est *consentaneum*, num ideo tamen veritas est rejicienda?

Ob. 3. Formulæ fixæ *Liturgiæ*, spiritum precum intercludunt fidelibus concessum, *Zach.* 12. 10. qui intercedit pro nobis *suspiriis ineffabilibus.* *Rom.* 8. 26. & per scripta *Liturgica* contra Apostoli præceptum extinguitur. 1. *Thess.* 5. 19.

Sol. Est spiritus dictans, quid sit de novo petendum, & spiritus assistens, quem imploramus, ut publicis nostris supplicationibus subveniat, Tam privatim, quam publicè; oranti aderit spiritus, modo omnia fiant juxta dictamen ejusdem spiritus, nempe ut privata privatim, publica publicè peragantur.

Ob. 4. Per *Liturgica* hujusmodi fixa, impediuntur plerumq; *Conciones*, per quas quid credendum, faciendum, & petendum sit, à Deo præcipuè discamus.

Sol. Mandata Dei non sunt opponenda, sed componenda, Sic ut non se invicem impediunt, sed promoveant. *Liturgiæ* igitur hujusmodi sunt probandæ, quæ *Conciones* efficaciores reddant, nō quæ excludunt, vel impediunt, nec ferendi tales sunt thematice *Declamatores*, qui importuna garrulitate publicas preces è fidelium cæribus explodunt, ut ipsi solummodo audiantur, & colantur.

Ob. 5. Cum convenitis inquit *Apostolus*, unusquisq; vestrum *Psalum* habet, doctrinam habet, *Apocalypsin* habet, interpretationem habet, 1. *Cor.* 14. 26. & *Prophætæ* duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent, quod si Alii revelatum fuerit sedenti prior taceat, potestis enim omnes per singulos prophetare. *ib.* v. 29. 30. 31. & verbum Christi habet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes & commonentes vosmetipsos *Psalms*, *Hymnis*, & *Cantionibus spiritualibus*. Sed ista omnia excludunt statæ *Liturgiæ*, in quibus ex præscripto tantum agunt *Minister* & *Auditores*.

Sol. Obtinuit mos iste in Ecclesia in publicis conventibus, quamdiu invaluerunt dona prophetandi, & linguarum miraculosa, ad plantandum Evangelium, nunc verò aliter se res ha-

bet, cum *Evangelium* sit ex *Scripturis* propagatum; ideoq; alia disciplina est *conventibus* accommodatior. 2. Ubi *Psalmi*, *Hymni*, & *cantiones spirituales* usum suum habeant *privatim*, dum *statæ* obtineant in *publico*, ad publicam ædificationem, *Liturgiæ*.

Ob. 6. A corde petendæ potiùs sunt *preces*, quàm à *memoria*, sed *preces descriptæ* & ad unguem *habitæ* effluunt plerumq; ab ore, dum mens aliò vagatur, ut *cultus* habeatur tantùm *labiorum* à *servatore* reprehensus, *Mat. 15. Esa. 29.* Ergo habendæ potiores sunt *preces* pro tempore conceptæ, quam certò descriptæ.

Sol. *Vitium hominum* non præjudicat *discipline*, nec *publicæ* *preces* & *privatæ* tollunt se invicem, sed potiùs attollunt & extollunt, hæ domi habeantur, & secretò apud te, istæ publicè & cum aliis, orandus est autem semper *Dominus*, ut sincerè & devotè omnes facultates cum corde sanctificato concinant.

Ob. 7. Variandæ sunt *preces publicæ* ad obvenientium *varietatem*, at hoc non admittunt *statæ Liturgiæ*.

Sol. In genere quidem omnia quæ contingant, comprehendunt *Liturgiæ publicæ*, cum verò res tulerit, variantur auctoritate *publica*. In *jejniis*, *Eucharisticis*, vel in quibusdam rebus prosperis vel adversis, *præsentibus*, aut *impendentibus*: Sic ob *Liberationem* à *Pulvere pyrio*, *peste*, aut alia *calamitate*, variantur apud nos *Liturgiæ*, & quædam adjiciuntur, alia omittuntur, sed ista *statas Liturgias* non tollunt, sed præsentì occasione accommodant.

QVÆSTIO. VI.

*An Liturgia Anglicana sit sacris
litteris conformis? Aff.*

TRia sunt quæ communionem Sanctorum, & consensum fidelium demonstrant. 1. Doctrina. 2. Cultus. 3. Disciplina. Consensus doctrinæ apparet in confessionum harmonia. 2. Cultus in Liturgiis. 3. Discipline in Canonibus Ecclesiarum diversarum diversis. Liturgia Anglicana hic examen subit, quæ fuit Eduardi 6^{ti} duplex, An. regni 2do, & 5to. 2. sub Elizabetha, & .3. Jacobo Rege in aliquibus emendatiores. De ultima asseritur, quod sit sacris litteris conformis. Quia.

1. Contexta erat & expensa à sincerissimis Doctoribus, Martyribus, aut Confessoribus. 1. Cramero. 2. Grindallo. 3. Sandefio. 4. Taylero. 5. Juello. 6. Humphredo. 7. Horno. 2. ex ipsius Scripturæ placitis. 3. ordine populari & decenti. 4. quæ maximè facerent ad ædificationem.

2. Omnes expunxit aut correxit sordes & nævos, quibus laborabat usus (ut loquebantur) 1. Sarum. 2. Herfordiensis. 3. Bangoriensis. 4. Lincolnensis. 5. Eboracensis, delibatis & confesseratis iis tantum ex priscis Liturgiis, quæ [com]pertum erat, Sanctuarii statere optimè convenire.

3. Comprehendit omnes orandi formulas. 1. Confessionis. 2. Deprecationis. 3. Supplicationis. 4. Intercessionis. 5. Gratiarum actionis. 6. Laudationis. 7. & Imprecationis ad Deum tantum directas, exclusâ prorsus omni. 1. Ἀγχαλαρία, 2. Ἀριολαρία. 3. Μαριολαρία seu ἱερουλία. 4. Λιφρολαρία. 5. Εικωνολαρία. 6. Ἀπολαρία. 7. Στεγλαρία. cum omnibus aliis philtis, & supersticiosiis Idololatriis.

4. Selegit aptas Scripturæ *portiones*, & *textus*, qui temporis, loco, & occasione, & *populari* institutioni, & ædificationi inserviant, *catechismum* unâ cum illis brevem, & facilem exhibens.

5. Gestus *sedendi*, *standi*, *genuflectendi* tales præscribit inter *orandum*, & *adorandum*, qui maximè faciunt ad talis negotii *Reverentiam*, & *solemnitatem*: *Amos Colas* etiam mutuam inter *ministrum* & *populum* opportunam præcipiens, ad *consensum* fovendum, & *torporem* excutiendum.

6. Accommodat se omnibus Ecclesiæ *usibus*. 1. *Sacramentorum*, nempe *Baptismi* & *carnæ* administrationi. 2. *Adultorum confirmationi*, juxta disciplinam incorruptam *priscæ* Ecclesiæ. 3. *Matrimonii* celebrationi. 4. *Ægrotantium* *visitationi* & *consolationi*. 5. *Mortuorum* *sepulturæ*. 6. *Faminarum* *Eucharistiæ*, post *puerperium*. 7. *Scandalosorum* *interminationibus*, & *exterminationibus* ab Ecclesia.

7. Suffragium obtinuit. 1. *Calvini*, qui etsi notavit in crudioribus quibusdam editionibus *tolerabiles* (ut loquitur) quasdam *ineptias*, ferendas tamen existimavit, ut *impietati* non obnoxias, quia. 1. ostendit Ecclesiarum *consensum*. 2. consulit *rudioribus* & 3. *novatores* cohibet. 2. *Buceri* in copioso tractatu inter opera ipsius *Anglicana*. 3. *Alexandri Alefii* *Scoti*. 4. *Petri Martyris*. 5. *Gualteri* & *Tigurinonum*. 6. *Argentiniensis*. 7. *Deringii*, institutionis severioris, in defensione *Juelli*, quin & *Pius quintus* hanc ratam habuisset *Liturgiam*, si *Regina Elizabetha*, ut ab ipsius *authoritate derivatam* illam recepisset, nec tam impudens quisquam prodiiit è *Pontificis* qui *ausus* est ipsius *sinceritatem* oppugnare.

Ojiciunt Adversantes.

- Ob. 1. **C**alendarium, in quo. 1. *Apocrypha* designantur *legenda* 134. capita, prætermisiss è *Canonicis*.
 2. *Sancti canonizantur* *Utopici*, 1. *Agatha*. 2. *Perpetua*.
 3. *Fayb*

3. *Faith*. 4. *Osapientia*. 5. *Switbun*. 6. *Machute*. 7. *Dunstan*.
 3. *Festa reinentur infesta*. 1. *Conceptionis Beatæ Virginis*.
 2. *visitationis Mariæ*. 3. *Nominis Jესus*. 4. *Sanctæ Crucis*.
 5. *Inventionis crucis*. 6. *Georgii*. 7. *Michaelis & Innocentium*.
 inter ferias nostras, & similia quæ superstitionem redolent
Pontificiam.

Sol. Apocrypha legi permittuntur *prisco more*, ob consensum cum *canonicis*, ad exempla *vite* & formandos *mores*, non ad confirmanda *dogmata*, in quibus explicantur plurima, quæ contractius habentur in *Canonicis*, & ad captum *popularem* sileo simplici & tantum non *Canonico* accommodantur. 2. Retinentur quædam sub titulis *sanctorum* memoriarum, & *Festa* non *cultus* alicujus gratiæ, sed ut *statuæ* quædam *Mercuriales* aut *Epochæ*, à *priscis* fixæ ad *anni momenta* distinguenda, quæ *exauctorata* fuerunt in *Edwardi* *6^{ci}* *Calendaris*, nec constat qua *auctoritate* nisi hodie *chronologica*, & negotiatoria in *pristinas* sedes irreperunt. 3. *Michaelem* *Archangelum* non *Christum* denotare *receptior* est *sententia*, unde *ansa* arripitur *Deum* celebrandi, ob *indultum* nobis *Angelorum* ministerium, in *Michaelis* festo. 5. *Innocentes* verò *martires* habentur *ratione causæ*, non *confessionis*, *interpretativè* & *passivè*, non *activè* & *voluntariò*. 5. *Osapientia*, cujusdam *Hymni* erat *principium*, non *sancti* alicujus *nomen*, & reliqua quæ occurrunt *hujusmodi* vel retinentur vel omittuntur, absq; *religionis* aut *prudentum* *scandalis*.

Ob. 2. *Translationes alienas* aut *depravatas*. 1. habet *textus* ut *illud* in *limine*. *At what time soever a sinner doth repent him of his sinnes from the bottome of his heart* Sec. *saith the Lord* & citatur *Ezek. 18. 21*. sed ibi hoc non dicit *Dominus*, ut *conferenti* patet.

Resp. Dixit *Dominus* quoad *sensum*, licet non *verbatim*. Eadem *centurâ* feriant *Apostolos*, qui *textus V. T.* in *Novo* aliquoties sic *producunt*. 2. *Psal. 105. v. 28.* habet *Liturgia*. *And they were not obedient unto his word*, nova verò & *emendatio* *translatio*. *And they rebelled not against his word*, quæ sunt *propterea* *deputatæ* *invicem* *contradictoria*.

Resp. Anceps est textus *originalis*, ubi מִן נִרְאָה vel interrogative, vel negative sumi potest; sic ut respiciat vel *Mosen* & *Aaronem* et *signa edita*, aut ipsos *Ægyptios*. *Mosen* si respicias & *signa*, recte dicas **They rebelled not against his word** *Ægyptios* verò si magis spectes, legas sic per interrogacionem. **And were they not disobedient unto his word?** id est, **They were disobedient unto his word** ut habet vulgaris, quam translationem existimat veriozem *Fullerus* noster in *Miscell. lib. 3. cap. 10. in Criticis* (ut notum est) versatissimus.

3. Dominica secunda post *Epiphaniam*, *Evangelium Littergicum* legit, **Every man at the beginning doth set forth good Wine, and when men be drunke then that which is worse**, quod favet ebrietati, corrigit nova translatio, **And when men have well drunke** *Joh. 2. 10.*

Resp. מִדְּמִיָּה, Græce & מִדְּמִיָּה Heb. non incliari tantum, sed liberius etiam bibere significant, quo sensu *Evangelium* est intelligendum.

4. Sic, **Whatsoever is manifest the same is light**. *Epist. Domini. 3. Quadrages. ex Ephes. 5. 13.* pro **Whatsoever doth make manifest is light**.

5. Deus dicitur **The Father of all that is called Father in heaven**, *Epist. Dom. 16. Trinit. pro Father of whom the whole family is named, Ephes. 3. 15.*

6. **This is the sixth Month which is called barren**, *Evangelium Annunciationis pro With her that is called barren, Luc. 1. 36.*

7. **Arabia bordereth upon Jerusalem**, *Epist. Dom. 4. Quadrages. pro Answereth to Jerusalem that now is. Gal. 4. 25.*

Resp. Hos omnes tollat scrupulos translatio nova sub *Jacobo Rege* illustris memoria, juxta cujus normam, dilata Potius quam negata, est istorum & consimilium sine strepitu castigatio.

3. Partes quasdam integrales male selectas, & intertextas, esse clamitant quales sunt. 1. *Te Deum*. 2. *Benedicite*. 3. *Benedictus*. 4. *Magnificat*. 5. *Nunc dimittis*. 6. *Quicumque vult*. 7. *Baptismus*.

7. *Baptismus privatus*, una cum fragmentis quibusdam scripturæ, sub titulis *Epistolarum & Evangeliorum*. E quibus *Te Deum*, *Benedicite*, & *Quicumq;* vult, humana sunt inventa *Apoerypha*, & suspectam continent doctrinam, ut illa de præcisa *Trinitatis* cognitione sub salutis periculo, cuius rudieres nullatenus sunt capaces. *Benedictus*, *Magnificat*, & *Nunc dimittis* peculiariter fuerunt Sp. St. i. raptus, personis tantum ab illis pro tempore inspiratis (non promiscue omnibus) competentes, *Privatus baptismus* limbo puerorum velificat, & frustule istæ *Epistolares & Evangelicæ* separant ea, quæ sunt unienda, & aliquoties perperam applicantur.

Sol. Sufficit *Te Deum*, & *Benedicite* scripturis esse consona, & quotidianæ devotioni inservire. 2. symbolum illud *Athanasii*, *Quicumq;* vult non simpliciores & minds capaces, sed perverse doctrinam *Trinitatis* oppugnantes à salute excludit. *Benedictus* impletas in Christo prophetias, *Magnificat* gratam in summâ felicitate humilitatem, *Nunc dimittis* Christianam ad moriendum promptitudinem omnibus devotis ingerit. Nec *baptismus privatus* limbum puerorum somniat, aut necessitatem medii urget, sine quo infans salute excidat, sed necessitatem tantum præcepti & convenientiæ, qua tenentur omnes propositis à Deo mediis & sacramentis, sine dilatione attendere. *Epistolarum & Evangeliorum* Auditorum captui adaptatæ, tantum absunt ut distrabant, ut potius ab huiusmodi *facilioribus*, ad ampliora assurgant.

Ob. 4. Errores doctrinæ observentur in .1. *Te Deum* Tu postquam devicisti mortis asperitatē, apperuiisti credentibus regnum cælorum. Ergo ante Christi victoriam, Patres V. T. limbum, non cælum occuparunt.

Resp. Ostenditur cuius gratia Patres cælum possiderunt, non quando ceperunt possidere; possiderunt autem per sacrificium agni (à mundi origine, non actu, sed destinatione occisi) quod antecedentibus & sequentibus *Hosanna* filio David conclamantibus æquè erat salutare.

2. In *Litania*, per agonem, & sanguineum sudorem, videmur Christum exorcizare, & fulgur & tempestates, unà cum cæteris

teris externis calamitatibus & morte subitanea frustra deprecamur

Resp. Media sunt ista liberationis & salutis, non exorcismi formulæ, non magis quàm cum Dominum rogamus, ne nos inducat in tentationem, cur non etiam rogemus, ut impendentes tempestates, aut calamitates externas à nobis avertat.

3. Ne memineras iniquitatum parentum nostrorum] pro mortuis astringit Orationem.

Resp. Immo pro vivis tantùm oramus, ut Deus peccata Patrum nostrorum nostris non accumulet, & in nos visitet. Mortuorum commemoratio nequitiam habenda est pro mortuis Oratio.

4. In Catechismo servator dicitur totum genus humanum redemisse, quod Gratiâ universalem Arminianorum statuat.

Resp. Assertitur tantùm ibidem Redemptionis autor, non redemptio: unum numerus, aut universalitas, ac si esset dictum. Nullus redemptus est ex toto genere humano, qui Deum filium non habet redemptorem.

5. Post quartum præceptum precationum petat, ut ad Sabbathum Judaicum observandum Deus inclinet corda nostra, de quo mandatum est intelligendum.

Resp. In isto mandato aliquod morale erat, quo, ad cultum publicum die à Deo constituto, præstandum obligamur: aliud ceremoniale, seu positivum, ut dies iste esset à Creatione septimus. Ceremoniale illud erat à Christo in N. T. per Apostolos sublatum, substituito (pro Sabbato Judæorum) die, quem celebramus, Dominico: petimus autem nos ut Deus inclinet corda nostra ad illud, quod erat in isto mandato morale, peragendum. hoc est, ut diem Dominicum cultui Dei publico, prout nunc se habet status Ecclesiæ, sanctificemus.

6. In Baptismo regeneratio urgetur, ut opus Sacramenti, operatum, quod est Pænitentia.

Resp. Regenerationem tantum externam & Sacramentalem spondet Baptismus, quam internam S. S. regenerationem perficere, ex charitate pronunciat Ecclesiæ.

7. In *appendice* de Sacramentis. Cùm respondetur, Duo generalitèr Sacramenta ad salutem esse necessaria, alia quinq; pontificiorum tacitò insinuat & probantur.

Resp. Sed non ut *Sacramenta* ad salutem absolutè necessaria, sed quæ potiùs *Sacramentalia* sunt apud *veteres*, & nomen Sacramenti *generatim* fortiuntur, rem ipsam verò propriè non exhibent.

Ob. 5. Ritus perstringunt *Superstitiosos*. 1. In *vestibus*, nempe *superpellicio, cucullo*, & hujusmodi quæ *idololatriam* redolent *Papisticam*.

Resp. Ista *ad id quod* decorem tantum apud nos spectant, & personarum *distinctionem*, quem in Sacris U. T. Dei instituto observatum legimus.

2. In *signo crucis* fronti baptizati adjecto.

Resp. Hoc non ut *necessarium* urgetur, sed ut *ad id quod*, non ad baptismi *complementum*, sed ut *militiæ Christianæ*, tractum à veteribus *memorale* quoddam *auctoramentum*.

3. In *Interrogatis* infantibus propositis, & *Patrimorum* illorum nomine *responsis*, quod videtur *histrionicum* quiddam, in *rebus seriis* non ferendum.

Resp. Ista *fidejussione* & *sponsione*, nihil detrahitur decoro, & *solennitati* Sacramenti, sed consulitur *religiosæ* infantium *educationi*.

4. In *Eucharistia*, *genus flexio* favet *Altaribus*, & *Missæ* sacrificio, & *Transsubstantiationis* abominando dogmati.

Resp. *Injungitur*, tantum ut *ad id quod* & recipitur à nostris. ut *gestus summæ reverentiæ* tanto mysterio debitus.

5. In *Matrimonio*, *annulus* sapit quiddam *Ethnicum*, & phrasis illa mariti ad *Uxorem*, Corpore meo te adoro, *With my body I thee worship*, aliquam *idololatriæ* speciem, sed ab omni *specie mali* à Christianis est abstinendum. Ergo

Resp. Ut *templa Ethnicorum* cesserunt in *Christianorum* usum, sic & *annulus* potest transferri cum aliis ad *pios usus*, phrasis autem ista antiquata nihil aliud vult. Quam corporis mei do tibi *potestatem*, sive ut reddit *Latinus*, corpore meo te honoro, juxta illud. 1. Cor. 7. 4.

6. In Absolutione specialis urgetur confessio, & autoritativa absolutio.

Resp. Sed non *auricularis*, nec omnium peccatorum, sed conscientiam gravantium, & potestas agnoscitur hic delegata, & declarativa, non absoluta.

7. In sepultura mortuorum, displicet sepulti facies versus orientem superstitiosè resuspinata, & de manifeste blasphemis idem cum pie morientibus iudicium.

Resp. Primum est consuetudinis & conformitatis, non necessitatis, 2um Charitatis est censura, & spei, non certitudinis & confidentiæ, quia non nostrum est, sed salvatoris in ultimo Iudicio Hædos ab ovibus distinguere, Mat. 25. 32.

Ob. 6. In Rubricis stilia carpunt quædam & inutilia, qualia sunt ista vocabula non probanda. 1. *Priest*, 2. *Curat*, & *Micar*, 3. *Christmas*, *Septuagesima*, *Sexagesima*, *Quinquagesima*, *Quadragesima*, 5. *Advent*, 6. *Offertorie*, 7. *Versicle*, *Canticle* & similia, quæ Papismus nimium redolent.

Resp. Ulu tandem hæc sunt popularia, nec tutum est novos limites refigere, mutari tamen possunt absq; religionis discrimine, & tolerari, priusquàm commodè tollantur, & de terminis aliis qui omnibus placerent, inter fratres effect conventum.

2. Vestimenta præcipiuntur gerenda, quæ præscripsit *Edwardus sextus*. An. 2. sed ista cuiusmodi fuerunt, non constat. Ergo inanis est constitutio.

Resp. Constat ex traditione, licet non ex scripto statuto, nec tanti est, ut rixæ fomitem suppeditet.

3. Injunguntur nonnulla quæ vix fieri possunt, ut nomina sua *Communicantes* deferant, post inchoatas preces manutinus ad *Eucharistiam* prævias, & obviam eat minister cadaveri sepeliendo, ad ingressum *Camiterii*, cum quædam templa in Civitatibus *Camiteriis* destituantur.

Resp. Observanda ista sunt non præcisè, sed quando commodè possint observari, eatenus quatenus promptitudo spondet obedientiam, nec contemptus condat neglectum.

4. Non admittendus est aliquis ad synaxin sacram, priusquàm

usquam ab Episcopo confirmetur, & Catechismus possit memoriter recitare. Sed hoc raro examen subit.

Resp. Supponitur, non ut oportet semper, ponitur, nec discipline detrahit laudandæ, sed executioni vindicandæ.

5. Minister tenetur pulpitum ascendere, ut comminationem tanquam è monte Ebal intonet, quod desit jam esse in usû.

Resp. Non tam hoc exigitur, quam consuevit, nec condemnandus ritus tali exemplari suffultus.

Ob. 7. Obijciunt Excessus alios, aut defectus, aut παρρησια.

1. Omittitur ὁ ἁγιασμός in oratione Dominica.

Resp. Hoc fit ad exemplum S. Lucæ, sed ad exemplum pro arbitratu inter orandum, frequentius, Matthæi adjicitur.

2. Tituli Psalmorum, Higgaiion & Selah, quæ partes sunt Textus in Liturgiis seponuntur.

Resp. Liturgia ista non improbat, sed proponit tantum, quæ populari capui & adificationi maximè inserviunt.

3. Precatio obtruditur sub Absolutionis titulo.

Resp. Precamur ibidem ut à Deo absolvamur, & quis hoc carpat, nisi qui conjunctis fidelium precibus non multum tribuit.

4. Contradicimus nobis ipsis, cum petimus ea quæ propter indignitatem non audere, aut propter cecitatem petere nos non posse agnoscimus.

Resp. Agnoscimus nos non posse petere, nec debere, respectu nostræ indignitatis aut cecitatis; propter merita tamen Christi posse & debere thronum gratiæ accedere. Verentur forsitan Reformatores, ne nimium submissè, & humiliter Deum adeant. Illud Centurionis, non sum dignus. Math. 8. 8. & S. Petri, discede à me Domine quia Homo peccator sum, Luc. 5. 8. non ita facit ad sanctificatam salivam.

5. Ordinario incumbit præcipere, quando recitanda sit Litania.

Resp. Verum est, quando recitanda sit extraordinario, non ordinario.

6. Exoptatur injunctio penitentiae in primitiva Ecclesia usitata, principio Quadragesimæ, quales fuerunt, cilicia, cineres,

homicubationes & huiusmodi, & præcipitur, ut quis *penitens* de notoriis peccatis abstineat à mensa Domini, quæ fermentum prodant *Papisticum*.

Resp. *Penitentiam* vult Ecclesiæ *Primitivam*, non *Papisticam*, & discretivè verba ista sunt legenda. *Wetwaile your sins, or come not to this holy Table*, vel *Before you come to this holy Table*, sicut & reddit *Latinus*. Antea defleat peccata, quàm accedat, & quis hoc non probat?

7. *Cantus Precum, Anthematum, & instrumentorum Musicorum* boatus, ædificationi adversantur, & obfusciant potius audientes, quàm cultum divinum promovent.

Resp. Verum est, si intempestive & affectatè interponantur, aliter actionis solennitati & excitandæ devotioni haud segnitèr conferunt, Unde ex præscripto Dei in U. T. hæc *Musica* tam *instrumentalis*, quam *vocalis* obtinuit.

Q U Æ S T. VII.

An vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines, post Reformationem sit Legitima?

DE *vocatione* hîc quæritur, non internâ, quæ homines latet, sed externâ, quæ in conspectum prodit, & sub Dio collocatur. 2. *Clerus* comprehendit *Episcopos, Præbiteros & Diaconos*, de quorum quæritur *vocatione*, & *Ordinatione Ecclesiastica*, 3. An post *Reformationem* inchoatam ab EDUARDO 6to, confirmatam, & emendatam ab ELIZABETHA, conservatam à JACOBO, & CAROLO regibus sit legitima? h. e. *Scripturæ*, & *praxi Ecclesiæ purioris* conformis? Negant. 1. *Hardingus, Bristow*, 3. *Stapletonus*, 4. *Sanderus*,

derus, 5. Alanus, 6. Parsonus, 7. Champneus, unà cum Kellisono, & plurimis aliis è nostratus, & alienigenis.

Affirmant, 1. Juellus, 2. Fulco, 3. Feildus, 4. Goodwinus, 5. Downhamus, 6. Sutlivius, 7. copiosissimè verò Marsonus, hisce instructi argumentis.

1. Vocatio nostri Cleri ortum duxit à praxi Apostolorum, & viris Apostolicis, à tempore primæ conversionis ad Christianismum, idq; quinquennio antequam Petrus, aut Paulus unquam Romam inuiserunt. Unde constat non pendere à Romana pompa, sed à simpliciore & certiore Discipline fundamento.

Mason lib. 1.
cap. 3. p. 51.

2. Continuata fuit juxta ἐνταξία & ἐνοχυρία Ecclesiasticam (quoad substantiam saltem, licet non absq; papalium nugarum temporaria admixtione) usq; ad Reformationem, unde non habent Papicolas, quod in toto hoc intervallo reprehendant, nisi eadem operâ sua destruerent.

3. Reformatio doctrinæ irritam non facit ordinationem, siquidem in doctrinæ lue Epidemica, discipline erat aliqua facies, manente Episcoporum Successione, licet absq; optando Evangelii successu, unde ministerio non exciderunt ordinati, licet ordinantium se opposuerunt erroribus & jugum idolatriæ prorsus excusserunt. unde

4. Crammerus, Parkerus, aliiq; sub HENRICO 8°, EDUARDO 6to. Et Successores ipsorum sub ELIZABETHA, JACOBO, & CAROLO legitime habuerunt & habent vocationem, et Ordinationem, utcumq; Papæ et Ecclesiæ Romane nuntium prorsus remiserunt.

5. Habent debitam Electionem, vel à Rege, vel à patronis, in quorum manus Parochiani, consulsionis evitandæ causâ, jus suum electionis, quod habuerunt, tradiderunt, 2. Præcedit examen, ne citò indignis aut ineruditis manus imponantur. 3. Testimoniis de conversatione cavetur, ne hominibus minus fidis tantum negotium committatur. 4. imponuntur ipsis manus ex praxi Apostolica, 5. injungitur ut impostum munus fideliter obeant: ex quibus habetur legitime Vocationis et Ordinationis complementum Apostolicum.

6. Liber Ordinationis Episcoporum, Presbyterorum et Diaconorum ex consensu Ecclesiæ nostræ talis mundo publicatur, qui examen invitat omnium Adversantium, nec adhuc invenit, qui ipsius *dissension* à primitiva Ecclesia ostendat Adversarium.

7. Fatetur Cudjemijs Papicola, Catholicam esse apud Anglos Episcoporum et ministrorum Ordinationem, et Successionem, ideoq; Anglo-Calvinistas non hereticos, sed schismaticos tantum à suis audire. De desperata Calvinistarum causa cap. 11. pag. 108. Consentit F. de L. Clara ad Art. Conf. Anglican. 36.

Objectiones Anabaptisticæ & Fapisticæ.

Ob. 1. **O**pus bonum absq; peculiari vocatione potest quis præstare. Sed tale est Episcopi, 1. Tim. 3. 1. 2. Prædicarunt Evangelium dispersi post mortem Stephani absq; prævia ordinatione, Act. 8. 4. 3. Et etiam Philippus, Act. 8. 38. Eunuchum baptizabat, & Apollo, Act. 18. 25. quod ex charitate quilibet pius Christianus tenetur facere, Socinus de Ecclesia, cap. 1. Ergo supervacanea & superflua videtur ista Cleri vocatio & ordinatio.

Sol. Opus bonum in se non bene factum, facientis cedit in malum; ut Arce sustentatio ab Uzza; Unde non nisi prophetis & currebant, conqueritur Dominus, Jer. 23. 21. Nam quomodo prædicarent nisi mittantur, Rom. 10. 35. Et nemo hunc honorem assumat sibi ipsi, nisi vocatus fuerit sicut Aaron, Heb. 5. 4. 2. Alia est constituende, alia Ecclesiæ constituende ratio: in prima, cha. it. is quamvis arripit Evangelium propagandi ansam; in Ecclesiâ verò constituta prospiciendum est, ut omnia decenter fiant & ordine, 1. Cor. 14. 40. 3. Dispersi isti cum Philippo & Apollo donis erant instructi extraordinariis, unde de vocatione

vocatione ipsorum satis constaret, quæ in exemplum hodie non sunt trahenda.

Ob. 2. Apostolus describens *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum officia*, de consecratione & ordinatione, prorsus tacet 2. & Baptismus à non-ordinatis administratur, *Act. 10. 48.* & ut videtur, *cæna*, *1. Cor. 11. 28.* ubi requiritur tantum ut probet seipsum quisq; , & sic de pane isto edat, & calice bibat, non expectans clericum ordinatum, qui panem vel vinum porrigat.

Sol. Argumentum ab autoritate negante, sed non ab autoritate negativa valet in Theologicis, Ut valet hoc. Negat Apostolus vocationem ad verbi & Sacramentorum administrationem esse necessariam. Ergo non est necessarium. Nullius autem momenti est argumentatio. Non meminit scriptura hujus rei; Ergo non est admittenda. 2. Apostolus mores personæ, non munus delineat, quod alibi fecit, *Tit. 1. 5.* Ideo reliquit in Creta, ut constituas oppidatim Presbyteros juxta missionem & commissionem à Servatore collatam. *Mat. 28. 29. 20. 3.* Baptizarunt Genes, qui cum Petro venerunt ad mandatum Petri, *Act. 10.* instruitq; Paulus Corinthios ad servatoris ductum, non ut ipsi per se sumerent panem vel vinum, sed à manu ministri porrigentis, u fecerunt discipuli à manu Christi.

Ob. 2. Domus Stephani & Fortunati primitiæ Achaïæ in ministerium sanctorum seipsos ordinarunt. *1. Cor. 6. 15. 2.* Prophetæ duo vel tres loquantur, & cæteri disjudent, *1. Cor. 14. 29, 30. 3.* & sub Evangelio erunt omnes docti à Deo, & Spiritus Sanctus vos ducet in omnem veritatem. Ergo non opus est vocatione & ordinatione Episcopali, talibus Prophetis, qui sic à Deo docentur, & ab ejus spiritu ducuntur.

Sol. Seipsos ordinarunt. i. e. seipsos accinxerunt ad sanctorum necessitatibus administrandum, non ordinarunt se in presbyteros, ut aliis verbum prædicarem & sacramenta administrarent. 2. Obtinuit iste prophetandi mos, & exercitium, ut verbum Dei melius intelligerent, & se ad ministerium præpararent, non ut pastores & doctores excluderent. 3. Deus docet & Spiritus ducit, non immediate per entusiasmus, aut do-

na miraculosa, quod factum fuit in prima Evangelii propagatione, sed per media ab ipso ordinata, h. e. legitimam vocationem & ordinationem. Ut plantanti Paulo succederent, qui rigarent ex officio non prohibitu, 1. Cor. 3. 6. et gignerent in Christo, qui eodem ductu instituerent, lb. 4. 15.

Ob. 4. Aut ordinationem habuerunt Clerici Anglicani à Prælati Pontificiis, vel à suis Syn. mistis, vel ab aliis. Atqui non ab aliis ordinari potuerunt, quia nulli fuerunt præter Græcos et Africanos, quibuscum nullum, tunc temporis, habuerunt commercium, nec à suis Syn. mistis fuerunt ordinati nam de his controvertitur: Pontificiorum verò invalida fuit illis ordinatio: nam quis potest mundum ab immundo educere? Job. 14. 4. vel colligere è spinis uv. 35, Mat. 7. 17. Ergo aut nulla fuit ipsi ordinatio, aut ex propria confessione Antichristiana.

Sol. Inter doctrinæ corruptelas mansit semper vocationis, & ordinationis legitima disciplina, quoad substantiam saltem, licet plurimis nugis et ritibus superstitiosis deformata, qui enim doctrinam vitiaissent, disciplinam tamen retinuerunt ad illos ordinandos, qui ad normam scripturæ, ordinantium errores corrigerent.

Ob. 5. Ordinarunt se invicem Anglicani Pseudoepiscopi. 1. Parkerus. 2. Sandesius. 3. Grindallus. 4. Hornus. 5. Scoreus. 6. Ally. 7. Juellus, ad insigne Mannuti in vico Londinensi **Chap-fide** quod indicavit Johannes Neale Professor linguæ Hebrææ Oxoniensis (qui missus à Bonnero interfuit) Thomas Bluet Sacerdoti. Testatum hoc etiam reliquit Henricus Cunstale in adversariis suis manuscriptis, et insinuavit etiam Johannes Stow in Chronicis, unde constat illos seipsos modo præposterò ordinasse, et per consequens legitimos ministros non potuisse ordinare.

Sol. Testes ex sinu (quales fuerunt isti Papistæ) secundum jurisconsultos non sunt admittendi. 2. Extant Acta publica apud Masonum, et alios, bona fide adducta, quæ satis comminuunt pellucidum hoc calumniantium mendacium. 3. Quæ curavit R. Archiepiscopus Abbotius sacrificulis nonnullis ostendi, ut ipsos convinceret, tam impudentis figmenti, & desinerent

desinerent tandem credulos suos *Profelytas* tam nefariè seducere.

Ob. 6. Non *Episcopi* *Episcopos* ordinare non possunt, quia requiruntur ad talem *ordinationem*, juxta veterum *canones*, tres ad minimum *Episcopi*; sed *Lutherus* & *Calvinus* nunquam fuerunt *Episcopi*. Ergo in *Lutheranis* & *Calvinianis* *Ecclesiis* transmarinis, non habetur legitima *ordinatio*, & per consequens, nec *ministerium*, nec *Ecclesia*.

Sol. *Præbyterum* *præbiteros* ordinare posse, præsertim deficientibus *Episcopis*, concedit cum *Magistro sententiarum* *sanior pars scholasticorum*, ut patet ad *Sent. I. 4. Dist. 25. 2.* *Episcopatum* retinent tales *Ecclesiæ*, licet non per manum unius monarchicè, sed aristocraticè per multos administratum. 3. *Moderatores* & *Superintendentes* ipsorum analogicè sunt apud ipsos *Episcopi*, & autoritate, (ut contendunt) ordinandi polent cum *fratribus*. Sed habent ætatem, pro se loquantur, *Clerus Anglicanus* hic tantum examen subit.

Ob. 7. Electio *Episcoporum* permittitur *Decano* & *capitulo* cujusq; *Ecclesiæ cathedralis*, per *diploma Regium*, *Idoneum* quemvis liberè & *canonicè eligendi*, dum interim præcipitur sub pœna *Præmunire* in literis *Regiis* *privatis*, ut nominatam à Rege eligant *personam*. 2. In *ordinatione Præbyteri* redduntur ipsi *Biblia*, & *potestas prædicandi*, sed exercere hanc non potest in propria *parochia* absq; ulteriore ab *Ordinario*, facultate. 3. *Diaconi* munus prorsus pervertitur contra illud, *Act. 6.* ubi constituti erant *Diaconi*, ut pauperibus tantum *prospicerent*, non ut *sacra legendo*, aut *prædicando tractarent*, Ergo *liber ordinationum* non videtur satis *sinceræ disciplinæ Ecclesiasticæ* conformi

Sol. Designat *Rex*, non ordinat *Episcopum*, nec immediate eligit, sed per *Decanum* & *Capitulum*, quibus commendat *personam consecrandam*, non ipse imponit, aut consecrat, nec urget, ut indignum recipiant contra conscientias. 2. *Potestas datur prædicandi Præbyteris*, & *executio non tollitur*, sed suspenditur tantum, donec constet admissum tanto cum fructu posse *scripturam interpretari*, ac dextrè popu-

lo proponere. 3. Quod spectat ad Diaconos in mutato Ecclesiæ statu, mutari potuit muneris exercitium. Hodie autem Guardiani & Inspectores pauperum egenis prospiciunt, quod fieri non potuit in non stabilita Ecclesia, unde nunc Diaconi nostri sacra tractent pro seculatate, ut Stephanus & Philippus, ut ex tali inferiore ordine ad Præbiteratum paratiores accedant. 1. Tim. 3. 13.

LOCUS

CAP. QVINTUM.
DE REDEMPTIONE.

EVOCATUS iste *cetus* ab Æterno Dei Decreto, in tempore redimitur per JESUM CHRISTUM, Naturam Humanam induentem, legem implentem, & per unicum suum Sacrificium in Cruce Peccata Credentium expiantem.

De hisce Cotrovertuntur.

- An. {
1. Christi Incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut Conveniens ?
 2. In hypostatica Naturarum Unione inconfusa maneant Naturæ, cum Idiomatibus ?
 3. Secundum utramq; Naturam Christus sit Mediator ?
 4. Pro peccatis omnium Credentium, plenè & integrè Satisfecerit ?
 5. Sola fides ex parte hominis justificat ?
 6. Aliquis potest esse certus de suâ Salute ?
 7. Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus ?

QVÆSTIO. I.

An Christi Incarnatio fuit possibilis necessaria, aut conveniens? Aff. cum Patribus & Scholasticis ad 3. Sent. Dist. 1. Aquin. 3. parte, q. 1. & sq.

Q U I A.

1. **T** Alis nos decebat Pontifex Sanctus, ab omni malo remotus, Heb. 7. 26. qui afficeretur sensu infirmitatum nostrarum, Heb. 4. 15.
2. Consentaneum erat Dei *justitiæ*, ut peccatum non dimitteretur absq; *Satisfactione* ipsius *Justitiæ*, qui odio habet iniquitatem, & cui *essentiale* est esse justum, Gen. 18. 25. Nullus autem debuit *satisfacere*, nisi homo, nemo potuit nisi *Deus*, unde *Redemptor* dicitur *Immanuel, Deus nobiscum*, & *Barnosbo filius hominis*. Mat. 1. 23.
3. Per *Incarnationem* ostenditur Dei, 1. *Misericordia*, quæ *Imaginem* suam *deformatam* non despexit. 2. *Justitia*, quæ ab homine *viçto* voluit *viçtorem* *vinci*, & non *violentiâ* *omnipotenti*, suâ *prædâ* esse *spoliandum*. 3. *Sapientia*, quæ *difficillimo nodo* *convenientissimum* adaptavit *cuneum*. 4. *Omnipotentia*, quæ sola potuit *deusponas* *constituere*. *Damas. Orth. fid. lib. 3. c. 1.*
4. Possibilitatem evincit *factum*. 1. *Verbum caro factum* est, Jo. 1. 14. 2. In eo habitavit *Deitas* *copulans*. Col. 29. 3. *Deus* acquisivit *Ecclesiam* suo sanguine, Act. 20. 28. 4. In plenitudine temporis *Deus* misit *filium factum ex muliere*. Gal.

Gal. 4. 4. 5. Qui habens *formam Dei*, suscepit *formam servi*. Phil. 2. 6. 6. Non suscepit *Angelos*, sed semen *Abrahæ*. Heb. 2. 16. 7. Hoc *Mysterium magnum*, *Deus manifestatus in carne*. 1. Tim. 3. 16. Sic, omnis *spiritus* qui fatetur *Christum* venisse *in carne* ex *Deo* est. 1. Jo. 4. 3. Qui *χρῖς σαρκος* à *Patribus*, Rom. 9. 5.

5. Nec implicat, ut 1. *Persona infinita* assumeret, & uniret sibi *Naturam finitam*, 2. *Subsistentiam ipsi* impartiendo, 3. & ita *veniens*, ut duæ *Naturæ* manentes *inconfusæ* in eandem coalescerent *Personam*, quæ sit *ἀληθὺς Deus*, *πλήρως homo*, contra *Apollinarem*: *ἀδιάρκτως* non in duas distinctus *personas*, contra *Nestorium*: *ἀσυνχέτως* *inconfusè* nihilominus manens, ratione *Naturarum*, adversus *Eutychetem*.

6. *Necessitatem* ingerunt *Typi*, 1. *Agni Paschalis* ab origine mundi occisi. 2. *Rufi Juvenci* extra *Castra* immolandi, 3. *Ænei Serpentis* ad salutem intuentium erigendi, quæ cum reliquis frustranei fuissent *Typi*, nisi *Antitypo* Incarnationis & *Passionis* fuissent impleti.

7. Quod dilucidius firmant *Prophetiæ*, 1. Semen mulieris caput *Serpentis* conteret, Gen. 3. 15. 2. Ecce *Virgo* pariet. 3. *Vibicibus ipsius Sanati Sumus*, introducens *eternam Infratitiam*, Dan. 9. 24. quia oportuit *Christum* hæc pati, & sic in gloriam ingredi. Luc. 24. 26. 1. Pet. 2. 24.

Objiciunt 1. *veteres Hæretici*, 2. *moderni Sociniani*, 3. & *Antichristiani Schismatici*.

Ob. 1. **I**ndignum videtur *Divinæ Majestati*, ad villitatem *Creaturæ* se dimittere, 2. & si hoc faciendum, *Angolorum lapsus* potius quam *hominum* esset imitandus, 3. & *magnificencior gloriosiorq;* esset libera condonatio, quàm talis

talis debita exactio juxta exemplar Domini cum *Dispensatore* prodigo, Mat. 18.

Sol. Contentaneum est summo Bono, ut se summè communicet, quod factum per *Incarnationem*. 2. Homo peccavit aliena seductione, Diabolus propriâ malitiâ, tota natura humana interdidit, non Angelica. Hominem simplicitas, Angelos precipitavit rebellis Superbia, gratiæ magis repugnans. 3. Sic disponenda est Gratia, ut Justitia non violetur, quæ æquæ Deo est *Essentialis*, ac cætera attributa.

Ob. 2. Incarnatio Deum reddit mutabilem, contra illud, Ego Deus & non muter, Mal. 3. 2. Ex Domino Servum. 3. ex infinito finitum.

Sol. Mutatio non facta est in Deo, sed in assumpta Natura, quæ retinet proprietates subjectionis, & finitudinis absq; ullâ Deitatis diminutione.

Ob. 3. Cum filius sit ejusdem cum Patre & S. S. essentia & natura, Incarnato Filio, necesse erat Patrem & S. S. incarnari, quod prorsus est Hæreticum.

Sol. Non incarnata fuit *Essentia* aut *Natura Deitatis*, sed 2da Persona, ut is qui ab æterno erat Filius Dei, in tempore fieret filius hominis, & ne duo essent in Trinitate filii, 2. mediùs in Trinitate videtur fieri convenientissimè Mediator, 3. & Filius naturalis faceret nos filios adoptivos. Assumptio autem humanitatis, quoad Efficientiam, est opus ad extra totius Trinitatis, quoad terminationem verò Solius Filii, ut tres Sorores unum consuant inducium, quod una ex illis induit, ut nonnulli explicare conantur.

Ob. 4. Aut Persona humana assumpta erat in utero Virginis, vel non. Si sic, tum Salvator constat ex duabus Personis, Assumente & Assumptâ, quod est Nestorianum, si non, tum illud quod natum erat, non erat homo, quia Divina Natura non competit ut nasceretur.

Sol. Non assumpta erat Persona, sed Natura humana, semen Mulieris & Abrahamæ, cui contulit Divinitas Subsistentiam, ut inde non Divinitus, sed Deus nasceretur.

Ob. 5.

Ob. 5. At *natura* non existit *humana*, nisi in aliquo *supposito*.

Sol. Verum est *Physicè*, *Hyperphysicè* tamen potest ex Dei *omnipotentia* sine implicatione.

Ob. 6. Vel Christus assumpsit *humanam naturam*, ante infusionem *animæ* in corpus, vel non: si ante *infusionem animæ*, caro erat assumpta, non *integram* assumpsit *naturam*, animata autem *natura* est *persona*.

Sol. Assumpsit *naturam animatam* in *semine*, quod sufficit.

Ob. 7. Qui solvit *Jesum*, ex Deo non est, sed *Antichristus*. 1. Jo. 4. 3. verum qui in individua ipsius *persona* duas distinguit *naturas* solvit *Jesum*, Ergo est *Antichristus*.

Sol. Non habet *Textus*, qui solvit *Jesum*, sed qui non profitetur *Jesum Christum* venisse in *carne*. Et solvere *Jesum* apud *vulgarem interpretem*, est *hypostaticam naturarum unionem* in eo *negare*, de qua in *Questione* sequenti.

QVÆSTIO. II.

An in Hypostatica Naturarum unionem inconfusæ manent Naturæ cum Idiomatibus? Aff.

Q U I A.

1. **G**loriam meam alteri non dabo. *Isaia* 42. 8. & quia *Attributa Dei* sunt ipsi Deo *essentialia*; (quia nihil est in Deo quod non est ipse Deus) Impossibile est, ut ea quæ sunt Deo *propria*, *Creaturæ* realiter communicentur, nisi *Creaturam* in *Creatorem* transformemus quod est absurdissimum.

2. Quæ

2. Quæ sunt omnibus personis communia, communicari non potuerunt naturæ humanæ, à secundâ tantum personâ assumptæ per hypostaticam unionem: Quia sic Pater etiam & Spiritus sanctus essent incarnati: sed convenit attributa divina esse huiusmodi, Ergo,

3. Sic de Unione Hypostatica credendum est, ut contradictio non admittatur: sed ex Æternitate, immensitate, ubiquitate assumptæ humanæ naturæ communicatis, sequeretur humanam naturam esse æternam & non æternam, finitam & infinitam, ubiq; & certo loco terminari, quæ sunt contradictoria, Ergo talis *κοινωνία ἰδιωματικῶν* non est ferenda.

4. Communicatis proprietatibus confunduntur naturæ, quia naturæ & proprietates reciprocantur. Et proprium communicatum fit commune, h. e. proprium & non proprium respectu eiusdem: Sed confusio naturarum Manicheismus damnatum introducit, & Monothelismum: Ergo non potest esse talium proprietatum communicatio.

5. Divina natura semper humanæ mansit hypostaticè unita, Sed non communicavit ei omniscientiam, quia quâ homo Christus ignorabat diem Iudicii; nec omnipresenciam, quia corpus in sepulchro definitum occupabat locum. Ergo non asserenda est talis communicatio.

6. Positâ tali communicatione, humana natura in abstracto haberetur omnipotens: sed hoc fieri non potest, quia tunc æquè sustentaret naturam divinam, ac divina illam, & αὐτὸς æquè per illam, ac illa per αὐτὸν subsisteret, quod nullus dixerit.

7. Unio personarum in sacrosanctâ Trinitate non personales communicat proprietates, nam ita Filius æquè Patrem generet, ac Pater filium: Ergo multò minùs unio naturarum increatæ & creatæ in unâ personâ communicat proprietates, quoniam inter creatum & increatum, quàm inter personam & naturam increatam, infinitius est discrimen.

Objectiones.

Ob. 1. **E**X unione *Hypostatica* perfectior facta fuit natura humana : at hoc fieri non potuit nisi ex communicatis divinæ naturæ proprietatibus, Ergo.

Sol. *Charismata, Apotelesmata, seu Axiomata* collata ex ista unione, perficiebant humanam naturam, ad opus redemptionis exequendam, sine idiomatum transfusione, aut confusione.

Ob. 2. Cui communicata est *subsistentia* τὸ ὄν, communicantur idiomata ab eâ inseparabilia: atqui *subsistentia* divina communicata erat humanæ naturæ, Ergo,

Sol. Non contulit ὁμοίως novam *subsistentiam* humanæ naturæ, sed assumpsit in *subsistentiam* divinæ, sic ut haberet in ea quasi in *subsistentiam*, ut in trunco surculus, cui inoculatur.

Ob. 3. In Christo habitat omnis plenitudo deitatis *συμμετέχων*, Colof. 2. 9. Ergo humanæ Christi naturæ omnia Deitatis idiomata sunt communicata.

Sol. Loquitur *Apostolus* de plenitudine Deitatis in mediatoris persona, non transfusione in humanam naturam; cujus *inhabitationem* prædicat corporalem, ut à virtuali, sacramentali, gratioſâ distinguat, quæ nullam inferunt personalem unionem.

Ob. 4. Cui in tempore data est omnis potestas in cælo & in terra, ei communicata est *omnipotentia*, & per consequens reliqua divina attributa : sed humanæ Christi naturæ data est potestas, Mat. 28. 18. Divina enim semper eam tenuit, nec capax erat ulterioris perfectionis. Ergo

Sol. 1. Excipiunt hic adversarii attributa fixa, qualia sunt eternitas & infinitas, dum transferunt *omniscientiam* & *ubiquitatem*, idiomata *Energetica*. 2. Dicendum igitur *omnipotentiam* collatam esse personæ mediatoris, non naturæ humanæ,

Ob. 5. Christus ascendit supra omnes cælos ut impleret omnia, Ephes. 4. 10. ex qua plenitudine omnes accepimus, Joh.

1.16. non ad *mensuram* ipsi impertita, Jo. 3. 34. ergo humanæ naturæ ascendenti nihil defuit, quò impleteret omnia, ergo nec ubiquitas.

Sol. Ista ostendunt quæ competunt personæ in concreto, non naturæ humanæ in abstracto, nec implere hic refertur ad loca, sed ad prophetias, siue opus mediatorium & donorum collationem.

Ob. 6. Dextra Dei est ubiq; Christus sedet ad dextram Dei secundum humanam naturam, Ergo secundu[m] humanam naturam est ubiq;.

Sol. Aliud est esse dextram Dei, aliud sedere ad dextram Dei, in *sophismate* mutatur *medius terminus*. Unde *sylogismus* fit *quadrapes* contra *Logices* dictamen.

Ob. 7. Totus Christus est ubiq; Ergo humana natura.

Sol. Discrimen statuendum est inter totum Christum, quod respicit personam, & totum Christi quod indigitat naturas, totus Christus conceditur esse ubiq; sed non totum Christi, quia Deitas potest esse sic ubiq;, ut uniatur semper humanitati, quæ tota est in cælo. vid. partitè hæc omnia ventilata à Doctiss. *Altingio* scriptorum *Theolog.* Tom. 1. part. 2. pag. 509,

Q U Æ S T I O. III.

*An Christus sit mediator secundum
utramq; naturam? Aff.*

Q U I A.

1. **S**criptura Divine, æquè ac humane naturæ opera *mediationis* tribuit. Deus suo proprio sanguine acquisivit Ecclesiam, Act. 20. 28. Dominus gloriæ

glorie erat crucifixus, 1. Cor. 2. 8. Ipse se submitit, & factus est obediens usque ad mortem, Phil. 2. 8. Ego depono animam per meritum; auctoritatem habeo deponendi, & rursus eam assumendi, Jo. 10. 18.

2. Sola humana natura officium Regium non potuit exequi in celo simul & in terris, nec pretium proportionale infinitate Dei iustitie exhibere.

3. Actiones sunt suppositorum seu personarum: sed humana natura a divina distincta, nullam habuit supposititalitatem¹, seu subsistentiam (ut somniavit Nestorius.) Et cur duæ essent in christo distincte nature & agentia formalia, si secundum utramque naturam non ageret?

4. Non opus fuisset unione personali, si humana natura operi huic fuisset sufficiens, finis autem unionis personalis fuit administratio officii, unde opus erat ut utraque natura aliquid de proprio conferret.

5. Renovare corda, & dare S. Spiritum & resurgere a mortuis sunt mediatoris opera: sed ista præstare non potuit *Χρὸς ὁ Θεός*.

6. Divinitas sine humanitate, & humanitas sine Divinitate non est Mediatrix: sed inter divinitatem solam & humanitatem solam est humana divinitas & divina humanitas, Aug. Homil. de Ovibus c. 11. In tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis, Deitas & humanitas connexa sunt, ut nec sine homine divina nec sine Deo humana agerentur. Leo. ep. 81. Agit utraq; distinctè, sed tamen unitè juxta utramque formam, in communionem alterius. idem ep. 10. Nec Patres aliud volunt, quam necessitatem unionis hypostaticæ ad Mediationem urgere.

7. Agnoscunt nostræ sententiæ veritatem *Adversarii*, *Essenceus*, *Bellarminus*, ubi concedit in quibusdam operibus Christi, concurrisse divinitatem cum humanitate. 2. omnia miracula Christi fuisse partim divina, partim humana. 3. Mediationi substantiali non tantum humanam, sed etiam divinam naturam fuisse necessariam, ut opera Mediatoria essent infiniti pretii de Christo Mediatore, lib. 5. c. 7.

*Objectiones Bellar: Osiandri, Stancari
ex Lombard. 3. sent. dist. 19. Aq par.
3. qu. 26 art. 2.*

Ob. 1. SECUNDUM eam naturam est Mediator, quam Apostolus mediatricem nobis tantum exhibet. Sed ea est tantum humana, unus est Mediator Dei & hominum homo Jesus Christus 1. Tim. 2. 5. cur additur homo] nisi ut mediationis forma & principium?

Sol. Homo interponitur Exegeticè, ac si dictum fuerit, Christus homo à Deo ascitus & unitus. 2. Aliud est asserere hominē mediatorem, aliud mediatorem esse quā homo. Siquidem non valet, Deus acquisivit Ecclesiā suo sanguine, Ergo quā Deus, sic nec homo Christus est mediator, Ergo tantum quā homo.

Ob. 2. Distinguitur ibidem mediator à Deo. Ergo non potest esse mediator quā Deus.

Sol. Deus personaliter ibidem Patrem denotat, inter quem, & genus humanum *ὁ υἱος* mediator intervenit.

Ob. 3. Mediator debet esse medius distans ab utraq; parte. At Christo hoc competere non potest quā Deus, sed quā homo iustus, nam mediatio secundum utramq; naturam, eandem involvit naturam, ut sit pars offensa & medians, quod implicat. Bell.

Sol. Distat ab utraq; parte quā *ὁ υἱος*, quatenus mediat, non quā persona, vel natura humana assumpta. Nec implicat, partem *λεῖψαν* fieri voluntariò mediatricem, sub diverso respectu, ut Senator agens causam rei, qui Senatui est reconciliandus.

Ob. 4. Mediator non est unus: sed Deus est unus, Ergo non potest Christus esse mediator.

Sol. Ostendit ibidem Apostolus, legis promulgationem indicasse diffidium inter Deum & hominem, Deus autem ex parte

parte sua idem semper manet ; ex parte igitur hominis opus erat Mediatore qui dissidium tolleret. 2. Hinc efficitur Deum solummodò non potuisse esse Mediatorem, non excluditur *Standpunkt*, quin Deus-homo hominem Deo reconciliaret.

Ob. 5. Si Divina Natura mediat , tum Pater & S. S. æquè essent cum Filio Mediatores, quod neutiquam est admittendum.

Sol. Mediatio competit Naturæ , non quâ communis personis, sed quâ subsistit distinctim in persona Filii.

6. Sacrificare & Sacrificando *satisfacere* opus est præcipuum Mediatorium : Sed hoc Deo competere non potest quâ Deus , Ergo non dicendus est Mediator secundum divinam naturam.

Sol. Resp. Minori. Non competit divinæ Naturæ *seorsim* positæ, sed in tali supposito. Quo sensu non est Mediator tantum in utraq; natura , sed secundum utramq; naturam.

Ob. 7. Unitas Apotelesmatis seu effectus arguit unitatem principii. At Mediatio est unum tantum Apotelesma, Ergo à diversis principiis formaliter non potest provenire.

Sol. Major vacillat. Quia Sacrificio Christi Mediatorio contulit humana Natura, Substantiam operis, Divina, dignitatem.

Q U Æ S T. IV.

*An Christus pro peccatis omnium
Credientium plenè & integrè satis-
fecerit? Aff. Papistæ & Re-
formati.*

Q U I A.

1. **Q**U I Subiit & Præstitit omnia à reis & debito-
ribus peragenda, sic ut ipsius Castigatio cesse-
rit in Imponentis Pacificationem, ipsius Sacrifi-
cium in delictorum expiationem, ipsius vibices in delinquenti-
um sanationem & liberationem, Is verè & integrè pro illis sa-
tisfecerit: Atqui Christus *dux & pater* hæc omnia præstitit,
Isaia 53. 5. 1. Pet. 2. 24.

2. Quod Victimæ pro peccatis oblatæ præstiterunt typi-
cè, hoc effecit Christus reverà unica sua in Cruce Oblatione.
ratio, quia lex umbram tantum obtinebat futurorum bono-
rum, Heb. 10. 1. Corpus autem est Christi, Col. 2. 17. Sed
victimæ expiarunt & satisfecerunt typicè, Anima carnis in
Sanguine ejus, ego dedi illum vobis ut super altare in eo
expietis pro animabus vestris, & Sanguis pro animæ periculo sit.
Levit. 17. 11. unde illud *χωρίς αίματος ηυσίας è ζήτης αίματος*.
Absque Sanguinis effusione non fit remissio. Heb. 9. 22.
Ergo

3. Justitia è Cælo proveniens, quæ est ipsius Jehovah, æ-
ternum manens, ad cobibenda, regenda, & tollenda peccata, est
Justitiæ divinæ satisfactoria, aliter maneret ijs qui sunt in
Christo

Christo *condemnatio*, contra illud, Rom. 8.1. Sed talis est *Iustitia Messie* pro nobis exhibita, Psal. 85.12. Jer. 33.15. Dan. 9. 24. Ergo

4. Prohibetur Salvator se animam ponere pro *vivibus*, Jo. 16. 11. 2. Se eo fine venisse, ut daret animam suam in *redemptionis pretium* pro multis, Mat. 20. 28. 3. Quod consummatum esse clamat in *ultimo Agone*, Jo. 19. 30. *ἡ ὥρα ἡ τελείωσις*, inferunt satisfactionem.

5. Qui pro nobis factus est peccatum, ut nos efficeremur *Iustitia Dei*, 2. Cor. 5. 21. *Execratio*, Gal. 3. 13. verè & planè satisfecit: Sed hoc à *Servatore* præstitum, Ergo

6. Aliter frustra *lex* erat promulgata, & sententia violentibus denuntiata, *Morte morieris*, quod est contra Dei *immunitabilitatem*, & peccatum maneret *impunitum*, contra *essentialem Dei iustitiam*.

7. Et maneret adhuc adversus nos *Chirographum*, nec *Redemptorem* se nobis *Christum* præstitisse constaret in exequutione muneris *Sacerdotalis* & *Regii*, sed tantum *Propheticum*, in suadendo verbo, & exemplo, quod etiam fecerunt alii *Prophetae*.

Obijciunt Socinus, Gitichius, Ostorodius, Smalcus, Moscorovius. &c.

Ob. 1. **D**EUS se obstrinxit se nolle unum pro alio puniri, sed anima quæ peccaverit, ipsa morietur, Ezech. 18. 4. Ergo non potuit Christum infontem, pro fontibus punire, ut iustitia ipsius satisficeret.

Sol. Aliud est alterum pro altero puniri invitum, aliud puniri illum qui se sistit pro altero vadem seu sponsozem. Christus hic hominem induit, & factus est pro nobis peccatum & execratio, unde iuste solvit, quod à nobis erat debitum.

Ob. 2. Pœnæ Gehennæ æternæ erant nobis debite, sed has subire Christus non potuit, nam impossibile erat ipsum à morte detineri, Act. 2. 24.

Sol.

Sol. Pœnas infernales pertulit *Salvator* in horto, quoad *accerbitatem*, non quoad *durationem*, non inflictas à *Dialolis* in inferno, sed ipsi incidentes ob peccati molem, & *Justitiæ paternæ severitatem*; quas *patiendo* vicit, & *vincendo* de potestatibus tenebrarum triumphavit. Col. 2.15.

Ob. 3. Deus remisit peccata nostra *gratis*, per viscera suæ *misericiordiæ*, Luc. 1.78. Ergo non opus erat *satisfactione*, quia *satisfactio* & *gratuita condonatio* se mutuò tollunt.

Sol. *Remissio* & *Satisfactio* se mutuò tollunt ad idem relata; quod hic non fit, quia enim *satisfecit Christus Justitiæ Divinæ*, peccata nobis *credentibus gratis* condonantur, unde *miseriordia* in nos, *justitia* in peccatum se mutuò osculantur.

Ob. 4. Si absq; *satisfactione* peccata nostra non potuerunt remitti, tum nec remittenda sunt à nobis peccata in proximum, line interveniente *satisfactione*, quia Deum jubemur imitari in condonandis peccatis, Ephes. 4. 32. & 5. 1. quod confirmatur parabola *Debitoris*, cui dominus debita *gratis* remittit, & punit *satisfactionem* exigentem ab alio, Mat. 18.32.33.

Sol. Præceptum & parabola ingerunt mutua nostra erga conservos officia, non *Judicalem* inter *Judicem* & reum processum. *Judex* enim qui extra *judicium* potest delinquenti ignoscere, pro *tribunali* sedens juxta *Justitiæ præscriptum* debet procedere.

Ob. 5. Idem *Judicis* & partis *læsæ* & rei non potest subire partes: Sed *Christus* qua Deus est *Judex* & pars *læsæ*: Ergo pro reis non debuit intercedere.

Sol. Qui *læsæ* erat pars ut Deus, ejusdem cum Patre & S. S. *essentiæ*, ut *Advocatus* & *sponsor*, potest *satisfacere*, sicut *Senator descendens è Tribunali* fieri potest pro reis *intercessor*.

Ob. 6. *Actiones Salvatoris quâ homo*, erant legi debita, quia *Factus sub lege*, Gal. 4.4. & *passiones* sibi ipsi celsère in *exaltationem*, Phil. 2.7.9. Ergo non potuerunt esse pro nobis *meritoria* vel *satisfactoria*.

Sol. Meritum, tribuitur *Persone* ratione *Deitatis*, legi non

non obligatæ, non humanæ naturæ seorsim spectatæ, quæ personam exhibuit passibilem, ob participantium expiationem, cui Deitas contulit infinitum satisfactioni pretium.

Ob. 7. Si mediator plenè & integrè satisfecerit, non opus est nostra ulteriori opera, aut operibus, ut piè, justè, & sobriè vivamus, quòd tamen exigit à nobis Evangelium, Tit. 2. 12.

Sol. Declinandum à malo, & invigilandum bonis operibus, non ut inde justificemur coram Deo, sed ut digni ambulemus justificati per Christum, & per novam obedientiam & præcepta nobis media, ad optatum salutis portum perveniamus. Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine quibus nemo videbit Deum. Heb. 12. 14.

Q U Æ S T I O. V.

An sola fides ex parte hominis justificet? Affirmant nostri Art. 11.

Vid. de Justificatione
Lect. novam 5 tam.

1. **J**ustificari fide idq; gratis, quia opera fidem evacuant, est solâ fide justificari: sed arbitramur hominem justificari fide, absq; operibus legis, Rom. 3. 28. *Supra gratis*, Rom. 3. 24., non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, Tit. 3. 5. non nisi per fidem, Gal. 2. 16. Ergo,
2. Justificamur eodem modo, quo Abraham pater omnium credentium: sed credidit Abraham Deo & imputatum est ei ad justitiam, Gen. 15. 6. Rom. 4. 5. Illi vero, qui non operantur, credenti autem (Balchud addit Syrus) tantùm in eo, qui justificat impium, reputatur fides ejus in justitiam secundum propositum gratiæ Dei. Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus acceptam fert justitiam sine operibus, Rom. 4. 5. 6. Ergo fide solum justificantur fideles.

L1

3. Per

3. Per quod solummodo imputatur nobis *Christi* *justitia*, quæ lapsui & legi satisfacit, per illud solummodò ex parte nostra justificamur, sed justificamur *gratis* per *gratiam* ipsius, per redemptionem quæ est in *Christo* *Jesu*, quem proposuit Deus *propitiationem* per fidem in *sanguine* ipsius, ad *ostensionem* *justitiæ* suæ, *Rom.* 3. 24. unde *Christus* factus est nobis *sapientia*, *justitia*, *sanctificatio*, *redemptio*, *1. Cor.* 1. 30.

4. Per quod purificantur corda nostra, per illud solum justificamur, sed *τῇ* *πίστει*, vel *δα τῶν πρῶτων*, tanquam instrumento *justitiam* *Christi* apprehendente, non *δα τῶν πρῶτων*, propter fidei meritum purificantur corda nostra *Act.* 15. 9. & invenimur in eo non habentes *justitiam* nostram, quæ est ex lege, sed illam quæ ex fide est *Christi*, quæ ex Deo est *justitia in fide*, *Phil.* 3. 9.

5. Per quod Evangelii participes ad salutem, & filii Dei efficimur, per id solum & semper justificamur: at per solam fidem ista possidemus omnia, *Rom.* 1. 17. *Jo.* 1. 12. *Rom.* 5. 1. Ergo.

6. Eodem modo justificamur, quo Evangelii *justitia* nobis conferenda retegitur & manifestatur: At *justitia* nobis conferenda retegitur nobis in Evangelio, ex fide in fidem, *Rom.* 5. 17. hoc est, ut per fidem solummodo initium & progressus ejus instituat, ergo sola fide justificamur confer, *Gal.* 3. 8. *Rom.* 1. 17. sicut scriptum, *justus ex fide vivet*.

7. Doctrina quæ distinguit *Christianismum* salutiferum à *Judaismo*, *Turcismo*, & *Ethnicismo*, est ab omnibus *Christianis* amplectenda: sed talis est hæc de *justificatione* ex solâ fide, quia finis legis est *Christus*, ad *justitiam* omni credenti, *Rom.* 10. 4. Quare ut concludit Articulus noster, sola fide nos justificari, Doctrina est saluberrima, & consolationis plenissima. *Act.* 11.

Objiciunt

Objiciunt Papistæ, Sociniani, Arminiani, &c.

Ob. 1. **N**on asserit Scriptura *solam fidem* justificare, sed *contrarium*, videtis quoniam ex *operibus* justificatur homo, & non ex *fide tantum*, Jac. 2. 24.

Sol. Habetur, *tantummodo crede*, Mar. 5. 36. & *Crede tantum*, Luc. 8. 50. quo *Archisynagogus* fieret voti compos. 2. Non nisi per *fidem* justificatur homo, Gal. 2. 16. Non ex *operibus*, ne quis gloriatur, Ephes. 2. 8. quæ omnia æquipollent *thesi solâ fide* nos justificari. 3. quod cum negare videatur *Jacobus*, dicendum est, illum loqui de *professione fidei hypocrítica*, & *infructuosa*, quæ ostendat se *sine operibus*; nō de *fide justificante*, *charitate*, & *spe* comitata, quæ ostendunt *fidem* illam esse *vivam* quæ *justificat*, in partes tamen nō veniunt ut *concause*, quæ cum *fide* simul *justificent*. Nam aliud est *causa* justificationis, aliud *qualitas* justificati, nec quæritur quæ *virtutes* sibi invicem *connectuntur*, sed quis sit cuiusvis *actus proprius*, unde *sola fides* justificat, licet *ea fides*, quæ sic justificet, non sit *sola*, sed aliis *virtutibus* comitata. Neq; tamen *merito fidei* justificamur sed *medio*, non *sua rebus nostris*, sed *sua rebus nostris*, non propter *fidem*, sed per *fidem*, non *justi facti sumus*, sed *declaramur*, apprehendente scilicet *fide*, non *nudâ tantum cognitione*, & assensu, sed *fiducia*, innitente *salvatoris merito*, quod *divinæ justitiæ* satisfaciatur.

Ob. 2. Aliis *virtutibus*, nempe *spei* & *charitate* ascribitur *justificatio*, *spe* *salvi facti sumus*, Rom. 8. 24. & *fœminæ peccatrici* remissa sunt *peccata multa*, quia *dilexit multum*, Luc. 7. 47. Ergo ex *sola fide* non est *justificatio*.

Sol. Metonymicè ista attribuantur *consequentibus*, quæ sunt *antecedentis*. 2. *Effectui* quæ sunt *cause*! Nec *in*, Luc. 7. est *particula causæ*, sed *rationalis*, unde non sequitur, remissa sunt

sunt peccata, quia dilexit, Ergo dilectio est causa remissionis, magis quam si argumenteris, Vivis quia ambulas, ergo ambulatio à priori est vitæ causa, cum tantum sit à posteriori indicium.

Ob. 3. Si iustitia Christi imputata, fide apprehensa, nos solummodo iustificaret, ergo non minus iusti haberemur quam Christus aut B. Virgo. At hoc blasphemum.

Sol. Juxta veritatem rei æquè sumus iusti, sed non æqualiter, nec eodem modo, cum ille iustus sit subjectivè, nos imputativè, ille de proprio, nos illius largitate. 2. B. Virgo autem iustificata fuit, non quia Christum gestavit in utero, sed in corde.

Ob. 4. Eodem modo iustificamur, quo fuimus rei constituti, sed rei efficiamur per peccata inherencia, tam originale Adami, quàm addita nostra actualia. Nam sicut per unam offensam reatus venit in omnes homines ad condemnationem. Ita per unius iustitiam beneficium redundavit in omnes homines ad justificationem vitæ. Rom. 5. 18.

Sol. Illud (sicut) Apostoli non confert inter se modos inessendi contrariorum effectuum, sed originem tantum & Authores.

Ob. 5. Si sola fides iustificet, Ergo non opus esset Decalogo, vel oratione dominica, aut sacramentis ad salutem nostram promovendam, quia symbolum tantum sufficeret, in quo tamen solam fidem iustificare non habetur; sed ista non sunt admittenda.

Sol. Necessaria sunt ista omnia ut vitæ fidei fulcra, non justificationis concause; quia creati sumus in Christo ad bona opera, Ephes. 2. 10. non iustificati per vel propter bona opera,

Ob 6. Sine sanctorum iustitia nemo videbit Deum, Heb. 12. 14. Ergo sola fides ad justificationem non sufficit.

Sol. Ista fidem præsupponunt è quâ egerminant tanquam fructus, qui consuevit sanctificationem, non efficiunt justificationem.

Ob. 7. Doctrina ista de justificatione per solam fidem, meritis Christi innitentem. 1. pietatis studium evertit. 2. fidei acceptulationem meritoriam quandam inducit. 3. & operibus bonis debitam laudem & præmium detrahit. Ergo exterminanda.

Sol.

Sol. Immo extimulat potius ad pietatem, cum fides absq; eâ, futura sit prorsus mortua. 2. quæ urgetur ut instrumentum apprehendens illud, quod iustificat, non in se, suâ acceptilationem habens, quâ iustificet. 3. Unde operibus constet laus sanctificationis, non iustificationis, quia in districto Dei iudicio, non iustificabitur ex operibus ulla caro. Psal. 143. 2.

Q U Æ S T I O. VI.

An aliquis potest esse certus de suâ salute? Aff.

Q U I A.

1. **U**BI aperta, evidens, Plena, & fiducialis intercedit de peccatorum remissione, & patris in filio favore, persuasio, ibi necessario sequitur salutis certitudo: quia ut fides à fidei, sic nec istæ proprietates à fide possint separari, sed fides est πίστις, πίστις, ἡ ἀληθής, substantia sperandorum, & argumentum non apparentium, Heb. 11. 1. & ἀληγορία quæ omnia ista fidei suppeditat, Ergo potest, & debet esse certus de sua salute.

Quodcunq; spiritus testatur nos posse & debere credere, illud nobis oportet esse persuasissimum, quia spiritui signati sumus in diem Redemptionis. Ephes. 4. 30. sed spiritus testatur nos posse, & debere credere salutis certitudinem. Quotquot receperunt eum, illis dedit potestatem filios Dei fieri, Jo. 1. 12. Et quoniam filii sumus, mihi Deus hunc spiritum filii sui, Gal. 4. 6. & ille ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, nos esse filios Dei, & si filii tum & heredes. Rom. 8. 15. Ergo possumus, & debemus de salute esse certi.

3. Quod spondeant sibi ipsi omnes fideles, à nobis certò est expectandum: sed Abraham contra spem sub spe credidit, nec infirmatus sed p^{ro}nephegori^s, Rom. 4. 21. David, misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ, Ps. 23. 6 non confundar in æternum, Psal. 31. 1. Nos scimus quod translati sumus à morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, 1. Joh. 3. 14. per hoc novimus habitare eum in nobis, nempe ex spiritu quem dedit nobis. ib. 24. πῶς ἴσμεν περὶ αὐτοῦ? persuasus sum, quod neq; mors neq; vita potest separare nos à charitate Dei quæ est in Christo Jesu Domino nostro, Rom. 8. 38.

4. Quod precibus tenemur petere, illud credendum est
speciatim ad nos pertinere, quia quæcunq; orantes petitis,
credite vos accepturos & evenient vobis, Mat. 11. 24, hæc est
fiducia quam apud Deum habemus, ipsum (si quid petierimus
secundum voluntatem ejus) nos audire, quod si scimus eum
audire, nos quicquid petierimus, scimus nos habere petitiones,
quas, ab eo petimus, 1. Jo. 5. 14. 15. sed singuli tenentur pe-
tere Dimitte nobis debita nostra, Mat. 6. Luc. 11. & perstringit-
ur *ὁ λόγος* quid timidi estis modici fidei, Mat. 8. 26. & exigua
fide præditi quare dubitastis, Mat. 14. 31.

5. Astruunt hanc certitudinem Patres, Græci & Latini: spiritus testatur, quænam relinquitur *ambiguitas*? Chrysostomus in Rom. 14. & si Deus hac arrhâ nobis prius datâ, reliquam hæreditatis *possessionem* non adjiceret, ipse *arrhæ* perditæ damnum pateretur. idem Hom. 1. in 2. ad Cor: sic Ambrosius præsumere non de *tua operatione*, sed de *Christi gratia*, de Sacram. l. 5. c. 4.

Consentiunt Adversarii, Colonienſes, Roſenſis, Torrenſis, Ca-
jeranus, Caſſalius, Caniſius, Eiſengrenius, qui non tantum nul-
lum receptum Doctorem hanc certitudinem negaſſe pronuntiat,
ſed Concilium Tridentinum eandem propugnare peculiari tra-
dictu aſſerit.

7. Ex posita una propositione credita & altera evidenti ex
file, certa est conclusio, Scotus in 3. Sent. dist. 35. quæst. unica,
quod & probavit Vega, Canus, Medina, Albertinus, unde argu-
mentum, qui crediderit & baptizatus fuerit, Salvus erit. Mar.

16.16. At ego credo me habere *fidem*, quod conscientia *fidelis* certò percipiat, Scotus in 3. Sent: Dist 23. & de Dei potentia & misericordia certus est, quicumq; fidem habet. Aquin. 2. 2æ.q. 18. Art. 4. Ergo potest & debet esse certus de sua salute.

Objectiones:

Ob. 1. **N**emo potest dicere, *Mundum est cor meum*, Prov. 20.9. 2. Nescit homo utrum odio aut amore dignus est, sed omnia in futurum servantur incerta, Eccles. 9.

Sol. Non nititur certitudo hæc nostris operibus, sed dei electione, & Servatoris satisfactione. 2. Nec potest quispiam pronuntiare *mundum* esse cor suum, quia si dixerimus peccationem non habemus, nos seducimus & veritas in nobis non est. 1. Jo. 8. 3. Nec ex externis eventibus ferenda est sententia, sed ex promissis in Christo, non te relinquam aut deseram, Hebr. 13.5. Et qui credit in eum non confundetur, 1. Pet. 2.6.

Ob. 2. *Job* profitetur, non reprehendit me cor meum in tota vita mea, C. 27.6. 2. *David*, judica me Domine quia in innocentia ambulavi, Psa. 26.1. 3. *Paulus*, nihil mihi conscius sum, 1. Cor. 4.4. Isti tamen non audebant certitudinem salutis arrogare.

Sol. Non ex propria justitia, sed ex dei misericordia (cujus dona sunt *gratia*) hanc derivârunt certitudinem.

Ob. 3. Deus sub certis conditionibus ex parte nostrâ implendis salutem spondet. 1. Invenies Dominum si in toto corde quæsieris eum, Deut. 4. 2. Si impius pœnitentiam ageret ab omnibus peccatis, vita vivet, Ezech. 18. 3. Vos amici mei eritis, si feceritis quæ ego præcipio vobis, Jo. 13. At constat e non potest nobis, nos conditiones illas observasse.

Sol. Ista sunt documenta conversationis, non fundamenta certitudinis. 2. sufficit si sincerè pergamus sine hypocrisis, De-

us propter Christum providebit, ne inanis sit noster conatus in Domino.

Ob. 4. Post peractam pœnitentiam anceps manet remissio, forsitan ignoscet Deus, Dan. 4. 24. *Quis scit an convertatur,* Joel. 2. 14. Roga Deum si forte remittatur tibi cogitatio cordis tui, Act. 8. 22.

Sol. Incertitudinem agnoscimus ex intuitu nostræ dispositionis & fragilitatis, firmitatem tamen habemus ex parte Dei.

Ob. 5. Ulteriùs confidentia hæc ex parte Dei labefactatur. Beatus est homo qui semper est pavidus, Prov. 28. 14. Cum timore & tremore salutem vestram operamini, Phil: 2. 12. 3. In timore incolatus vestri tempore conversamini, 1. Pet. 1. 17. Ergo nil certi hac ex parte statuendum.

Sol. Ista inculcant tantum sollicitudinem de mediis, per quæ ad finem pervenitur, non de fine hæsitantium, quæ Dei nititur adiutorio, unde timor iste sollicitudinis non opponitur fiduciæ in Christi promissis, sed præsumptioni carnali de viribus & integritate propriis.

Ob. 6. Non extat particularis certioratio in scripturis, tibi Petre, vel Paule remittuntur peccata tua, nec in ullo Symbolo habetur de salutis certitudine articulus, Ergo non est admitendus.

Sol. Sufficit ex generali promissione, conscientiam vivâ fide suffultam subsumere, ego credo & promissis in Christum innitor, quod in articulo de peccatorum remissione in symbolo Apostolico comprehenditur.

Ob. 7. Securitatem carnalem, præsumptionem & jaçantiam Pharisaicam fovet hæc doctrina, ut testantur, Aug. de corruptione & Gratia, c. 13. Greg. Moral. l. 9. c. 17. Ergo non prædicanda.

Sol. Hoc fieri solet in hypocritis, qui nituntur propriis viribus, non in verè fidelibus, qui totum Deo referunt, Aug. Enchirid: c. 30.

QVÆSTIO. VII.

*An Gratia sufficiens ad salutem
concedatur omnibus? Neg.*

Q U I A.

1. **G**ratia Salutifera non extenditur ultra decretum:
Sed non decrevit Deus omnes salvare, sic enim nulli condemnarentur.

2. Tum omnes vocarentur externè & internè, & æquales motus Spiritus Sancti sortirentur, aliter perveniremus ad finem absq; medijs: Sed plurimi sunt qui de Christo nunquam audiverunt, & ex audientibus multi vocati, pauci electi: Ergo non sufficiens ad salutem illis confertur gratia.

3. Vobis datum est nosse mysteria regni Cælorum, illis autem non est datum, Mat. 13. 11. ut impleretur in illis prophetia *Isaia*, auditu audietis & non intelligetis, & videntes videbitis & non percipietis, lb. 14. ex *Isa.* 6. 9. unde illud, Quare errare nos fecisti, Domine, de vjs tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te, *Isa.* 63. 17.

4. Hæc immobilis veritas Prædestinationis & gratiæ non alios, sed quos prædestinavit, ipsos & vocavit, nec alios sed quos ita vocavit, ipsos & justificavit, nec alios sed quos prædestinavit, vocavit, justificavit, ipsos & glorificavit, Rom. 8. illo utiq; sine, qui non habet finem. August. de prædestinatione Sanctorum c. 17. unde de *Tyris* & *Sydoniis* speciatim pronuntiat, quoniam ut crederent non erat illis datum, etiam unde crederent est negatum. Idem de bono perseverantiæ c. 13.

5. Gratia Salutifera ad eos tantum extenditur, pro quibus

M m

bus

bus *Christus* oravit: At *Salvator* proficitur, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, Jo. 17. Ergo

6. Si *sufficiens* gratia sit omnibus concessa, Ergo esset *efficiens*, & omnes salvarentur, quia *sufficiens* gratia omnia tolleret conversionis *obstacula*, ut in *Paulo*, *sufficit* tibi gratia mea, aliter non esset *sufficiens*; Sed gratia non tollit in *percuti-bus* omnia *obstacula*, Ergo non *sufficiens* gratia omnibus conceditur.

7. Si Gratia ista *supernaturalis* esset *universalis*, tum *naturalis* esset, ut *dictamen* Conscientiæ, & salutis *studium*, quo omnes appetunt bonum, quod omnibus *Nationibus* competet: Sed gratia à natura semper est *determinanda*, summus natura filii iræ, Gratia filii Dei, Ephes. 2. & maxima pars gentium de Christo *Redemptore* non audiverunt, vel in Christi *predicationem* non credunt; Ergo gratia ista salutis nunquam ipsis illuxerit.

Objectiones.

Ob. 1. **N**IHIL *omissum* est à Deo, quod conducere ad omnium salutem, ut constat ex scopo *parabolæ*, Quid est quod ultra debui facere *vineæ* meæ & non feci, ex *Isaia*. 5. Ergo gratia *sufficiens* est omnibus collata.

Sol. Restrigitur hæc gratia tantum *vineæ*, quæ est *Ecclesiæ*, non ijs qui sunt *extra vineam*. Deus addebat quotidie *Ecclesiæ*, qui talvi fierent, Act. 2. ultimo, 2. præstitit quod præstandum erat à *plantante*, & *externè* muniente, non ab *internè* gratiam conferente, 3. perditio tua ex te O *Israel*.

Ob. 2. Vivo, Ego nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, Ergo confert gratia *sufficiens* ut viveret.

Sol. Textus habet, non *delector* morte *Impii*. 2. multa tamē fieri permittit Deus, quæ non probat, & potest impedire, 3. non defectus est ex parte *mediorum*, sed *hominum* qui propria culpa se privarunt *mediorum*, *sufficientium* beneficio.

Ob. 3.

Ob. 3. Deus vult omnes homines *salvos fieri*, 1. Tim. 2. 4. sed *sufficienter promovet*, quod *vult*, nam *quicquid voluit fecit*. Ps. 115. 3.

Sol. Vult *voluntate*, quâ invitat omnes *publicè*, ad salutem per verbi *præconium* positum in medio, non voluntatis *actû*, quo efficit, tollens omne *impedimentum*, ut veniant. 2. unde vult *salvos fieri*, non *salvos facere*, 3. omnes homines non *Judeos* solum sed *gentes*, cuiusvis sortis, *Reges*, *Subditos*, non *singula* generum *collectivè*, sed *genera singulorum distributivè*.

Ob. 4. Eo fine venit *filius hominis*, ut *salvaret* quod *perierat*, sed omnes *perierunt*, & conclusi erant sub peccato, ut omnium *miseretur*. Rom. 11. 32.

Sol. Textus habet, venit Christus ut *salvaret* (non omne sed) *Id quod perierat*, hoc est *tale*, non *totum*, 2. *Salvati autem inclusi* erant sub peccato cum *reprobis*, ut constaret ipso-
rum *salus*, non ex *proprio nixu*, sed Dei in Christo *miseri-*
cordia.

Ob. 5. Sicut per unius delictum peccatum venit in omnes homines ad condemnationem, sic per unius *Justitiam beneficium* redundavit in omnes ad *Justificationem*. Rom. 5. 12.

Sol. Non confert Apostolus *Delictum* & *Restitutionem* quoad *extensionem*, sed quoad *originem*, sic ut per *Adamum* intravit *delictum*, ita non nisi per *Christum* subsequuta est *restitutio*, non autem *omnibus*, sed ut sequitur ver. 19. *Nullis*, nimirum illi à patre datis, Jo. 17. 2.

Ob. 6. Omne *sædus* supponit *fæderationum sufficientiam*, aliter Deus ageret cum suis ut *Pharao* cum *Israelitis*, subduceret stipulam, et pensum nihilominus exigeret. At *sædus* initum sub *Evangelio* scribit legem in *cordibus*, Heb. 8. 10. Ergo confert *gratiam sufficientem*.

Sol. Scribit legem in *cordibus fæderationum*, sed omnes non sunt *tales*, scilicet qui sunt *extorres à fœdere*, & *Christiani hypocritæ*. Novit autem Dominus tantum quos *discrevit*, & qui sunt sui. 1. Tim. 2. 19.

Ob. 7. *Mandata* & *promissiones* sunt *generales*, Ergo & *sædus*, aliter *invitatio* per verbum sine *discrimine* esset *illusoria*,

quæ non *capacibus* proponeretur, ac si *surdo* & *cæco* diceretur, *audi* & *vide*.

Sol. Deus cùm efficacitè tantùm trahit electos, non *eludit* vel *excludit* alios magis, quam cæcos privat *lucis* solatio, quæ publicè omnibus impertitur. 2. Aliud autem est non *sanare* propriâ culpa *lethalitè vulneratum*, Aliud *precipitare*, & *perdere*. *posterius* non facit Deus, *prius* non tenetur præstare. 3. Nihilominus nemo tam deploratæ est *salutis*, quin ex *medijs* à Deo *propositis* fiat *melior*, unde si non consequatur *salutem*, minuatur *damnationis* *pæna*, quod non est *eludere*, sed cum *Justiniâ misericordiam* indebitam miscere.

CAP.

CAP. SEXTUM.

DE SACRAMENTIS.

MEDIATIONEM obſignant SACRAMEN-
TA, quæ ſigna ſunt & Sigilla gratiæ collatæ, & felici-
tatis expectandæ.

De quibus quæritur.

- An. {
1. Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?
 2. Duo tantùm ſint Novi Teſtamenti Sacramenta?
 3. Baptiſmus ad ſalutem ſit neceſſariuſ?
 4. Pædobaptiſmus ſit probandus?
 5. Detur Tranſubſtantiatio?
 6. Miſſæ Sacrificium ſit Idololatricum?
 7. Matrimonium Legitimum ſit diſſolubile quoad vinculum?

Q U Æ S T. 1.

*An Sacramenta conferant Grati-
am ex opere operato? Neg.*

Q V I A.

1. **S**igna & sigilla nil in se continent, vel conferunt, sed gratiam jam fortè collatam, vel etiam postea conferendam tantùm significant & obsignant: Talia autem sunt tantùm Sacramenta, ut patet ex Gen. 17. collato cum 4to cap. ad Roman.

2. Abraham pater Credentium, Eunuchus & Cornelius prius salutarem gratiam receperunt, & crediderunt, quàm Sacramentorum aliquo opere operato fuerunt initiati, ut patet Gen. 15. 6. Rom. 4. 12. 11. Act. 10. 2. Ergo Sacramenta supervenientia hanc illis gratiam obsignarunt tantùm, non contulerunt.

3. Nulli adulti ad Sacramenta sunt admittendi, sine prævia fidei professione pro capto & modulo. Mat. 28. 19. 20. Mar. 16. 16. Act. 2. & 8. 37. Ergo hoc non expectandum ex insequente Sacramentorum opere operato.

4. Nuda elementa debitum non possunt esse subiectum supernaturalis gratiæ, seu vehicula ad Animæ sordes eluendas, ut nec Dei verbum, nisi credatur, nec ipsa Christi caro, nisi fide manducetur, quicquam prolint. nemo venit ad me nisi Pater illum traxerit, Aqua cor abluit, faciente id verbo, non quia dicitur, sed quia creditur, August. in Jo. Tract. 80. Ergo nudum opus operatum est frustraneum.

5. Sacramenta damnationem promovent indignè recipientium, ut Simonis Magi, Act. 8. & eorum qui sine examine suscipiunt

ſuſq; deq; habent, quid recipiunt, 1. Cor. 11. 29. Ergo *opus operatum* gratiam in quibufdam *eliminet* potiùs, quàm conferret.

6. Tum penes eſſet *Sacerdotem* pro libitu, *gratiam* divinam cuilibet ſe pro more præſentanti impertire : Sed hoc S. S. eſt *opus* peculiare, aliter Deus ſe alligaret ſignis externis.

7. Tum gratia hæc conferitur vel ex *opere operato* Dei, vel *opere operato* conferentis Miniſtri, vel *opere operato* fidelis, qui recipit : Sed gratia hæc conferitur tantùm à Deo efficaciter in corde credentis *operante*, Ergo non hoc tribuendum *opere operato* Adminiſtrantis, liquidem foris *Sacramenta* percipimus, ut intus S. Sancti gratiâ repleamur. Greg. in 1. Reg. l. 6. c. 3. unde Lombardus, Homo non *querit* ſalutem à *Sacramentis*, quali *ab iis*, ſed per illa à Deo, non ex *Sacramentis*, ſed in illis, id eſt, in illorum uſu. Hugo, ita Scotus, Durandus, Biel, de Orbellin in 4. Sent. Diſt. 1.

Objiciunt.

Ob. 1. Quid *adumbratum* in U. T. præſtitum erat in N. ſed Diluvium ſervavit Arcam, Gen. 7. Circumciſio carnem verè abſcindebat, Gen. 17. Coloſſ. 2. 11. Mare rubrum verè ſervavit Iſrael, Exod. 14. Manna & aqua ex petra verè reſiciebant corpora, Exod. 16. 17. aqua iſtralis Sanctificabat, Numer. 19. 12. ex *opere operato*: Ergo multò magis hoc præſtant Novi Teſtamenti *Sacramenta*.

Sol. Symbola fuerunt gratiæ collatæ, non Cauſæ conferentes.

Ob. 2. Plus præſtiterunt *Sacramenta* N. T. quam U. Illa autem erant ſigilla, gratiam collatam obſignantia, Ergo *Sacramenta* N. T. gratiam conferunt.

Sol. Eadem erat Sacramentorum utriuſq; Teſtamenti efficacia, non ex *opere operato* adminiſtrantis, & recipientis habitudine, ſed ex conferentis benignitate.

Ob. 3.

Ob. 3. Character imprimitur ex opere operato imprimen-
tis: Sed quædam Sacramenta, Baptismus, Confirmatio & Ordo,
Characterem indelebilem imprimunt. Ezech. 9. Apoc. 7. IJa.
66. 19. unde signati dicimur, Ephes. 1. 13.

Sol. Confirmatio & Ordo, ordinis sunt & Discipline Ecclesi-
asticæ Ordinationes, non propriè Sacramenta. 2. nec signa ista
apud Prophetas & Apocalypsin, Baptismum certo adumbrabant,
nec erant gratiæ collativa, sed collatæ significativa. Quomo-
do, inquit Augustinus, Moles sanctificat & Dominus? Moles vili-
bilis Sacramentis per Ministerium suum, Dominus invisibi-
li gratia per S. S. in Levit. q. 84. unde postquàm credi-
distis (inquit Apostolus) obliquati estis spiritu illo pro-
missionis Sancto, Ephes. 1. 13.

Ob. 4. In Christi Baptismo plus confertur, quam in Baptis-
mo Johannis: Sed Johannis Baptisma externum signum con-
tulit ex opere operato, Ego baptizo vos aquâ, Ergo Christi bap-
tismus ex opere operato confert gratiam, Ille baptizabit vos
S. S. & igne, Math. 3. 11.

Sol. Idem erat Baptismus Johannis & Christi quoad Sub-
stantiam, licet non quoad omnes Circumstantias. 2. In utrisq;
autem gratia, non ab opere operato externo, sed à S. S. interno
concursum exhibetur.

Ob. 5. Conferunt Sacramenta, quod promittitur, Quot-
quot baptizati estis Christum induistis, Gal. 3. 27. Surge & bap-
tizare & ablue peccata tua. Act. 22. 16. Ergo ex opere operato
ista perficiuntur.

Sol. Perficiuntur ex opere operato interno S. S. non ex-
terno Ministri conferentis. Conferant quidè aliquod objecti-
vè, fidem excitando ad amplectendam gratiam, non effectivè,
qualitatem aliquam de novo producentem, vel educendo, vel impri-
mendo, ut fit per motionem in projectis.

Ob. 6. Vel Sacramenta conferunt gratiam ex opere operato
Administrantis, & recipientis, vel aliquo alio modo, vel nullo mo-
do si nullo, nisi excitando tantum fidem, non plus præstant, quàm
picturæ vel visibiles Creaturæ, si aliquo alio modo, tum gratia
ipsis erit vel effectus, vel consequens, vel correlatum, si consequens,
vel

vel correlatum, tum vel necessarium, vel contingens, si necessarium, tum omnes recipientes sacramenta, rem Sacramenti recipient, quod non concedatur; si contingens, tum obliquarent illud quod non constat esse scriptum, Ergo gratia sequitur, ut certus effectus operis operati.

Sol. Conferri dicatur gratia vel opere operato administrantis, vel operâ recipientis fidelis, vel operatione S.S. spirantis, prout vult. Ultimo modo dicimus gratiam conferri effectivè & casualiter, aliis tantum instrumentaliter & Passionaliter, quod pietatis & creaturis non competit.

Ob. 7. Ejusdem sunt efficaciz Baptismus & Eucharistia: sed Baptizati certo certius salutem consequuntur, in aqua sanctificata, ut Jordan per salvatoris baptismum, ut habetur in Liturgia Anglicana de Baptismo, & sunt signa efficacia gratia, per quæ Deus in nos operatur, Ergo istis rectè administratis gratia ex pacto consequitur.

Sol. Conceditur effectum comitari opus operatum, sed non ab opere operato effici, verùm ab illius gratia liberrima, qui operatur omnia salutaria in omnibus, prout ipsi complacuit.

QVÆSTIO. II.

*An duo tantum sint N. Testamenti
Sacramenta? Aff.*

1. **S**acramentum est visibile signum invisibilis gratia, à Christo institutum ad fidem et signandam, augendam, & communionem in Christo testificandam: sed hæc competunt tantum Baptismo & cænæ Domini, Ergo ista duo tantum sunt N.T. Sacramenta.

2. Occurrunt tantum in N.T. institutio Baptismi, Baptizati

tizati omnes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Mat. 28. & cœne Dominicæ. Hoc facite in meam commemorationem, 1. Cor. 11. 24., Ergo duo hæc Sacramenta sunt solummodo admittenda, ut à Christo instituta.

3. Sacramenta N. T. sunt V. T. Sacramentis *Analogæ*, ut sit *Sacramentum Initiationis & progressus*: sed talia fuerunt in V. T. tantum duo, *Circumcisio & Agnus Paschalis*, Ergo sunt duo tantum his *analogæ* in N. T. *Baptismus & Cœna Domini*.

4. Apostolus *symbola sacramentalia* V. T. nobis accommodans, hæc duo tantum designavit, nempe *Baptismum & Cœnam Domini*, 1. Cor. 10. 2. 3. conf. Col. 2. 11. 12. 1. Cor. 5. 7.

5. Patres ex latere Christi hæc duo tantum eliciunt, in aqua & sanguine mylticè erumpentia, Jo. 19. 34. & 1. Jo. 5. 8. quæ Ecclesia primitiva frequentavit, Act. 2. 38. & 42.

6. *Pœnitentia, Ordo, Confirmatio, Matrimonium, & Unctio extrema* institutione *Sacramentali* destituuntur, & laxa tantum significatione pro sacramentis à Romanensibus plurimis habetur, quod agnoscit à sancti. clara ad *Art. confess. Anglican.* 25.

7. Tot sunt N. T. *Sacramenta*, quot sunt nostræ *communionis* cum Christo *tesseræ*, & quot usurpavit & sanctificavit in ipso. At duæ tantum sunt tales *tesseræ*, quia omnes in unum corpus *Baptizati* sumus, & omnes unâ *potione potati*, sumus, 1. Cor. 12. 13. & ut *circumcisionem* sanctificavit & *Pascha*, ita *Baptismum* tantum suscepit, Mat. 3. 16. & *Cœnam Domini* saltè *præcepit* ab omnibus percipiendam. Ib. 26. 26.

Objiciunt, Bellarm. l. 2. de effectu Sacramentorum, c. 26. & alii.

Ob. 1. TOT sunt N. T. *Sacramenta*, quot sunt vitæ spiritualis *adminicula*: sed *septem* sunt talia remedia

remedia, nempe *Regeneratio per Baptismum*; *Augmentatio per confirmationem*; *nutritio per Eucharistiam*; *peccatorum incidentium purgamen per Pœnitentiam*; *Reliquiarum peccatorum per extremam Unctionem*; *Matrimonium ad propagationem illorum, qui cultui Divino deputantur, Ordo ad illos gubernandos, Ergo septem dantur Sacramenta.*

Sol. Omnia ista Remedia non sunt sacramentalia, quædam sunt tantum disciplinaria. 2. in 5. Sacramentis controversis deest saluatoris institutio, quæ sacramentis propriè dictis necessariò competit. 3. Sacramentorum remedia omnibus fidelibus conveniunt: sed Clerici & Monachi excluduntur à Matrimonio, Fœmine ab Ordinibus, & extrema unctiõ, si tolleretur omnium peccatorum reliquias, nihil relinqueret in Purgatorio expiandum.

Ob. 2. Numerus sacramentorum est ex numero peccatorum & virtutum æstimandus; sed inter peccata, Baptismus valet contra peccatum originale; Pœnitentia contra actuale mortale, Unctio extrema contra reliquias peccatorum, confirmatio contra infirmitatem, Eucharistia contra malitiam, Matrimonium contra concupiscentiam, ordo contra ignorantiam, ut in censu virtutum, Baptismus respondet fidei, confirmatio spei, Eucharistia charitati, Pœnitentia iustitiæ, Unctio extrema fortitudini, ordo prudentiæ & Matrimonium temperantiæ, Ergo

Sol. Atqui nullum ex 5 controversis occurrit ambitioni papali, vel fidem promovet ad justificationem. 2. nec vitia & virtutes septenario numero comprehendantur. 3. Nec ordo doctos facit, nec celibatus monachos & sacerdotes esse castos, unde hæc omnia sunt gratis dicta, & parum congrua congruentiæ.

Ob. 3. Celebris in sacris est numerus septenarius, præsertim in expiationibus, Exod. 19. ubi septem semper videbis offerri, septem animalia, septem diebus, septies aspergi sanguine. Naaman septies iussus est lavari ad purgandam lepram vid. Aquin. in 4. Sent. Dist. 2. q. 1. & 3. parte q. 61. art. 1. & contra gentes, l. 4. c. 58.

Sol. Addere potuit Bellarminus ex Apocalypsi septem tu-

bas, turbarum septem iræ divinæ phyalas, septem bestiarum capita quæ æquè hunc septenarium sacramentorum numerum concludunt.

Ob. 4. Definitio sacramenti & requisita hisce omnibus competunt, nec pluribus nec paucioribus, ut speciatim ostendere nititur *Bellarminus* de effect. sacrament. l. 2. c. 24. ubi singulare illud de extrema *Unctione*, *S. Malachiam* suis precibus revocasse faminam quandam ex mortuis, ut eam ante neglectam inungeret; Unde statim convaluit, Ergo extrema saltem hæc unctio pro sacramento est admittenda.

Sol. *Postulat* Cardinalis ista, quæ non possunt probari. 2. suspecta est de *Malachia* narratio. 3. & si esset vera, non stabiliret septenarium sacramentorum numerum.

Ob. 5. Tot sunt sacramenta, quot sunt novi foderis sigilla: sed septem tantum talia occurrunt, Apoc. 5. 1. nam non alios libros Deus exhibet, aut scriptura aperit, quam *SCRIPTURÆ*, *Greg. dialog. l. 4 c. 42.*

Sol. Ex symbolis nil certi concluditur. 2. Liber iste videtur esse præcipientis divinæ, quem *Agnus* aperit Ecclesiæ. 3. nec constat *Dialogistam* illum ede Magnum illum *Gegerionem*, sed aliquem magis illo minorem.

Ol. 6. Matrimonium (quod minimè videtur) est sacramentum, cuius hoc testatur *Apostolus*, Ephes. 5. 32. 2. habet promissionem, 1. Tim. 2. 15. 3. est remedium contra peccatum, 1. Cor. 7. 2.

Sol. Appellat ibidem *Apostolus* conjunctionem Christum cum Ecclesia magnum mysterium, non Matrimonium. 2. nec Mysterium & sacramentum idem sonant, nisi mysterium Bestiæ in eis sacramenta habeamus, Apoc. 17. 7. 3. Matrimonia inter *Tucae* etiam, & *Ethnicos* celebrantur, quibus sacramenta non competunt.

Ob. 7. Astraunt præcisè hunc septenarium sacramentorum numerum *Scholastici*, ad 4 sent. dist. 2. collectum ex antiquioribus, quem confirmarunt concilium *Florentinum* in institutione *Ammenorum*, & *Tridentinum* S. 7 sub Anathemate.

Sol. Ex Antiquis nil certò colligitur, nec urget ista
Scholastici

Scholastici ut fidei dogma, sed ut scholæ receptius placuit, quod à Magistro sententiarum Petro Lombardo primò receperunt, 4. Sent. 2. quin & fatetur Bellarminus duo tantum poni Sacramenta, ex latere Christi profuentia, Græcis fere omnibus, ut magis communia, & magis principalia de effect. Sacram. l. 2. c. 27. 3. Institutio Armenorum post finitum Concilium Florentinum capit initium, non ergo illius nititur auctoritate. Anathema autem Concilii Tridentini, tum apud oculos & Cordatos obrinebit, cum persuaserit Bellarminus fidem christianam, & omnium conciliorum veterum & omnium dogmatum firmitatem à præsentis Ecclesiæ auctoritate pendere, quod adjicit de effect. Sacrament. l. 2. c. 25.

Q U Æ S T I O. III.

An Baptismus ad salutem sit absolute necessarius? Aff. Romanenses, Ideoq; Infantibus si e Baptismo morientibus, Lymbum puerorum destinaverunt. Orthodoxi verò mitius cum illis agunt, qui aliorum culpâ, præveniente morte sine proprio contemptu aut neglectu, de facto non baptizantur, unde rigidam non pre-

*mant talem necessitatem, his nixi
fundamentis.*

Q U I A.

1. **Q**UI sunt sub fœdere gratiæ possint salutem consequi, modò Sigilli abiit ex ipsorum parte, *contemptus*, aut neglectus: Sed talis est conditio *Infantium* (& potest esse aliorum) *morientium* absq; Baptismo. Gen. 17. 7. Ero Deus tuus & seminis tui, vobis est repromissio & filiis vestris, Act. 2. 39.

2. Qui Sancti sunt ex Nativitate, ij à salute non excluduntur: Sed tales sunt *fidelium* liberi, 1. Cor. 7. 14.

3. Circumcisionis defectus non damnabat Judæos, aliter per annos 40. non circumcisi Judæi essent Orco addicendi: Sed hoc nullus dixerit, Ergo nec de morientibus ante Baptismum aliter est pronuntiandum.

4. Non magis præcisè præcipitur Baptismus, quam Eucharistiæ perceptio, Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Jo. 6. 53. at censetur Augustinus (durus pater infantum) urgendo infantibus Eucharistiæ necessitatem.

5. Non dubitatur de salute Credentis Latronis in Cruce: Sed illum fuisse Baptizatum nullus dixerit.

6. Ambrosius non dubitat, Valentianum salvatum prædicare, licet non Baptizatus obierit, & Baptismum flaminis succurrere infantibus, ubi deest iste fluminis, docet Aquin. 3. part. q. 68. art. 2. nec negat Bellar. de Baptismo l. 1. c. 6.

7. Baptizantur propriè homines, quia pro filiis Dei habentur, non ut incipient esse filii, alioquin filii infidelium æquè postularentur ad Baptismum ac filii fidelium, & Deus se non alligavit signis, sed nos eatendū quatenus possumus illis uti tenemur. Non defectus igitur, sed contemptus Baptismi damnat, præceptum Dei habentes insuper, unde fideles non debent
de

de suis *infantibus* absq; *Baptismo* morientibus contristari, sicut *Ethnici*, qui *spem* non habent. 1. *Theff.* 4. 13. Interim tamen illis incumbit id solliciti *finè* agere, ne ob *politicæ* nescio quas *Formalitates*, negligatur aut deferatur *salvatoris Institutum*.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. **N**isi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare *Regnum Dei*. Jo. 3. 3.

Sol. Non loquitur *Ibidem* *salvator* de *Baptismo*, qui tunc temporis non erat institutus, neq; *Nicodemus* tunc temporis erat conveniens, sed de *Regeneratione* per *spiritum*, intus animam (ut aqua corpus extimè) purgantem.

2. Eadem est *Baptismi* & *Circumcisionis* ratio : Sed non *circumcisi* excindendus erat à *Dei populo*, *Gen.* 17. 14. Ergo non *Baptizatus* perit necessarîo.

Sol. Sic non *Baptizatus*, ob *contemptum proprium* aut *neglectum* damnatur, non ob *defectum* *Baptismi* simpliciter, sine sua culpa. 2. Nec addicendi fuerunt *morientes* ante octavum diem, *pœnis infernalibus* *Infantes Judæorum*, nec inter illos *fœminæ*. 3. Unde *necessitas* utrobiq; incumbit *præcepti*, non *medii*.

Ob. 3. Filii *iræ* certò sunt *damnandi*: Sed omnes nascuntur per *peccatum originale* *Iræ filii*, *Ephes.* 2. 3. Ergo omnes sunt *condemnandi*, quibus non applicatur *constitutum* à *Deo remedium*, quod est *Baptismus*.

Sol. *Baptismus* est *unum remedium*, non *unicum*, *externum* non *internum*, cujus *defectum* supplet in *Electis* *Dei misericordia*.

Ob. 4. Non indutus *veste nuptiali* tenebris exterioribus est *adjudicandus*. *Math.* 22. 13. Sed *vestis* ista refert *Baptismum*: Ergo qui hoc destituuntur, æternum pereunt.

Sol. Ex *parabola* nil certò sequitur, nisi ex *scopo*. *Vestis nuptialis*

nuptialis defectus notat potius irreverentiam, qua contemptum usus est vocatus ad *cenam*. Baptismus verò negligentium, aut contemptum, aut irreverenter habentium nemo causam dicit.

Ob. 5. Non signati Domini sigillo prorsus pereunt, Ezech. 9. 10. & Apoc. 7. Sed Baptismus est illud Domini sigillum, Ergo qui hoc destituuntur, pereunt.

Sol. Ex incertis talibus præmissis nil inferitur. 2. Sigillum illud ab Angelis imprimendum, Baptismus esse vel referre, quis somniaverit?

Ob. 6. In confesso est Baptismus esse necessarium necessitate præcepti, Ergo & Medii, quia præceptum urget ut medium.

Sol. Urget ut medium, non simpliciter. Sed ubi haberi potest, & illos qui præcepti sunt capaces, non omnes sine discrimine.

Ob. 7. Patres docuerunt, & semper Ecclesia credidit, Infantes perire, si absq; Baptismo ex hac vita recedunt. August. Epist. 90. & 92. cum pluribus aliis apud Bellar. de Baptismo l. 1. c. 4. Ergo non rejiciendum est hoc dogma Catholicum.

Sol. In re non satis discussa id agebant Patres, ut illud vehementius urgerent quod excitaret, populum ad Sacramenti reverentiam, & præcepti strictissimam observationem, quo nos probamus, 2. In excessu verò perstringitur, S. Augustinus, tanquam Durus pater Infantum, qui cum Papa Innocentio & aliis nonnullis istius sæculi, eandem prædicabant Eucharistie necessitatem, quod hodie apud Romanenses non obtinet.

Q U Æ S T I O. IV.

*An Pædobaptismus sit proban-
dus ? Aff.*

Q U I A.

1. **C**ircumcili fuerunt *Infantes Judæorum*, Gen. 17.
At *Baptismus* successit *circumcisioni*, ut novi fœ-
deris *initiatorium sigillum*, Coloss. 2. 11. 12. Er-
go ad *Infantes* pertinet.

2. Mandatum de Baptismo est *Universale*, Baptizate
omnes gentes. Mat. 28. 9. Ergo comprehendit sub se *In-
fantes*.

3. Fœdus novum ad illos pertinet, Ergo & fœderis *sigil-
lum*, vobis est *Repromissio* & *filiis vestris*, Act. 2. 39.

4. Apostoli Baptizarunt *integras familias*, Act. 16. 15. 33.
1. Cor. 1. 16. Atqui in his proculdubio fuerunt nonnulli
Infantes; ut in mari rubro & sub nube typicè Baptizati fuerunt
Infantes Judæorum cum adultis, 1. Cor. 10. 2.

5. Christus ad se invitat *Infantes*, & ipsis *benedicit*, Mat.
19. 14. 15. Ergo *Baptismi* sunt capaces æquè ac *Benedictio-
nis*, cum in utrisq; se habeant tantum passivè.

6. *Æquè* capaces sunt *Infantes hereditatis spiritualis ac
temporariæ*: Sed *hæreditas temporaria* ipsis jure confertur,
ubi tantùm se habent *passivè*, ut *Paulus* natus *Civis Romanus*,
Act. 22. 28. & æque capaces sunt *gratiæ ac peccati originalis*,
Ergo nil obstat quo minùs ad *Baptismum* *Infantes* *jus* habe-
ant, ut isto Sacramento *Ecclesiæ incorporentur*, & Deo conse-
crantur.

7. Constans est *traditio Catholice Ecclesie*, cuius origo non ab alio fonte duci potest, quam à praxi *Apostolica*, Orig. in Rom. c. 6. *August.* de peccatorum meritis, l. 1. c. 16. vid. *Pamel.* in Cypr. Epist. 59. Ergo nullo modo insuper habenda.

*Contra Pædobaptismum pugnant
Transylvani Ministri argumen-
tis 36. apud Bellarm. de Baptis-
mo l. 1. c. 9. quorum hæc videntur
præcipua.*

Ob. 1. **P**ædobaptismi non extat præceptum, aut exem-
plum in Scripturis, Ergo non est probandus.

Sol. Non extat quidem *ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πῶς*, totidem ver-
bis, sed inde illum deduxit *ἡ ἀκολουθία* continuata Ecclesie
praxis.

Ob. 2. Baptizandi sunt prius instituendi, Mat. 28. 19.
quod præfari non potest *infantibus*, Ergo *Infantes* sunt Bap-
tismi incapaces.

Sol. Loquitur Salvator de *gentibus* ab Apostolis conver-
tendis, quorum *Adulti* prius erant instituendi, quam Bap-
tizandi, non de *Infantibus* Christianorum converſorum, qui pri-
us Baptizandi sunt, ut *instituuntur*.

Ob. 3. Qui non credit non est *Baptizandus*, ut significat
Philippus Eunuchus, Act. 8. 37. Sed *Infantes* non habent *fidem*,
ideoque non *credunt*, Ergo non sunt Baptizandi.

Sol. Baptizantur *Infantes*, ut *credant*, non quia *actu credunt*,
nam habent *fidem fæderis*, licet non *fidem fæderatorum*. In a-
dultis requiritur *fides actualis* ut admittantur in *fideliunt*
cætum,

cætion, Infantibus sufficit, si sint fidelium liberi, à quibus ab Infantia Deo dicantur.

Ob. 4. *Penitentiam* agite & *Baptizetur* unusquisq; vestrum, Act. 2. 38.

Sol. Alloquitur Apostolus adultos, non Infantes.

Ob. 5. Baptismus est stipulatio bonæ conscientiæ. 1. Pet. 3. 21. At hanc præstare non possunt Infantes, Ergo Baptismus illis non competat.

Sol. Stipulatio ista non est ipse Baptismus, sed ipsius effectus, qui præstatur à fide-jussoribus, donec adultus infans fidei ipsorum liberet.

Ob. 6. Omnes Infantes sunt Electi vel Reprobi: Electi Baptismo non indigent, Reprobis Baptismus nil prodest, Ergo nulli sunt Baptizandi.

Sol. Prædestinatio Divina nobis occulta, non est actionum nostrarum norma, sed voluntas in verbo revelata.

Ob. 7. Ubi nil definitur ex præcepto, exemplaria in agendis proposita ab Ecclesia sunt sequenda: Sed de tempore suscipiendi Baptismum nil definitur, Ergo optimum exemplar est tenendum, quod est Salvatoris, qui ad Annum usq; 30um Baptismum distulit.

Sol. Exemplar illud ostendit, quid à Salvatore factum in Inauguratione ad Ministerium, non quid à nobis faciendum, ut nosmetipsos & nostros ipsius obsequio consecremus. 2. Quod tempus ipsius Circumcisionis in Infantia potius respicit.

Q U Æ S T I O. V.

An detur Transubstantiatio? Neg.

Q U I A.

1. **D**ici præsupponit esse, Ergo non vera esset ista propositio, *Hoc est corpus meum*, nili esset corpus, priusquam diceretur esse corpus. Ergo non transubstantiatur panis per verba ista (ut loquuntur) consecratoria.

2. Dicit Sacerdos, non hoc est corpus Christi, sed hoc est corpus meum, Ergo si per verba ista fieret transubstantiatio (ut affirmat consecrator) transubstantiaretur panis in corpus Sacerdotis non in Christi corpus.

3. Si ex verbis fieret talis transubstantiatio, tum dicendum erat, corpus quod vobis datur ex pane factum, non quod pro vobis datur (id est) offeretur crastino die in altare crucis pro peccatis vestris & totius mundi.

4. Non transubstantiavit Christus in institutione, nec potest Sacerdos in consecratione. Non prius, quia tum transubstantiaretur panis in corpus Christi, vel integrum, aut fractum, non integrum, quia tale non pro nobis datum, non fractum, quia in eam institutionem corpus erat integrum postmodum frangendum: Non posterius, quia tum Sacerdos transubstantiaret panem in corpus Christi passibile vel gloriosum, non prius, quia tale corpus Christus jam non habet. Non gloriosum, quia tale corpus non pro nobis datum.

5. Data Transubstantiatione, ponitur corpus idem numero esse in diversis locis simul, quod implicat: quia tum idem corpus eodem prorsus respectu diceretur esse hic & nunc, & non
hic

hic & nunc, limitatum, & non limitatum, finitum & infinitum, sed tolle spatia corporibus (inquit *Augustinus*) & ipsa non erunt. Et de corpore Christi glorioso pronuntiat *Apostolus*, quod oportet illud *cælos* capere, usq; ad tempora *restitutionis* omnium, *Act.* 3. 21.

6. *Fides* utcunq; apprehendit plurima supra sensum, contra sensum nil determinat: Sed sensus gustat, videt, tangit panem post consecrationem, Ergo nulla credenda est talis transubstantiatio.

7. Nihil mutari potest in aliquod individuum actu præexistens, ut *Lothi* uxor non potuit mutari in statuam præexistentem sed similem: At corpus Christi præexistit, Ergo implicat ut fieret idem numero corpus ex pane, quia tunc esset priusquam esset (hoc est) esset quando non esset.

Objectiones:

Ob. 1. **A**sferit salvator panem esse corpus, hoc est corpus meum, *Mat.* 26. Sed hoc verum esse non potest nisi panis mutetur in corpus, Ergo datur transubstantiatio. propositio vera pronuntiat uti res est, Christus dicit esse corpus suum, Ergo est.

Sol. Dicit, Hoc est corpus meum, non dicit hic panis transubstantiatur in corpus meum. 2. unde necesse est, ut sit tropica loquutio. sicut illa, Ego sum panis, *Jo.* 6. 48. 50. 51. Unde *Augustinus*, non dubitavit Christus corpus dicere, cum dedit signum corporis sui, de Doctrina Christi. 1. 3. c. 16. Unde prædicatio hæc potest dici. 1. Metonymica, ratione permutationis signi & signati. 2. vel Metaphorica ratione similitudinis, aut. 3. Synecdochica, quatenus ex sumptis signis signatum exhibetur.

Ob. 2. Ut Caro Christi est cibus, sic panis est corpus: sed caro est verè cibus, *Jo.* 6. 55. Ergo panis est verè corpus, quod fieri non potest absq; transubstantiatione.

Sol. Caro est cibus spiritualis non corporalis, & verba quæ vo-

bis loquor, *spiritus sunt & vita sunt*, Jo. 6. 63. & sic panis habeatur corpus.

Ob. 3. Quod pro discipulis erat *traditum*, erat verum corpus, sed talis erat *fractus panis*, Luc. 22. 19. *fregit panem & dedit*, & de pane *fractio* & *dato* dicit, *Hoc est corpus meum*.

Sol. Talis erat non per *mutationem substantiæ*, sed *usus*. 2. dicit esse corpus non per panis *Metamorphosin*, sed per *institutionem*, ut qui antea erat *vulgaris*, fieret corporis *traditi Memorialis*, & *beneficiorum inde emanantium sigillum*.

Ob. 4. Tale erat corpus quale erat *vinum*, sed vinum erat *sanguis effusus*, ut notat *Participium* *ἐκχύουσιν* ad τὸ ποῖνον, hoc est, ad *vinum in calice* relatum, quod appellatur *sanguis*, Luc. 22. 20.

Sol. Refertur *Participium* ad *aqua sanguinem*, non ad *vinum*, usitato *Hebraismo*, ut sit *sensus*, Hic est calix, hoc est *continens pro contento* *Metonymicè* (quod coguntur hic *Adversarii* fateri) nempe *vinum*, obsignans *factus N. T. in sanguine meo*, qui *sanguis* pro vobis effundetur.

Ob. 5. Tropus non est hic in *subiecto*, quod propriè est *panis*, nec in *copula*, quæ propriè *rem* designat ut se habet, nec in *prædicato*, quo & *proprie* denotatur Christi corpus, in tota autem oratione *schema* potius *designes*, quam *tropum*, qui est *unius dictionis*, Ergo propriè verba sunt *accipienda*, & tunc *verificari* non possunt absq; *transubstantiatione*.

Sol. Tropus aliquando lateat in *phrasi*, & totius *sententiæ habitudine*, hic apertius se *exerat* in *prædicato*, ubi *signum signati titulo*, propter *certitudinem rei* *Metonymicè* insignitur.

Ob. 6. Propositiones *prælicæ* non *supponunt*, sed *faciunt* illud, quod offerunt, ut cum dicitur *fiat lux*, dicendo illud *fit*, quod *affirmatur fieri*: sed talia sunt verba *servatoris*, non *prædicandi* sed *fiendi*, Ergo per illa *fit*, quod dicitur, quod fieri non potest absq; *transubstantiatione*.

Sol. Non agitur hic de *praxi chymica*, aut *Physica*, sed *Mystica & morali*, nec ostenditur hic, quò *transient elementa* per *substantiæ mutationem*, sed cui *usui inservirent* per *Dominici institutionem & sanctionem*.

Ob. 7.

Ob. 7. Agnoscitur *præsentia realis*, Ergo & *corporalis*, quia de *præsentia Deitatis* non controvertitur, sed tantum de *humana natura*, quæ præfens non potest esse nisi *corporaliter*.

Sol. Christus potest esse præfens *sacramente*, ut pars lignata, quod agnoscitur. 2. vel dignè *recipientibus* per fidem *representativè*, *objectivè*, vel *effectivè*, neq; hic *disensus*. 3. vel *signis*, ut sub illis lateat, vel ut illa in illius corpus transeant, hoc contra *consubstantiatores* & *transubstantiatores* prorsus negatur.

Q U Æ S T. VI.

*An Missæ Sacrificium sit Idololatri-
cum? Aff.*

Q V I A.

1. **A**ltare Metonymicum pro Christo substituere, atq; inde conficito relationis sophismate *Sacerdotium* & sacrificium asstruere, est *figmenum* blasphemum & *Idololatrium*: sed hoc faciunt *Romanenses* in *Missæ*, ut constat ex interpretatione *Textus*, *Heb. 13. 10.* à *Bellarmino*, *Aquinate* aliisq; exhibita.

2. *Institutionem* salvatoris, & *Apostolorum* *præxin* pervertit, subvertit, & in prodigiosum *Idolum* convertit: Christus enim in *cœnæ institutione* non astat *Altari*, sed accumbit *mensæ*. 2. nec seipsum sacrificat, sed *panem* & *vinum* sanctificat. 3. non ut *Patri* offerat, sed ut *Discipulis* distribueret, idq; ut acciperent, ederent, & biberent, non ut adorarent, circumgestarent, immolarent. Nec *Apostoli* aliud tradiderunt, quam illud quod à *Domino* acceperunt, *1. Cor. 11. 23.*

3. Christus *unica oblatione* in *Cruce* consummavit in *perpetuum*.

tiam eos qui sanctificantur, Heb. 10. 14. 2. per æternum Sacerdotium non admittens *successorem*, Heb. 7. 24. 3. nec repetitionem, quæ argueret oblationis istius imperfectionem, ibid. 9. 25. Ubi autem est remissio peccatorum, ibi non est amplius oblatio, præsertim expiatoria pro peccatis, ib. 10. 18. Ergo aliud obtrudere sacrificium (ut fit in Missa) est prorsus Idololatrium.

4. Cæna Domini ab ipso instituta est Sacramentum, Ergo non potest esse sacrificium. Sacramentum enim datur à Deo, & à nobis accipitur, sacrificium accipitur à Deo, & à nobis datur. Unde terminus à quo in sacramento est Deus, ad quem, Homo: in sacrificio terminus à quo est Homo, ad quem, quantum igitur distat Oriens ab occidente, tantum determinatur sacramentum à Christo institutum, à sacrificio Missæ à Papiculis subintroducto.

5. Sacrificium expiatorium requirit sanguinis effusionem, aliter non fieret peccatorum remissio, Heb. 9. 22. Unde illud Offer filium in holocaustum, notat interficere, Gen. 22. 2. Ergo si offeratur Christus in Missa, necesse est ut toties à Sacerdote interficeretur, quod cogitatu est tremendum.

6. Patres sacrificium tantum Symbolicum ratione commemorationis, representationis & applicationis sacrificii, semel in cruce peracti agnoscunt, vel Eucharisticum pro tam immenso accepto Beneficio, vel Eleemosinas tunc collatas, sacrificii honestabant titulo: Non Hypostatium, quo Christus ex pane confectus, pro vivis & mortuis Patri offeratur, sic scholastici. Magister, in Sacramento recordatio fit illius sacrificii, quod factum est semel, 4. Sent. D. 12. Aquinas, per hoc sacramentum participes facti sumus Dominicæ passionis, 3. part. q. 83. art. 1.

7. Sacrificium statuit visibile, ubi hostia non videtur. 2. *Summum* ponit absq: *Summum*, sanguinem fundentem incruento modo. 3. Idem statuitur cum Crucis sacrificio, ubi nec eadem actio, nec passio, sed diversæ sunt Circumstantiæ loci & temporis. 4. Sacerdos creat Creatorem transubstantiatione, & 5. mediat Patri pro Mediatore, ut acceptum habeat corpus Filii, sicut sacrificia Abelis, & Abrahami, quæ deliria potius sunt Idololatriæ & blasphemia, quàm sobria & seria christianissimi placita.

Objectiones

Objectiones.

Ob. **A**ntitypus debet respondere typo : At Melchisedec typus Christi sacrificavit panem & vinum, Gen. 14. 18, Ergo Christus sacrificavit seipsum in cana; sub speciebus panis & vini, & per consequens Missatici tenentur secundum illum typum, in Evangelio Christum Patri sacrificare.

Sol. Historia satis indicat adductum fuisse panem & vinum à Melchisedec, non ad sacrificandum, sed ad Abrahami milites reficiendos, ut recte exponunt locum (præter Josephum) è Pontificiis Cajetanus, Andradius, & Vatablus. 2. Christus sacrificando seipsum, prævenit & exclusit succedanei sacrificuli operam. 3. nec in pane & vino instituit sacrificium, sed sacramentum, istius sacrificii semel per ipsum oblati commemorativum applicativum & obsecrativum.

Ob. 2. Agnus Paschalis typus erat Christi pro nobis immolati, Exod. 12. 1. Cor. 5. 7. Sed agnus iste erat verè & propriè sacrificium.

Sol. Sic & Christus erat verè & propriè sacrificium in cruce oblatum, quod commemoratur, cum gratiarum actione in Eucharistia, non reiterandum in Missa per sacrificulum, Filium ex pane confectum Patri elevantem.

Ob. 3. Prædictum fuit Missæ sacrificium à Malachia, 1. 11. in omni loco sacrificetur & offeratur nomini meo oblatio munda. 2. & adumbratum in victima sapientiæ, ubi miscet vinum & ponit mensam, Prov. 9. 2. 3. & in Altari apud Ægyptios erigendo, Isai. 19. 29. quod sacrificium jure per Antichristum auferatur, Ergo Antichristiani sunt, qui illud impugnant

Sol. Sacrificia sunt vel. 1. laudis, quo referuntur preces, Eleemosynæ, peccatorum conversiones ad Deum, quæ prædicuntur & adumbrantur in lucis allatis, vel sacrificia. 2. fraudis qualia in Missa, ut Antichristiana detestamur.

Pp

Ob. 4.

Ob. 4. Probatur Missa ex consensu Patrum 318, & *Conciliorum*, Ergo non est à filiis susflaminanda.

Sol. Sed non eo sensu, quo urgetur à *Papiculis*. Illis enim Missa est vel. 1. *Liturgia*. 2. vel *dimissio* catechumenorum. 3. vel *missio* Eleemosynarum, aut oblationes ad sacra peragenda. Sacramento vero, ut reverentiam concilient, frequenter de eo loquuntur. 1. *Hyperbolicè*. 2. semper ferè, *symbolicè*, aut *tropicè*. 3. de sacrificio illorum sententiam exprimit *Augustinus*, caro & sanguis Christi ante advenum, per victimas similitudinem promittebatur, in passione, per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum, per sacramentum memoria celebratur, contra *Faustum Manicheum*, l. 20. c. 21.

Ob. 5. Quod Christus fecit in cœna, & Discipulis præcepit faciendum, illud à successoribus est continuandum: sed Christus seipsum in cœna sacrificavit, quod indicant verba de corpore ipsius in præsentem, Traditur, Frangitur, Funditur, & pro vobis datur in sacrificium Deo, non vobis datur tanquam Sacramentum: & Apostolis præcepit, Hoc facite, id est, quemadmodum Ego feci, me ex pane & vino confectum. ita sacrificate, Ergo me facite per transubstantiationem, & Patri sacrificate, & hæc est adoratio illa, quæ prædicatur, Jo. 4. 23. ubi vis adorant omnes spiritu, & veritate.

Sol. Christus seipsum in cœna non sacrificavit, sic enim se ipsum occidisset, sed sacramentum instituit, quo sacrificium postmodum in cruce peragendum commemoraretur & applicaretur. 2. Neque hæc verba, Hoc facite, jubent Apostolos, ut ipsum sacrificarent, sed ut sacramentum istius sacrificii in ipsius memoriam celebrarent. 3. Unde verba, pro vobis datur non vobis, denotant sacrificium à Christo dandum, posito præsentem pro futuro Hebraismo familiari; Edite Bibite, officium ab illis sacramentaliter præstandum, idque mysticè in spiritu & veritate, non Missaticè panem deificando & offerendo.

Ob. 6. Apostoli Missam celebrabant, erant *αὐτοψύχους*, Act. 13. 2. hoc est, missam celebrantes, & mensa Domini confertur cum mensa Dæmoniorum, & Eucharistia cum Gentilium sacrificiis, quæ spiritalia non erant, sed Corporalia.

Sol.

Sol. Αὐτῶντις reddit Chrysostomus κηρύττοντες, Syrus & Arals οὐρανοὶ καὶ χεῖρες, Predicantes, Orantes, non Missificantes. Sic enim civilis Magistratus, qui dicitur ἀὐτῶντις esset Sacrificulus. 2. confertur mensa Domini vel Eucharistia, cum Gentium mensis & Sacrificiis, ad ostendendum discrimen, non ad astruendam Similitudinem.

Ob. 7. Omnis Religio externum aliquod habet Sacrificium, & hoc nisi sit Christus in Missa, erravit per aliquot secula Christi Ecclesia.

Sol. Error non erat hic Ecclesiae, sed Idololatricae factionis papalis. 2. Christianae Religioni sufficit Sacrificium Christi semel oblatum. Beneficentiae etiam & Communionis nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Heb. 13. 16.

QVÆSTIO. VI.

An Matrimonium Legitimum sit dissolubile quoad vinculum? Neg.

QVIA.

1. **Q**UOD Deus conjunxit, homo non separet, Mat. 19. 6. At Deus in principio Matrimonium instituit, ut essent (non duo) sed una Caro, Ergo vinculum est insolubile.

2. Arctius adhærescendum est uxori quam parentibus; ib. v. 5. Sed nulla parentum culpa eximit liberos à filiali obedientia, ex mandato ipsis debita, Ergo nulla culpa Conjugum dissolvit vinculum Matrimoniale.

3. Mæchatur juxta Christum, qui dimissam vel propter Fornicationem ducit. Mar. 10. 11. Luc. 16. 18. Ergo facta

dimissione propter *Fornicationem*, manet cum *priori marito* contractum *vinculum*.

4. Uxor viro alligata est, quàm diu *vir vivit*, nec nisi per *mortem* à viro liberatur, Rom. 7. 2. 3. Ergo *vinculum conjugii* non est *solubile*.

5. Apostolus jubet uxorem quacumq; de *causa*, à viro *seperatam*, *innuptam* manere, ut locus pateat *reconciliationi*, fortasse ex utraq; parte peccantium, 1. Cor. 7. 11. ubi à *reconciliatis* non iteratur *Matrimonium*, Ergo *vinculum semel contractum*, non erat antea *solutum*.

6. Si *vinculum solvat Adulterium*, tum à reis quovis modo ex hac parte peccantibus, liberi postea geniti, habeantur *spurii*, & congressus viri cum *Mecha* uxore (ipso infcio) sit *Adulterium*: Sed durus hic esset innocentibus *sermo*.

7. Spondent Coniuges *irrevocabilem* in *contractione Nuptiali*, coram Ecclesia, *Constantiam*, & *mutuam tolerantiam* sive bene se gerant, sive male: usq; ad *vitz terminum*, ut patet in *forma solemnizandi Matrimonium Anglicana*, Ergo *factus* hoc nulla *humana Dispensatione*, aut *partium conditione*, aut *scelere* est *rescindendum*. Quod & defendunt *Patres*, præcipue *Augustinus* in libro de *Bono Coniugali*, & de *Coniugis Adulterinis*.

Objectiones.

Ob. 1. **S**alvator statuit *Fornicationem*, *Conjugium* dirimere, Mat. 5. 32. & 19. 9.

Sol. Nil statuunt isti *textus* de *vinculi solutione*, sed de *separatione* à *mensa* & *thoro*, per legitimam *dimissionem*.

Ob. 2. Loquitur Salvator de *divorcijs* lege *Mosaica* à *Mose institutis*: At ista non alia fuerunt, nisi *divortia* quoad *vinculum*.

Sol. *Dispensationem* seu *indulgentiam* potius, illam esse asserit Salvator, quam *legem*, permissam illis ob istius gentis *malitiam*. Math. 19. 8. 2. *Levita* recipit uxorem *fornicariam*.

riam, non reiteratis *nuptiis*, Iudicum 19. 3. quod & Deus pollicetur se facturum fornicanti *Israeli*, si *penitentiam* agerent.

Ob. 3. Apostolus jubet uxorem *innuptam* manere, quæ rejecta fuit *sine causa*: Ergo interveniente *causâ* iustâ, pars *innocens* potest ad aliud *Conjugium* transire.

Sol. Expectanda potius est reconciliationis *opportunitas*, quæ si planè *abscissa* sit per alterius partis *nuptiis*, præstat *ælibatam* colere, quàm *fidem datam* & institutum *Divinum* violare.

Ob. 4. In *voluntaria* & obstinata *desertione* Frater vel Soror non est *subjectus*. 1. Cor. 7. 15. Ergo *vinculum* solvitur.

Sol. Non est *subjectus*, ut discedentem revocet aut sequatur, sed inde non absolvitur a vinculo *Matrimoniali*, ut vivente *conjugè*, qui deseruit, ad alias transiat *nuptias*, ut fecit *Galeatius Caracciolus*.

Ob. 5. Melius est *nubere*, quam uri, 1. Cor. 7. 9. cuius *libertatis* privilegio, durum videtur partem *innocentem* privari.

Sol. Idem eveniat per *morbum*, aut *mutilationem*, aut multis aliis *impedimentis*, ut *Conjugium fructu* destituatur, quod tamen *ferendum*, ut *judicium* pro peccatis inflatum, non *faciendum illicitis* mediis.

Ob. 6. Divortium non esset alicujus *usus*, si *vinculum Matrimoniale* non solveret, & parti *innocenti* remedium per alias *nuptias* non relinqueret.

Sol. Immo ita *seperat Conjuges*, ut se invicem *infinitis periculis* non impetant, & *pœnitentiæ* & reconciliationi *spem* & *locum* relinquit. Sic *David* recepit *Michal* ab alio *vitiatam*.

Ob. 7. Si *vinculum* sit *insolubile*, Ergo liberi suscepti ex aliis *nuptiis contractis*, superstitè *repudiato conjugè*, sunt *illegitimi*.

Sol. Conceditur, si constet primas *nuptias*, omni ex parte fuisse *legitimas*.

CAP. SEPTIMUM.
DE NOVISSIMIS.

VERBUM & Sacramenta fide vivificā percepta,
excipiunt ut fructus salutare *Bona Opera*, & alia
Media, quibus in possessionem *promissæ*, & *empræ*
hereditatis immittimur.

Hic quæritur.

An.

1. *Bona Renatorum opera sint Salutis æternæ meritória?*
2. *Præter Papam, ante ultimum Christi adventum expectandus sit alius Antichristus?*
3. *Futura sit Nationalis ante finem mundi Judæorum vocatio?*
4. *Christus hic in terris ante ultimum judicium sit cum Martyribus excitatis, per mille annos regnaturus?*
5. *Animæ Mortuorum annihilentur, aut dormiant ante ultimam Resurrectionem?*
6. *Possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrectio?*
7. *Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem, sit annihilandus?*

QVÆST.

QVÆSTIO. I.

An bona Renatorum opera sint salutis æternæ meritoria? Neg.

QVIA.

1. **N**ON sunt condignæ Passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, Rom. 8.18. ubi igitur Meritum de condignos?

2. Cum feceritis, omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutilis sumus, quod debuimus facere, fecimus: Ergo quicquid facimus ex debito est, non ex merito, Luc. 17.10.

3. In multis omnes offendimus, Jac. 3. 2. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas non est in nobis. 1. Jo. 1.8. & Paulus conversus exclamat, Infelix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis hujus, Rom. 7. 24. apud tales autem sic affectos non potest esse locus meriti.

4. Nemo potest ex iustitia mercedem ab alio petere, nisi reddat illi omnia, quæ ipsi propria sunt, & præterea aliquid addat ex suo indebitum, quo gratificet illi à quo mercedem expectat. Sed conditio Creature sic obligare non potest Creatorem & Redemptorem; Ergo meritum quodvis hic prorsus excluditur. Quis prior dedit Domino, & retribuetur ei, quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, ipsa gloria in secula Amen. Rom. 11.35.36.

5. Gratiâ Salvati estis per fidem, & hoc non est ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur, Ephes. 2. 8. Ergo vitam æternam nemo potest mereri.

6. Jesus Christus factus est nobis sapientiâ à Deo, & Justificationis,

ficatio, & Sanctificatio, & Redemptio, ut quemadmodum scriptum est, Qui gloriatur in Domino gloriatur. 1. Cor. 1. 30. 31. quare contendendum est, ut inveniamur in Christo, non habentes propriam justitiam, quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi, quæ ex Deo est Justitia in fide, Phil. 3. 9. Ergo in Christo constituti, non merentur per justitiam, quæ est ex legis observatione; Sed consequuntur salutem, per Justitiam quæ est ex fide in Christum.

7. Deus coronat Dona sua, non merita tua. Aug. in Pl. 70. 2. merita mea miseratione Domini, Bernard. in Cant. Serm. 16. 3. propter incertitudinem propriæ Justitiæ, & periculum inanis gloriæ, Tutissimum est fiduciam totam in Dei Misericordia, & benignitate referre. Bellarm. de Justif. l. 5. c. 7. Sed Christianorum est sequi illud quod, est tutissimum: Ergo sequenda est ista Sententia, quæ excludit meritum.

Objectiones.

Ob. 1. **P**romeretur Deus hostiis Beneficentiæ & Communionis, Heb. 13. 16. Ergo opera sunt meritoria.

Sol. **Euphrasim** non significat promereri, sed delectari, & grata habere. Sic Interlinearis, Beneplacet sibi Deus.

Ob. 2. Qui non inquinatarum vestimenta, ambulabunt cum Agno in Vestimentis albis, in *αἰσίοις*, quia digni sunt, Ergo merentur ex condigno. Apoc. 3. 4.

Sol. Digni sunt ex dignatione divina, non ex operum dignitate, ratione vestis albæ, nempe Justitiæ Christi, qua sunt induti, Gal. 3. 27. non inherente Sanctitate, quæ in hac vita est imperfecta.

Ob. 3. Merces & Meritum sunt Relata se invicem ponentia: Sed vita æterna est merces, Mat. 5. 12. quæ confertur secundum proportionem præcedentis operis, Mat. 16. 27. Rom. 2. 6.

Sol. Merces & Meritum sunt relata inter nos & alios, quibus nihil debemus, non inter hominem & Deum, cui plus debemus quàm possumus præstare. 2. unde remunerat Deus secundum opera, non propter opera, ex pacto suo gratioso, non ex factio nostro meritorio. 3. Quod merces dicatur, quia confertur post opus peractum, ut laboris præmium, non operis pretium.

Ob. 4. Bona opera sunt causæ vitæ æternæ, Possidete, quia Esurienti dedistis mihi manducare, &c. Mat. 25. 35. 36. Quia, causam ingerit. 2. Venientes de tribulatione stabunt ante thronum, dicit scriptum propter hoc, Apoc. 7. 15. Ergo ex merito ista consequuntur.

Sol. Particulæ istæ non sunt semper Causales, sed consequutionis, quæ medium Quo, non meritum ob Quod mercedem consequimur, indicant. Sic regnum recipiunt Electi ex gratia ipsius ab æterno præparatum, non in tempore mercatum, quia à Patre Benedicti, non digni aliàs tali præmio facti, & quia lavarunt stolas & dealbaverunt in sanguine Agni, hoc est, unico Christi Sacrificio sunt purgati, 1. Jo. 1. 7. non proprio operum Sapone, aut Purgatorio Pontificio digni redditi.

Ob. 5. Reposita est mihi Corona Justitiæ, quam reddit mihi Dominus in illo die justus Judex, 2. Tim. 4. 8. Ergo ex justitia, non ex gratia tantum & pacto, debetur merces, & proinde ex merito.

Sol. Vita æterna dicitur Corona justitiæ, quæ datur a Christo (in fine cursus ut Corona Vincentibus) justificatis, & Sanctificatis, quibus erat promissa, non propter operum suorum dignitatem, sed Christi satisfactionem, cujus fidem servavit Apostolus. 2. ostendunt tales textus non propter quid salutem consequimur, sed quales coronantur, nec ingerunt meritum, propter quod datur vita æterna, sed indicant per quod eò est perveniendum.

Ob. 6. Deus non est acceptor personarum, Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. & Injustus esset si oblivisceretur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministratis Sanctis & ministratis, Heb. 6. 10.

Sol. Acceptio personarum non habet locum in *gratuitis*, sed *debitis*. Deus autem nulli est *debitor*, Rom. 11. 35. Itaq; miseretur Deus *cuius vult*, Rom. 9. 18. cui licet de *suo* sic disponere, ut *primi sint ultimi*, & *ultimi primi*, Mat. 20. 15. 16. 2. Non obliviscitur Ergo Benefactorum, ex sua *gratia*, non ob ipsorum *dignitatem*.

Ol. 7. Diversitas gloriæ confertur *sanctis resurgentibus* pro ratione *operum*, è quibus alii *fulgeant* ut *firmamentum*, alii ut *stellæ*, Dan. 12. 3. & *stellæ à stellâ differt gloria*, 1. Cor. 15. 41. Sed hoc fieri non potest, nisi propter operum *diversam dignitatem*, Ergo intervenit *meritum*.

Sol. Nil habent sancti, quod non *acceperunt*, non ex *operum dignitate*, sed *conferentis gratia*, 2. Quorum opera inter se *collata* obtineant *præminentiam*, sed ad *Deum & Legem* relata, sic subdunt *infra meritum*, ut *damnationem*, non effugiant.

Q U Æ S T. II.

*An præter Papam ante ultimum
Christi adventum, expectandus sit
alius Antichristus? Neg.*

Q U I A.

1. **P** Ræcipua *Antichristi* nota videtur esse, *sedere* in templo Dei tanquam *Deus*, & *efferre* (*seipsum*) supra omne quod dicitur *Deus*, 2. Thes. 2. 4. hoc est, *Reges* vel *Magistratus*, de quibus habetur, dixi quod *Dii estis*, Pl. 82. 6. Sed hanc *tyrannidem* usurpat tantum *Papa*, Ergo *successori* alicui hanc *palمام* præripuit.

2. Qui

2. Qui *Demoniorum* introduxit *Doctrinam*, de colendis *Idolis*, de inhibendis conjugis, & cibis interdendis, 1. Tim. 4. 1. 3. Is præ cæteris est habendus *Antichristus*: Sed hoc facit *Pontifex Romanus*.

3. Qui post tot inflictas plagas, propugnat cultum *Imaginum*. 2. *Regicidia*. 3. *Veneficia*. 4. *publica lupanaria*, non expectet *Bestiam* illo tetriorem, *Apoc.* 9. 20. 21. Sed ista fieri & probari sub papatu nimis est compertum. Unde ex ungue leonem.

4. Qui lucrum captat ex mortuorum animabus, est ipse *Antichristus*, *Apoc.* 19. 13. Sed huiusmodi merces inveniuntur tantum in papanis sarcinis. Ergo liberet se, ut potest ab *Antichristi categoria*.

5. Qui venit cum signis & prodigijs mendacibus, ad *superstitiones* suas stabiliendas, is est *Antichristus*, 2. *Thef.* 2. 9. *Apoc.* 13. 13. At cum venit *Papisticus Antichristus*, num majora faciet *miracula*? *Miracula* autem inter *notas Ecclesie papalis* numerantur à *Bellarmino*, de *Eccles.* 1. 4. c. 14.

6. Qui usurpat *Dei titulos* & negat *Iesum esse Christum* usurpando ipsius *titulos* & *triplex officium*, non potest habere aliquem ipso *Antichristicoteron*, sed hoc facit *Papa*. vid. *Vorst. Antibell.* pag. 72.

7. *Antichristus* non alibi, quam *Romæ* est expectandus, *Apoc.* 17. 10. Sed ista est *sedes Papalis*: Ergo aut *Papa* is erit, aut aliquis ipsi *Successor*, *Atheis*, *Magis*, *Sodomitis*, *Regicidis*, *tyrannis* omnibus istius sedis monstris præcedentibus immanior, quod vix expectandum.

Objectiones.

Ob. 1. **A**ntichristus erit *singularis persona*, quod indicant tituli. 1. ὁ ἀντίχριστος ἄνθρωπος 2. ὁ ἀντίχριστος 2. *Thef.* 2. Sed talis non est *Papa*.

Sol. Status est in quo unus homo obtinet *suprematum*.

Qq 2

Ob. 2.

Sol. Acceptio personarum non habet locum in *gratuitis*, sed *debitis*. Deus autem nulli est *debitor*, Rom. 11. 35. Itaq; miseretur Deus *cuius vult*, Rom. 9. 18. cui licet de *suo* sic disponere, ut *primi sint ultimi. & ultimi primi*, Mat. 20. 15. 16. 2. Non obliviscitur Ergo Benefactorum, ex sua *gratia*, non ob ipsorum *dignitatem*.

Ol. 7. Diversitas gloriæ confertur *sanctis resurgentibus* pro ratione *operum*, è quibus alii *fulgeant* ut *firmamentum*, alii ut *stellæ*, Dan. 12. 3. & *stella à stella differt gloria*, 1. Cor. 15. 41. Sed hoc fieri non potest, nisi propter operum *diversam dignitatem*, Ergo intervenit *meritum*.

Sol. Nil habent sancti, quod non acceperunt, non ex operum *dignitate*, sed conferentis *gratia*, 2. Quorum opera inter se *collata* obtineant *præminentiam*, sed ad Deum & Legem relatas, sic subdunt infra *meritum*, ut *damnationem*, non effugiant.

Q U Æ S T. II.

*An præter Papam ante ultimum
Christi adventum, expectandus sit
alius Antichristus? Neg.*

Q U I A.

1. **P** Ræcipua *Antichristi* nota videtur esse, *sedere* in templo Dei tanquam *Deus*, & efferre *seipsum* supra omne quod dicitur *Deus*, 2. Thes. 2. 4. hoc est, *Reges* vel *Magistratus*, de quibus habetur, dixi quod *Dii estis*, Pl. 82. 6. Sed hanc *tyrannidem* usurpat tantum *Papa*, Ergo *successori* alicui hanc palmam præripuit.

2. Qui

2. Qui *Demoniorum* introduxit *Doctrinam*, de colendis *Idolis*, de inhibendis conjugijs, & cibis interdiciendis, 1. Tim. 4. 1. 3. Is præ cæteris est habendus *Antichristus*: Sed hoc facit *Pontifex Romanus*.

3. Qui post tot inflictas plagas, propugnat cultum *Imaginum*. 2. *Regicidia*. 3. *Veneficia*. 4. *publica lupanaria*, non expectet *Bestiam* illo retriolem, *Apoc.* 9. 20. 21. Sed ista fieri & probari sub papatu nimis est compertum. Unde ex ungue leonem.

4. Qui lucrum capat ex mortuorum animabus, est ipse *Antichristus*, *Apoc.* 19. 13. Sed huiusmodi merces inveniuntur tantum in *papæ sarcinis*. Ergo liberet se, ut potest ab *Antichristi categoria*.

5. Qui venit cum signis & prodigijs mendacibus, ad *superstitiones* suas stabiliendas, is est *Antichristus*, 2. *Thef.* 2. 9. *Apoc.* 13. 13. At cum venit *Papisticus Antichristus*, num majora faciet *miracula*? *Miracula* autem inter *notas Ecclesiæ papalis* numerantur à *Bellarmino*, de *Eccles.* 1. 4. c. 14.

6. Qui usurpat *Dei titulos* & negat *Jesus* esse *Christum* usurpando ipsius *titulos* & *triplex officium*, non potest habere aliquem ipso *Antichristicoteron*, sed hoc facit *Papa*. vid. *Vorst. Antibell.* pag. 72.

7. *Antichristus* non alibi, quam *Rome* est expectandus, *Apoc.* 17. 10. Sed ista est *sedes Papalis*: Ergo aut *Papa* is erit, aut aliquis ipsi *Successor*, *Atheus*, *Magis*, *Sodomitis*, *Regicidis*, *tyannis* omnibus istius *sedis monstris* præcedentibus *immanior*, quod vix expectandum.

Objectiones.

Ob. 1. **A**ntichristus erit *singularis persona*, quod indicant *tituli*. 1. *ὁ ἀντίχριστος* 2. *ὁ ἀντίχριστος* 2. *Thef.* 2. Sed talis non est *Papa*.

Sol. Status est in quo unus homo obtinet *suprematum*.

Ob. 2. Antichristus venturus est post *desolationem* Romani Imperii, ut colligitur ex 2. *Thes.* 2. Sed illud imperium non est adhuc *desolatum*, sed præcipuè à *Papa* sustentatur.

Sol. Occupat Pontifex Romæ sedem Imperialem, nec Germanorum se subjicit Imperatori, sed potius illum subiectum habet.

Ob. 3. Contra Antichristum venturi sunt *Henoch* & *Elias*, qui adhuc in *vivis* sunt, & destinati ad opponendum Antichristum in propriis personis. Sed isti non adhuc contra Papam comparuerunt, Ergo,

Sol. *Insomnia* sunt ista de duobus testibus, vel controversa, ex quibus nil certi colligitur.

Ob. 4. Ante Antichristi adventum prædicabitur Evangelium in orbe universo, *Mat.* 24. Atqui hoc adhuc non est factum.

Sol. Exivit sonus Apostolorum in omnem terram, tam *Judeorum* quàm *Gentium*, juxta Christi promissum, futuri estis testes mihi usq; ad extremitatem terræ, *Mat.* 16. *Act.* 1.

Ob. 5. Omnis spiritus qui confitetur Jesum venisse in carne ex Deo est, & omnis spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est, & hic est Antichristus, 1. *Jo.* 4. 2. Sed Papa proficitur Jesum venisse in carne, & persequitur omnes qui Jesum solvunt, Ergo non potest esse Antichristus.

Sol. Ore Christum proficitur, re negat, & solvit usurpando triplex ipsius officium sub nomine Vicarii, ac si Christus esset non-residens, & quotidie ipsum ex pane confectum in Missa crucifigendo.

Ob. 6. Antichristus erit *Judeus* ex tribu *Dan*, sedens *Jerusalem* in templo *Solomonis*, à *Judeis* pro Messia recipiendus, qui regnabit annis tantum tribus cum dimidio: Sed ista *Pape* nequaquam competant, Ergo non potest esse Antichristus.

Sol. Antichristus iste *Judeus* est adornata ab *Apocryphis* fabula, ad oculos simplicium avertendos à *Romanensium* phaleris. 2. Tres autem isti *Anni* & *dimidium* non ad literam, sed mysticè sunt accipienda, ex quibus nil certi concludatur.

Ob. 7. Antichristum *Salvator* in secundo adventu abol-

bit

bit spiritu oris ipsius, quod in fine mundi est expectandum: Sed Papa per aliquot secula obtinuit dominatum, Ergo non potest esse Anti-Christus.

Sol. Et spiritu oris Christi, hoc est, per a Evangelii prædicatione gradatim Papatus conficitur. Quamdiu autem sit adhuc duraturus, & post ipsius excidium, quàm propè sit mundi finis dicant illi, qui non revelata solent prædicare. Consule de Anti-christo. Lect. nostram I Iam.

Q U Æ S T I O. III.

*An futura sit Nationalis Judæorum
ante finem Mundi vocatio? Aff.*

Q V I A.

HOC disertè asseritur, ut *Mysterium* non reticendum, quod post introductam plenitudinem Gentium totus *Israel* servabitur, Rom.

11. 25. 26.

2. Hoc prædixit *Isaias*, cap. 27. 8. & 59. 20. ut illum exponit *Apostolus*, Rom. 11. 26. 27. Huc spectat & iste planctus, cum aspexerint eum quem crucifixerunt, Zach. 12. 10.

3. Signatæ sunt ipsorum tribus ad talem vocationem, Apoc. 7. 5. ubi distinguuntur à signatis Gentibus, & populis & linguis v. 9.

4. Dona Dei sunt ἀπολείποντα, si non permanferint in infidelitate potens est *Deus* rursus inferre, Rom. 11. 23. revocabit propter Patres, Ib. 29.

5. Manent permixti *Judæi* inter tot distractiones, nec si-

nunt iè avelli à *Doctrina* semel ipsis à Deo tradita ; quod argumento est *velamen* tandem illorum cordibus per infinitam Dei *misericiordiam* iri detractam.

6. Obstare videtur ipsorum *Conversioni* præcipuè Romanæ Ecclesiæ *Idololatria*, quæ cum regno *Bestiæ* tandem dissipabitur.

7. Astruunt hoc inter *Patres*, *Origines*, *Chrysostomus*, *Ambrosius*, *Hieronymus*, & è recentioribus quam plurimi, qui aliàs inter se in nimium multis digladiantur.

Objectiones.

Ob. 1. CUM venerit *Filius hominis*, num *fidem* inveniet in terra ? Luc. 18. 8. Ergo accessio *Judeorum* in fine mundi ad *Ecclesiam*, non est expectanda.

Sol. Loquitur de corruptis moribus usq; ad finem mundi continuandis, non de terminis Ecclesiæ.

Ob. 2. Post abominationem desolationis nil boni à *Judeis* est expectandam, Ergo non *Nationalis Conversio*; at ista præterit in excidione *Jerusolymitana*.

Sol. Non expectanda restitutio regni terreni, sed illud non excludit *conversionem* ad *Christianismum*.

Ob. 3. Peccatum in S. *Sanctum* nunquam est remittendum, sed hoc patrarunt *Judei* in Salvatoris rejectione, & veritatis per Apostolos propagatæ malitiosæ oppugnatione.

Sol. Factum hoc à *Judeis* istius Seculi, sed hoc non obstat quin posteri ipsorum possint esse cautiore.

Ob. 4. Non extat aliquod certum de hac *Nationali vocatione promissum*, nam ista apud Prophetas fuerunt in Christo impleta. *Paulus* autem per *Israëlem Ecclesiam* ex omnibus gentibus collectam intelligit.

Sol. Immo *Judeos*, gentibus opponit, Rom. 11.

Ob. 5. *Nationalis* ista *vocatio* vel erit *junctim*, omnium uno tempore, vel *succedanea*. non *primùm* quia tot in locis dispersi, haud

haud verisimile est, ut quasi turbine quodam simul & semel conglobentur; non secundum, quia videmus pauciores ex *Judeis* Christianismum amplecti, quam *Christianos*, qui ad *Judaismum* delabuntur.

Sol. Res constare potest, ubi *modus* est solummodo Deo cognitus.

Ob. 6. Vocatio ista non expectanda nisi post excidium *Anti-Christi*: Sed illud non fiet ante finem mundi, cum *Christus* ad Judicium veniens spiritu oris sui *Anti-christum* conficiet: Ergo nimis *sera* erit hæc *Judeorum* conversio.

Sol. *Anti-christus* conficietur per verbi *predicationem*, longe antè *secundum Christi adventum*, cujus *abolitionem* sequatur *Judeorum* conversio.

Ob. 7. Conversio hæc si fiet, tum perficietur ex *predicatione Christianorum*, vel ex *Novi Testamenti lectione*, vel à *S. Sancto* absq; mediis talem conversionem operante; At *Christianos*, & *Novum Testamentum* odio plusquam *Vatiniano* prosequuntur, nec *S. Sanctus* solet operari, nisi per media.

Sol. Media illa possint esse certa, licet nobis *incognita*, vid. de vocatione *Judeorum* Orationem nostram, 6ta 17.

QUEST.

nunt iē avelli à *Doctrina* semel ipsis à Deo tradita ; quod argumento est *velamen* tandem illorum cordibus per infinitam Dei *misericiordiam* iri detractam.

6. Obstare videtur ipsorum *Conversioni* præcipuè Romanæ Ecclesiæ *Idololatria*, quæ cum regno *Bestiæ* tandem dissipabitur.

7. Astruunt hoc inter Patres, *Origines*, *Chrysostomus*, *Ambrosius*, *Hieronymus*, & è recentioribus quam plurimi, qui aliàs inter se in nimium multis digladiantur.

Objectiones.

Ob. 1. CUM venerit *Filius hominis*, num *fidem* inveniet in terra ? Luc. 18. 8. Ergo accessio *Judeorum* in fine mundi ad Ecclesiam, non est expectanda.

Sol. Loquitur de corruptis moribus usq; ad finem mundi continuandis, non de terminis Ecclesiæ.

Ob. 2. Post abominationem desolationis nil boni à *Judeis* est expectandam, Ergo non *Nationalis Conversio* : at ista præterit in excidione *Jerusolymitana*.

Sol. Non expectanda restitutio regni terreni, sed illud non excludit conversionem ad *Christianismum*.

Ob. 3. Peccatum in S. *Sanctum* nunquam est remittendum, sed hoc patrarunt *Judei* in Salvatoris rejectione, & veritatis per Apostolos propagatæ malitiosæ oppugnatione.

Sol. Factum hoc à *Judeis* istius Seculi, sed hoc non obstat quin posteri ipsorum possint esse cautiore.

Ob. 4. Non extat aliquod certum de hac *Nationali vocatione promissum*, nam ista apud Prophetas fuerunt in Christo impleta. *Paulus* autem per *Israëlem* Ecclesiam ex omnibus gentibus collectam intelligit.

Sol. Immo *Judeos*, gentibus opponit, Rom. 11.

Ob. 5. *Nationalis* ista vocatio vel erit *junctim*, omnium uno tempore, vel *succedanea*. non *primùm* quia tot in locis dispersi, haud

haud verisimile est, ut quasi turbine quodam simul & semel conglobentur; non secundum, quia videmus pauciores ex Judæis Christianismum amplecti, quam Christianos, qui ad Judæismum delabuntur.

Sol. Res constare potest, ubi modus est solummodo Deo cognitus.

Ob. 6. Vocatio ista non expectanda nisi post excidium Anti-Christi: Sed illud non fiet ante finem mundi, cum Christus ad Judicium veniens spiritu oris sui Anti-christum conficiet: Ergo nimis sera erit hæc Judæorum conversio.

Sol. Anti-christus conficietur per verbi prædicationem, longe antè secundum Christi adventum, cujus abolitionem sequatur Judæorum conversio.

Ob. 7. Conversio hæc si fiet, tum perficietur ex prædicatione Christianorum, vel ex Novi Testamenti lectione, vel à S. Sancto absq; mediis talem conversionem operante; At Christianos, & Novum Testamentum odio plusquam Vatiniano prosequuntur, nec S. Sanctus solet operari, nisi per media.

Sol. Media illa possint esse certa, licet nobis incognita, vid. de vocatione Judæorum Orationem nostram, 6^{am}.

Q U Æ S T. IV.

An Christus hic in terris ante ultimum Iudicium, sit cum Martyribus excitatis per mille annos regnaturus? Neg.

Q V I A.

1. **C**hristum Cæli recipient usq; ad tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os Sanctorum à seculo Prophetarum, Act. 3. 21. Ergo non regnaturus corporaliter hic in terris.
2. Adventus Salvatoris *unicus* solummodo in Symbolo proponitur expectandus, ex Mat. 25. 31. 1. Thess. 4. 16. Ergo hic intermedius non credendus.
3. Oportet Christum regnare, donec ultimus hostis, Mors abolebitur. 1. Cor. 15. 26. & 54. Sed hoc non fiat ante ultimum iudicium.
4. Scimus nos, si terrestres huius domus nostræ tabernaculum dissolutum fuerit, ædificium ex Deo habituros, Domicilium videlicet non *manusfactum*, æternum in cælis, 2. Cor. 5. 1. quod est regnum *in æternis*, 2. Tim. 4. 18. Ergo non terrenum.
5. Unica erit in fine mundi corporum *resurrectio*, 1. Thess. 4. 14. 15. merces vestra copiosa in cælis, Mat. 5. 12. *πῶς ἡμεῖς* nostrum in cælis, Phil. 3. 20. Ergo tale regnum in terris non est expectandum.
6. Regnum Christi non est ex hoc mundo, Jo. 18. 36. & cūm

cum venerit filius hominis *fidem non inveniet in terris*, Luc. 18.8. Nec; talis *status* Martyrum resuscitatorum sub Christo *visibiliter* regnante, ex Scripturis habeatur. Nec de *loco* confect, ubi *salvator* thronum figet. Nec de *subditu* resuscitatis, an *uxores* ducant, *liberos* procreent, *rursus* senescant, *comedant*, *egrotent* & sint iterum *morituri*, Ergo *delirium* hoc potius videtur de Regno Christi terreno, quàm *dogma* Theologicum.

7. *Chiliasmum* ista *sententia*, à *Patribus* & *conciliis* sanioribus semper fuit *explosa*, ex *illis locis*, *sceptrum* auferendum à *Juda* cum venerit *Shilo*, Gen. 49. 10. *finis* erit cum *desolatione* Dan. 9. 26. *Corynei* & non *resurget* regnum *Judæorum*, *Isai*, 24. 19. 20. *Erit* regnum illud sicut *vas figuli*, quod non potest *instaurari*, Jer. 9. 11. Ideo pervenit in eos *ira* usq; ad finem, 1. Thes. 2. 16.

Objectiones.

Ob. 1. **R**educet te *Jehovah* in eam terram, quam hæreditario jure possiderunt *Majores tui*: Levit. 29. Deut. 30. 3.

Sol. Loquitur de reductione à *captivitate* *Babylonica*, aliq; locis ante *adventum* *Messie*, at nihil hic de *terreno* Christi regno.

Ob. 2. *Ultimis temporibus* constituetur *Mons Domus Dei* in *vertice* aliorum montium, ut confluant ad eum gentes, *Isai*, 2. 2. Et congregentur *membra dispersa* *Jehudæ* ex *quatuor* oris terræ, *Isai*, 11. 10.

Sol. Nempe ad *fidem* per *Apostolos* *Lex* egredietur è *Sion*.

Ob. 3. Vocabitur *Jerusalem* non amplius *terra desolata*, sed *delitiæ* & *Maritata*, *Isai*, c. 62. 5. & seq. ubi non erit amplius *Infantulus ætate*, aut *senex* cujus non impleat dies *Deus*, ib.

R r

c. 65.

c.65.20.confimilia occurrunt, Jer. 30.Ezech. 34. Dan. 2.& 7. Joel.3. Mich. 4.& 5. Zach. 12.

Sol. Singula ista eodem spectant, & *Allegoricè* sunt intelligenda, de primo salvatoris adventu.

Ob. 4. Post deletas quatuor *Monarchias*, aliud regnum non destruendum est excitandum, Dan. 2.44. Hoc nullum potest esse præter regnum hoc Christi terrenum.

Sol. At illud est Regnum Christi spirituale, quod æternum stabit, non terrenum.

Ob. 5. Regnum hoc erit sub cælo, non in cælo. Ergo terrenum, Dan: 7. 27. quod dabitur tantum populo sancto. ib.

Sol. Ista nulla fide, aut fiducialiter possint ad terrenum Christi regnum trahi.

Ob. 6. Post ligatum satanam per mille annos Christus statuitur regnaturus, cum Martyribus resuscitatis, Apoc. 20.

Sol. Regnaturus est per verbum in sanctis, & S. Sci. internum ductum, non in Hierusalem, sed in cordibus suorum. 2. Nec somnianda est alia Martyrum resurrectio ante ultimum iudicium, quam in successoribus & semine spirituali.

Ob. 7. Nova Jerusalem est huius regni typus, Apoc. 21.22. At ista descendit è cælo in terram, Ergo Regnum hoc in terris est erigendum.

Sol. At ista erit destituta Sole & Luna, quæ cunctis diebus terræ sunt permanfura, Gen. 8. 22. quare illa intelligenda sunt de regno cælesti. Nec ex symbolicis dogma cudendum. Solent in scripturis spiritualia per corporalia designari, ut ex his quæ animus novit, surgat ad incognita, quæ non novit, quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat, Greg. Hom. 11. in Evangelia. In novissimis intelligetis, Jer. 23. 20. Obligato librum, Dan. 12. 4. Fufius ista habentur de mille annis Apocalypcticis Lect. nostra 13^a.

Q U Æ S T I O. V.

*An animæ mortuorum annihilentur,
aut dormiant usq; ad ultimam
Resurrectionem? Neg.*

Q U I A.

1. **A**nimæ Sanctorum sunt cum Christo, & meliori
conditione quam hic fuerunt, Phil. 1. 23.

2. Eadem sunt conditione cum animabus
Abrahami, Isaac, & Jacob: At illæ sunt in cœlis, Mat. 8. 11. &
Deo vivunt, Luc. 38. cum Angelis, Mat. 22. 30.

3. Corporis exuæ vinculis, præsentem sunt animæ cum
Domino, 2. Cor. 5. 6. Eccles. 12. 7. Atqui tales non dormiunt in
pulvere, ut nec anima filii viduæ Sareptanæ.

4. Christus promisit latroni Paradysum. Luc. 23. 43. at
non terrestrem, quæ deleta existimatur per diluvium, & animam
non potuit delitiis afficere, Ergo cælestem, nempe cœlum ter-
ritum.

5. Constat ex scopo Parabola, Luc. 16. 22. Animas impio-
rum post mortem torqueri in inferno, & piorum in sinu A-
brahe requiescere, Ergo manent superstites, nec obdormiunt
ante ultimum iudicium, confer. Apoc. 6. 9. de Animabus
clamantibus sub Altari.

6. Beati pronuntiantur, qui in Domino moriuntur, Apoc.
14. 13. At beatitudo omnis consistit in actione. Ergo animæ pi-
orum post mortem non tenues evanescunt in auræ, sed felici
fruiuntur conditione, aut miserrimâ.

7. Confirmandæ sunt Animæ separate ad statum animæ

Salvatoris: Sed salvatoris anima *seperata* non obdormivit cum corpore in *sepulchro*, in *Infernitio* isto inter mortem ipsius & resurrectionem, non relinques animam meam in inferno, Act. 2. ex Ps. 16. Mortuus carne vivificatus est spiritu, 1. Pet. 3. 18. Ergo & animæ nostræ non dormient cum corporibus in cimiterio, sed post separationem erunt *superstites*. Quam sententiam de animæ immortalitate, ex lege naturæ hauserunt omnes fere Et hñici.

Objectiones.

Ob. 1. **P**atres non acceperunt repromissionem, ne sine nobis consummarentur, Heb. 11. 40. Sed hoc non fiet ante ultimum iudicium, Ergo ante illud tempus est nulla animæ separata conditio.

Sol. Non consummantur beatitudine personali corporis & anime simul, animæ interim fruuntur beatitudine illorum separationi congruâ.

Ob. Non redditur merces à Patre familias ante vespertam, Mat. 20. 8. At vesperta ea denotat resurrectionem, ut per denarium vita æterna adumbratur.

Sol. Remuneratio animæ separata non excludit plenariam totius personæ beatitudinem, sed ad illam recipiendam est arrhabo.

Ob. 3. Charissimi nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, 1. Jo. 3. 2. Sed hoc non eveniet ante ultimum iudicium, Ergo vel anima interim dormit, aut annihilatur, aut qualis sit ipsius status non constat.

Sol. Ostendit conditionem animæ mundo non apparere, mundus (inquit) non novit nos, quod non obstat quo minus anima è mundo migrantes beatificâ fruantur Dei visione.

Ob. 4. Conditio animæ ex servatoris exemplari est æstimanda

manda: sed anima Christi descendit ad inferos, priusquam reunita fuit corpori, & cœlum ascendit, Ergo eadem fors ab anima separata est *jubeunda*, & manendum est ipsis in *sepulchro* (quod per *Infernum* intelligitur) aut dormiendum cum corpore, usquedum corpori uniantur ut ascendant.

Sol. Non requiritur conformitas inter animam Christi & nostram in omnibus: sufficit ut anima separata salvatoris non fuerit *extincta*, sed mansit semper *beata*, sic & animabus nostris *fiat*.

Ob. 5. Ut corpus sine spiritu est cadaver: ita anima sine corporis organo nullas exercere potest actiones, Ergo non est, aut *λυπηδύμια* patitur.

Sol. *Physicas* non exercet operationes & sensuales: *Intellectuales* autem liberius operatur, quibus corporis *Ergastulum* aliquoties erat impedimento.

Ob. 6. Vitio Dei *beatifica* absorbet vel excludit omnes ad alias creaturas *propensiones*: hâc igitur si potiantur animæ *separatæ*, resurrectionem corporis cum Paulo non respicerent.

Sol. Immo tanto magis expeterent, ut perficeretur tali *extentione gaudium*.

Ob. 7. Dæmones non puniuntur ante *ultimum Judicium*, sed reservata est illorum *pœna* ad supremam sententiam, Mat. 8. 29. Luc. 8. 31. Ergo non lata est sententia de *Animabus*.

Sol. Non puniuntur *ultimo abyssi supplicio*, quocumq; interim volitant (inquit Beda) ubiq; suam *gehennam* circumferunt, in *Jac. 3um*.

Q U Æ S T I O. VI.

An possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrectio? Aff.

Q V I A.

1. **S**Cio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, ego ipse & oculi mei & non alius, Job. 19. 25. confer. Ezech. 37. Ergo resurget corpus idem numero.

2. Probat salvator, mortui audient vocem filii hominis & vivent, Jo. 5. 25. non resurget autem aliud nisi quod cecidit. 2. Monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt, Mat. 27. 52. 3. Lazare veni foras, non alio proculdubio sed suo corpore vestitus, Jo. 11. 43. Sic filii Sareptane, Sunamitis, viduæ de Naim, filia Jairi eadem numero restituta sunt corpora.

3. Confirmat Apostolus, resurgendum est ad exemplar christi primitiarum, 1. Cor. 15. 20. & 28. At ipsius idem numero corpus resurrexit, videte manus meas & pedes, quia ego ipse sum, Luc. 24. 29.

4. Ob signat Baptismi Sacramentum, quid faciunt qui ablutione utuntur super mortuis, si omnino mortui non suscitentur, 1. Cor. 15. 29.

5. Postulat hoc Dei justitia, omnes sistemur coram tribunali Christi, ut reportet unusquisque, quod in corpore fecerit, sive bonum sive malum, 2. cor. 5. 10. Ergo eadem numero persona, constans ex corpore & anima subibit hoc judicium.

6. Ex

6. Ex rationis dictamine consentiunt. 1. *Ethnici*. 1. *Zoroaster*, animæ immortales sunt & corporum resurrectio est futura. 2. *Judei* apud *Galatinum*, lib. 12. & *Manasse Ben Israhel*. 3. *Tuæ* in *Alcoran*. vide *Morneum* de veritate *Releg. Christi*. c. 15.

7. Aliter *Templum Spiritus sancti* in nihilum abiret. 2. inter formam immortalem & materiam ingenerabilem & incorruptibilem perpetuum esset divortium. 3. Non persona, sed tantum pars hominis felicitatem consequeretur, cum multis aliis absurdis.

Objectiones:

Ob. 1. Caro & Sanguis non possidebunt regnum Dei
1. Cor. 15. 51. 2. quia *Escia ventri*, & *venter* escis, Deus autem & hunc & istas destruet, 1. Cor. 6. 13. 3. Ideoq; idem eventus est homini & bestie, *Eccles*. 3. 10. At bestiarum corpora non resurgunt, confer. *Job*. 17. 7.

Sol. Textus Apostoli respiciunt tantum carnales affectus corporis, non corporis essentiam. 2. *Jobus* & *Eccles*. ostendunt quid apparet sensibus de cadaveribus, non quid credendum de corporis resurrectione.

Ob. Aliquoties accidit, ut corpus hominis à feris, aut ab *Anthropophagis* devoretur, sic ut ipsius caro in devorantium substantiam transeat. Ergo resurgere non potest, ut prioris individui idem corpus numero.

Sol. Qui omnia creavit ex nihilo potest omnes particulas, ubicunq; distractas reducere, & reunire per eandem omnipotentiam, Mare, mors reddiderunt mortuos, *Revel*. 20. 13.

Ob. 3. A privatione ad habitum eundem numero non potest fieri regressus: Sed mors est omnium habituum corporalium privatio: Ergo non datur ad eandem integritatem restitutio.

Sol. Est privatio per habitum accidentalium annihilatio-
nem,

nem, de qua non controversatur: Alia vero per partium permanentium separationem quarum hic per omnipotentiam divinam astringitur eiusdem individui restitutio.

Ob. 4. Apostolus confert corpus mortuum cum grano, quod feminatur, & corpus resuscitandum, cum spica, 1. Cor. 15. 37, 38. Sed spica cum grano non est idem numero, unde concludit, quod Deus dat aliud illi corpus, ut voluit.

Sol. Similitudines illustrant non probant, ex illis igitur urgenda non sunt circumstantiae, sed scopus, qui non alius hic est quam quod corpora mortua resurgent alia conditione, non quoad individuationem, sed qualitates.

Ob. 5. Filii Resurrectionis futuri sunt ἰσχυροί, Mat. 22, 30. Luc. 20. 36. At Angeli sunt prorsus incorporei. Ubi igitur corpus idem numero?

Sol. ἰσχυροί futuri sunt non quoad substantiam sed quoad immortalitatem, felicitatem, & immunitatem à conjugio, quia nullus ibidem locus est successioni.

Ob. Nullus erit usus partium organicarum vel diversitatis sexuum, post hanc vitam, sed Deus & Natura nil frustra faciunt. Ergo tolletur saltem in resurrectione sexus discrimen, quo fiat ut non maneat idem corpus numero.

Sol. Quis usus potest esse illustrior, quam ut corpus animæ unum, ad conformitatem Christi incarnati, perpetuum S. Trinitati cantent Halleluias, sive hoc sive illo sexu partium interest apud illum. Cui liber & servus, mas & femina, unum sunt in Christo & pari censu veniunt, Gal. 28.

Ob. 7. Diversorum motuum diversi sunt numero termini ad quos: Atqui diversi sunt motus Generatio & Resurrectio: Erit igitur alius homo per resurrectionem, ab eo qui fuit per generationem.

Sol. Argumentum obtinebit in terminis, qui sunt prorsus diversi; non subordinati, Generamur autem ut moriamur, morimur ut resurgamus, quæ non mutant subiecti substantiam, sed circumstantias.

QVÆSTIO. VII.

An mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem sit annihilandus? Aff.

QVIA.

1. **C**œli peribunt & sicut vestimentum veterascent & sicut opertorium mutabuntur. Pl. 102. 27. 28. & quod veterascit prope est ad interitum, Heb. 8. 13, sicut fumus liquefcent, Isai, 51. 6. non erunt in memoria priora ib. 65. 17. Ergo penitus erunt è medio sublata.
2. Cœlum & terra præteribunt, sermones autem mei non præteribunt, Mat. 24. 35. præterire autem non est innovari ad perfectionem, sed tolli ad abolitionem.
3. Temporaria omnia cum tempore sunt è medio tollenda: Sed quæ cernuntur omnia sunt temporaria, 2. Cor. 4. 18. Ergo transeunt ut cedant æternis
4. Vidit Apocalypses cælum novum & terram novam, in quo nec Sol neq; Luna, Apoc. 22. 5. primum enim cælum & prima terra abierant, & mare non amplius extabat, Apoc. 21. 1. Ergo in nihilum erit redactum.
5. Cœli magno impetu transibunt, Elementa calore solventur, terra & quæ in ipsa sunt opera exurentur, ut cedat civitati quæ æternum habet fundamentum, 1. Pet. 3. 10. Hebr. 13. 14.
6. Post hominum translationem Sol, Cælum, Solum nulli futura sunt usui, quæ propter hominem tantum sunt condita, illoq; remoto habent periodum, Gen. 8. 22. terram dedit hominum

minum filiis, Pf. 115. 16. Deus & natura nil frustra faciunt.

7. Dei Sapientia ab imperfectioribus ad perfectiora progreditur, nempe ab umbris ad Substantiam, à temporariis ad eterna: Ex horum igitur positione, (probabiliter) saltèm sequitur istorum ablatio.

Objectiones.

Ob. 1. Terra dicitur super bases fundata, ne dimoveatur in æternum, Pf. 104. 6. & generatio præterit, & generatio advenit, terra autem in æternum stat, Eccles. 1. 4. Ergo nunquam abolebitur.

Sol. Æternitas hic denotat non permanentiam absolutam, sed continuationem relativam, pro ratione rei existentis, Sic servus serviet in æternum, Deut. 15. 17. id est, toto vitæ suæ tempore. Paschum Sabbathi erit æternum, Exod. 3. 17. nempe dum ante vetere Testamento. David laudabit Dominum in æternum hoc est, quamdiu esset in vivis.

Ob. 2. Vestimentum mutatum non annihilatur, sed instar vestimenti mundum tantum mutabitur. Pf. 107. 27.

Sol. Ista arguunt mundum penius tandem perituum, quia quod atteritur, veterascit, & tales subit mutationes, quæ vergunt ad interitum.

Ob. 3. Quæ perficiuntur ad æternitatem potius tendunt, quam interitum: Sed in Novissimis lux Lunæ erit sicut lux Solis, & lux Solis erit Septuplo, quam nunc est coruscantior, Isai. 30. 26.

Sol. Ista indicant Metaphoricè statum illustriorem in hac vita sub Evangelio, quam fuit antea sub lege, non conditionem Systematis mundani post conflagrationem.

Ob. 4. Quæ liberabuntur in gloriosam libertatem Filiorum Dei æternam non peribunt, sed talis futura est Conditio Creaturarum. Rom. 8. 14.

Sol. Hæc liberatio potest fieri per annihilationem ab æ-

ternitate

*rum*noſo ſervitutis jugo, non *translatione* in meliorem conditionem. Unde per *libertatem*, non in *libertatem* glorioſam filiorum Dei, fieri intelligatur hæc liberatio, poſt ſervitutem Afflictis præſtitam, quâ liberati tandem non indigent.

Ob. 5. Figura non eſt *Subſtantia*, ſed *figura* tantum hujus mundi tranſit: Ergo *accidentalis* tantum erit *mutatio* non *Subſtantia* abolitio.

Sol. Per figuram intelligitur *vivendi ratio moralis*, non *externa forma Phyſica*, 2. quæ ſi dicatur *tranſire*, non excludit *abolitionem*, ſed potiùs viam ad illam ſternit.

Ob. 6. Haud aliter *mundus* peribit igne, quam antea periit per *aquas diluvii*, 2. Pet. 3. 6. Sed *Diluvium* non delevit *mundum*, ſed potiùs *purgavit*, Ergo nec *ignis* illum in *Cineres* prorsus rediget.

Sol. Textus oſtendit tantùm contra *illuſores*, (quicquid iſti garriunt) *mundum* tam certò per *ignem* periturum, quàm olim per *Cataclyſmum* erat obrutus, nec ad *minutiora* tendit comparatio.

Ob. 7. Corpora Cæleſtia ſunt *Natura incorruptibilia*, Ergo nec poſſunt igne abſumi.

Sol. Verum eſt *Phyſicè* ab agente *naturali*, ſed non *Theologicè* ab Agente *Omnipotenti*. 2. vel *Incorruptibilia* dicantur, non *absolute*, ſed *reſpectu ſublunarium comparatè*.

*Gloria in Altiffimis Deo, & ſuper
Terram pax, & in hominibus
Benevolentia. Luc. 2. 14.*

FINIS.

C

I.

II

II

V

V

X

X

X

X

X

X

X

-

I

X

X

X

.

S

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
Genes.			XX.	26	183
I.	26	60	Numeri.		
	28	108 186	III.	24	205
	31	107		32	205
II.	17	108	VI.	23	230
	18	181 186	X.	35	230
III.	4.5	104	XXI.	5	76
	15	22 253	XXIII.	19	54
	19	3	Deuteronomium.		
VI	5	112.119.163	IV.	6	159
	6	11	XII.	8	169
VIII	22	321		32	45 169
XIV	18	297	XVII.	8.9	40
XV	6	265 278		15	191 222
XVII.	14	287	XXVII.	12	230
XVIII.	25	252		26	127
XX.	6	128	XXIX	4	120
XLVIII.	16	171		5	313
XLIX.	10	313	XXX.	15	121
Exodus.			XXXII.	29	121
III.	14	54	1. Sam.		
XIX.	15	183	VIII.	10.11	222
XX.	5.6	117		18	222
XXXII.	13	171	XIII.	13	58
Leviticus.			XIV.	45	226
XVII.	11	262	XVI.	7	145
			S f 3		XIX.

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
XIX.	23	42	IX.	11	3
XXI.	4	183	XIV.	4	112.120
XXIV.	6	222	XIX.	25	318
XXVI.	9.10	222.224	XXIII.	8	3
	1. Reg.		XXXIV.	18	223
II.	26.27	199	XXXV.	10	61
IV.	32	47		Pſalmi.	
VIII.	39	170	II.	7	69
XIX.	18	145	XII.	6	8
	2. Reg.		XIX.	41	146
I.	10	226	XIX.	13	104
X.	30	226	XXII.	16.17	22
XXIII.	20	178	XXIII.	6	270
	1. Chron.		XXXIII.	6	61
XV.	16	199	XXXIV.	15.16	11
	2. Chron.		XLV.	16	206
XIII.	6	226	LI.	4	222
XIX.	11	40		5	112
XXVI.	18	180		12	120
XIX.	30	231	LXXII.	17	70
XXXI.	2	178	LXXV.	7	222
XXXVI.	13	223	XC.	2	70
	Ezra.		XCVII.	7	76
X.	4.5	218	CII.	26	321.322
	Nehemiah.		CIII.	3	133
VIII.	8	33	CIV.	5	322
	Job.		CV.	28	237
V.	1	171	CXV.	3	275
				16	322
			CXIX.	140	8
			CXXXIX.	6	4
			CXLIII.	2	269
			CXLV.	9	57
			CXLIX.	8	172.179.224
				Proverbias.	

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
Proverbia.			XLII.	8	255
VIII.	22	69	XLIII.	11	127
IX.	2	297	XLV.	11	11
XVI.	18	103	XLIX.	23	179.224
XX.	9	271	LI.	6	321
XXIV.	21.22	223	LIII.	5	262
XXVIII.	14	272		8	71
XXX.	6	45	LIV.	5	61
Ecclesiastes.			LVI.	4.5.	184
I.	4	322	LIX.	20	309
III.	19	143.319	LXII.	5	313
	21	143	LXIII.	17	273
VII.	29	107	LXIV.	6	163
VIII.	2.3.4	223	LXV.	17	321
IX.	5	142	Jeremias.		
	10	194	I.	10	179.224
X.	20	223	IX.	11	313
XII.	1	61	X.	23	119
	7	315	XIX.	5	46.169
	11	40	XXIII.	5	22
Isaias.				27	174
II.	2	146.313	XXXI.	34	153
V.	4	274	XXXIII.	15	263
VI.	1	77	Lament.		
	3	61	IV.	20	228
VIII.	20	159	Ezekiel.		
IX.	6	71	XI.	19	120
XI.	1	22	XVIII.	4	263
	10	313		20	115
XIV.	14	106	XVIII.	22	194
XXIV.	19	313		32	132.158
XXA.	26	322	XX.	25	11
XXXV.	8	96.153	(Daniel)		

INDEX SCRIPTVRARVM.

Pag.	Verf.	Cap.	Pag.	Verf.	Cap.
Daniel					
II.	37	222	II.	23	252
	44	314		6	21. 24
III.	29	11		15	24
IV.	27	129		18	142
VI.	26.	11	III.	23	21
VII.	13. 14.	78		11	280
	27	314		12	175
IX.	22	263	IV.	16. 17	61. 88
	26	313		3	104
XII.	3	306	V.	10	169
Hosea.					
I.	4	226		3	188
V.	15	121		12	304. 312
Joel.					
II.	14	272		14	146
	17	230		16	161
Mica.					
V	2	70		17	205
Zecharias.					
VI.	12	22		18	19
XII.	10	233 309		22	128. 155
Malachias.					
I.	11	297		32	300
II.	7	40		48	106
Matthæus.					
I.	16	25	VI.	9	231
				13	23
			VII.	16	163
				17	120
				23	174
			VIII.	11	315
				14	182
				26	270
				29	317
			X.	28	142
			XI.	25	80
			XII.	32	131
			XIII.	11	273
				24	175
				30	141
					47

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Ver.	Pag.
	47	175	XXIII.	3	42.152
XIV.	31	270		17	153
XV.	4.5.	186	XXIV.	14	308
	7.8	24		15	24
	9	46.169		24	137
XVI.	6.	153		35	321
	18	41.20	XXV.	1.	175
	19	132		31	312
	24	188		35	305
	27	304	XXVI	52	224
XVII.	3	142	XXVII.	9	23
	26	180		52	318
	27	177.223		43	15
XVIII.	17	41.147		46	80
	18	129.131	XXVIII.	18	78.257
	22	132		19	61.88
	32.33	264		1	89.290
XIX.	5.6	299		20	141.200
	8.9	300	<hr/>		
	12 181.184.188		Marcus.		
	14.15	289	III.	14	206
	21	188		29	131
	28	206	V.	36	267
	29	184	X.	11	299
	8	316	XIII.	32	24.80
			XVI	16	163
XX.	16	306	<hr/>		
	26	199.211	Lucas.		
	28	263	I.	33	141
XXI	5	24		35	84
	13	77		36	238
	16	24		78	264
XXII.	2	175	III.	23	25
	13	174.287		36	25
	21	177.223	VII.	47	264
	29	38	VIII.	50	267
	30	315.32		Tt	IX.

INDEX SCRIPTVRARVM.

Cap.	Vers.	Pag.	Cap.	Vers.	Pag.
IX.	55	227		26	71
X.	59.60	219		39	19.32.38.
X	16	152.223	VI.	44	120
	26	19.38		53	286
	37.38	140		55	293
XII.	14	219	VII.	66	149
	57	39		39	89
XVI	22	315		49	33
	24	171	VIII.	31	149
XVII	10	189.303		44	105
	20.21	144		58	71
XVIII.	8	146.310	IX.	4	194
	28	184	X.	11	263
XX.	36	171.320		28	137
	37.38	140		30	78
XXII.	19	294	XI.	41	80
	20	294		43	318
	32	41		50.51	42.153
XXIII.	43	140.315	XII.	41	77
XXIV.	39	318	XIII.	35	162
			XIV	6	163
Johannes.				11	67
I.	1	77		16	83
	3	70		26	82.83
	12	266.269	XV.	26	62.82
	14	71.252			84
	18	3	XVI.	14.15	83
II.	10	237		20	145
	19	174	XVII	2	137.275
III.	3	287		3	65
	6	113.117		5	77
	16	70		6	137
	34	85		10	82
IV	23	298		11	137
V.	22.23	67		20	137
	24	193		22	172
	25	318			36

INDEX SCRIPTVRARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
XVIII.	36	177.224.312		34.138.166.305	
XIX.	11	177.224		48	91.96
	15	225	XIII.	2	88.207.298
	30	263		39	192
XX.	21	213	XIV.	22	145
	22	83		23	207.213
	28	75	XV.	9	266
	31	46		11	95
XXI	15	192.201		21	32
	17	41		22.33	200
<hr/>			XVI.	13	151
	Agta			31	96
I.	7	80	XVII.	11	38.150
	20	175.206		50	128.166
	24	170	XVIII.	3	218
II.	3	88	XIX.	2	90
	24	263		5	91.96
	27	316		39	155
	36	78	XX.	28	88.146.211
	38	291			252.258
	39	286.289		29.30	150
	42	158	XXII.	16	280
	47	164	XXV.	12	178
III.	21	293.312	<hr/>		
IV.	12	163	Ep.ad Rom.		
V.	4	87	I.	17	266
VI.	4	220	II.	5	133
	39.40	142		6	304
VII.	16	25		11	305
	51	90.122		14	164
	59	77.141		28	174
VIII.	17	90.206	III.	2	13.18
	22	272		4	149
	37	290		24	265.266
X.	2	278		25	193
	4	165		28	265
	6	165	T t 2		5

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Verf.	Pag.	Cap.	Verf.	Pag.
	5	265		32	275
	10.11	278		34	15
	21	270		35.36	55.306
V.	1	266	XIII.	1	224
	12	108.112	XV.	4	32
		116.275			
	18.19	108.268		1.Ep.ad Cor.	
	19	105.115.275	I.	12	186
VII.	2.3	300		30	266.304
	7	123	II.	9	3
	14	163		10	90
	18	126		11	92
	22.23	118		14	120.163
	24	303		15	189
VIII.	8	183		20.	80
	8.9	82.174	III.	9	121
	15	269		15	128
	18	303	IV.	7	120
	21	322		15	159
	24	267	V.	9	147
	26	90	VI.	13	319
	28	138		19	187
	29.30	137	VII.	1	183
	38	270		2	181
IX.	1	89		15	184
	5	76		9	181.284.301
	11.12	136		11	300
	16	136		14	286
	18	136.306		15	301
	21	136		25	189
X.	14	170		32.33	184
XI.	1	141	VIII.	6	65
	23	133.309	IX	5	182.184
	25	309		12	189
	26	309		13	205
	29	309	X.	6	201

INDEX SCRIPTVRARVM.

Cap.	Vers.	Pag.	V	I	193.313
	9	76		6	315
	22	149		10	318
XI.	2	48		21	263
	13	39	VI.	14.15	174
	20	149		16	87
	23	295	X.	5	98
	35.36	303	XIII	14	62.88
XII.	1	97	Ep.ad Galat.		
	4.5	62	I.	18	42
	13	282	II.	16	265
	15	175	III	8	266
	27	144		10	127
XIII.	1	177		13	263
	9	149		27	176.280
XIV.	15	33	IV.	4	253.264
	26	32.333		6	82.269
	29.30	333.347		9	12
	32	90		25	238
	16	247	V.	17	124
	20	318	Ep.ad Ephes.		
	23	142	I.	4.5	136
	26	312		11	136
	28	81		13	280
	29	318		22.23	151
	37.38	320	II.	1	163
	41	306		3	113.120.287
	48	108		8	120.303
	49	113		10	268
	50	319		20	159
2. Ep.ad Cor.			III.	10	106
II.	16	220		12	170
III.	5	120		15	238
IV.	3	147	IV.	5	159
	4	99	T t 3		
	18	321			6

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Vers.	Pag.	Cap.	Vers.	Pag.
	6	65		1. Ep. ad Theff.	
	24	107	IV.	14.15	312
	30	90		16	312
	32	264	V.	19	233
V.	13	238		2. Ep. ad Theff.	
	23	151. 173	II.	4	306
	26.27	141. 154		9	307
	32	284		15	48
Ep. ad Phil.				1. Ep. ad Tim.	
I.	23	140. 315	I.	3	214
II.	6	76. 253	II.	1	214
	7	264		4	275
	8	103		5	170. 260
	9	264		15	284
	12	272	III.	2	181
	13	120		5	218
III.	9	266. 304		15	147. 151
	20	312		16	76. 151. 253
Ep. ad Coloff.			IV.	1	88. 307
I.	15	70		3	181. 307
	16	70		14	215
	16.17	77	V.	12	188
II.	9	76. 252. 257		17	214
	11.12	282. 289		19.20	215
	15	264		21	91
	16	313		22	207. 214
	17	262	VI.	10	105
	18	169		16	23
	19	173		20	48
	22	169		2. Ep. ad Tim.	
III.	6	124	I.	6	215
IV.	16	47		9	136
			II.	2	215. 220
					3

INDEX SCRIPTURARVM.

Cap.	Vers.	Pag.	Cap.	Vers.	Pag.
	3	145		18	296
	4	184.220		26.27.	131
	19	137.145.176		29	131
	20	175	XI.	1	144.269
	21	121		6	163.164
	26	163		39	143
III.	17	38.46.185		40	316
IV.	2	220	XII.	1	124
	8	305		14	265.268
	18	312	XIII.	4	181
Ep.ad Tit.				8	69.73
I.	5	207.213.214.		10	295
		215		16	304
	6	181		17	188
	7	211	Ep. Jacobi.		
	11	97	I.	15	124.125.
	15	120		17	54
II.	12	265	II.	10	127
III.	1	177		24	1267
	5	265	III.	16	104
Ep.ad Heb.			IV.	8	58
I.	2	70	1. Ep. Pet.		
	3	15. 71. 73	I.	2	137
	6	76		17	272
II.	16	253	II.	1.2.3	150
VI.	6	131		5	98.144
	10	305		11	123
VII.	12	205		13	177.225
	24	296		14	223
VIII.	10	275		24	262
IX.	22	262		25	206
X.	1	262	III.	18	316
	14	296			19

INDEX SCRIPTVRARVM.

[illegible]

FINIS.

INDEX RERVM.

A

A Mor *Beneficentia* &
Complacentia. 138
Anglicana Liturgia.
Anglicani Cleri vocatio
 244
Animæ separate status ante
Resurrectionem. 315
Antichristus quis sit. 306
Apocryphi libri quare pro
Canonicis non sunt habendi.
 15.14
Arma contra *Magistratum*
 movere illicitum. 221
Arbitrium liberum in homi-
 ne lapsa an sit. 119

B

Baptismi *Necessitas.* 285

C

Cælibatus an *Clericis* ne-
 cessarius. 181
Canon Scripturæ integer. 13
Certitudo salutis. 269
CHRISTI,
Generatio ab eterno. 69
Coeternitas cum *Patre* 75
Incarnatio 252
Satisfactio. 262
CHRISTVS,
 quomodo sit *an̄d̄nos.* 79

quomodo fuerit *Media-*
tor. 258
Citatio locorum script. in
N.T. ex *V. multiplex.* 24
Cleri Anglicani vocatio. 244
Clerici an exempti à regi-
 mine *seculari.* 177
Eorum cælibatus 181
Jurisdictio. 217
Communicatio Privativa &
Cumulativa. 80
Concilia errare possunt. 159
Concilii Generalis *suprema*
Decisio. 154
Concupiscentia in *Renatis.*
 123
Controversiarum *Judex.* 37

D

DEUS,
DEi cognitio. 152
Attributa quomo-
 dō ipsi conveniunt. 54
Potentia essentialis & *Per-*
sonalis. 74
Deum esse. 1
Disciplina Ecclesiastica. 198
Dissensus Doctorum. 97
Duacensis Translatio 36

E

ECCLÉSIA.
 Quid sit *Ecclesia.* 134
 VV *Militans*

INDEX RERV.M.

Militans & Triumphans. 140

Ecclesiæ visibilitas. 144

Ecclesiæ visibilis fallibilitas. 149

Ecclesiæ notæ. 158

Ecclesiæ Membra 168

Extra Ecclesiam salus nulla. 163

Electio ex Gratia. 136

Episcopatus Institutio Qualis. 204

Ethnicorum salus. 163

F.

Fidelitatis *Juramentum à quibus præstandum.* 190

Fides & Ratio quomodo constant. 98

Fides prævisa non causa Electionis 137

Filius in Scripturis Quadruplex. 70

Felicitas Externa non Nota Ecclesiæ 145

Fundamenta doctrinæ & Munimenta quomodo differunt. 96

G.

Generatio *Physica & Hyperphysica* 72

Gratia Universalis 273

Græcus Textus N.T. incorruptus. 23

H

Habitus *Naturalis an detur.* 109

Hebraicæ literæ an mutantur. 19.20

Hebraicus Textus V.T. incorruptus. 18

Hypostatica Unio. 255

I.

Ideæ an sint *in Deo.* 56

Ignorantia quousque excusatur. 128

Immortalitas Homini Naturalis. 108

Impii Ecclesiæ Membra an sint. 173

Incarnatio Christi. 252

Infallibilitas Pape nulla est. 38.39

Infidelitas an fuerit primum Peccatum. 107.105

Interpretum 72. Translatio. 21

Invidia quomodo peccatum Demonum. 104.105

Invocatio Sanctorum & Angelorum. 169

Judæorum vocatio. 309

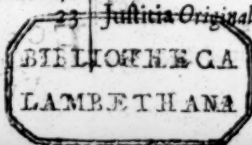
Judex controversiarum. 37

Juramentum Fidelitatis à quibus præstandum. 190

Justificatio per solam Fidem. 265

Justitia Originalis in Adamo. 170

L

INDEX RERVM

L

Libertas à Quo. in Quo. &
ad Quod. 122
Liberum arbitrium in homi-
ne Lapsò. 119
Lingua ignota. 32
Literæ Heb. an mutantur. 19.
20

Lites in Ecclesiâ quomodo
dirimende. 44
Liturgiæ statæ probandæ. 230
Liturgiæ Anglicanæ defen-
sio. 235
Luxuria an fuerit Peccatum
primum. 105

M.

Matrimonij Vinculum
insolubile. 299
Meritum operum nullum. 303
Mille Anni Apocalyplici. 312
Missæ Idololatricæ. 295
Monachatus illicitus. 185
Mundi finis qualis futurus.
321

N.

Naturæ corruptæ quatuor
vulnera. 125
Necessarium & Voluntari-
um quomodo Deo conve-
niunt. 74
Notæ Ecclesiæ. 158
Novissima 302

O.

Opera non meritoria. 303
Opus Operatum. 278
Originalis Peccati propa-
gatio. 112

P.

Pædopaptismus quare pro-
bandus. 289
Papæ Infallibilitas. 38.39
Primatus. 199
Paracletus Mediationis & ma-
nuductionis. 83
Peccati Origo. 100
Peccati Originalis propagatio.
112
Peccatum omne mortale.
127
Peccatum in S. S. irremissi-
bile. 131
Perseverantia Sanctorum. 137
Petri Primatus qualis fuerit.
41. 201
Presbyteratus Episcopatus in-
ferior. 204
Præsumptio bona & mala.
104

Punctorum Hebr. usus 21
Purgatorium an sit. 193

R.

Ratio & Fides quomo-
dò consistant. 98
Redemptio

INDEX RERVM.

Redemptio.	251
Regum <i>Potestas.</i>	222
Reprobatio <i>absoluta</i> an de- tur.	139
Reprobi Ecclesiæ membra an sint.	173
Resurrectio ejusdem <i>nume- ro</i> Corporis.	318
Rhemenis Translatio.	36

S.

Sacramenta.	277
Eorum <i>efficacia.</i>	278
<i>numerus.</i>	281
Salutis Certitudo.	269
Salus extra Ecclesiam nulla.	163
Sanctorum <i>Perseverantia.</i>	137
<i>Invocatio.</i>	169
Satisfactio Christi.	262
Scientia Media.	56
SCRIPTURA.	
Scripturæ Canon <i>integer.</i>	13
Perfectio.	45
Scripturam esse verbum Dei.	8

SPIRITUS S.

Ejus Processio.	82
<i>Deitas & Invocatio.</i>	87
Sopherim qui fuerint.	20
Supererogatio est <i>Superarro- gantia.</i>	186
Subditorum Officium erga <i>Magistrum.</i>	221
Superbia Peccatum <i>primum</i> <i>Demonum.</i>	102

SYBILLÆ.

de Eis <i>Judicium.</i>	98
Symbola Apostolic. &c. quomodo <i>immutata</i> ma- nent.	98. 99

T.

Theologia quid sit.	6
Textus Heb. V. T. <i>in- corruptus.</i>	18
Græcus N. T. <i>incor- ruptus.</i>	23
Traditionis Ecclesiæ usus	97
Traditiones non scrip- tæ quare non admit- tendæ.	45
Translatio Vulgaris.	26
Duacensis.	36
Rhemenis.	36
72. Interpretum.	21
Transsubstantiatio.	292
TRINITAS.	60
Eam credere quàm sit <i>necessarium.</i>	93

U.

Veniæ Peccatum <i>nulu- tum.</i>	128
Visibilitas Ecclesiæ.	144
Unio Hypostatica.	255
Voluntarium & <i>necessarium</i> quomodo Deo <i>conveni- ant.</i>	74
Vota Monastica.	186
Vulgaris Translatio quo- usq; æstimanda.	26

FINIS.

3
4
5
m
2
4
6
5
6